

ЕРИКА ДЖОНГ СТРАХ ОТ ЛЕТЕНЕ

Превод: Галина Парашкеванова

chitanka.info

Появата на „СТРАХ ОТ ЛЕТЕНЕ“ от Ерика Джонг предизвика бурна реакция в Америка и в целия свят. Пуританите нарекоха книгата „порнографска“, осъдиха откровеността и смелостта на авторката й. Хенри Милър и Джон Ъпдайк приветстваха романа и го обявиха за събитие в литературата, с неговата „първокласна, сочна, интелигентна и сгъстена проза“. За секса, еротиката, за брака и за любовта, верността, взаимоотношенията между жената и мъжа, за жените като сексуални обекти, за мъжете, видени през очите на жената — Ерика Джонг, истинска интелектуалка и талантлива писателка, пише откровено, смело, без лъжлив срам, наричайки нещата с точните им имена.

Забраняван някога в Италия и Южна Африка, сега „СТРАХ ОТ ЛЕТЕНЕ“ се нарежда сред най-добрите произведения на съвременната американска литература и се изучава дори в училищата.

На Грейс Дарлинг Грифин и на дядо ми Самюел Мирски

Благодаря на смелите си издатели: Аарон Ашър и Дженифър Джозефи. Благодаря на Националния дарителски фонд за изкуствата, който ми отпусна помощ. Благодаря на Бети Ан Кларк, Анита Трос, Рут Съливън, Мими Бейлин и Линда Богин. И благодаря специално на моята къщна муза, която ме приюти още в самото начало.

Прекрасна любовта е, но, уви! — като хазарт ужасна за жената! И щом не ѝ във него провърви, не ѝ оставя нищичко съдбата освен горчилки, хули и мълви. Затуй си отмъщава с бързината на тигър — но и тя се изтезава от мъката, която причинява.

И права е — че колко често бива мъжът несправедлив към вас, жени! Коварствата му вечно са такива, че все да му кроите хитрини; жената трябва любовта да скрива, докато сключи брак — и влачи дни с неблагоприятен мъж:, кръшкач-любовник, кърмачета, шивачка и духовник.

Едни на похотта се отдадат, а други с челядта се занимават, на вярата се трети посветят, четвърти в път далечен се отправят, а пети харчат, без да се скъпят, но участта си с туй не подобряват; а някоя същински дявол стане и после със романи се захване .

Байрон, „Дон Жуан“, превел от английски Любен Любенов. Тук Байрон има предвид своята бивша любовница леди Каролайн Лам, която го очернила в романа си „Глсмарван“ (1816). — Б. пр.

1.

НА ПЪТ ЗА КОНГРЕСА НА СЪНИЩАТА, ИЛИ БЕЗЦИП-ЕБАНЕТО

*Двуженството е да имаш един съпруг в повече.
Моногамията е същото.*

Анонимно (жена)

В самолета на Пан Ам за Виена имаше 117 психоаналитици и поне шестима от тях ме бяха лекували. А за седмия се бях оженила. Само Господ знаеше дали причината бе в тяхната некадърност или в моята съвършена неподатливост на психоанализа, но сега, след тринадесет години психоаналитични авантюри, ако не друго, се страхувах от летене дори повече отпреди.

В момента на излитането мъжът ми с вид на терапевт сграбчи ръката ми.

— Боже, ледена е! — рече той. Сигурно вече познаваше симптомите, нали я беше държал по време на толкова много други полети. Пръстите на ръцете ми (а и на краката) се вледеняваха, стомахът ми се качваше в гръдния кош, температурата на върха на носа ми падаше до нивото на тази на пръстите, зърната на гърдите ми се втвърдяваха и се здрависваха със сутиена (в случая — с роклята, тъй като не носех сутиен) и за един раздиращ миг ритъмът на сърцето ми и този на моторите се сляха, докато се мъчехме да докажем отново, че законите на аеродинамиката не са никакви суеверия, въпреки че дълбоко в себе си ги приемах точно за такива. Независимо от сатанинската ИНФОРМАЦИЯ ЗА ПЪТНИЦИ бях убедена, че само собствената ми концентрация (и тази на майка ми, която, изглежда, винаги очакваше децата ѝ да загинат при самолетна катастрофа) крепеше птичката в полет. Поздравявах се за всяко успешно излитане, но без излишен ентузиазъм, защото наистина вярвах, че в момента, в

който се предовериш и напълно се отпуснеш, самолетът незабавно се разбива. Постоянна бдителност — това е девизът ми. В състоянието ми трябваше да преобладава умерен оптимизъм. Но в действителност настроението ми беше по-скоро предпазливо песимистично. „Добре — казах си, — изглежда, излетяхме и сме в облаците, но опасността все още не е отминала. Това е всъщност най-опасният въздушен пласт, точно над залива на Ямайка, където самолетът се накланя и завива, а надписът «Не пушете» изчезва. Точно тук бихме могли да падаме, крещейки, разкъсани на хиляди пламтящи парчета.“ Продължих усилено да се концентрирам, като помагах с това на пилота (наречен Донели, чийто акцент от Средния запад звучеше успокоително) да управлява шибания 250-местен самолет. Благодарях на Господа за неговата късо подстригана коса и за произношението му на човек, роден в Средна Америка. Макар самата аз да бях от Ню Йорк, никога не бих се доверила на пилот с нюйоркски акцент.

В момента, в който загасна надписът „Затегнете коланите“ и хората започнаха да се разхождат из салона, аз нервно се огледах, за да видя кой е на борда. Тук бе гърдестата мама психоаналитик Роуз Швам-Липкин, с която неотдавна се консултирах дали да сменя настоящия си аналитик (слава Богу, той поне липсваше). В самолета беше и доктор Томас Фромър, недодялан тевтонски експерт по *Anorexia Nervosa*; Фромър беше първият аналитик на мъжа ми. Тук бе благият и закръглен доктор Артър Фийт младши — третият и последен аналитик на приятелката ми Пиа. Нямахме спасение и от малкия д-р Реймонд Шрифт, натрапника, дето махаше на русата стюардеса (на име Ненси), все едно че вика такси. (Ходех при д-р Шрифт в продължение на една незабравима година, когато, едва четиринадесетгодишна, исках да уморя себе си от глад като наказание за това, че бях допуснала да ме начукат с пръст върху дивана в дневната на родителите ми. Той все настояваше, че конят от моите сънища е баща ми и че менструацията ми ще се възстанови, стига да приема „ше зъм жена“.) Зад него се усмихваше плешивият д-р Харви Смъкър, с когото се консултирах, когато първият ми съпруг реши, че е Исус Христос, и заплашваше, че ще ходи по водата на езерото в Сентръл парк. После идваше суетният д-р Ърнест Кълмнер, облечен в костюм по поръчка, предполагаем „блестящ теоретик“, чиято последна книга представляваше психоаналитично изследване на Джон Нокс. Зад

Клъмнер седеше д-р Стентън Рапопорт-Розен с черната брада; той пък стана прочут в нюйоркските психоаналитични среди след преселването си в Денвър, където създаде нещо, наречено „Кроскънтри групова ски-терапия“. Следваше д-р Арнолд Ааронсън; преструваше се, че играе шах на магнитна дъска с новата си съпруга, певицата Джуди Роуз (негова пациентка до миналата година). И двамата тайно се оглеждаха дали някой ги наблюдава и за секунда нашите погледи с Джуди Роуз се срещнаха. Джуди Роуз нашумя през петдесетте с това, че записа серия от сатирични балади за псевдоинтелектуалния живот в Ню Йорк. Изпя с хленчещ и преднамерено немусикален глас сагата за едно еврейско момиче, което ходи на курсове в Ню Скул, чете Библията заради прозата, говори за Мартин Бубър в леглото и се влюбва в своя психоаналитик. Сега вече се беше вживяла напълно в създадената от нея роля.

Освен психоаналитиците, техните съпруги, екипажа и няколкото случайно попаднали тук простосмъртни в самолета пътуваха и техни деца, тръгнали на разходка. Синовете бяха навъсени юноши с широки гащи и коси до раменете; младите господа гледаха родителите си с огромна доза цинизъм и видимо презрение. Самата аз си спомням, че когато пътувах в чужбина с нашите като тинейджър, винаги се преструвах, че не съм с тях. Опитвах се да ги загубя в Лувъра! Да се размина със създателите си в Уфици! Да вися сама в някое парижко кафене на една кока-кола и да се преструвам, че тези шумни хора на съседната маса не са — макар че си беше повече от ясно тъкмо обратното — моите родители. (Видите ли, преструвах се на изгнаник от Изгубеното поколение, докато родителите ми се намираха на крачка от мен.) И ето ме отново в миналото, а може би в лош сън или в лош филм: „Психоаналитик“ и „Синът на психоаналитика“. Самолет, тъпкан с психодоктори и моето юношество — навсякъде около мен! Увиснала във въздуха над Атлантика със сто и седемнайсет психоаналитици, много от които бяха чували дългата ми, тъжна и вероятно отдавна забравена от тях история. Идеално начало за кошмара, в който щеше да се превърне пътуването.

Летяхме за Виена и поводът беше исторически. Преди векове, преди войни, през 1938, когато нацистите заплашиха семейството му, Фройд избяга от прочутата си приемна на „Бергасе“. През годините на Третия райх в Германия беше забранено дори споменаването на името

му, а психоаналитиците биваха изселвани (ако имаха късмет) или пращани в газовите камери (ако нямаха). Сега Виена ги посрещаше отново, и то с големи почести. Дори беше открит музей на Фройд в старата му приемна. Кметът на Виена щеше да ги приветства и да даде прием в тяхна чест във виенското псевдоготическо кметство. Примамките включваха още безплатна храна, безплатен шнапс, разходки по Дунава, екскурзии в лозята, песни, танци, научни доклади и речи и пътуване до Европа, което щеше да бъде приспаднато от данъците. И най-вече щяхме да се порадваме на доброто старо австрийско *Gemütllichkeit*. Хората, които бяха измислили *scmaltz* (и крематориумите), сега щяха да покажат на психоаналитиците колко добре дошли бяха те отново.

Добре дошли отново! Добре дошли отново! Поне на тези от вас, които надживяха Аушвиц, Белзен, лондонските бомбардировки и кооптацията на Америка. *Willkommen!* Австрийците са самото очарование!

Въпросът дали конгресът да се проведе във Виена беше горещо обсъждан в течение на години и сега мнозина от психоаналитиците пътуваха за там с неохота. Антисемитизмът беше само част от проблема, а съществуваше и възможността радикално настроените студенти от Виенския университет да организират демонстрации. Психоаналитиците не се ползваха с благоволенieto на новата левица поради това, че бяха прекалено големи индивидуалисти. Според левичарите те не правеха нищо, за да спомогнат за „световната борба за комунизъм“.

Беше ми поръчано от едно новосъздадено списание да наблюдавам отблизо целия този цирк и да напиша язвителна статия. Като начало се насочих към д-р Смъкър, на когото една от стюардесите сервираше кафе в офиса. Той едва ме разпозна.

— Какво мислите за завръщането на психоанализата във Виена?
— попитах с най-жизнерадостния си репортерски глас. Д-р Смъкър, изглежда, се стъписа от шокиращата откровеност на въпроса ми. Погледна ме продължително и изпитателно. — Пиша статия за новото списание „*Voueur*“ — допълних. Очаквах, че поне леко ще се усмихне, като чуе заглавието.

— Е, добре — флегматично изрече Смъкър, — а вие какво мислите по въпроса?

После се заклатушка към ниската си изрусена жена, облечена в синя плетена рокля със зелено крокодилче над дясната ѝ (синя) цица.

Трябваше вече да зная защо аналитиците винаги отговарят на въпроса с въпрос! И защо пък тази нощ щеше да бъде по-различна от всяка друга независимо от факта, че летяхме в Боинг 747 и ядяхме непозволена храна.

„Еврейска наука“, както антисемитите я наричат. Обърни всеки въпрос с главата надолу и го напъхай в задника на питащия. Изглежда, всички психоаналитици са талмудисти, изхвърлени от семинарията още в първи курс. Спомних си една от любимите шеги на дядо ми:

Въпрос: „Защо евреинът винаги отговаря на въпроса с въпрос?“

Отговор: „А защо да не отговаря евреинът на въпроса с въпрос?“

В крайна сметка при повечето от аналитиците ме потрисаше най-вече липсата на въображение. Добре, първият ми помогна много — германецът, който щеше да изнася доклад във Виена, — но той беше рядко срещана порода: остроумен, самоосмиващ се, без претенции. У него липсваше тази досадна праволинейност, която караше и най-блестящите психоаналитици да изглеждат помпозни. А пък другите, при които ходех — те бяха покъртително праволинейни. Конят, който сънувате, е баща ви. Готварската печка, която сънувате, е майка ви. Купчинките лайна, които сънувате, са всъщност вашият психоаналитик. Това се казва трансференция. Нали?

Сънувате, че си чупите крака, докато карате ски. Всъщност сте си счутили наистина крака на ски и лежите на дивана с пет килограма гипс, благодарение на което сте прикован за седмици вкъщи, но за сметка на това имате възможността да се порадвате на пръстите на краката си и да поразмишлявате върху гражданските права на парализиците. Да, но счупеният крак в съня ви представлява вашият собствен „осакатен“ полов орган. Винаги сте искали да имате пенис и сега чувствате вина за това, че нарочно сте си счутили крака, за да изпитате удоволствието да ви го гипсират, нали?

Не!

[# Кашсрпа храна — каноните на еврейската религия забраняват употребата на определени храни — Б. пр.]

Добре, нека не се занимаваме с въпроса за „осакатения генитал“. Бездруго това е умряла работа. Да забравим майката — готварска печка, и психоаналитика — купчинка лайна. Какво ли остава освен

миризмата? Не говоря за първите години на психоаналитични сеанси, през които се трепеш, за да откриеш собствената си лудост, та да можеш да свършиш поне някаква работа, вместо да посветиш целия си живот на неврозата си. Говоря за времето, когато двамата с мъжа си, подлагани на психоанализа, откакто се помните, сте стигнали дотам, че не можете да вземете нито едно решение, колкото и маловажно да е то, без вашите двама психоаналитици да проведат консилиум, кацнали на облак над главите ви. Чувствате се като троянските воители от „Илиадата“, над чиито шлемове се боричкат Зевс и Хера. Говоря за времето, когато бракът ви се е превърнал вече в „ménage à quatre“^[1]. Вие, той, вашият психоаналитик, неговият психоаналитик. Четирима в леглото. Този филм е определено с отметка „х“.^[2]

Намирахме се в описаното състояние почти през цялата изминала година. Всяко наше решение се свързваше с психоаналитика или с процеса на психоанализата. Да се преместим ли в по-голям апартамент? „По-добре първо да видим какво става.“ (Евфемизъм на Бенет за: „Обратно при психоаналитика“.) Да имаме ли дете? „По-добре първо да изясним нещата.“ Да се запишем ли в нов тенисклуб? „По-добре първо да видим какво става.“ Да се разведем ли? „По-добре първо да изясним подсъзнателното значение на развода.“

Казано накратко — изглежда, че бяхме стигнали критичната точка в брака (пет години и чаршафите, получени като сватбен подарък, са почти износени) и че бе дошло време да решим дали да купим нови чаршафи, дали евентуално да имаме дете и да преживеем докрая всеки един с лудостта и на другия, или просто да зарежем призрака на брака (изхвърляме чаршафите) и да започнем отново да играем играта „Намери си легло“.

Разбира се, вземането на решение се усложняваше допълнително от анализа — неговата основна постановка внушаваше (макар обратното да бе повече от очевидно), че през цялото време нашето състояние се подобрява. Рефренът звучеше приблизително така:

„О, скъпи, аз имах такава склонност към самоунищожение, когато се оженихме, но сега съм къде-къде по-добре!“

(Подразбирай, че си могла да намериш някой по-добър, по-мил, по-хубав, по-умен и дори с повече късмет на фондовата борса.)

На което той би следвало да отговори:

„О, скъпа, аз ненавиждах всички жени, когато се влюбих в тебе, но сега съм къде-къде по-добре!“

(Подразбирай, че би могъл да намери някоя по-мила, по-хубавка, по-умна, по-добра готвачка, на която да ѝ се падне дори по-голямо наследство от състоянието на баща ѝ.)

„Вразуми се, Бенет, старче — казвах му в себе си, когато подозирах, че има подобни мисли, — ти би могъл да се ожениш и за някоя с още по-голям комплекс за фалос, кастрация и нарцисизъм.“ (Първата поука от това да бъдеш съпруга на психоаналитик е да умееш да го биеш по главата със собствения му жаргон в най-подходящия момент.)

Впрочем самата аз си мислех така и ако Бенет прозираше мислите ми, то той не го показваше. Нещо не вървеше в брака ми. Нашите два живота течаха успоредно като железопътни релси. Бенет прекарваше деня в офиса, в болницата, при психоаналитика си, а вечерите — отново в офиса, обикновено до девет или десет часа. Аз преподавах два дни в седмицата и през останалото време пишех. Преподавателската ми програма беше лека, писането — изтощително и когато Бенет се прибереше вкъщи, бях готова за излизане и вилнеене. Бях се наситила на самота, на дългите часове в компанията на пишещата си машина и на фантазиите си. И навсякъде срещах мъже. Светът, изглежда, беше претъпкан със свободни и интересни мъже, които ги нямаше никакви, преди да се ожения.

Какво всъщност се случваше с брака? Дори и да обичате мъжа си, неизбежно идва момент, когато чуването с него става безвкусно като сирене „Велвета“: zasiщащо, дори прекалено хранително, но без да предизвиква тръпка във вкусовите жлези, без горчиво-сладка жилка, без опасност. А вие сте си мечтали за презрял „Камамбер“, рядко срещано козе сирене: ароматично, креместо, разцъфнало.

Аз не бях против брака. Всъщност вярвах в него.

Нужно е да имаш един най-близък приятел в този враждебен свят, човек, на когото си предан независимо от всичко, човек, който винаги да ти е предан. Но къде остават другите желания, които след време бракът не може да утоли? Безпокойството, гладът, спазъмът в корема, блъсъкът в пътката, желанието да бъдеш изпълнена, да бъдеш чукана във всяка дупка, копнежът за сухо шампанско и влажни целувки, за уханието на божури в луксозен апартамент през юнска

нощ, за светлината съвсем в края на кея във „Великия Гетсби“... Не самите тези неща — защото се знае, че скуката на богатите е по-голяма и от нашата, — а представите, които те пораждат. Язвителните, горчиво-сладки думи от любовните песни на Коул Портър, тъжните сантиментални стихове на Роджърс и Харт, всичките романтични глупости, за които копнееш с едната половинка на сърцето си и на които горчиво се подиграваш с другата.

Да израснеш жена в Америка. Каква уязвимост! От малка главата ти се пълни с реклами за козметика, с любовни песни, полезни съвети, куроскопи, холивудски клюки и морални дилеми на ниво телевизионна сапунена опера. Какви песнопения звучат от рекламите за хубав живот! Какъв странен катехизис!

„Грижи се за дупето си“, „Изчервявай се на място“, „Обичай косата си“, „Искаш ли по-хубаво тяло? Ние ще префасонираме това, което имаш“, „Сиянието на лицето ти да идва от него, а не от кожата ти“, „Далеч си стигнала, скъпа!“, „Как да заковеш всеки мъж от зодиака“, „Звездите и твоята чувственост“, „На мъж се предлага Къти Сарк“, „Диамантите са за цял живот“, „Ако ви трябва дамски душ...“, „Трайност и свежест вървят заедно“, „Как разреших проблема с интимната си миризма“, „Момиче, да не ти пука!“, „Дамите навред обичат «Шанел» № 5!“, „Кое кара срамежливото момиче да се отпусне?“, „Femte, ние го нарекохме на теб!“

Изглежда, всички реклами и куроскопи трябваше да внушават, че ако притежаваш достатъчно нарцисизъм и полагаш съответните грижи за миризмите си, косата си, циците, миглите, под мишниците, чатала, звездите от хороскопа си, белезите си, избора на уискито си на бара — то ти ще срещнеш красив, могъщ, потентен и богат мъж, който ще задоволи всяко твое желание, ще запълни всяка една дупка, ще накара сърцето ти да прескача (или да спира), очите ти да плачат от радост. И естествено заедно с него ще полетите към луната (за предпочитане на невидими ангелски крила), където ще живеете напълно щастливи завинаги.

Най-умопомрачителното в цялата тази идиотщина беше, че дори да си достатъчно умна, дори да си прекарала младостта си единствено в четене на Джон Дън и Шоу, дори да си учила история, зоология или физика с желанието да посветиш живота си на трудна и пълна с предизвикателства кариера — да, дори да направиш всичко това, не

можеш да се измъкнеш: главата ти е пълна със сапунени копнежи, в които плува всяка гимназистка. Видите ли, независимо от това дали коефициентът ти за интелигентност достига 170 или само 70, мозъкът ти пак беше промит. Само украсата бе различна. Само приказките звучаха малко по-интелигентно. Под цялото това лустро ти копнееш да бъдеш унищожена и пометена от любов, да бъдеш изпълнена от гигантски фалос, от който бликат сперма, сапунени мехури, коприна, сатен и, разбира се, пари. Никой не си беше направил труда да ти каже какво всъщност представлява бракът. За разлика от европейките ти не беше въоръжена дори с философията на цинизма и прагматизма. Трябваше да не пожелаващ друг мъж след сватбата, както и съпругът ти да не пожелава друга жена. А после идваше желанието и ти изпадаше в паника и себененавист. Каква порочна жена си! Как може да си падаш по чужди мъже? Как можеш да се втрещаваш в подутината под панталоните им? Как можеш да стоиш на съвещание и да си представяш чукането на всеки един от господата в стаята? Как можеш да седиш във влака и да ебеш с очи напълно непознати спътници? Как можа да изработиш всичките тия истории на мъжа си? Някой някога да ти е казал, че навярно те нямат нищо общо с него?

А другите копнежи, които бракът задушава? Например копнежът от време на време да хванеш гората, да разбереш дали все още можеш да мислиш самостоятелно, да разбереш дали ще успееш да оцелееш сама в горска хижа, без да полудееш; накратко, да разбереш все още ли си целокупна, след като си била години наред половинката от нещо (като двата задни крака на бутафорните кончета по панаирите, които всъщност са двама души, скрити под покривало).

След пет години брак ме беше хванала лудостта; лудостта за мъже, за самота. Лудост за секс и лудост за отшелнически живот. Всички тези чувства бяха противоречиви — нещо идиотски лошо. Знаех, че моите желания бяха и неамерикански — което пък беше още по-лошо. Ерес е в Америка да живееш по друг начин освен като половинка от съпругеска двойка. Самотата е неамериканска. Може да бъде простена на мъж — особено ако е „бляскав ерген“, който излиза с „кандидат-звезди“ през краткия интервал между два брака. Но за жената се предполага винаги, че е сама, защото е зарязана, а не защото това е собственият ѝ избор. И към нея се отнасят като към пария. За жената просто няма достоен начин да живее сама. Е, може и да се

справя финансово (не чак така добре като мъжа), но емоционално нея никога не я оставят на мира. Приятелите, роднините, колегите не ѝ позволяват нито за миг да забрави липсата на съпруг, липсата на деца, накратко — своето себелюбие; всичко това е упрек към американския начин на живот.

Нещо повече: самата тя (макар да знае колко нещастни са омъжените ѝ приятелки) също не си дава мира. Живее така, сякаш е постоянно пред прага на някакво голямо събитие. Сякаш очаква прекрасният принц да я вземе и отведе от „всичко това“. Кое всичко? Самотата да живееш затворена в собствената си душа? Убеждението, че ти си си ти, вместо да бъдеш половинка от нещо друго.

Моят начин да се спася от цялата тази идиотщина не се свеждаше (все още) до това да си намеря любовник, нито пък (все още) да хвана гората, а да си развинтвам фантазията на тема „Безцип-ебане“. Безцип-ебането бе повече от ебане. Нещо като платоничен идеал. Безцип, защото щом сте заедно, циповете изпадат като листенца от роза, белъто отлита подобно на духнато глухарче, езиците се преплитат и се разтопяват. Цялата ти душа изтича през езика в устата на любовника ти.

За истинското, върховно, с оценка „шестица“ безцип-ебане никога не трябва да познаваш добре мъжа. Бях забелязала например как всички мои увлечения се изпаряваха веднага, щом се сприятелях с господина, започнех да съчувствам на проблемите му и да изслушвам брътвежите за жена му, бившите му жени, за майка му и децата му. След това можех да го харесвам, дори да го обичам — но без страст. А аз търсех страстта. Бях научила също така, че най-сигурният начин да прокудиш увлечението е да пишеш за някого, да наблюдаваш тиковете и гримасите му, да разчлениш личността му в категории. След това той ставаше закарфичено насекомо, изрезка от вестник, класирана в папка. Можех да харесвам неговата компания, дори понякога да му се възхищавам, но никога повече нямаше да бъде във властта му, да ме кара да се будя разтреперана посред нощ. Вече не го сънувах. Той имаше лице.

Другото условие за безцип-ебането беше краткостта. А анонимността пък го правеше почти неземно.

Докато живеях в Хайделберг, пътувах четири пъти седмично до Франкфурт за консултации при моя психоаналитик. Пътуването траеше

цял час в едната посока и влаковете станаха важна част от моя измислен живот. В експресите срещам постоянно хубави мъже, които едва говореха английски, а поради моето незнание на френски, италиански и дори немски техните клишета и баналности ми убягваха. Колкото и да ми е неприятно да го призная, в Германия има все пак някой и друг хубав мъж. Преди години бях гледала някакъв италиански филм, който ме беше вдъхновил за един от сценариите на безцип-ебането. С течение на времето го разкрасявах все повече и докато пътувах назад-напред между Хайделберг и Франкфурт и от Франкфурт до Хайделберг, мислено го разигравах стотици пъти:

Мръсно купе на европейски влак (втора класа). Твърди седалки от изкуствена кожа. Плъзгаща се врата към коридора. А зад прозореца преминават маслинени дървета. От едната страна седят две сицилиански селянки с едно дете помежду им. Изглежда, са майка, баба и внучка. И двете се надпреварват да тъпчат момиченцето с храна. Отсреща до прозореца седи хубава млада вдовица с плътен черен воал и тясна черна рокля, която подчертава пищната ѝ фигура. Тя обилно се поти, а очите ѝ са подпухнали. Седалката по средата е празна. Мястото до вратата е заето от една страхотно дебела мустаката жена. Огромните ѝ кълки преливат и на свободната площ до нея. Тя чете долнопробен фотороман, в който героите са заснети модели, а диалозите излизат от устата им във вид на облачета дим. Петимата се клатушкат в такт с влака, вдовицата и дебеланата мълчат, майката и бабата говорят ту на детето, ту помежду си за храна. И точно тогава, скърцайки, влакът спира на гара, която (може би) се казва Корлеоне. В купето влиза висок флегматичен войник, небръснат, с разкошна коса и трапчинка на брадата, с мързелив, но някак си дяволит поглед; войникът се оглежда нахално, забелязва половинката празно място между дебелата и вдовицата и сяда с флиртаджийски извинения. Макар че е потен и рошав, той представлява великолепно парче плът, леко вмирисана от горещината. Скърцайки, влакът потегля.

Тогава се съсредоточаваме само върху клатушкането на вагона и ритмичното триене между бедрата на войника и тези на вдовицата. Разбира се, той е притиснат също и към ханша на дебелата, а тя пък се опитва да се отдръпне; нещо напълно излишно, защото юнакът въобще не я забелязва. Само гледа как се люлее големият златен кръст между гърдите на вдовицата, в дълбокото ѝ деколте. Бум. Пауза. Бум. Ту в

едната, ту в другата влажна гърда. Колебае се помежду им като парализиран между два отблъскващи магнита. Трапът и махалото. Хипнотизиран е. Тя втренчено следи през прозореца дърветата, сякаш за пръв път в живота си вижда маслиново дърво. Войникът се изправя непохватно, с полупоклон към дамите, и се бори да отвори прозореца. Когато сядат отново, ръката му уж случайно докосва корема на вдовицата. Тя сякаш не забелязва. Той слага лявата си длан на седалката помежду им и започва да подпъхва и да обвива с настойчиви пръсти меката плът на бедрото ѝ. Тя продължава да гледа втренчено всяко едно маслиново дърво, сякаш е самият Господ, който току-що ги е създал и сега се чуди как да ги нарече.

Междувременно огромната дебелана прибира фоторомана в лъскавата си зелена найлонова мрежа, пълна със смрадливи сирена и почернели банани. Бабата загъва някакви остатъци от салам в мазно парче вестник. Майката навлича пуловер на момиченцето и обърсва лицето му с носна кърпичка, грижливо напоена с майчина плюнка. Скърцайки, влакът спира на гара, която (може би) се казва Прици, и дебелата, майката, бабата и момиченцето напускат купето. Композицията потегля отново. Отново започва да подскача и златният кръст между влажните гърди на вдовицата, пръстите лаят под бедрата ѝ, а тя продължава да фиксира маслините. Тогава пръстите се плъзгат между бедрата ѝ, разтварят ги и продължават нагоре към голотата около дебелите черни чорапи и колана с жарттиерите, вмъкват се под него към влажното пространство между краката ѝ, а там няма гащи.

Влакът влиза в galleria, т.е. тунел, и в него целият символизъм е изконсумиран на тъмно.

Следват войнишкият ботуш във въздуха, черните стени на тунела, хипнотичното клатене на влака, който се изнизва от тунела с дълго и пронизително изсвирване.

Без да каже нито дума, тя слиза на спирка, наречена може би Бивона. Пресича релсите, стъпвайки внимателно, с крака, обути в тесни черни обувки и дебели черни чорапи. Той гледа втренчено след нея, сякаш е Адам, който се чуди как да я нарече. Тогава скача от влака и се втурва подире ѝ. Точно в този момент по успоредния коловоз тръгва дълга товарна композиция, скрива я от погледа му и му препречва пътя. След двадесет и пет товарни вагона тя е изчезнала завинаги.

Ето един сценарий на безцип-ебане. Безцип, видите ли, не защото „дюкяните“ на европейските мъже са повечето с копчета, отколкото с ципове, и не защото героите са така смайващо привлекателни, а защото случката притежава светкавичната сбитост на съня и е лишена от всякакви угризения и от чувство за вина; няма приказки за нейния починал съпруг или за неговата годеница; няма разсъждения; няма въобще никакви приказки. Безцип-ебането е абсолютно чиста работа. То е без всякакви задни помисли. Няма надцакване. Мъжът не „взема“, а жената не „дава“. Никой не се опитва да сложи рога на мъжа или да унижи жената. Никой не се опитва да доказва нещо или да получи нещичко от другия. Безцип-ебането е най-чистата история на света. То е по-голяма рядкост и от еднорог. И на мен не ми се беше случвало никога да срещна такъв. Когато имах усещането, че почти съм успяла, откривах просто кон с картонено образуване или двама клоуни, пъхнати в бутафорен костюм на еднорог. С Алесандро, флорентинския ми приятел, почти се случи. Но той се оказа в крайна сметка само клоун в костюм на еднорог. Разгледай този гоблен, моят живот.

[1] Семейство от четирима. — Б. пр. ↑

[2] В САЩ с този знак се отбелязват неподходящите за малолетни филми. — Б. пр. ↑

2.

ВСЯКА ЖЕНА ОБОЖАВА ФАШИСТА

*Всяка жена обожаваше фашиста. Ботуш в лицето,
брутално жестоко сърце на звяр като теб.*

Силвия Плат

В 6 часа сутринта се приземихме на франкфуртското Flughafen и се довлякохме до транзитния салон, който въпреки блясъка и излъскания си под ми навяваше мисли за лагери на смъртта и депортиране. Чакахме цял час, докато боингът презареди. Психоаналитиците седяха вдървено в излетите от плексиглас столове, подредени в непоклатими редици: сиво, жълто, сиво, жълто, сиво, жълто... Монотонните краски се връзваха единствено с безрадостния израз на лицата им.

Повечето мъкнеха скъпи камери и въпреки дължките им коси, пробни бради, очила с телени рамки (и жени, облечени с приемлив за средната класа бохемски повей: сандали от телешка кожа, мексикански шалове, ковани сребърни бижута) от тях се излъчваше порядъчност. Мрачното излъчване на притворството. То, като се замисля, ме смущаваше най-вече при психоаналитиците. Обстоятелството, че приемаха безапелационно обществения ред. Че имаха полулеви политически убеждения, че подписваха петиции за мир и украсяваха кабинетите си с репродукции на Guernika и че в крайна сметка всичко това беше само камуфлаж. Иначе опреше ли работата до съдбоносни въпроси, като тези за семейството, положението на жените, притока на пари от пациент към доктор, — те мигом ставаха реакционери. Превръщаха се в същите безкомпромисни и себични изпозвачи, като някогашните социални дарвинисти от викторианската епоха.

„Но жените винаги държат властта зад трона“ — ми беше казал последният мой психоаналитик, докато се опитвах да му обясня колко

непочтена се чувствах в моментите, когато трябваше да се правя на прелъстителка, за да получа от мъжката половина това, което исках.

[# Летище (нем.) — Б. пр.]

Ала окончателният скандал между нас избухна само няколко седмици преди пътуването до Виена. И без друго не изпитвах кой знае какво доверие към Колнър, продължавах да ходя при него с оправданието, че пред кого ще си разкривам душата, си е моя работа.

„Не виждате ли — крещях от кушетката, — че точно тук е белята!. Това, че за да манипулират мъжете, жените си служат със сексапил, а по този начин сподавят яростта си и никога не могат да бъдат открити и честни!“

Доктор Колнър схващаше като невротичен проблем всяко нещо, което макар и бегло му напомняше за Women's Lib. Всеки протест срещу конвенционалното женско поведение беше задължително „фаличен“ и „агресивен“. Бяхме спорили дълго по тези въпроси, докато най-накрая неговите локуми за „властта зад трона“ ме накараха да проумея как всъщност ме работеше.

— Твърде далече съм от разбиранията ви — почти му виках аз — и не уважавам вашите съждения, както не уважавам вас самия за това, че ги поддържате. Ако вие убедено вярвате в тезата за властта зад трона, как бихте могли да проумеете каквото и да било за мен или за онова, с което се боричкам? Не, аз не искам да живея с нещата, с които вие живеете. Не искам този начин на живот и не виждам защо трябва да бъде оценявана с неговия аршин. Мисля си също така, че вие нищо не разбирате от жени.

— А може би вие не разбирате нищо от това какво значи да си жена? — контрираше ме той.

— О, Боже! Сега пък ми пробутвате последния си номер. Та повече от ясно е, че мъжете винаги и единствено са дефинирали женствеността като способ да държат противния пол в подчинение. Откъде-накъде ще се съобразявам с вашето разбиране за жената? Вие жена ли сте? И защо да не слушам поне веднъж само себе си? Защо да не слушам другите жени? Та аз разговарям с тях. Те споделят с мен и дяволски много са онези, които се чувстват по същия начин, макар да не носим етикет „Одобрен модел домакиня“ от американски психоаналитик.

Продължихме така още известно време, като и двамата се разхождахме назад-напред, крещейки. Мразех се за това, че звучах адски шаблонно, досущ като долнопробна брошура, както и поради обстоятелството, че бях принудена да заемам кретенски противостоящи позиции. Знаех, че загърбвам всякаква изтънченост. Знаех, че имаше и други психоаналитици — моят германски аналитик например, — които не достигаха до подобно рутинно женомразство. Но ненавиждах Колнър още и заради неговото тесногърдие, а и за това, че ми губеше времето и парите с претоплените си клишета за мястото на жените. Кому бе нужна тази идиотщина? Подобна щуротия можеше да ти се падне и от баница с късмети. Само че поне нямаше да струва 40 долара за всеки сеанс от петдесет минути.

[# Женско движение за получаване права на жените. — Б. пр.]

— Добре, щом изпитваш подобни чувства към мен, защо просто не се откажеш и не си тръгнеш на секундата? — избълва Колнър. — Защо продължаваш да висиш и да слушаш лайнените ми приказки?

Ето това беше Колнър. Почувстваше ли се атакуван, ставаше нагъл и сипеше мръсотии, за да покаже колко е съкрушен.

— Типичен „Наполеонов комплекс“ — измърморих.

— Това пък какво е?

— О, нищо.

— Хайде де! Искам да чуя. Мога да го понеса. (Ужасно храбър психоаналитик.)

— Само си мислех, доктор Колнър, че сте се сдобили с онова, което в психиатрията е описано като „Наполеонов комплекс“. Озверявате и започвате да сипете ругатни и мръсотии, щом някой ви покаже, че не сте Всемогъщият. Знам, сигурно ви е трудно да приемете, че сте само метър и шейсет, но нека предположим, че вас ви подложат на психоанализа, тогава сигурно ще го понесете по-лесно.

— Тояги и камъни могат да ми счупят костите, но думите никога не могат да ме наранят! — изръмжа Колнър.

Беше заел отбранителна позиция и си вярваше, изглежда, че звучи много остроумно.

— Вижте, защо мислите, че можете да ми завирате в носа изтърканите си клишета? А пък аз да съм ви благодарна за висшата ви проникателност и даже да ви плащам за това. А когато ви отвърна със същото — нещо, което със сигурност е мое право, имайки предвид

комата, който ви осигурявам, — то тогава се разярявате и започвате да ми говорите като седемгодишен лигльо.

— Обясних само, че ако изпитваш подобни чувства към мен, трябва да се откажеш от сеансите. Напусни! Тръгни си! Тръшни вратата. Кажи ми да вървя по дяволите!

— И да приема, че тези две години и хилядите долари, които съм ви снесла, са пълна загуба? Така значи, просто махваш с ръка и зачеркваш всичко. Но аз самата, аз съм заложила прекалено много и имам интерес да продължа. Да продължа да се самозалъгвам, че тук се върши нещо позитивно!

— И този проблем можеш да обсъдиш с твоя следващ психоаналитик — рече Колнър. — Двамата можете да прецените какво не е било наред от твоя гледна точка...

— От моя гледна точка! Нима не виждате, че на толкова много хора вече им е писнало и им се повдига от вас, психоаналитиците? Вината е изцяло ваша, глупаци такива! Превръщате процеса в нещо като „Параграф 22“! Пациентът идва и идва, и идва, и продължава да ви плаща пари, копелета такива, дори когато сте пълни невежи и не разбирате нищо, дори и когато вие самите си давате сметка, че не можете да му помогнете. Тогава увеличавате броя на годините, през които той трябва да продължи да се лекува, или му казвате да отиде при друг психоаналитик и с него да обсъди какво не е било наред с предишния. Не сте ли потресен? Това е абсурдно!

— Абсурдно е, че седя тук и слушам тази тирада. Ето кое ме потрися! Така или иначе мога само да повторя: ако не ти харесва, защо просто не вървиш по дяволите?

Сякаш насън (никога не съм вярвала, че ще съм способна да го направя) станах от кушетката (колко ли години бях пролежала на нея?), взех си бележника и излязох (без да демонстрирам пълен непукизъм все пак, макар и да ми се искаше) през вратата. Затворих я внимателно. Не бе нужно да играя на „Нора блъска врати“, щеше да се развали ефектът. Довиждане, Колнър. Миг по-късно, в асансьора, ми се доплака.

Но само докато извървях две пресечки надолу по Медисън авеню, вече ликувах. Нямаше повече да ходя на консултации в осем сутринта! Нямаше да разсъждавам за смисъла на сеансите и дали те ми помагат, докато попълвах всеки месец тлъстите чекове, предназначени

сякаш за Гаргантюа! Нямах да споря с Колнър като партиен лидер! Бях свободна! И мислех за всичките онези пари, които щях да престана да му снасям! Влях в един магазин за обувки и веднага похарчих 40 долара за чифт бели сандали със златни верижки. Те ме накараха да се почувствам по-добре, отколкото след петдесет минути, прекарани с Колнър. Е, хубаво, не бях истински освободена (след като се утешавах с пазаруване), но поне се бях отървала от Колнър. Все пак започваше се отнякъде.

Със същите тези сандали пътувах за Виена и често поглеждах надолу към тях, докато се тъпчехме обратно в самолета. Как беше, първо с десния или първо с левия крак трябваше да се кача, за да избегнем самолетната катастрофа? Как можех да помогна на самолета да не се разбие, щом даже не помнех ритуала? „Майко“ — измърморих. Винаги виках „майко“, когато се страхувах. Най-смешното беше, че иначе не се обръщах така към майка си. Тя ме беше кръстила Айзидора Зелда, но аз се постарях никога да не произнасям второто от имената. (Знаех, че беше мислила и за Олимпия заради Гърция, и за Жюстин по маркиз Дьо Сад.) За да не ѝ остана задължена за цял живот, аз я наричах Джуд. Истинското ѝ име беше Джудит. Никой освен най-малката ми сестра не ѝ бе викал „мамо“.

Виена. Наистина звучеше като валс, но аз още отпреди не понасях това място. Изглеждаше ми мъртво. Балсамирано.

Пристигнахме в 9 часа сутринта точно когато отваряха летището. Казваха ни „Welkommen in Wien“. Проточихме се през митницата, влачейки куфарите си като упоени след безсънната нощ.

Летището беше излъскано до блясък. Сетих се за безпорядъка, мръсотията и хаоса, с които бяха свикнали нюйоркчани. Завръщането в Европа винаги действаше като шок. Улиците бяха неестествено чисти. Парковете изглеждаха неестествено пълни с пейки, чешми и розови храсти и никъде не личаха следи от вандалщина. Общественият цветни лехи изглеждаха неестествено спретнати. Дори уличните телефони работеха.

Митничарите провериха куфарите ни и за по-малко от двадесет минути се озовахме в автобуса, запазен специално за нас от Виенската академия по психиатрия. Качихме се в него с наивната надежда, че ще стигнем бързо до хотела и че там ще легнем да спим. Не подозирахме

дори, че ще се влачим почти три часа из улиците на Виена, спирайки пред седем други хотела, преди да стигнем до нашия.

Беше като в страшен сън, в който трябваше да стигнеш някъде, преди да се е случило нещо ужасно. Необяснимо защо обаче колата ти или се повреждаше, или поемаше назад. Изобщо бях замаяна, ядосана и всичко ме дразнеше тази сутрин.

Изглежда, състоянието ми се дължеше отчасти на паниката, която изпитвах винаги, когато се завръщах в Германия. В Хайделберг съм живяла по-дълго, отколкото във всеки друг град, като изключим Ню Йорк, така че Германия (Австрия също) беше за мен нещо като втори дом. Говорех езика прилично — по-добре от другите езици, които изучавах някога в училище, — бях свикнала с храните, вината, марките, работното време на магазините, дрехите, музиката, жаргона, номерата на немците... Сякаш бях прекарала детството си в Германия или пък родителите ми бяха германци. Но годината на раждането ми е 1942 и ако родителите ми бяха немски — а не американски — евреи, то сигурно щях да бъда родена (и вероятно умряла) в концентрационен лагер независимо от русата ми коса, сини очи и чипия селски нос. Никога не можах да забравя това. Германия беше като мащеха: безкрайно близка и точно толкова презирана. Всъщност повече презирана, най-вече защото бе близка.

Гледах през прозореца на автобуса червенобузестите стари госпожи, с тромави тиролски шапки, обути в техните бежови обувки. Гледах скованите им крака и трътлестите им задници. Мразех ги. Обърнах очи към рекламното пано, на което беше изписано: *Sei gut zu deinem magen* (бъди добър към стомаха си), и изпитах омраза към германците за това, че винаги мислеха за проклетите си стомаси, за тяхното *Gesundheit* — сякаш те бяха изобретили здравето, хигиената и хипохондрията. Мразех фанатичната им мания за илюзорна чистота. Илюзорна, забележете, защото германците в действителност не са чисти. Белите дантелени пердета, юрганите, метнати на прозорците за проветряване, домакините, които търкат тротоарите пред къщите си, и продавачите с настървението им да лъскат своите витрини — всичко това е част от внимателно изградената фасада за сплашване на чужденци с агресивния германски здравословен начин на живот. Само влезте в някоя германска тоалетна, и ще видите съоръжение, каквото няма нийде другаде по света. То е снабдено с хубавка порцеланова

платформичка, където пада лайното, така че да можеш да го разгледаш, преди да изчезне във водовъртежа на водната бездна, а вода всъщност няма, докато не я пуснеш. В резултат на което германските клозети излъчваха най-силната воня в света. (Казвам го като печен пътешественик, пребродил земното кълбо.) Над мивката виси мръсен парцал, който представлява някакъв общ пешкир. Кранът е само за студена вода. (Можете да пуснете тънка струйка върху дясната си ръка или оная, която използвате.)

[# Здраве (нем.). — Б. пр.]

Много съм размишлявала по въпроса за тоалетните, докато живеях в Европа. (До такава степен на лудост ме беше докарала Германия.) Веднъж дори се опитах да направя класификация на националностите въз основа на нужниците им.

„История на света през призмата на местата за облекчение“ — оптимистично написах най-отгоре на чиста страница в бележника си. „Епична поема“.

Британски:

Британска тоалетна хартия. Начин на живот. Гланцова. Отказва да попива, да омеква и да се мачка. (Непреклонна докрай.) Почти държавна собственост. В най-добрата ѝ разновидност ще я срещнете с напечатани по нея пропагандни лозунги.

Британският клозет — последно убежище на колониализма. Водата те залива отгоре, цял Ниагарски водопад, а ти се чувстваш като велик пътешественик изследовател. Пръски в лицето ти. За кратък миг (докато дърпаш веригата) Великобритания отново господства над морета и океани. Веригата е елегантна. Същински кордон на звънец за прислугата в господарски замък (отворен за посещения срещу жълти стотинки в неделите).

Германски:

Германските клозети съблюдават класовото разделение. Във вагони трета класа: груба кафява хартия. В първа класа: бяла хартия. Наречена Spezial Кгерр. (НЕ изисква превод.) Германският клозет е уникален с малката си платформичка (държи първо място в света), на която пада лайното. Тя ви дава възможност да го разглеждате внимателно, докато си мислите за кого ще гласувате на следващите избори или какво ще споделите с вашия психоаналитик. Много полезна е също така за копачи от диамантени мини, решили да изнесат

скъпоценни камъни в червата си. Германските клозети представляват всъщност ключът към ужасите на Третия райх. Хора, които могат да създадат такива клозети, са способни на всичко.

Италиански:

Понякога можете да изчетете цели откъси от „Corriere della Sera“, преди да си обършете задника с новините. Но по принцип в Италия тоалетните функционират светкавично и лайното изчезва много преди да успеете да скочите, за да се обърнете и му се порадвате. Оттук и италианското изкуство. Германците имат собствените си лайна, по които да се прехласват. Поради липса на такива — италианците създават скулптури и картини.

Френски:

В старите парижки хотели — великански железни стъпенки, разположени от двете страни на смърдяща дупка. Във Версай — портокалови дръвчета, засадени, за да неутрализират миризмата на отходна яма. @II est defendu de faire pipi dans la chambre du Roi. Осветлението в парижките клозети — включва се само след щракване на ключалката отвътре.

Някак не мога да проумея френската философия @& литература vis a vis националния подход към лайното. Французите имат много абстрактно мислене, което не им попречи да родят самотен поет от величината на Понж, написал епична поема за сапуна. Но каква е тук връзката с клозетите?

Японски:

Клеченето — основен факт от живота в Ориента. Тоалетната чиния — вкопана в пода. Отзад — икебана. В случая има някаква връзка със Зен. (Разбирай — със Сузуки.)

[# Забранено да се пишка в стаята на Краля (фр.). — Б. пр. На фр. език в текста — merde. — Б. пр.]

Минаваше 12, когато се добрахме най-накрая до хотела и разбрахме, че ни се предоставя мъничка стая на най-горния етаж, току под покрива. Искях да протестирам, но Бенет предпочиташе повече от всичко да се тръшне да почива. Пуснахме щорите, за да ни предпазват от слънчевата светлина, съблякохме се и се срутихме в леглата без даже да разопаковаме багажа си. Въпреки непознатата обстановка Бенет заспа веднага. Аз се мятах и се боричках още известно време с пухения юрган, докато накрая се унесох и заплувах сред сънища,

изпълнени с нацисти и самолетни катастрофи. Стрясках се постоянно, скачах със сърцебиене и с тракащи зъби. Всъщност това бе обикновената паника на първия ден, прекаран далеч от дома, но този път се чувствах още по-зле, защото се намирах отново в Германия. Вече дълбоко съжалявах, че се бях завърнала тук.

Към три и половина се събудихме и доста лениво се любихме на едно от единичните легла. Все още с чувството, че сънувам, си представях, че Бенет е някой друг. Но кой? Нямах ясен отговор на този въпрос. А и никога не съм имала. Кой наистина беше мъжът-призрак, дето ме преследваше през целия ми живот? Баща ми? Немският ми психоаналитик? Безцип-ебачът? Защо неговото лице никога не идваше на фокус?

Около четири вече препускахме със Strassenbahn-а към Виенския университет, за да се регистрираме за участие в конгреса. Денят се оказа ясен, небето — синьо, с абсурдно пухкави бели облачета. Тропах по улиците с високите си токчета, мразех германците и ненавиждах Бенет за това, че не беше непознатият от влака, за това, че не се усмихваше, за това, че беше страшен чукач, но никога не ме целуваше, за това, че ми запазваше час при психоаналитика, снабдяваше ме с перилни препарати и скъпи електроуреди, ала не ми купуваше цветя. И никога не ми говореше мръсотийки. И не ме гепваше вече за задника. Нито пък ми правеше френска любов. Но какво толкова може да се очаква след пет години брак? Кикотене в тъмното? Щипане по задника? Лизане? Е, добре — поне само понякога. Изобщо какво всъщност искате вие жените? Фройд формулира този въпрос, но така и не успя да му отговори напълно. Как точно, госпожи, обичате да ви чукат? Предпочитате може би мъж, който би ви лизал, когато сте в мензис? Мъж, който, без да каже гък, би ви целувал сутрин, преди да сте си измили зъбите? Мъж, който би се кикотил с вас, щом загасите осветлението?

[# Strassenbahn (нем.) — трамвай. — Б. пр.]

Твърд кур — отсякъл Фройд, вземайки тяхната мания за наша.

Фалоцентрик — нарекъл пък някой някога Фройд. Защото докторът считал, че слънцето се върти около пенис. А дъщерята — също.

И възможно ли е било да се протестира? Преди и жените да започнат да пишат книги, медалът имал само една страна. Векове

наред книгите били писани само със сперма, не и с менструална кръв. До 21-вата си година аз например мерех оргазмите си с тези на леди Чатърлей и се чудех какво не ми беше наред. А изобщо не ми хрумваше, че Леди Чатърлей беше всъщност мъж. Че тя беше всъщност Д. Х. Лоурънс.

Фалоцентрик. Един и същ проблем и при мъжете, и при жените. Моя приятелка наскоро попадна на следното твърдение:

ПРОБЛЕМЪТ НА МЪЖЕТЕ СА МЪЖЕТЕ.

ПРОБЛЕМЪТ НА ЖЕНИТЕ — ПАК МЪЖЕТЕ.

Веднъж, за да впечатля Бенет, му разказах за церемонията по посвещаването на Ангелите на ада, в частта ѝ, когато новопосветеният трябва да излиже жена си, която е в мензис, пред очите на всички присъстващи.

Бенет не отвърна нищо.

— Е, не е ли интересно? — ръчках аз. — Страхотно е!

Пак нищо.

Продължих да човъркам.

— Защо не си купиш кученце и не го обучиш? — рече накрая той.

— Заслужаваш да те опиша в „Нюйоркски психоаналитик“ — отвърнах му аз.

Медицинският факултет на Виенския университет представлява сграда с колони, студена като пещера. Едва издрапахме по безкрайните стълби. Горе, около бюрото за регистрация, се мотаеха тълпи от психодоктори.

Млада австрийска досадница, облечена в червено и с очила във формата на домино, побъркваше всички с регистрационните документи. Говореше измъчен английски, зазубрен от учебник. Бях сигурна, че е жена на някой от австрийските участници. Едва ли беше повече от 25-годишна, но се усмихваше с цялото самодоволство, полагащо се на една истинска фрау Доктор.

Показах ѝ писмото си от списание „Voyeur“, но тя отказа да ме регистрира.

— Защо?

— Защото не сме оторизирани да допускаме вътре пресата — отвърна ехидно госпожата. — Зстрашно зъ-жалявам.

— Сигурно!

Чувствах, че гневът нахлува в главата ми като пара в тенджерата под налягане. Нацистка кучка — мислех си, — проклета тъпанарка!

Бенет ме погледна, сякаш ми казваше с поглед: „Успокой се!“ Не понасяше да правя сцени на публично място. Опитът му да ме озапти обаче само ме разяри допълнително.

— Вижте, ако не ме допуснете на конгреса, ще напиша и за това!

Знаех, че след като започнат заседанията, можех да вляза директно в залата и без значка, така че разправията всъщност нямаше кой знае какво значение. А пък и не ми пукаше дали въобще ще публикувам въпросната статия. Аз бях шпионин, изпратен на разузнаване от външния свят. Шпионин в храма на психоанализата.

— Сигурна съм, че не искате да опиша как психоаналитиците се страхуват да допуснат журналисти на своите срещи, нали?

— Зстрашно зъжбявам — непрекъснато повтаряше австрийската кучка. — Но аз наистина не съм оторизирана да ви пусна...

— И само изпълнявате заповеди, предполагам!

— Замо имам нареждания, които зледвам — настояваше дамата.

— Вие и Айхман.

— Моля? — не ме чу тя.

Но беше някой друг. Обърнах се и го видях — рус, чорлав англичанин, с лула, стърчаща от устата му.

— Ако поне за малко престанете да демонстрирате параноя и използвате чара си вместо груба сила, сигурен съм, че никой не би могъл да ви устои — уточни той. Усмиваше ми се по начин, по който може да се усмива само мъж, дето все още лежи върху теб след особено хубаво чукане.

— Трябва да сте психоаналитик — отбелязах. — Никой друг не би подхвърлял наоколо така свободно думата „параноя“.

Непознатият се ухили.

Носеше много тънка бяла памучна индийска риза; през нея прозираха къдравите, рижи косми на гърдите му.

— Нахална путка! — изтърси той. След което сграбчи с пълна шепа задника ми и го замачка продължително и игриво.

— Имаш хубав задник — каза ми. — Ела, аз ще се погрижа да влезеш в залата.

Разбира се, оказа се, че не притежава никакви пълномощия, но това разбрах едва по-късно. Щъкаше напред-назад толкова делово, че човек можеше да го вземе за най-главния на конгреса. Той наистина председателстваше едно от предварителните заседания, но по въпроса за пресата беше пълен аут. Всъщност кой ли го беше грижа за пресата? Единственото, което исках, беше да продължи да ме стиска по задника. Бих го последвала навсякъде. В Дахау, Аушвиц, където и да било. Погледнах отсреща към Бенет — говореше много сериозно със свой колега от Ню Йорк.

Англичанинът се беше промушил през тълпата и сега въртеше на шиш заради моя милост момичето от регистрацията. После се върна при мен.

— Вижте, тя каза, че трябва да почакате и да говорите с Родни Леман. Той е мой приятел от Лондон и ще дойде тук всеки момент, така че... защо междувременно не отидем до кафенето отсреща да изпием по една бира, а после да го потърсим?

— Все пак да се обадя на мъжа си — казах. Това щеше да бъде нещо като рефрен през следващите няколко дни.

Като че ли се зарадва на новината, че имам мъж. Поне не изглеждаше разочарован.

Попитах Бенет дали после ще дойде при нас в кафенето отсреща (като, разбира се, се надявах, че няма да го направи прекалено скоро), а той само махна с ръка, за да ме отпрати. Беше потънал в разговор за контратрансференцията.

Аз пък последвах пушека от лулата на англичанина надолу по стълбите, а после през улицата. Димеше напред подобно на локомотив, а лулата пуфкаше като парен котел, който сякаш го задвижваше. Аз просто бях щастлива, че съм един от закачените за него товарни вагони.

Настанихме се в кафенето, моя милост — пред четвърт бяло вино, той — на бира. Носеше индийски джапанки и ноктите на краката му бяха мръсни. Изобщо не приличаше на психодоктор.

— Откъде сте?

— От Ню Йорк.

— Имам предвид предците ви?

— Защо искате да знаете?

— Защо отклонявате въпроса ми?

— Не съм длъжна да ви отговарям.

— Знам.

Дърпаше от лулата и гледаше в празното пространство. В ъглите на очите си имаше стотици малки бръчици, а устните му бяха извити сякаш в усмивка дори когато не се усмихваше. Знаех, че ще кажа „да“ на всичко, което би ми поискал. Единственото ми притеснение беше, че няма да го направи достатъчно скоро.

— Полски евреи, от една страна, руски, от друга...

— Така си и мислех. Приличате на еврейка.

— А вие приличате на английски антисемит.

— О, хайде! Обичам евреите...

— Някои от най-добрите ви приятели са...

— Не, просто някои еврейски момичета са дяволски добри в леглото.

Не можех да измисля нищо остроумно, с което да отговоря. Боже Господи, ето го! Истински Б. Ц. Е.! Безцип-ебач парекселанс. За Бога, какво чакаме? Сигурно не Родни Леман.

— Аз също обичам китайците — додаде той. — А вие имате хубав мъж.

— Бих могла да ви уредя с него... В края на краищата и двамата сте психоаналитици, колко му е да се изучат под портрета на Фройд.

— Тъпа путка! — прекъсна ме той. — Всъщност харесвам китайките! Но ме възбуждат страшно и сприхави еврейки от Ню Йорк. Всяка жена, която може да извърти скандал като вашия на регистрацията, ми изглежда доста обещаваща.

— Благодаря. — Поне мога да оценя комплимент, когато го получа. А гащите ми вече бяха достатъчно мокри, за да се измият с тях улиците на Виена. — Вие сте единственият човек измежду познатите ми, който мисли, че приличам на еврейка — казах, опитвайки да върна разговора на по-неутрален терен. (Стига секс. Нека останем при фанатизма.) Това, че му приличах на еврейка, всъщност ме възбуждаше. Обаче само Господ знаеше защо.

— Вижте, аз не съм антисемит, но вие сте. Защо си въобразявате, че не приличате на еврейка?

— Защото хората винаги ме вземат за германка. И защото съм прекарала половината си живот, слушайки антисемитски вицове, разказвани от типове, които предполагаха, че не съм еврейка!

— Ето това мразя у евреите — въздъхна събеседникът ми. — Те са единствените, на които е разрешено да разправят антисемитски вицове! Крайно нечестно е. Защо аз ще трябва да бъда лишен от удоволствието на мазохистичния еврейски хумор? Само защото съм гой?

Думата гой звучеше в устата му толкова нееврейски!

— Не го произнасяте правилно.

— Кое? Гой?

— О, не. Това е добре, но става дума за мазохистичен. (Типът насреща ми произнасяше Първата сричка мейс точно като англичанин.) — Трябва да внимавате при изричането на идиш думи, като мазохистичен например — казах. — Ние, евреите, сме много обидчиви.

Поръчахме си нови питиета. Той продължаваше да се прави, че търси наоколо Родни Леман, а аз пък съвсем професионално пробутвах номера със статията, която уж щях да пиша. Почти бях убедила самата себе си. Това впрочем ми беше един от най-големите проблеми. Не винаги съумявах да убедя другите в нещо, но неизменно успявах да сторя това със самата себе си. Пълен провал съм, ако трябва да се злоупотребява с нечие доверие.

— Наистина имате американски акцент — отбеляза той, усмихвайки се със своята „току-що начукана“ усмивка.

— Аз нямам акцент — вие имате.

— Ак-сент — натърти той, подигравайки ме.

— Да ти го начукам!

[# Гой — неевреи. — Б. пр.]

— Не е съвсем лоша идея.

— Как казахте, че беше името ви? (Кое то, ако все още си спомняте, е репликата кулминация в „Мис Джули“ от Стриндберг.)

— Ейдриън Гудлът — отвърна типът насреща. Като при това се извърна рязко и разля бирата си върху мен. — Страшно съжалявам! — впусна се да се извинява той, бършейки масата с мръсна носна кърпа, с ръка и даже с индийската си риза; беше я свалил и ми я подаваше, за да попия с нея роклята си.

Какво кавалерство! Но аз не помръдвах, втренчена в къдравите руси косми на гърдите му, и усещах как бирата се стича между краката ми.

— Оставете. Не ми пука въобще — казах. Всъщност не беше вярно, че не ми пукаше. Харесваше ми.

Гудлъв, Гудол, Гудбар, Гудбоди, Гулчайлд, Гудив, Гудфелоу, Гудфорд, Гудфлеш, Гудфренд, Гудгейм, Гудхарт, Гудхю, Гудинг, Гудлет, Гудсън, Гудбридж, Гудспид, Гудтрии, Гудвайн. Не може да те кръстят Айзидора Уайт Уйнг (родена съм Вайс, но баща ми го преиначил, избелвайки го до Уайт скоро след появата ми на бял свят, и да не прекараш доста голяма част от живота си в разсъждения на тема „имена“.

Ейдриън Гудлъв. Майка му го била нарекла Хейдриън, но баща му я принудил да го промени на „Ейдриън“, защото звучало „по-английски“. Баща му си падал по английското звучене.

— Типична задръстена английска средна класа — произнесе се Ейдриън за своите мама и татко. — Ти би ги намразила. Прекарвали са целия си живот в борба със запек в името на Кралицата, но така и нищо не им помогнало. Губеща страна във всички битки. Запекът е перманентен.

[# Словосъчетания, които биха могли да бъдат фамилии имена: Гудлъв — добра любов, Гудол — всичко добро, Гудбоди — добро тяло, Гудчайлд — добро дете, Гудив — Нова година, Гудфелоу — добро момче... — Б. пр.]

[## Уайт и Вайс — бяло, съответно на английски и немски език. — Б. пр.]

После шумно пръдна, за да сложи точка по въпроса. Ухили се. Гледах го в захлас.

— Ти си истински примитив — казах му ехидно. — Дете на природата.

Ала Ейдриън продължаваше да се хили. И двамата знаехме, че най-накрая бях срещнала истинския безцип-ебач.

Добре. Признавам, че вкусът ми по отношение на мъжете е доста съмнителен. Тепърва следват премного доказателства за това. Но кой би могъл да оспорва вкус? И кой би могъл да изрази с думи любовното чувство? Все едно да се опиташ да опишеш вкуса на шоколадов крем или да разкажеш как изглежда залезът, или да обясниш защо можеш да седиш с часове, правейки гримаси на бебето си... Кой е този, който ще съумее да пресъздаде всичко това на хартия? Приемаме на доверие Ромео, Жюлиен Сорел и граф Вронски, та дори и горския пазач на

дивеч Мелърс. Усмивката, чорлавата коса, миризмата на тютюн и пот, циничният език, разлятата бира и звучната пръдня пред всички... Мъжът ми има разкошна черна коса и дълги тънки пръсти. Той също ме сграбчи за задника още първата вечер, когато се запознахме (докато дискутираше новите тенденции в психотерапията). По принцип харесвам мъже, способни да осъществят бърз преход от дух към материя. Защо да се губи време, след като взаимното привличане е налице? Но ако за задника ме хване мъж, когото не харесвам, вероятно бих побесняла или дори бих се отвратила. Е, добре, кой се наема да обясни защо една и съща постъпка в единия случай те отвращава, а в другия те изпълва с трепет? Кой би могъл да обясни критерия за подбора? Побърканите астролози се опитват. Както и психоаналитиците. Но обикновено нещо не достига на техните обяснения. Сякаш им убягва същественото, ядрото.

Разсъждаваш едва след като отmine първоначалното влюбване. Преди доста години обожавах един диригент, който изобщо не се къпеше, имаше мазна коса и все не успяваше да си избърше задника, както трябва. Нещо повече: неизменно оставяше лайнени дири по чаршафите ми. Обикновено този род неща не ми харесват, а при него ги приемах за нормални. Все още не знам защо. Влюбих се в Бенет отчасти и заради обстоятелството, че той притежаваше най-чистите ташаци, които някога съм вкувала. По тялото на Бенет няма дори косъм, а и никога не се поти. Бихте могли (при желание) да се храните върху ануса му (със същия успех, както и върху кухненския под на баба ми). Така че аз съм разнопосочна във фетишите си. Което пък прави любовните ми увлечения още по-малко обясними.

Виж, Бенет вкарваше всичко в схеми, откриваше само шаблони.

— Този англичанин, с когото говореше — рече той, когато се прибрахме в хотелската стая, — той беше направо луд по теб.

— Кое те кара да мислиш така?

Хвърли ми циничен поглед.

— Течаха му лигите, докато те гледаше.

— Аз пък мисля, че беше най-враждебно настроеният кучи син, когото някога съм срещала. — И твърдението ми отчасти беше вярно.

— Права си. Но враждебно настроените мъже винаги са те привличали.

— Искаш да кажеш, такива като теб?

Той ме притегли и започна да ме съблича. Изглежда, се беше възбудил от факта, че Ейдриън ме е свалял. Аз също. И двамата правихме любов с духа на Ейдриън. Късметлия Ейдриън! Начукан отпред от мен и отзад от Бенет!

Историята на света през призмата на чукането. Правене на любов. Старият танц. От това можеше да излезе още по-добра хроника, отколкото от Историята на света през призмата на клозетите. Тя би включвала всичко. Кое ли в края на краищата не опираше до чукането?

Преди нито Бенет, нито аз правехме любов с фантом. По онова време просто се любехме един другия.

Когато го срещнах, бях на 23 години и вече разведена. Той навършваше тридесет и една и до този момент изобщо не се бе женил. Беше най-мълчаливият човек, когото познавах. И най-добрият. Или поне аз си мислех така. Всъщност какво ли знаех толкова за мълчаливите хора? Произхождам от семейство, където нивото на децибелите около масата по време на хранене можеше да доведе до трайно увреждане на средното ухо. И като че ли бе го сторило.

Двамата с Бенет се запознахме на едно парти в Гринуич Вилидж, на което нито един от нас не познаваше домакинята. Бяхме поканени от други хора. Партито беше адски шик според представите на шестдесетте години. Домакинята беше черна (тогава все още се казваше „негърка“) и имаше някаква много търсена модна професия, като например рекламния бизнес. Цялата блестеше, издокарана в дрехи от известни моделиери, под очите ѝ личаха сенки от златист туш. Апартаментът беше фрашкан с психодоктори, хора от рекламните агенции, социални работници и преподаватели от Нюйоркския университет, които също изглеждаха като психодоктори. Бе 1965: преди хипитата и преди негърските вълнения. Психоаналитиците, рекламните агенти и преподавателите все още носеха къси коси и очила с рогови рамки. Все още се бръснеха. Негрите-символ все още си изправяха косата. (О, спомени за отминали дни!)

Аз бях там с приятели, както и Бенет. Предвид обстоятелството, че първият ми съпруг беше психопат, изглеждаше съвсем нормално да искам да се ожения следващия път за психиатър. Като противоотрова, да речем. Нямах да допусна да ми се случи същото втори път. Трябваше да намеря някой, който да притежава ключа към подсъзнанието. Така

че се мотаех предимно в компанията на психодоктори. Те ме привличаха, защото предполагах, че знаеха всичко онова, което си заслужава да се знае. Аз пък ги очаровах, защото в техните очи минавах за „творческа личност“ (все пак бях се появявала по Канал 13 да чета мои стихове — какво по-голямо доказателство за творчески възможности може да иска един психодоктор?).

Щом погледнех назад към живота си, към моите още ненавършени тридесет и една години, виждах да седят един до друг любовниците си, подредени гръб до гръб сякаш като за участие в някаква детска игра. Всеки следващ — своеобразна противоотрова за предишния, реакция някаква, обърнат наопаки образ, рикошет.

Брайън Столерман (първият ми любовник и първият ми съпруг) беше нисък, космат, мургав и с наченки на шкембе. Наподобяваше живо гюлле и говореше нон-стоп. Намираше се вечно в движение и вечно бълваше думи поне от по пет срички. Беше медиевист и ако не дай си Боже поискахте да изречете например „Албигойски кръстоносен поход“, той щеше да ви е разказал вече цялата му история, и то с екстравагантно преувеличени детайли. Брайън оставяше впечатлението, че никога не замлъква. И все пак това не беше изцяло вярно, защото той наистина мълчеше, докато спеше. Но когато накрая превъртя (както учтиво се изразявахме в най-тесен семеен кръг) или показва признаците на шизофрения (според заключението на един от многото му психиатри), или се пробуди за истинския смисъл на своя живот (според собствените му думи), или получи нервна криза (както намекна научният ръководител на докторската му дисертация), или се изтощи-като-резултат-че-е-женен-за-тази-еврейска-принцеса-от-Ню Йорк (както повтаряха родителите му) — тогава той вече не млъкваше дори и нощем! В действителност престана да спи и ме държеше будна, за да ми разправя за второто пришествие и за Исус, който този път би могъл да дойде просто като един еврейски медиевист, живеещ на Ривърсайд Драйв.

[# Специалист по средновековието. — Б. пр.]

Разбира се, на Ривърсайд Драйв живеехме ние с него. Но докато Брайън говореше, ме омайваше дотолкова, че дъхът ми спираше. Потопена бях във фантазиите му, станах доброволен участник в тази Folie a deux^[1]. И ми беше необходима цяла седмица будване и слушане в захлас, докато проумея, че самият Брайън възнамеряваше да

осъществи лично второто пришествие. Посочих му, че това можеше да се окаже пълна заблуда, и той не го прие особено добре. Нахвърли се и почти ме удуши до смърт заради моя принос към дискусията. След като се съвзех (предавам случилото се по-простичко, отколкото беше, за да мога да продължа разказа си), Брайън опита различни други неща, като например излитане през прозореца и ходене по вода в езерото на Сентръл парк, и най-накрая трябваше да бъде откаран все пак насила в психиатрията и укротен с торазин, компазин, стелазин и с каквото друго там се бяха сетили. На този етап аз колабирах от изтощение. Подложих се на лечение чрез пълна почивка в апартамента на моите родители (които бяха станали странно нормални на фона на крещящата лудост на Брайън) и там, в жилището им, плаках около месец. Докато един ден се събудих с облекчение

вече в тишината на изоставения ни апартамент на Ривърсайд Драйв и осъзнах, че не съм имала възможност да чуя собствените си мисли цели четири години. Пак тогава разбрах още и че никога повече няма да се върна да живея с Брайън независимо от това дали той щеше да престане или не да си мисли, че е Исус Христос.

Сцената напуска съпруг „нумеро уно“. Появява се странна процесия от напълно противоположни на него персонажи. Но сега поне вече съм наясно какво търся в „нумеро две“: добър, солиден баща — закрилник; психиатър като противоотрова на психопата; кадърен светски ебач като противоотрова за религиозната жар на Брайън, която, изглежда, изключваше чукането; мъж, който да мълчи, като противоотрова на този, който вечно генерира шум; здравомислещ благородник като противоотрова на лудия еврей.

Бенет Уинг се появи сякаш в съня ми. Би могло да се каже, че долетя на криле. Висок, красив, по ориенталски загадъчен. С дълги тънки пръсти, с ташаци без нито едно косъмче и с чудесно завъртане на ханша по време на чукане — за тази дейност, изглежда, бе абсолютно неуморим. Беше още и „ням“, но по онова време неговото мълчание звучеше като музика за моите уши. Можех ли да допусна, че само след няколко години щях да се чувствам така, сякаш чуках Хелън Келър?

Уинг. Харесвах фамилното име на Бенет. В него също звучеше нещо меркурианско. Нямах крилца на петите, но имаше крилца на оная си работа. Той се възнасяше и летеше, докато чукаше. Правеше

прекрасни, гмуркащи и въртеливи движения. Беше винаги готов и си остава единственият мъж в живота ми, на когото никога не се бе случвало да е импотентен — дори когато бе сърдит или в депресия. Но защо никога не ме целуваше? И не говореше? Аз свършвах и свършвах, и свършвах и всеки оргазъм беше сякаш от лед.

Различно ли бе в началото? Мисля, че да. Тогава мълчанието му ме заслепяваше по същия начин, както

[# Едно — в оригинала на италиански. — Б. пр.]

[## Две — в оригинала на италиански. — Б. пр.]

[### Уинг — крило (англ.). — Б. пр.]

[#### Хелън Келър — известна в САЩ глухоняма, преодоляла недъга си, завършила висше образование, писала книги. — Б. пр.]

някога ме заливаше зашеметяващият словесен поток на Брайън. На опашката преди Бенет бяха онзи диригент, който обичаше палката си (но никога не си бършеше задника), флорентинският донжуан (Алесандро де Гросо), арабският зет-кръвосмесител (за него по-късно, по-късно), професорът по философия (от Калифорнийския университет) и всякакви други среднощни ебачи. Следвах диригента из цяла Европа, присъствах на изявите му, тътрех партитурите му, а накрая той избяга и ме заряза заради старата си приятелка в Париж. Така че бях наранена от музика, от лудост и от безразборни връзки. Мълчаливият Бенет се оказа моят лечител. Доктор за съзнанието ми и психоаналитик за оная ми работа. Той ме ебеше и ебеше в оглушителна тишина. Но и умееше да слуша. И беше добър психоаналитик. Знаеше за всички симптоми на Брайън, преди да му ги бях описала. Знаеше какво съм преживяла. Най-учудващото беше, че дори и след като му бях разказала всичко за себе си, все още искаше да се оженим.

— По-добре си намери едно мило китайско момиче — казах му.

Не беше проява на расизъм, а на моите резерви към брака. Такова постоянство ме ужасяваше. И първия път, с Брайън, беше същото, но бях склонила да се ожения въпреки трезвата си преценка.

— Не искам мило китайско момиче — отвърна Бенет. — Искам теб.

(Оказа се, че през целия си досегашен живот Бенет не беше излизал с китайско момиче, камо ли пък да беше чукал китайка. Падал си най-вече по еврейки. Мъже като него, изглежда, бяха моята съдба.)

— Радвам се, че ме искаш — продължих. Всъщност наистина му бях благодарна.

В кой точно момент започнах да си представям, че Бенет е някой друг? Някъде към края на третата година от нашия брак. И защо? Никой не би бил в състояние да ми отговори.

Въпрос: „Скъпи доктор Ройбън, защо чуването се превръща винаги в нещо като топено сирене?“

Отговор: „Изглежда, имате храна фетиш или както се казва на психоаналитичен жаргон — орална фиксация. Мислили ли сте някога да се обърнете за помощ към специалист?“

Стиснах очи и си представих, че Бенет е Ейдриън. Промених Б-то в Е. Изпразнихме се — първо аз, после Бенет — и се отпуснахме потни на ужасното хотелско легло. Бенет се усмихна. Аз бях нещастна. Каква лъжкиня се оказах! Истинското прелюбодеяние не би могло да бъде по-лошо от тези еженощни измами. Да се чукаш с един мъж и да си мислиш за друг и да пазиш измамата в тайна — това беше много, много по-ужасно, отколкото да се избебеш с чужд мъж пред очите на съпруга си. Беше толкова лошо, колкото и всяко друго предателство, за което можех да се сетя. „Чисти фантазии“ — вероятно би казал Бенет. „Фантазията си е само фантазия, а всички имаме фантазии. Но само психопатите превръщат своите в действителност; нормалните хора не го правят.“

Самата аз имам повече уважение към фантазията. Вие сте това, което сънувате. Вие сте това, което бълнувате. Диаграмите и изчисленията на Мастърс и Джонсън, мигащите светлини и пластмасовите членове казват едновременно и всичко, и нищо за секса. Защото целият секс е в главата. Честотата на пулса и секрециите нямат нищо общо с него. По тази причина касовите наръчници по секс са пълна измама. Те учат хората как да чукат с таза, а не с главата.

Какво значение имаше, че технически аз бях „вярна“ на Бенет? Какво значение имаше, че не се бях чукала с никой друг, откакто се бях запознала с него? Изневерявах му поне десет пъти седмично — и поне в пет от случаите го правех, докато той и аз се ебяхме.

Може би Бенет също се преструваше. Нищо чудно, ако аз също бях някоя друга. Е, и какво от това? Това си оставаше негов проблем. Без съмнение 99 % от хората по света чукат фантоми. Но те въобще не можеха да ми бъдат утеха. Презирах собственото си измамничество и

самата себе си. Бях вече прелюбодейка и само от шубе отлагах истинското деяние. А това ме правеше и прелюбодейка, и шубелийка. Ако чуках Ейдриън, щях да бъда поне само прелюбодейка.

[1] Лудост на две ръце (фр.). — Б. пр. ↑

3. ЧУК, ЧУК!

Сексът, както казах, може да се сведе до три неща: осигуряване на потомство, удоволствие и гордост.

Погледнато в историческа перспектива, трябва да имаме предвид, че осигуряването на потомство е далеч най-важното, тъй като без това не би могло да има продължение на човешкия род...

Така че женският оргазъм е просто нервна кулминация на сексуалните отношения... и като такъв е само относителен разкош от гледна точка на природата.

Той може да бъде разглеждан като вид поощрителна премия, подобна на онези, дето понякога намираме в опаковките на някои зърнени храни. Хубаво е да ти се падне премия, но и без нея продуктът има своята ценна хранителна стойност.

Мадлен Грей „Нормалната жена“ — 1967

В съня си виждах Ейдриън и Бенет да се люлеят ту нагоре, ту надолу, яхнали двата края на дъската на детската площадка в Сентръл парк, където ходех като малка.

— Може би тя трябва да бъде подложена на психоанализа в Англия — казваше Бенет от своя край на люлката, вдигнат високо горе, във въздуха. — Ще ти пратя паспорта и досието й.

В същия момент краката на Ейдриън бяха стъпили на земята и той започна да клати силно люлката, както правят дангалаците, щом нахълтат на детската площадка при малчуганите.

— Престани веднага! — виках. — Ще го нараниш! — Но Ейдриън продължаваше да се хили и да клати люлката.

— Не виждаш ли, че ще го убиеш! Престани! — опитвах се да изкрещя, ала както във всеки сън, думите ми се изкривяваха. Изпитвах ужас, че Ейдриън ще събори Бенет на земята и ще му счупи гръбнака. — Моля те, спри! Моля те! — проплаках.

— Какво има? — промърмори Бенет. Бях го събудила. Винаги говорех насън и той винаги ми отговаряше.

— Какво става?

— Люлееше се с някого на климушка. Изплаших се.

— Оо... — обърна се Бенет.

Нищо по-нормално нямаше от това да ме прегърне, но се намирахме в отделни легла в двата срещуположни края на стаята и вместо да го стори, той заспа отново.

Сега вече бях напълно будна и чувах птичия хор в градината зад хотела. Първоначално гълчавата ми поддейства успокоително, но после се сетих, че отвън цвърчаха германски птички, и отново се почувствах потисната. Дълбоко в себе си мразех да пътувам. И въпреки не можех да си намеря място, ала в мига, в който се отдалечах от дома, започвах да чувствам как заплахата на някаква страшна орис надвисва и над най-простите ми действия. Защо ли всъщност се бях завърнала в Европа? Целият ми живот беше раздробен на парчета. Две години лежах в едно легло с Бенет и си мислех за други мъже. Две цели години обмислях дали да забременея, или да се чупя и да видя малко повече свят, преди да се установя и да се заема с нещо, което изискваше постоянство. Как ли решаваха хората дали да забременеят, чудех се. Как вземаха такова страховито решение? В известен смисъл това беше толкова арогантно решение. Да поемеш отговорността за един нов живот, когато не знаеш какво ще се случи с теб. Предполагам, че повечето жени забременяват, без да размишляват по тези въпроси, защото, ако го сторят, то сигурно ще се изпълнят със съмнения. У мене нямаше и следа от сляпата вяра в съдбата, която, изглежда, хранеха другите жени. Аз исках винаги да контролирам съдбата си. Бременността ми изглеждаше като покъртителна абдикация от престола на контрола. Нещо да расте вътре

във вас, нещо, което евентуално ще узурпира целия ви живот. Откакто се помня, използвах диафрагма, така че бременността за мен не можеше да бъде случайност. През двете години, през които вземах хапчета, не съм пропуснала нито ден. Колкото и да бях немарлива към всичко друго, в това отношение бях желязна. Измежду моите приятелки аз бях единствената, която не бе правила аборт. Какво не беше наред с мен? Сбъркана ли бях? Просто няхах нормалния и натрапчив женски инстинкт да бъда напомпана. Като си помислех само, че аз, която не мирясах, аз с моите копнежи по безцип-ебачи и непознати типове от влакове — аз да бъда вързана за бебе! Как можех да пожелаая подобна съдба на едно бебе?

— Ако не беше ти, щях да стана известна художничка — имаше навика да казва бясната ми червенокоса майка. Тя била следвала изящни изкуства в Париж, учила анатомия и рисуване, акварел и графика и даже вземала уроци как да стрива собственоръчно бои. Познавала известни художници, известни писатели, известни музиканти и известни безделници, авантаджии. Танцувала гола в Булонския лес (пак според думите ѝ), седяла в Les Deux Magots,

[# Диафрагма — дамско противозачатъчно средство — Б. пр.]

[## Les Deux Magots — кафене в Париж, посещавано от известни интелектуалци. — Б. пр.]

облечена в черна кадифена пелерина (ако можеше да ѝ се вярва), возела се по парижките улици права върху калниците на коли марка „Бугати“ (така казваше), ходила на гръцките острови три и половина десетилетия преди Жаклин Кенеди Онасис (все така според думите ѝ) и чак тогава се завърнала у дома, оженила се за някакъв си комедиант, въздух под налягане, от Кетскил Маунтинс, който почти надминал себе си в @уагса-бизнеса, и му беше родила четири дъщери, получили всичките възможно най-поетичните имена: Гундра Миранда, Айсидора Зелда, Лала Жустин и Клое Камий.

Къде беше вината ми?

Прекарала бях целия си живот с чувството, че имам някаква вина. И в известен смисъл може би носех отговорност. Родители и деца са свързани с пъпна връв, и то не само в утробата. Тайнствени сили ги скрепват. Ако моето поколение смята да прекара обаче времето си, разобличавайки родителите си, то тогава справедливо е да им отпуснем равно време и на тях.

„Аз щях да бъда известна художничка, ако не бяхте вие, деца“ — повтаряше майка ми и дълги години вярвах на думите ѝ.

Разбира се, винаги бе съществувал и проблемът за нейния собствен баща: също така художник, изпитващ фанатична завист към таланта ѝ. Тя беше отишла в Париж, за да избяга от него; да я питаш защо после се беше върнала в Ню Йорк, беше се нанесла в жилището му и бе живяла там, докато навършила четиридесет години. Дватама си поделели и ателието, и от време на време той рисувал върху нейните платна (разбира се, само когато нямал подръка чисти). В Париж тя била станала кубист и почти развила свой собствен стил в някаква съвременна тенденция, но Папа, за когото рисуването започвало и свършвало с Рембранд, ѝ се подигравал, докато накрая я отказал от опитите ѝ; просто започнала да забременява.

„Проклети модерни цапаници — мръщел се Папа. — Врели-некипели.“

„Защо не си се изнесла?“ — изричам тези думи, претегляйки цялата двойственост, която се крие зад тях, понеже знам, че тогава може би аз нямаше да бъда родена.

Ние израснахме в обширен четиринадесетстаен апартамент на Сентръл парк уест. Таванът течеше (живеехме на последния етаж), бушоните гърмяха веднага, щом сложехме да опечем една филийка в тостера, ваните бяха на куцукащи крака, водопроводът бе ръждясал, печката в кухнята изглеждаше като нещо от клиповете по телевизията за добрите-стари-времена-на-прабаба-ми, а рамките на прозорците бяха толкова първобитни, че вятърът свиреше през тях. Но това бе „Стенфордското бяло здание“ и имаше „две ателиета със северна светлина“ и библиотека с „облицовани стени“, „прозорци в оловни рамки“, а „високият четиридесет фута“ таван на дневната беше „истински златен лист“. Спомням си, че ехото на тези фрази, заучени сякаш от реклама за недвижим имот, отекваше през цялото ми детство. Златен лист. Представях си кленов лист, направен от злато. Но как бяха закрепил листата на тавана? И защо те не приличаха въобще на листа? Може би първо ги бяха стрили, а след това направили от тях боя. И къде, чудех се, човек можеше да намери „истински златен лист“? Сигурно растяха по истински златни дървета? Или по златни клони? (Бях от този сорт деца, които знаеха думи като „клон“.)

Всъщност в библиотеката на родителите ми имаше дебела потъмняла книга, озаглавена „Златният клон“. Разгръщах страниците ѝ, вирах се напразно да намеря нещо за „истинския златен лист“. Но там беше пълно само с някакви сексуални глупости. (По същото това време криех „Обичай без страх“ в шкафа, под бельото си.)

И така — стояхме при Маман и Пана в името на „добрата северна светлина“ и „истинския златен лист“ — или поне така казваше майка ми. Междувременно баща ми бродеше по света във връзка със своя @цацка-бизнес, майка ми го чакаше вкъщи, раждаше деца и крещеше на родителите си. Баща ми беше дизайнер на кофички за лед, които приличаха на халби за бира, и на халби за бира, които приличаха на кофички за лед. Правеше и керамични животни, по цели семейства, привързани едно за друго с фини златни верижки. Беше натрупал почти състояние — учудващо, но факт. Можехме лесно да се изнесем другаде, но очевидно майка ми не искаше или не ѝ позволяваше някаква друга причина.

[# 40 фута = приблизително 12,19 м. — Б. пр.]

Фина златна верижка привързваше майка ми към нейната майка, а мен пък към моята майка. Всички наши нещастия бяха навървени на една и съща (бързо потъмняваща) златна верижка.

Разбира се, майка ми разсъждаваше върху това по патриархален начин, по традиционния начин на жените, бъкащи от талант и амбиция, които непрекъснато бременееха.

— Жените не могат да правят и двете неща — казваше тя. — Трябва да избираш. Или изкуството, или децата.

С име като Айсидора Зелда беше повече от ясно какво ще избира: всичко предложено на майка ми, но отхвърлено от нея.

Как бих могла да махна диафрагмата си и да забременея? Това, което другите жени вършеха, без да се замислят, беше за мен велико дело, дело от огромно значение. То бе отрицанието на името ми, на моята съдба и на майка ми.

Сестрите ми бяха различни. Гундра Миранда наричаше себе си Ренди и се ожени на осемнадесет години. Ожени се за ливанец, лекар в Бъркли, роди четирима синове в Калифорния, след което се премести със семейството си в Бейрут; там изфабрикува още пет дъщери. Въпреки привидния бунт на доброто еврейско момиче от Сентръл парк уест, оженило се за арабин, тя водеше в Бейрут най-обикновения

семеен живот, който човек можеше да си представи. Изпитваше почти религиозна почит към Kinder, Kiiche, Kirche — особено католическата, посещаваше я редовно, за да впечатли арабите със своето нееврейство. Не че те обичаха, разбира се, кой знае колко католиците, но тази алтернатива все пак беше по-добрата. И двамата с Пиер, моя зет, вярваха в Робърт Ардри, Конрад Лоренц и Лайънел Тайгър, все едно че те бяха Исус, Буда и Мохамед. „Инстинкт! — сумтяха. — Чист животински инстинкт!“ Бяха намразили битниците от времето на своето следване и проповядваха

[# Бъркли — университетската болница на Калифорнийския университет. — Б. пр.]

Децата, кухнята, църквата — трите „К“, представляващи интересите на жената, алузия с трите „К“ на хитлеристката идеология. — Б. пр.]

теориите за безнравствеността на противозачатъчните средства и абортите, за териториалната зависимост и универсалността на войната. По онова време, изглежда, наистина вярваха във Великата духовна верига и в Божественото право на кралете. Междувременно продължаваха да се плодят.

(Защо трябва хора с висши гени да използват противозачатъчни средства, докато всички тези нежелателни елементи се развъждат по загиващия свят? — беше старият рефрен, с който Ренди обявяваше гръмко всяка нова бременност.)

Лала, третата ми сестра, беше с четири години по-малка и женена за негър. Както и в случая с Ренди, неконвенционалният избор въвеждаше в заблуда. Лала замина за Оберлин, където се запозна с Робер Годар — възможно най-белия бял негър в историята, откакто съществува този израз. Моят зет Боб е в действителност с цвят на какао, но съзнанието му е толкова бяло, колкото членът на всеки член на ку-клукс-клана. Аз не знам нищо за неговия член, но това, че беше успял да влезе в училище като Оберлин, ме изумяваше, както може би озадачаваше и самия него. След колежа той се записа в Медицинския факултет на Харвард и бързо се ориентира къде зимуват раците: в ортопедичната хирургия. Сега Робер четири дни седмично намества крака, кове тазове и, разбира се, прибира огромни суми от застрахователните компании. Останалите три дни преминават в езда на коне в един първокласен клуб с ограничен достъп, намиращ се в

модерното, но иначе със смесено население предградие на Бостън, където те с Лала живееха.

И как само живееха! Заобиколени от най-внушителното количество електрически джаджи, което може да се види извън „Хемашър-Шлемър“: като се започнеше от електронни ледоразбивачки, виноохладители, машини за синтезиране на шум от морски вълни край леглата, автоматични яйцебелачки, овлажнители на въздуха, други устройства за поглъщане на влагата, автоматични шейкъри за коктейли, косачки за трева с дистанционно управление, градинарски ножици, програмирани да подкастрят живия плет в най-причудливи фигури, вибратори, дето обменяха пластовете вода във ваните, бидета с въртяща се струя, светещи огледала за бръснене, които излизаха от стените, цветни телевизионни приемници, скрити зад най-банални репродукции на модерна графика, и се стигнеше до бара във фоайето — той пък използваше иззад стената, щом се звъннеше на входната врата. Звънецът изсвирваше първите няколко такта от песента „Когато светците маршируваха...“ — единствена и последна отстъпка, която Боб беше направил на негърското.

[# Става дума за интеграцията на негрите в обществото на белите.]

Всички ние предполагахме, че с тези техни джаджи, с конете и трите автомобила (по един за всекиго от съпрузите и третия за бялата им южноамериканска икономка) сестра ми и Робер няма да намерят време дори да помислят за създаването на деца — за най-голямо облекчение на родителите ми, считах аз. Внучетата арабчета бяха все пак друга работа — поне имаха прави коси.

Както и да е, оказа се, че сме грешили. В действителност Лала беше вземала хапчета за фертилитет цели двадесет и четири месеца (както ни уведоми по-късно тя, а и всички вестници), докато миналата година роди петорка близначета. Останалото (според популярния израз) е отминала история. Може даже да сте виждали в списание „Тайм“ статията, озаглавена „Квинтата на Годар“; в нея ги описват като „мънички, сладички, с цвят на кафе мръвчици“.

„Оо!“ — възкликнала майката Лала Жюстин Годар (родена Уайт), двадесет и четири годишна, когато ѝ казали, че родила пет близначета.

И сега животът на Лала и Боб е преизпълнен със счупени кости, джаджи, коне, драпане по социалната стълбица, петорка близнаци (те между другото носят най-обикновените имена, за които родителите им са могли да се сетят: Тими, Сузи, Ани, Джени и Джони). Колкото до доктор Боб — то той печели сега повече от всякога, тъй като се оказа, че освен с инжекции витамин Б другият добър начин да направиш кариера в медицината е да имаш петорка мулатчета. А Лала ми пише веднъж в годината, за да ме пита защо не престана „да опърдявам всичко наоколо с поезията си“ и „не свърша нещо смислено“, като например да си родя пет близначета.

След арабина на Ренди, негъра на Лала и убеждението на първия ми съпруг, че е Исус Христос, родителите ми изпитаха истинско чувство на полуоблекчение, когато се омъжих за Бенет. Те нямаха каквото и да било против расата му, но изпитваха върховно отвращение от неговата религия: психоанализата. Страдаха от налудничавото чувство, че Бенет може да чете мислите им. В действителност, когато той изглеждаше най-проницателен, злокобен или загадъчен, обикновено мислеше за дребни неща — дали да смени маслото на колата, да си хапне ли пилешка супа с фиде за обяд, или да си поспи. Но никога не успях да ги убедя в това. И баща ми, и майка ми упорито си втълпяваха, че той прониква дълбоко в душите им и че вижда там онези грозни тайни, които самите те искаха да забравят.

Остава само Клое Камий, родена през 1948, по-малка от мен с шест години. Бебето на семейството. Клое с остроумието си, с острия си език и върховния си мързел да направи каквото и да било с тях. Закръглената, хубава Клое с нейните тъмни коси, сини очи и съвършена кожа. С единствения чифт разкошни цици в цялата тази откровено плоскогърдеста фамилия. Клое естествено се омъжи за евреин. Не нашенски евреин, а внос. (Никой в това семейство не падна дотам, че да се ожени за момче от съседния праг.) Мъжът на Клое — Абел — е израилтянин от германо-еврейски корен. (Членове на неговата фамилия притежавали по-рано казиното в Баден-Баден.) И Абел, разбира се, влезе в цацка-бизнеса на баща ми. Към умението на бившия комедиант от Кетскил Маунтин той приложи усвоеното в Уартън Скул. Родителите ми първо се разбунтуваха, но след като всички взеха да богатееят, приеха безусловно зет си. Абел и Клое имаха един син — Адам, — с руси коси и сини очи и очевидно той беше

любимото внуче. На Коледа, когато цялото семейство се събираше в апартамента на родителите ми, Адам изглеждаше като истински ариец сред децата от Третия свят.

И така аз останах единствената сестра без Kinder и никой нито за миг не допускаше да забравя това обстоятелство. Точно когато Пиер и Ренди заедно с цялото си котило бяха последния път в Ню Йорк, излезе от печат първата ми книга. Насред обичайната ни шумна кавга (за нещо безумно идиотско) Ренди нарече поезията ми „чекиджийство и ексхибиционизъм“ и ме упрекна за моя „стерилитет“.

[# Дете (нем.). — Б. пр.]

— Държиш се, сякаш писането е най-важното нещо на света! — крещеше тя.

Цяла седмица се бях старала да се изявявам като разумен и спокоен човек, за да бъде направен психоанализ на семейните ни отношения, така че сега с мъка овладях надигания се в мене гняв.

— Ренди — отвърнах, — аз трябва да мисля, че писането е най-важното нещо на света, за да мога да продължа да пиша; но теб никой не те кара да споделяш моите мании, така че защо аз да съм длъжна да споделям твоите?

— И да не си посмяла да ни сложиш мен и мъжа ми, и децата ми в мръсните си писаници, чуваш ли? Ще те убия само ако ме споменеш по какъвто и да е повод! И ако не те убия собственоръчно, тогава ще го направи Пиер! Разбра ли?

Последва дълга и оглушителна дискусия за автобиографичното начало срещу художествената измислица, в която споменах и имена като Хемингуей, Фицджералд, Бозуел, Пруст и Джеймс Джойс; напразно.

— Публикувай проклетите си мръсни книги посмъртно — дереше се Ренди — дори и ако съдържат само думичка в някой образ, който да напомня смъртно за мен!

— И предполагам, че ще ме убиеш, за да не забавиш публикацията.

— Имам предвид след като ние умрем, не след като ти умреш.

— Да го приема като покана ли?

— Заври си литературните намеци отзад! Мислиш се дяволски умна, нали? Само защото беше драскачка и зубрачка, и отличничка в училище? Само защото беше амбициозна и се чукаше поред с всички

гадни псевдоинтелектуалци? Знаеш много добре, че и аз имам талант да пиша колкото теб, само че никога няма да падна дотам да разкривам себе си пред другите по начина, по който го правиш ти! Не искам хората да знаят тайните ми фантазии. Не съм смърдяща екхибиционистка като теб, това е всичко!... Върви по дяволите, махай се оттук! Вън! Чуваш ли?

— Това „тук“ случайно е къщата на Джуд и на баща ми, не своята.

— Махай се! Главата ми се пръска вече от идиотщините ти! — Ренди побягна към банята, притискайки слепоочията си.

Беше познатата стара психосоматична стъпка встрани. Всеки от нашето семейство я танцуваше при удобен случай. Главата ми се пръска от теб! Получавам разстройство от теб! Получавам плесен в чатала от теб! Получавам слухови халюцинации от теб! Получавам сърдечен удар от теб! Хваща ме рак от теб!

Ренди изплува от банята с наскърбен израз на лицето. Овладяла се бе и сега се опитваше да бъде толерантна.

— Не исках да се караме — каза.

— Ах!

— Не, наистина. Правя го само защото си моя сестричка и аз наистина мисля, че си тръгнала по лош път. Имам предвид, че наистина би трябвало да спреш да пишеш и да си родиш едно бебе. Ще видиш, че носи много по-голямо удовлетворение от писането...

— А ако точно от това се плаша?

— Какво искаш да кажеш?

— Виж, Ренди, може и да се стори абсурдно на някой, който има девет деца, но на мен те въобще не ми липсват. Искам да кажа, че обичам твоите деца, и на Клое и на Лала, но аз съм истински щастлива с работата си и точно сега не желая никакво по-голямо удовлетворение. Трябваша ми години, докато се науча да седя на бюрото си в продължение на повече от две минути, докато свикна със самотата и с ужаса от издънването, с потискащата тишина и с празния лист бяла хартия. И сега, когато мога вече да го понеса... сега, когато мога най-накрая да го направя... Наистина желая да продължа. Не искам нищо да ми пречи точно в този момент. Боже Господи! Толкова време ми трябваше, за да стигна дотук!...

— Наистина ли смяташ да прекараш така остатъка от живота си? Да седиш в стаята и да пишеш поезия?

— Защо не? Какво му е толкова по-лошото в сравнение с това да имаш девет деца?

Тя ме погледна със задоволство.

— Нямах думата по въпроса за децата!

— А ти нямаш думата по въпроса за писането! — Бях наистина отвратена от себе си. Думите ми звучаха адски инфантилно, но Ренди винаги ме е карала да се чувствам на пет години.

— И все пак на теб би ти харесало да имаш деца — настояваше тя, — наистина ще ти хареса.

— За Бога! Сигурно си права! Само че една Етел Кенеди ни стига в семейството — защо, по дяволите, ти е още една? И защо трябва да го правя, щом изпитвам толкова съмнения? Защо трябва да се насилвам! От какъв зор? Твой? Мой? На още неродените отрочета? Да не би случайно човешкият вид да изчезне, ако аз нямам деца!

— Но не искаш ли да опиташ поне от любопитство?

— Предполагам... въпреки, че любопитството не е точно моята стихия. Освен това имам време...

— Почти на тридесет си. Нямах чак толкова време, колкото си мислиш.

— О, Боже! Ти наистина не можеш да понасяш някой да върши нещо друго извън това, което си правила ти. Защо трябва аз да копирам твоя живот и твоите грешки? Не съм ли свободна да направя своите собствени шибани грешки?

— Какви грешки?

— Като тези да накараш децата си да мислят, че са католици, да лъжеш за религията си, да се отречеш от себе си... от това, което си...

— Ще те убия! — крещеше Ренди истерично и приближаваше към мен с вдигната ръка.

За да избягна удара, се шмугнах в дрешника на преддверието, както правех често в детството си. В ония години Ренди ме биеше най-редовно. (Ако имах дете, поне никога нямаше да направя грешката да родя повече от едно. Предполага се, че да си единствено дете е страшна психологическа обремененост, но това беше най-голямата ми мечта от най-ранна възраст.)

— Пиер! — чувах да крещи Ренди през вратата. Превъртях ключа и дръпнах шнура на лампата. Облегнах се на самуреното палто на мама (миришеше още на добрия стар „Жоа“ и древния „Диорисимо“),^[1] после седнах долу под него по турски, между ботушите. Над мен висяха още два реда връхни дрехи, закачени високо горе на тавана. Стари кожени палта, английски детски

пелерини с кожени гамаши, якета за ски, дъждобрани, тренчкоти, шлифери от времето, когато ходехме по лагери, училищни блейзери с надписани отзад, на врата, имена и със забравени в джобовете ключове за кънки, велурени вечерни палта, брокатени палта, палта за игра на поло, визонени палта... Тридесет и пет години купуване, харчене, отглеждане на деца и викане... И какво можеше да покаже майка ми срещу това? Самуреното си палто, визона си или негодуванието си?

— Айсидора! — Отвън вече беше Пиер. Хлопаше по вратата.

Седях на пода и люлеех колене. Нямах намерение да ставам. Толкова хубаво миришеше на нафталин и на „Жоа“.

— Айсидора!

Наистина, мислех си, някой ден бих искала да имам дете. Едно много умно и духовито малко момиченце; то ще порасне и ще стане жената, която аз никога не бих могла да бъда. Едно много свободолюбиво малко момиченце, без никакви белези от рани нито по мозъка, нито по душата. Без никаква ласкателна сервилност, без никаква подкупваща съблазнителност. Едно момиченце, дете ще казва това, което мисли, и ще мисли това, което казва. Никакво хитруване, никаква неискреност, защото то няма да мрази нито майка си, нито себе си.

— Айсидора!

Това, което всъщност исках, беше да родя самата себе си — малкото момиченце, което бих могла да бъда в някакво друго семейство, в някакъв различен свят. Прегърнах коленете си. Чувствах се странно защитена тук, под майчиното кожено палто.

— Айсидора!

Защо постоянно ме връхлитаха и се опитваха да ме натъпчат в същите формички, които бяха направили толкова нещастни самите тях? Бих родила дете само когато съм готова за това. Ако ли пък не съм — тогава няма да родя. Беше ли детето гаранция срещу самотата или срещу болката? Имаше ли въобще такава гаранция? Ако всички те се

чувстваха толкова щастливи в живота си, колкото твърдяха, защо постоянно изпитваха необходимостта да обръщат другите в своята вяра? Защо толкова настояваха всеки човек да бъде като тях? Защо се проявяваха като такива проклети мисионери?

— Айсидора!

Защо и сестрите ми, и майка ми заговорничеха в стремежа да осмоят всички мои постижения и да ме накарат да почувствам, че само те са пълноценни? Издадох книга, която самата аз дори все още можех да чета. Шест години писах и задрасквах, писах и променях, опитвах се да стигна все по-дълбоко и по-дълбоко в себе си. И читателите ми изпращаха писма и ми се обаждяха по телефона посред нощ, за да ми кажат, че книгата струва, че е смела и честна, че аз съм смела и честна. Смела! И още как — в дрешника, прегърнала коленете си! Но за моето семейство представлявах пълен неудачник, защото нямах деца. Не беше ли абсурдно? Знаех, че е абсурдно. И все пак нещо в мен повтаряше катехизиса. Нещо в мен ме караше да се извиня на хората, които ме поздравяваха за поезията ми: нещо в мен казваше: „Оо, но помнете — аз нямам деца.“

— Айсидора!

Почти на тридесет. Непознати понякога ме вземаха за двадесет и пет годишна, ала аз виждах неумолимия ход на възрастта, началото на смъртта, постепенната подготовка за нонекзистенцията. Вече имах леки бръчки на челото. Можех да ги изпъна с пръсти, но веднага след това те пак се появяваха. Под очите — фина мрежа, като паяжина: мънички каналчета, отпечатьци от миниатюрна луна. В ъглите на клепачите — една, две, три нежни линии, теглени сякаш от рапидограф с невидимо мастило. Едва забележими — освен за самия художник. И устата — малко по-вдълбана, отколкото беше. На усмивката ѝ трябва малко повече време, за да увехне. Сякаш стареенето бе преди всичко неподвижност. Вкарване на лицето в предварително подготвен калъп, боязлива загадка за вкаменелостта, която настъпва след смъртта. Оо, брадичката е все още достатъчно твърда... Но няма ли тук, около средата на врата, фина, почти невидима верижка? Гърдите са все още високо повдигнати, но докога? А пътката? Това ще бъде последното, което ще си иде. Още ще върви, дори тогава, когато никой вече няма въобще да иска малкото, което е останало от мен.

Смешното беше, че въпреки неохотата си да забременея аз сякаш живеях вътре в собствената си пупка. Изглежда, бях замесена във всички промени, които ставаха в тялото ми. Те никога не протичаха незабелязани. Като че ли знаех точно кога овулирам. През втората седмица от цикъла си усещах едно мъничко пипгг и после някаква щипеща болка долу, ниско в корема си. Няколко дни по-късно намирах често пъти малко петънце кръв в гумената цицка на диафрагмата си. Яркочервено мацване — единствената явна следа от яйцето, което би могло да стане бебе. Тогава чувствах да ме залива вълна от тъга — всъщност чувството е почти неописуемо. Тъга и облекчение. Дали не е по-добре наистина изобщо да не си се раждал?

Диафрагмата беше станала вид фетиш за мен. Светият предмет, бариерата между утробата ми и мъжете. Мисълта да нося неговото дете някак си ме вбесяваше. Нека си го носи той! Ако имам дете, аз искам то да бъде само мое. Момиче като мен, само че по-качествено. Момиче, което скоро щеше да може да има свои собствени деца. Само по себе си да имаш деца не изглеждаше нечестно, но да ги родиш за мъжа! Децата вземаха неговото име. Децата ви връзваха посредством обичта ви към тях за мъж, на когото трябваше да се харесвате и да му слугувате поради страха от зарязване. А обичта въпреки всичко е най-силната връзка. Тази, която протрива най-жестоко и трае най-дълго. И тогава ще бъда в капан завинаги. Заложница на собствените си чувства и на собственото си дете...

— Айсидора!

А може би аз вече бях заложница. Заложница на своите фантазии. Заложница на собствените си страхове... Заложница на грешните си дефиниции. Какво означаваше да си жена все пак? Ако означаваше да си като Ренди или като майка ми — тогава не исках. Ако означаваше да кипиш от негодувание и да четеш лекции за радостите от бременността — тогава не исках. По-добре бе да стана монахиня интелектуалка, отколкото това.

Монахиня интелектуалка — също не изглеждаше весело. В тази комбинация липсваше най-същественото. А какви бяха алтернативите? Защо някой не ми покаже алтернатива? Погледнах нагоре и си одрасках брадичката в закопчалката на самуреното палто на майка ми.

— Айсидора!

— Добре. Идвам.

Излязох от дрешника и се хванахме гуша за гуша с Пиер.

— Извини се на Ренди! — настоя той.

— За какво?

— За всички гадости, които наговори за мен! — разкрещя се и Ренди. — Извини се!

— Само казах, че ти се отричаш от това, което си, и че аз не искам да бъда като теб. Кое налага да се извиня?

— Извини се! — пищеше тя.

— Защо?

— Откога толкова ти пука, да ти го начукам, да се правиш на еврейка? Откога си станала така дяволски благочестива?

— Не съм благочестива — отвърнах.

— Тогава защо правиш от цялата история такъв въпрос? — Пиер използваше сега най-сладкия си френски средноизточен акцент.

— Не аз започнах свещен кръстоносен поход, за да множа броя на истинските вярващи, а вие! Не аз се мъча да ви обърна в правата вяра или в каквото и да е друго. Аз просто се опитвам да изживея собствения си шибан живот, ако изобщо мога да се оправя в цялата тази бъркотия.

— Но, Айсидора! — мънкаше Пиер. — Точно за това става дума! Ние се опитваме да ти помогнем!

[1] „Жоа“ — парфюм на Жан Пату и „Диорисимо“ — на Кристиан Диор. — Б. пр. ↑

4. БЛИЗО ДО ЧЕРНАТА ГОРА

*Децата в най-крехка възраст бяха неизменно
изтребвани, по причина че поради тяхната
немощ бяха негодни за работа... Много често
жените се опитваха да скрият децата
под дрехите си, но, разбира се, ние
ги намирахме и тогава ги изпращахме,
за да бъдат ликвидирани. От нас се изискваше
да провеждаме тези изстребления в пълна тайна,
но, разбира се, отвратителната зловонна
смях от нескончаемото горене на телата
се просмукваше из цялата област и хората
от околността знаеха, че в Аушвиц
се провеждаха изстребления.*

Из показанията на СС
оберщурмфюрер Рудолф Хес, 5 април
1946, Нюрнберг

*ВЛАКЪТ В 08,29 ЗА ФРАНКФУРТ
Европа е прашно плюшена,
вагони първа класа
с първокласен прах.
И кондукторът
прилича на розово
марципанено прасе
и с патешка походка
върви по коридора.
ФРОЙЛАЙН!
Той го произнася с четири умлаута*

и червеният лачен кожен ремък
на гърдите му звънва във въздуха
като скъсан ластик.
И шапката му стърчи нагоре като връх,
папска корона,
насочена към небесата с претенции
за абсолютна власт,
божественото право
на кондуктора на Бундесбан.
ФРОЙЛАЙН!
E pericoloso sporgersi.
Nicht hinauslehnen.
@II est dangereux...
повтарят колелата.
Но аз не съм толкова тъпа.
Аз знам къде свършват релсите
и влакът се придвижва напред
към тишината.
Аз знам, че спирката
ще бъде безименна.
Косата ми е толкова арийска,
колкото може да бъде.
Името ми е Пирен.
Паспортът ми, очите —
по-сини от баварското небе.
Но той вижда
Звездата на Давид
в пъпа ми.
Бум. Прас.
Нося я за
последния стриптийз.
ФРОЙЛАЙН!
Някой ме побутва и събужда.
Моята ръка страхливка
почти се вдига за поздрав
към този настръхнал малък
униформен мъж.

*Schones Wetter heute,
казва той,
посочвайки с глава
към фермите с неясни очертания
зад прозореца.
Щракайки, той пробива
билета ми, после
лицето му мекица ми се усмихва
в слънчевата светлина, която
изведнъж става блага
като пилешка супа.
[# Времето е чудесно! (нем.). — Б. пр.]*

Преди да отида да живея в Хайделберг, не съзнавах особено, че съм еврейка. О, имах някакви спомени: баба ми, докато насапунисваше ръцете ми, казваше, че отмива „германците“ (нейна игрословица синоним за микроби). Сестра ми Ренди пък беше измислила игра, наречена „Да избягаме от германците“, която се състоеше в това, да навлечем най-топлите си дрехи, да напъхаме бебето Клое в кукленската детска количка, да си направим сандвичи с ябълково пюре и да седнем да ги ядем в уханните дълбини на килера за дрехи, надявайки се, че запасите ни ще стигнат, докато дойдат съюзниците. Имам също някакъв далечен спомен за най-добрата си приятелка Джилиън Баткок (петгодишна) от епископалната църква, която казваше, че не би могла да се изкъпе заедно с мен, тъй като съм еврейка, а евреите „винаги правели пиш във ваната“. Но по принцип съм прекарала едно универсално детство. Приятелите на родителите ми бяха от всички цветове, религии и раси. Както и моите. Сигурно съм научила израза „Общочовешко семейство“, докато още съм пишкала в гащичките си. Понякога вкъщи се говореше на идиш, но само когато го използваша като кодов език, за да скрият нещо от прислужничката. От време на време си служеха с него и за да заблудят нас, децата, но ние със своите безпогрешни детски радари винаги схващаме смисъла дори и да не разбирахме думите. В резултат на всичко това така и не научихме добре идиш. Трябваше да прочета „Сбогом, Колумб“, за да разбера думата „shtarke“, и „Вълшебната

бъчва“, за да открия, че има вестник „The Forward“. Едва на четиринадесетгодишна възраст присъствах на честване на бар митцвах (този на първи братовчед, от Сприг Вели, щат Ню Йорк), докато майка ми си остана вкъщи с главоболие. Дядо ми като бивш марксист, който вярваше, че религията е опиум за народа, забрани на баба всякакви „религиозни дивотии“, а след това ме обвини (когато вече навлезе в сантименталния ционизъм на своите осемдесет години), че съм „мръсна антисемитка“. Разбира се, че не бях антисемитка. Работата беше в това, че аз не се чувствах особено много еврейка и все не можех да разбера защо точно той от всички хора по света започна да говори като Чейм Вайзман. Пубертетът ми (в летния лагер Брейк Нек, Гимназията за музика и изящни изкуства и като стажантка към фонда за екология на Хералд Трибюн) беше протекъл безметежно; тогава за председател на класа винаги избирахме негър, а да имаш приятели и гаджета от други раси се считаше за неоспоримо доказателство за социално положение. Не че не съзнавах лицемерието на тази обратна дискриминация, още тогава, но все пак доброволно поех моята част от интеграцията. Считах себе си за интернационалистка, фабиансоциалистка, приятел на човешкия род (тогава още никой не говореше за женския род), хуманистка. Настръхвах, щом чуех невежи еврейски шовинисти да говорят, че Маркс, Фройд и Айнщайн са все евреи и че евреите имат по-висши гени и мозъци. Беше ми ясно, че да се смяташ за по-висш е сигурен признак, че си по-низш, а да смяташ себе си за изключителен, е сигурен признак, че си посредствен.

[# Игра на думи — от Germans = германци на англ. ез., и Germs = микроби, бацили на англ. ез. — Б. пр.]

[## Празненство за навършване на пълнолетие, което според еврейската традиция е на тринадесетгодишна възраст. — Б. пр.]

Откакто съм навършила две години, всяка Коледа правехме елха. Само че ние не празнувахме Рождество Христово; ние празнувахме (казваше майка ми) „Зимното слънцестоене“. Джилиън, която имаше ясла под своето коледно дърво и Витлеемска звезда на върха му, разгорещено спореше с мен. Аз решително повтарях думите на майка си.

„Зимното слънцестоене е отпреди Исус Христос“ — казвах. Горката набожна майка на Джили пък държеше на младенеца Исус и непорочното зачатие.

На Великден търчахме да търсим боядисани яйца, но въпреки не празнувахме Възкресение Христово; ние празнувахме „Пролетното равноденствие“, Възраждането на живота, Пролетните ритуали. Ако чуехте само майка ми, щяхте да помислите, че сме друиди.

— Какво става с хората след смъртта? — попитах я аз.

— Те наистина не умират — отвърна тя. — Връщат се в земята и след време се раждат отново, като трева или може би дори като домати.

Думите ѝ звучаха странно обезпокояващо. Щеше може би да бъде къде по-нормално, ако беше казала само: „Те наистина не умират“, но иначе кому се искаше да бъде домат! Такава ли беше моята съдба? Да стана домат, пълен с гадни семки?

Ала щя не щя — това беше единствената ми религия. Ние всъщност не бяхме юдеи; ние бяхме езичници и пантеисти. Вярвахме в прераждането, в душата на домата, дори (още от 40-те години) в екологията. И въпреки всичко споменато започнах да се чувствам ревностна еврейка и подчертано параноичка (може би става дума за едно и също нещо) от момента, в който стъпих в Германия.

Някак изведнъж хората в рейсовите се прибираха по домовете си, където ревниво пазеха ценни малки колекции от златни зъби и венчални халки... Абажурите в хотел „Европа“ бяха от подозрително фин материал... Сапунът в тоалетната на „Зилбернер Хирш“ имаше странна миризма... Блестящите от чистота влакове бяха всъщност клаустрофобични и вонящи товарни вагони... Кондукторът с лице на розово марципанено прасе нямаше да ме пусне... Началник-гарата с висока нацистка шапка щеше да намери претекст да ми провери документите и да ме бутне към някой от полицаите, облечени в зелени униформи, с черни кожени ботуши и с камшици от същата кожа... Митничарят на границата сигурно щеше да ме спре, да намери тайния ми запас от ломотил, камфор, сяр, вицелин и либриум от военната аптека — обикновения набор, с който се пътуваше до Италия — и да ме закара в тайна пещера под Алпите, където щяха да ме измъчват по жестоки и изобретателни начини, докато си призная, че под моето езичество, пантеизъм и педантично познание на английската поезия бях толкова еврейка, колкото и Ани Франк.

Погледнато исторически, бе ясно, че Бенет и аз дължахме пребиваването си в Хайделберг (както и нашия брак фактически) на правителството, което измами американската общественост, както се

разкри по-късно от документите на Пентагона. С други думи, женитбата ни бе пряк резултат от обстоятелството, че Бенет го взеха войник — а той беше получил повиквателната си в резултат от съставянето на вьетнамските групи през 1965–1966 г., което пък пряко произтичаше от измамата на правителството спрямо американската общественост. Но кой знаеше това навремето? Подозирахме нещичко, ала нямахме доказателства. Четяхме ироничните заглавия, обещаващи, че наборът се извършва, „за да се приключи войната и да се установи траен мир“. Имаше и такива шедеври от по един ред, като: „Наложи се да разрушим селото, за да го спасим...“ Появиха се и активисти, почленоразделни от всякога. Ала липсваха доказателства, черно на бяло, на първа страница на вестник „Таймс“.

И така Бенет — детски психиатър с незавършена и наполовина специализация по психоанализа — беше взет войник на тридесет и една годишна възраст. Познавахме се от три месеца. Бяхме се срещнали след други нещастни, любовни връзки, а от моя страна и след един катастрофален брак. Повръщаше ни се от безбрачие; ужасявахме се от самотата; бяхме щастливи заедно в леглото; бяхме изплашени от бъдещето; оженихме се само ден преди Бенет да замине за Форт Сам Хюстън.

Първоначално бракът се оказа странен. И двамата бяхме очаквали избавление. А ето че — вкопчени един в друг като удавник за сламка — потъвахме заедно. Нещата взеха враждебен обрат само за дни. Преминахме бързо от словесните нападки към абсолютното мълчание, но продължавахме да правим любов — което за наше учудване все още ни харесваше. Нито един от нас нямаше представа в какво се бяхме забъркали, нито пък защо го бяхме направили.

Преди да отидем в Хайделберг, декорът на първите два месеца от брачния ни живот беше поне толкова странен, колкото и причината за сключването на този брак. Бяхме двама изпълнени с ужас изкоренени манхатънци, запокитени някъде там долу, в Сан Антонио, Тексас. Бенет беше остриган, напъхан в зелени военни дрехи и принуден часове наред да поема армейска пропаганда относно това как да бъде военен лекар — нещо, което той ненавиждаше от дън душа.

Аз си стоях „вкъщи“, в стерилен мотел близо до Сан Антонио, гледах телевизия, човърках стихотворенията си и се чувствах бясна и безсилна. Като повечето момичета кореняк-ньюйоркчанки не знаех да

карам кола. Бях двадесет и четири годишна и забита в някакъв тексаски мотел, разположен срещу изпепелен от слънцето отрязък от магистралата Сан Антонио — Остин. Спях до десет и половина, събуждах се и гледах телевизия, докато се гримирах грижливо (за кого ли?), слизах долу, натъпквах се с тексаската закуска-обяд, състояща се от палачинки, наденички и мръвки, слагах банския си костюм (който ставаше все по-тесен) и правех слънчеви бани около два часа. След това плувах пет минути в басейна и се качвах обратно горе, за да се заловя за „работа“. Но открих, че ми е почти невъзможно да работя. Самотата на писането ме ужасяваше. Търсех си всякакви извинения, за да избягам. Не се чувствах писателка и нямах вяра в писателските си способности. Тогава все още не осъзнавах, че цял живот бях писала. На осем години бях започнала да съчинявам и да илюстрирам малки разкази. Бях си водила дневник от десетгодишна възраст. Бях страстен и ироничен съчинител на писма на тринадесет и съзнателно подражавах на писмата на Кийтс и Шоу през цялото си юношество. На седемнадесет, когато заминах за Япония с родителите и със сестрите си, аз помъкнах портативната си пишеща машина „Оливети“ и прекарвах всяка вечер, резюмирайки на отделни листове впечатленията си от деня. Започнах да публикувам стихотворения в малки литературни списания, когато бях в горния курс на колежа (там пък печелех повечето от наградите за поезия и редактирах училищното литературно списание). И все пак въпреки очевидния факт, че бях развила мания на тема писане, въпреки публикациите и писмата от различни литературни агенти, които ме питаха дали „работя върху роман“ — аз въобще не вярвах, че ще се посветя сериозно на писането.

Вместо това бях допуснала да ме убедят да следвам. На следването се гледеше като на нещо сигурно. Предполагаше се, че то е нещо като необходим пълнеж (като бебе ли?), с който трябва да се сдобиеш, преди да седнеш да пишеш. Каква очевидна заблуда изглежда това сега! Тогава обаче ми се струваше предпазливо, мъдро и отговорно. Аз бях такова прилежно и добро момиче, че моите преподаватели постоянно ми пробутваха стипендии. Много ми се искаше да ги отрежа, но не ми стискаше да го сторя, така че пропилях две и половина години, за да получа диплома и да подготвя част от кандидатска дисертация, преди да проумея, че следването сериозно пречеше на моето развитие.

Омъжвайки се за Бенет, аз излетях от университета. Прекъснах следването си, за да го последвам в армията. Какво друго можех да сторя? Не че исках да се откажа от стипендията си — просто Историята ми тегли шут в гъза. Едновременно с това бракът ми с Бенет ме отведе далеч от Ню Йорк, далеч от майка ми, далеч от Факултета по английска филология при Колумбийския университет, далеч от бившия ми съпруг и далеч от бившите ми гаджета — всичките те, изглежда, се сливаха в моето съзнание. Исках да се махна. Исках да избягам. И Бенет беше средството за това. Бракът ни започна под този тежък товар. Истинско чудо е, че оцеля.

В Хайделберг се „задомихме“ в обширен американски концентрационен лагер в следвоенната част на града (нямаше нищо общо със стария хубав квартал близо до Schloss, който посещаваха туристите). Повечето от съседите ни бяха армейски капитани с подчинените им семейства. С няколко крещящи изключения това бяха най-милите хора, сред които някога съм живяла. Докато се нанасяхме, съпругите ни приветстваха с кафе. Децата бяха влудяващо дружелюбни и любезни. Мъжете се втурваха галантно да ни помагат да изтичаме колата си от снежната преспа или да извлечем нагоре по стълбите тежките кашони. А най-умопомрачително беше, когато ни заявяваха, че животът в Азия няма стойност, че САЩ трябва да сринат със земята Виетконг и че в крайна сметка войниците трябва просто да си вършат работата, а не да имат политически възгледи. Те гледаха на Бенет и на мен като на извънземни същества, а и самите ние се чувствахме почти като такива.

[# Schloss — замък. — Б. пр.]

Отсреща бяха другите ни съседни — германците. През 1945 г., когато все още бяха милитаристи, те мразеха американците за това, че са спечелили войната. Сега, в 1966 г., немците бяха пацифисти (поне що се отнасяше до други нации) и мразеха американците за това, че бяха във Виетнам. Нелепостите се множаха така бързо, че едва успяхме да ги поемем. Ако в Сан Антонио имаше някаква странна атмосфера, то в Хайделберг усещането беше хиляди пъти по-странно. Ние живеехме между две редици от неприятели и се чувствахме и двамата толкова нещастни, че се превърнахме във врагове един за друг.

Още мога, като затворя очи, да си спомня вечерните часове в Марк Твен Вилидж, Хайделберг. Миризмата на TV-вечерите по

коридорите. От радиоуредбата на въоръжените сили гърмяха резултати от мачове и преувеличени сводки за убитите на другия край на света виетнамци. Децата ревяха. Двадесет и пет годишни луничави матрони от Канзас се мотаеха по пеньоари и с ролки на главите, очаквайки и за тях, както за Пепеляшка, да дойде звездният час, за който ще си струва да си срещат косите. Но той така и не идваше. Вместо него се появяваха търговците, които вилнееха по коридорите, звъняха по звънците и продаваха всичко — от застраховки и картинни енциклопедии (с опростен речников фонд) до ориенталски килими. Освен разните загубени безпризорни американци, пропаднали англичани и пакистански студенти (търговията за тях представляваше нещо като „странично занимание“) имаше и цял бундесвер уродливи германци; те пък въртяха амбулантен бизнес с всичко — от „ръчно рисувани“ маслени пейзажи на захаросани Алпи под медени залеzi, през халби за бира (халбите свиреха мелодията на „Бог да благослови Америка“), до шварцвалдски часовници с кукувици, които биеха непрекъснато. И военните купуваха ли, купуваха. Съпругите купуваха, за да запълнят празния си живот, за да създадат някаква илюзия за дом в своите мрачни квартири и за да се покажат, пръскайки с пълни шепи американски пари. Хлапетата си купуваха каски, военни играчки и детски униформи, за да могат да играят любимата си игра „виетнамците против зелените барети“, и така да се подготвят за своето бъдеще. Съпрузите купуваха яки инструменти, за да противодействат на собственото си усещане за импотентност. Всички те си купуваха часовници, сякаш като символ за начина, по който, тиктакайки, армията им изцеждаше живота.

Някой беше пуснал слух в Марк Твен Вилидж, че германските часовници били на сметка, така че за всеки капитан, сержант или лейтенант беше въпрос на чест да отнесе поне тридесетина у дома. В продължение на цели две години те ги окачваха по стените си, където часовниците биеха и кукаха на неравни интервали, подлудявайки жените и децата им така, както армията подлудяваше самите глави на семействата. И като се има предвид, че стените на постройките бяха едва ли не от хартия, даже неизкукалите им обитатели (такива като нас) по цял ден слушаха непрекъснато механичното изпълнение. А изчезнеше ли то, тогава пък някое „музикално“ хлапе се опитваше да изсвири неизсвиримата иначе „Знаме, осеяно със звезди“ на някакъв

хармониум (купен на изплащане с месечни вноски „за улеснение“ — като най-трудното беше да го слушаш) или пък някой новопроизведен във висш офицерски чин ревяше по децата си (близнаци, наречени Уейн и Дуейн — иначе известни като неговите „пакостници“). В моментите, когато кукането не ме вбесяваше, започваше да ме забавлява символиката на часовниците. Всеки в армията броеше постоянно дни и минути: осем месеца преди да те преместят, още три месеца преди да замине мъжът ти за Виетнам, още две години, за да те предложат за повишение, още три месеца преди да можеш да докараш жена си и детето си... Часовниците отбелязваха всяка минута от всеки час на този дълъг марш към забвението.

С изключение на това, че няхаме часовници, апартаментът ни не се различаваше много от типичните за младшите офицери квартири в колонията. Мебелите бяха от най-противната германска претруфена разновидност, изработени веднага след войната и дадени на американците като част от репарациите. Няма съмнение — бяха ги направили още по-грозни от обикновено, за да си отмъстят. Бледобежови, бозави в началото, сега, след двадесет години жестока експлоатация, изпоцапани, лекедъосани и потъмнели, с цвят на урина, те вече носеха отпечатъците от множество домашни питомци, деца и следи от бири, гаврътнати рано сутринта. Бяхме направили всичко възможно, за да покрием хипопотамските легла и слонските столове с ярки калъфи, възглавници и тапицерии. Бяхме украсили стените с плакати и первазите под прозорците с растения. Бяхме запълнили етажерките с наши собствени книги (превозени дотук скъпо и прескъпо за сметка на правителството). И въпреки това мястото си оставаше потискащо. Самият Хайделберг изглеждаше печално неприветлив. Красив град, над който десет месеца в годината валеше. Слънцето се бореше да се покаже дни наред, пробиваше за час или два и се оттегляше сразено. И ние сякаш живеехме в затвор. Духовно и интелектуално гето, което буквално не можехме да напуснем, без да бъдем арестувани.

Бенет бе затънал в армията и в собствената си депресия. Не можеше да помогне и на мен. Аз също не бях в състояние да му предложа нищо. Свикнах да се разхождам сама в дъжда по улиците на стария град. Прекарвах часове наред, обикаляйки из универсалните магазини; опипвах стоки, за които знаех, че никога няма да купя,

мечтаех сред тълпите, улавяйки дълги разговори, които първоначално разбирах само откъслечно. Слушах лаещи търговци, които демонстрираха и хвалеха качествата на еластични перуки, изкуствени нокти, резбарски принадлежности, месомелачки и сатъри... „Май-не дамен унд херен...“ — започваха те и всяко едно дълго изречение беше изпъстрено с това обръщение. След време то закънтяваше в ушите ти.

И навред около мен — все тези дами с форма на картофи, които ме ограждаха със сива стена от лодени. Германия е патрулирана от цели армии дами, облечени в сиво, с тиролски шапки, удобни обувки и румени бузи със следи от пукнати капиляри. Отблизо бузите им изглеждаха като нашарени от малки фойерверки, заснети в момента на избухването им. Тези яки вдовици никнеха навсякъде: мъкнеха мрежи със стърчащи от тях банани, караха велосипеди, яхнали с широките си задници тесните им седалки, вземаха облетите в дъждове влакове от Мюнхен до Хамбург, от Нюрнберг до Фрайбург. Свят от вдовици. Финалната развръзка, обещана от нацистката мечта: свят без евреи и без мъже.

Някой път, шляейки се безцелно, се возех на щрас-бана, спирах в случайно кафене за една бира с pretzels или за kaffee und Kuchen в Konditorei. Фантазирах, представяйки си, че съм прероденият дух на убит в концентрационен лагер евреин. Кой можеше да твърди, че не бях? Съчинявах заплетени сюжети, като внушавах на самата себе си, че са сюрреалистични разкази, които възнамерявах уж да пиша. Но те бяха повече от разкази и аз не пишех. Понякога мислех, че полудявам.

За пръв път в живота си проявявах огромен интерес към историята на евреите и към историята на Третия райх. Отидох в USIS, или Библиотеката на специалните служби, и започнах да се ровя в книгите, които описваха в детайли ужасите на депортирането и на лагерите на смъртта. Прочетох за Einsatzgruppen и си представях как копая собствения си гроб, как стоя на ръба на огромната яма и стискам бебето си, докато нацистките офицери зареждат автоматите си. Представях си крясъци, писъците на ужас и тъпия звук на падащите тела. Представях си, че съм ранена и че се търкалям в ямата заедно с гърчещата се плът, докато ме засипваха с лопати пръст отгоре. Как можех да протестирам, че не съм еврейка, а пантеистка? Как можех да доказвам, че обожествявахме Зимното слънцестоене и ритуалите на Пролетта? В очите на нацистите аз бях толкова еврейка, колкото и

всеки друг. Щях ли да се преобразя в земята и да стана цвете или плод? Това ли се беше случило с душите на всички евреи, убити в деня, в който съм се родила аз?

Редките слънчеви дни обикновено прекарвах из пазарите. Германските пазари на плодове ме омагьосваха с дяволската си красота. Имаше съботен пазар зад старата църква „Свети дух“ на градския площад от седемнадесети век. Под опънатите тенти на червени и бели райета се струпваха камари от плодове, кървящи сякаш с човешка кръв. Малини, ягоди, морави сливи, къпини, боровинки. Понататък — купища рози и божури. Всичко беше с цвят на кръв и всичко кървеше в дървени сандъчета или върху дървени сергии. Тук ли се бяха вселили душите на еврейските бебета от войната? Затова ли толкова ме разстройваше страстта на германците към градинарството? Тяхната криворазбрана способност да ценят светостта на живота? Всичката тази любов, насочена към отглеждане на плодове, цветя и животни? Но ние нищо не знаехме за това, което ставаше с евреите, ми повтаряха те отново и отново. Не пишеше нищо във вестниците. То продължи само дванадесет години. И аз им вярвах по някакъв начин. И ги разбирах в известна степен. И исках да ги гледам как всички те умират от бавна и мъчителна смърт. И най-вече заради кървавата красота на пазарите — старите вещици, дето мереха моравите плодове, здравите руси фройлайни, които брояха розите — те никога не пропускаха да разбунят най-яроствните ми чувства към Германия.

Едва по-късно можах да пиша за всичките тези неща и частично да изгоня демоните. Едва по-късно можах да се сприятеля с немци и дори да намеря нещо, което да харесвам в езика и в поезията им. Но през тази първа година на самота аз бях неспособна да се докосна до белия лист и почти нямах приятели. Живеех като отшелник, четях, разхождах се, представях си, че душата ми се изплъзва от тялото и че ме обсебва душата на някой друг, който е умрял вместо мен.

Изследвах Хайделберг като шпионин, открих всички ориентири за Третия райх, които нарочно не бяха упоменати в пътеводителите. Намерих мястото, където се е издигала синагогата, преди да я изгорят. А след като се научих да шофирам, можех вече да ходя много по-далеч из околността и намерих една изоставена странична железопътна линия и някакъв стар товарен вагон с надпис „Reichsbahn“ отстрани. (Всичките съвременни немски влакове носеха обозначението

„Bundesbahn“.) Чувствах се като един от тези фанатизирани израелци, тръгнали на лов за нацисти чак в Аржентина. Само че аз преследвах собственото си минало, собственото си еврейство, в което досега не бях способна да повярвам.

Това, което ме вбесяваше най-много, мисля, беше начинът, по който германците бяха сменили защитния си цвят, начинът, по който говореха за мир и хуманизъм, начинът, по който претендираха, че са се били на руския фронт. А това, което ме отвращаваше, беше тяхното лицемерие. Ако бяха дошли поне и заявили открито: Ние обичахме Хитлер, някой можеше да опита да претегли тяхната човечност срещу тяхната почтеност и може би да им прости. За трите години обаче, преживени от мен в Германия, срещнах само един човек, който да признае това. Той беше бивш нацист и стана мой приятел.

Хорст Хумел ръководеше печатарски бизнес от малкия си офис в стария град. Бюрото му беше затрупано с високи купчини книги, вестници и всякакви други хартиени боклуци, а той стоеше вечно на телефона или пък крещеше нареждания на тримата си треперещи Assistenten. Беше висок метър и половина, много шкембест и носеше очила с дебели стъкла с оттенъка на кехлибар; те още повече подчертаваха кръговете под очите му. Още щом се запозна с него, Бенет започна да го нарича „гномът“ винаги, когато станеше дума за печатаря. В общи линии хер Хумел (както го наричах аз в началото) говореше добре английски, но понякога правеше такива смешни грешки, че те проваляха първоначалния ефект. Един ден например му казах, че ще трябва да се прибера вкъщи, за да приготвя вечеря за Бенет, а той ми отвърна: „Ако вашият Mann е гладен, тогава трябва да си отидете вкъщи и да го сготвите.“

Хумел печаташе всичко: от менюта и рекламни дипляни до The Heidelberg Officers' Wives' Club Newsletter — един гланцов таблоид на четири страници, фрашкан с печатарски грешки, с разни безсмислици за обета на войнишката жена и със снимки на армейски матрони, издокарани с шапки, гарнирани с цветя, с корсажи, украсени с орхидеи, и с очила, обрамчени с бляскави фалшиви диаманти. Те винаги си връчваха една на друга някакви награди за различни обществени заслуги.

За свое собствено развлечение Хумел печаташе също така и седмична брошура подзаглавие Heidelberg Alt und Neu. Тя съдържа

най-вече реклами за ресторанти и хотели, разписания за влакове, програмите на кината и други подобни. Понякога „гномът“ (който нявга бил военен кореспондент при битката за Анцио) пишеше уводни статии на местни теми, а от време на време за разнообразие интервюираше някое местно величие или посетител на града.

След цяла година, прекарана в лов на нацисти из Хайделберг (и след като бях опитвала да започна работа на разни случайни места, от което депресията ми само се задълбочаваше), аз се натъкнах на Хумел; той ме помоли да бъда неговият „американски редактор“ и да му помогна да привлече повече англоговорящи читатели за Heidelberg Alt und Neu. Идеята беше да ги примамим с нашите писания за някоя туристическа забележителност, след което да им бъдат продадени продуктите на неговите рекламодатели: порцелан „Розентал“, статуетки „Хумел“ (без връзка с неговото име), домакински джаджи, местни марки вина и бири. Аз трябваше да пиша по една колонка седмично срещу хонорар от 25 дойче марки (или 7 долара), а Хумел щеше да набавя снимките и да превежда текста на немски за съседната страница.

[# Клубен бюлетин на офицерските жени в Хайделберг. — Б. пр.]

[## Хайделберг — стар и нов. — Б. пр.]

Можех да пиша за всичко, което смятах за интересно. Абсолютно за всичко. Разбира се, приех работата.

Първоначално развивах „безобидни“ теми — разрушени замъци, лозарски фестивали, исторически ресторанти, дреболии от хайделбергската история и апокрифи. Използвах колонката си, за да науча и аз самата някои неща. Използвах я, за да черпя сведения от места, където иначе никога нямаше да проникна. Понякога пишех сатирично, изопачавайки събития от рода на германо-американската седмица за дружба и приятелство, или Fasching бала в градската община. Понякога правех художествени прегледи за изложби или опери, отразявах дискусии на архитектурни или музикални теми, разказвах за някогашни видни посетители на Хайделберг, като Гьоте и Марк Твен. Научих маса интересни неща за града, усвоих задоволително добре разговорния немски, станах малка знаменитост в града и в армията и бях разточително поена и хранена в хайделбергските ресторанти, които искаха да се пише за тях. Ала имаше крещящо разминаване между изящните ми, духовити редове за

удоволствията на Хайделберг и истинските ми чувства към Германия. Постепенно ставах все по-смела и съумях да приведа чувствата и писанията си в една само привидно стройна редица. Наученото от тези колонки предвещаваеше онова, което щях да постигна по-късно в процеса на моето „истинско писане“. В началото остроумничих, бях повърхностна и неискрена. С времето станах по-смела. Постепенно престанах да се дегизирам. Смъкнах маските си една по една: ироничната, хитроумната, псевдосветската и тази на безразличието.

Преоравайки града на лов за призраци, бях открила най-материалния от всичките — нацисткия амфитеатър, загнезден горе между хълмовете над Хайделберг. Да ходя там ми стана идея-фикс. Изглежда, никой в Хайделберг не признаваше съществуването на въпросното място и точно това отрицание придаваше на амфитеатъра допълнителна притегателна сила. А може би той никога и да не бе съществувал освен в собственото ми въображение. Но аз се връщах отново и отново към откритието си.

Бил е построен през 1934 или 1935 от Младежкия трудов корпус (можех да си представя всичко относително точно: руси юнаци, без ризи, пеят Deutschland liber Alles, носейки розови пясъчникови скали от Долината на Нектар, докато червендалести рейнски момичета ги поят с халби бира с цвят на тъмна урина) и се намираше на разклона на Хайлигенберг, или Свещената планина, където някога се е издигало прочутото светилище на Один. Стигах до амфитеатъра, като карах напреки през реката, надолу от стария град, по една широка улица, която водеше до предградията, и оттам поемах по Свещената планина, следвайки обозначителните табели за развалините на Базиликата на свети Михаел. Самият амфитеатър не бе указан, което само по себе си беше доста зловещо. Пътят се виеше нагоре през гората, тъмнозелените борове едва процеждаха светлината, а аз самата бях Гретел в пухтящ, задъхващ се фолксваген, само дете никой не пускаше трохички от хляб зад мен.

Докато се изкачвах по хълма, мислейки си за всичките тези жестоки германски приказки, в които се разказваше за изплашени малки момиченца и за тъмни гори, колата загубваше скорост на трета предавка. Обземаше ме страх, че ще се затъркалям обратно надолу по стръмнината, така че превключвах на втора, но пак загубвах скорост. Накрая издрапвах на първа.

На върха на Хайлигенберг се намираше малка кула, построена от червен пясъчник, с мъхести, протрити стълби, отвеждащи нагоре към наблюдателницата. Изкатервах се по хлъзгавите стъпала заради гледката, която се откриваше към града. И ето ги — искрящата река, пъстрите гори, тромавия розов силует на замъка. Защо хроникьорите на Третия райх са казали всичко друго за Германия с изключение на това, че е хубава? От морална гледна точка не беше ли въпросното премълчаване прекалено двусмислено? Красотата на страната и грозотата на народа. Щяхме ли да преглътнем подобна ирония?

Слизах от кулата и навлизах дълбоко в гората, подминавайки някакъв малък ресторант, наречен „Waldschenke“ (или „Горска таверна“), където дебелогъзи бюргери пиеха бира на открито през лятото и загрято с подправки вино вътре в салона през зимата. Тук трябваше да оставя колата и да продължа пеша през гората (листа шумоляха под краката ми, шишарки падаха върху ми, слънцето се криеше в шумака). Тъй като редовете от седалки бяха издълбани в склона на хълма, входът за амфитеатъра оставаше някак отгоре. И изведнъж театърът зейваше под вас — редица след редица бурениясали места, заринати със стъкла от счупени бутилки, презервативи и всякакви хартии и опаковки. Съвсем в ниското оставаше сцената, от двете страни на която стърчаха два флагщока; на тях са издигали знамената с пречупения кръст или с германския орел. Насреща се намираше входът за ораторите: те са произнасяли речи, пазени от телохранители в кафяви ризи.

Най-зашеметяващ беше декорът: гигантска купа, обградена отвсякъде от борове, загнездена в неземната тишина на тези сякаш извадени от приказките гори. Земята беше свещена. Тук са прославяли първо Один, след това Христос, после Хитлер. Спусках се надолу по хълма, през редиците от седалки, и заставах точно в центъра на сцената; тогава рецитирах моята поезия пред единствената публика — ехото.

Един ден казах на Хорст, че искам да пиша за амфитеатъра.

— Защо? — попита той.

— Защото всички се преструват, че го няма там.

— Това достатъчна причина ли е?

— Да.

Отидох в централната хайделбергска библиотека и започнах да се ровя в пътеводителите. Повечето бяха обикновени, с лъскави фотографии на Schloss-а и стари гравюри на бледолики курфюрсти от пфалцграфството. Най-накрая се натъкнах на някакъв справочник в твърда подвързия, с паралелен текст на английски и немски, напечатан със стар готически шрифт на евтина пожълтяла хартия; в справочника имаше черно-бели снимки. Изданието бе от 1937 година и на всеки десетина страници откривах ту цял абзац, ту снимка или нещо друго напечатано, което бе покрито с лепенка от непрозрачна хартия. Тези парчета бяха залепени толкова здраво, че беше невъзможно да се повдигнат ъгълчетата. Ала в мига, в който ги видях, разбрах, че няма да имам мира, докато не ги отлепя и не видя какво се крие под тях.

Заех книгата (заедно с четири други, за да не събудя подозренията на библиотекаря) и се втурнах към къщи, където внимателно разлистих осквернените страници над струйката водна пара от големия чайник.

Беше интересно да се види какво бе решил да прикрие цензорът:

Фотография на амфитеатър в целия му блясък: знамена плющат от ветровете, ръце, вдигнати нагоре за нацистки поздрав, стотици малки светлинни точки, представляващи арийските глави — или може би арийските мозъци.

Абзац, описващ амфитеатъра като „една от монументалните постройки на Третия райх, гигантски (sic) летен театър, чиято цел е да обедини хилядите Братя Германци за Тържеството на Върховния Час, за да изживеят заедно чувството на вяроност към фатерланда и Вдъхновението на Природата“.

Абзац, описващ (сега на дупки и на бабуни) Autobahn Хайделберг — Франкфурт като „гигантско (sic) и Монументално Творение на Новата Ера, която е толкова Обещаваща“.

Абзац, описващ Германия като „Тази Нация, любима на Боговете и поставена на Първо Място в Редиците на Великите и Могъщи Нации...“

Снимка на централната заседателна зала на университета, украсена от знамена със свастики, провиснали от всяка готическа арка...

Снимка на Mensa, украсена със същите свастики, окачени на познатите романски арки.

И така нататък, и така нататък, книгата продължаваше все в същия дух.

Бях обезумяла от ярост, обида и възмущение. Седнах на бюрото и надрасках гневен материал за честността, непочтеността, лъжата и за всемогъщата История. Искях да видя истината над красотата, Историята над красотата и честността над всичко. Дигах пара, гърмах, трещах и бълвах. Сочех отвратителните, обидни лепенки в пътеводителя като примери за всичко грозно в живота и изкуството. Те бяха нещо като викторианските смокинови листа върху гръцките скулптури, като дрехите, нарисувани през деветнадесети век

[# Sic — Вярно (с оригинала). — Б. пр.]

върху еротичните фрески от Quattrocento. Споменавах как Ръскин бе изгорил картините на Търнър, изобразяващи венецианските бордели, как праправнуците на Босуел се бяха опитали да заличат неприличните откъси от неговите дневници и сравнявах това с начина, по който германците се опитваха да се отрекат от собствената си история. Такива греховни пропуски! Беше толкова безсмислено! Нищо човешко не заслужава отрицание. Дори когато е неопикуемо грозно, пак бихме могли да се поучим от него, нали? Или не? Никога не съм поставяла това под въпрос. Истината — сигурна бях — би ни направила свободни.

На следващата сутрин натраках на машината с два пръста като фурия „нещото“ и се втурнах към града, за да го занеса на Хорст. Хвърлих му го и бързо изчезнах. Три часа по-късно той ми се обади.

— Наистина ли искате да публикувам това? — попита ме Хорст.

— Да! — отвърнах и продължих в изблик на гняв да му припомням, че ми е обещал да не ме цензурира.

— Ще удържа на думата си — прекъсна ме той, — но вие сте млада и наистина не разбирате немците.

— Какво искате да кажете?

— Германците обичаха Хитлер — продължи спокойно Хорст. — Ако бяха откровени, това, което щяхте да научите, нямаше да ви хареса. Но те не са. Не са били откровени вече двадесет и пет години. Никога не са плакали за своите мъртъвци от войната и никога не са плакали за Хитлер. Заметоха всичко под килимчето. Дори те самите не знаят какво чувстват в действителност. Ако бяха честни, щяхте да

мразите по-силно тяхната откровеност, повече дори от лицемерието им.

После започна да ми разказва за това какво е означавало да бъдеш прескореспондент по времето на Хитлер. Длъжността била почти военна и всички новини били цензурирани отгоре. Прескореспондентите знаели много неща, ала ги скривали от обикновения читател, и то умишлено. Знаели например за лагерите на смъртта и за депортирането. Знаели, но продължавали да въртят пропагандната машина.

— Но как сте могли да вършите това? — крещях аз.

— Как можех да не го върша?

— Можехте да напуснете Германия, можехте да се присъедините към Съпротивата, длъжен бяхте да направите нещо!

— Но аз не съм герой и не исках да ставам изгнаник. Журналистиката беше моя професия.

— Е, и какво от това?

— Само казвам, че повечето хора не са герои и че повечето хора не са честни. Не казвам, че аз съм добър или че заслужавам възхищение. Всичко, което искам да обясня, е, че и аз съм като по-голямата част от сънародниците си.

— Но защо? — вайках се аз.

— Защото съм! — отвърна той. — Няма друга причина.

Не можех да намеря възражение и Хорст го знаеше. Започнах да се чудя тогава, дали и аз бях като другите? Щях ли да бъда по-голям герой от него? Мислех си колко време ми беше трябвало, докато престана да пиша остроумни колонки за разрушени замъци и изящни малки сонети за разни залези, птички и фонтани. Даже без фашизма аз бях непочтена. Даже без фашизма аз се цензурирах. Забранявах си да пиша за онова, което наистина ме вълнуваше: бурните ми чувства към Германия, липсата на щастие в брака ми, сексуалните ми фантазии, детството ми, видяно през призмата на негативните чувства към родителите ми. Даже без фашизма беше дяволски трудно да постигнеш честността. Даже без фашизма аз бях залепила въображаеми лепенки върху някои отрязъци от моя живот и методично отказвах да се вгледам в тях. Тогава реших да не бъда толкова строга спрямо Хорст поне докато не се научех да бъда почтена спрямо себе си. Може би нашите греховни пропуски не бяха равностойни, но импулсът и в двата

случая беше един и същ. Какво право имах да се гневя на неговата непочтеност, преди да съм дала с писанията си някакво доказателство за своята собствена почтеност.

Статията беше отпечатана, както я написах. Хорст я преведе дословно. Мислех, че градът Хайделберг ще хвъркне във въздуха, но писателите значително преувеличават значението на своята работа. Нищо не се случи. Някои от моите познати направиха иронични забележки за това каква голяма склонност съм имала да бъда толкова съпричастна към нещата. Това беше всичко. Чудех се дали въобще някой чете Heidelberg Alt und Вероятно не. С моите колонки сякаш пращах писма по време на пощенска стачка или пък водех таен дневник. Чувствах се, като че ли отварям широко историята и я разпалвам, но никой даже не трепва. Само дето Sturm und Drang отидоха нахалост. Беше почти същото, като да публикуваш поезия.

[# „Буря и натиск“. — Б. пр.]

5. РЕПОРТАЖ ОТ КОНГРЕСА НА СЪНИЩАТА, ИЛИ КОНГРЕСИРАНЕТО

Аз съм Айсидора. Летете на мен.

Национални авиолинии

Доктор Гудлъв председателства заседанието. Във влажния сутерен на университета, в амфитеатрална зала без прозорци и с тракащи дървени седалки, Ейдриън е надянал официалните си английски маниери (и същата риза на дупки) и произнася отчетливо срички (английски) към желаещите да участват (полиглоти), разпръснати по редовете.

Прилича на Христос на Тайната вечеря. Вляво и вдясно от него седят психоаналитици, облечени в тъмни сака и с вратовръзки. Навежда се съвестно към микрофона, подръпва от лулата си и прави резюме на началната част от заседанието, която сме пропуснали. Един бос крак се клати напред-назад към публиката, докато съдраните му сандали си почиват под масата.

Посочих на Бенет, че искам да седна на последния ред, близо до вратата — колкото е възможно по-далеч от възбудата, излъчвана от Ейдриън. Той направи кисела физиономия, която подсказваше, че идеята ми никак не му допада, и се насочи към предните редици в залата; там се тръшна до някаква къносана участничка от Аржентина.

Сядам на последния ред, фиксирайки Ейдриън. Ейдриън също ме фиксира. Смуче лулата си, все едно че смуче мен. Косата му пада над очите. Той я отмята назад. Моята коса пада върху очите ми. Аз я отмятам назад. Той дръпва от лулата си. Аз дръпвам от неговия курфантом. Сякаш малки лъчи свързват очите ни — като в космически комикс. Малки топлинни вълни, изглежда, свързват тазовете ни — като в порнографски комикс.

Или може би той въобще не ме гледа?

— ... разбира се, съществува още и проблемът за вашата безусловна зависимост от собствения ви психоаналитик — казва психоаналитикът отляво на Ейдриън.

Ейдриън ми се ухилва.

— ... пълна зависимост, която би могла да стане по-умерена чрез тестване на реалността, в което всъщност се съмнявам, имайки предвид кафканската атмосфера в института...

Кафканска? Винаги съм мислила, че се казва кафкианска.

Трябва да бъде първият регистриран случай на менопауза на двадесет и девет годишна възраст. Заливат ме топли вълни. Чувствам лицето си — станало е сякаш яркорозово; сърцето ми блъска с ускорението на мотор на спортна кола, в бузите ми като че ли се забиват върховете на фини игли за акупунктура. Изпитвам усещането, че цялата долна част на тялото ми се втечнява и бавно започва да капе на пода. Вече не става дума само за мъзгата, която подмокря гащичките ми — аз просто се разтапям.

Посягам за бележника си и започвам да драскам. „Името ми е Айсидора Зелда Уайт Столерман Уинг — изписвам. — А бих желала то да бъде Гудлъв.“

Зачерквам го.

Тогава изписвам:

Ейдриън Гудлъв

Д-р Ейдриън Гудлъв

Г-жа Ейдриън Гудлъв

Айсидора Уинг-Гудлъв

Айсидора Уайт-Гудлъв

Айсидора Гудлъв

Е. Гудлъв

Г-жа Е. Гудлъв

Лейди Айсидора Гудлъв

Айсидора Уинг-Гудлъв, М. В. Е.

Сър Ейдриън Гудлъв

Айсидора и Ейдриън Гудлъв Ви пожелават една възторжена коледа

[# Санука Зимно слънцестоене.]

[## Ханука — еврейски празник. — Б. пр.]

Айсидора Уайт Уинг и Ейдриън Гудлъв
са абсолютно изперкали от радост и
Ви обявяват
раждането на своето
възлюбено дете
Зигмунда Кийтс
Уайтуинг-Гудлъв.
Айсидора и Ейдриън Ви канят
на
гости по случай настаняването
в новата им бърлога
35, Фласк Уолк
Хампстед
Лондон NW3
носете си собствени халюциногени.

Припряно зачертавам всичко това и обръщам страницата. Не съм се отдавала на подобен вид глупости, откакто бях на петнадесет години и болна от любов.

Надявах се, че след заседанието ще мога да поговоря с Ейдриън, но Бенет ме подкара, преди той да бе успял да се измъкне от тълпата, скупчила се около подиума. И тримата се бяхме забъркали вече в това бароково трио. Бенет усещаше взривоопасните ми чувства и правеше всичко възможно, за да ме изведе от университета колкото може по-скоро. Ейдриън усещаше взривоопасните ми чувства и наблюдаваше Бенет, за да разбере какво знае той. А аз вече се чувствах като разчекната между двамата. Вината не беше тяхна, разбира се. Те само материализираха вътрешната ми борба. Бенет със своето внимателно, натрапчиво и досадно постоянство беше моята собствена паника от промяната, моят страх да остана сама, нуждата ми за сигурност. Ейдриън с шутовските си маниери и сграбчването за задника пък бе тази част от мен, която искаше преди всичко свръхизобилие. Никога не съм била способна да помиря тези две половинки от самата себе си. Всичко, което съм успявала да направя, е да потисна едната половина (само за момент) за сметка на другата. Никога буржоазните добродетели, като брак, стабилност и работа, поставени над удоволствието, не са ме правели щастлива. Била съм винаги прекалено любопитна и авантюристично настроена, за да не се дразня от тези

ограничения. Ала страдах също така от нощни страхове и пристъпи на паника да не би да остана сама; тъй че в крайна сметка или започвах да живея с някого, или просто се омъжвах.

[# Фласк Уолк — плоска джобна бутилка. — Б. пр.]

Освен това аз неизменно и истински вярвах в стремежа към трайна и дълбока връзка с един човек. Лесно бих могла да схвана колко безплодно е да скачаш от легло в легло и да имаш повърхностни любовни връзки с повърхностни хора. Случвало ми се е неописуемото преживяване да се събудя при мъж, с когото ми беше неприятно дори да говоря — и това със сигурност не беше, дори освобождаване. Така че, изглежда, нямаше никакъв начин човек в своя живот да получи едновременно най-хубавото и от свръхизобилието, и от стабилността. Фактът, че по-големи мозъци от моя са размишлявали над тези въпроси и не са достигнали до ясни отговори, не ме утешаваше кой знае колко. Караше ме само да усетя колко банални и незначителни бяха интересите ми. Ако бях наистина изключителна личност — мислех си, — нямаше часове наред да си блъскам главата над проблемите на брака или изневяратата. Просто щях да изляза навън и да грабна живота с две ръце, без да чувствам нито угризения на съвестта, нито каквато и да е вина. Чувството за вина само показваше, че в дълбоката си същност бях една буржоазка, достойна за презрение. Изобщо всички тези мои тревоги и главоблъсканици просто доказваха отчайващата ми посредственост.

Тази вечер тържествата започнаха с парти за участниците в конгреса в едно от заведенията в Гринцинг. Събирането се оказа върхът на безвкусицата. Големи фалични кноквурстове с кисело зеле бяха основното фройдистко блюдо. За развлечение групата на виенските психоаналитици — домакини на партито — пееха в хор припева „Когато психоаналитиците маршируват...“ (по мелодията на „Когато светците маршируват...“). Предполагаше се, че куплетите бяха на английски или поне на някакъв език, който виенчаните, изглежда, смятаха за английски.

Всички се смееха и пляскаха от сърце и само аз седях там като Гъливер сред човекоподобните. Бърчех вежди и мислех за края на света. Щяхме да се провалим вдън земя сред ядрен ад, докато тези шутове седяха тук и пееха за своите психоаналитици. Самата мирова скръб! Никъде не виждах Ейдриън.

Бенет обсъждаше темата „обучение“ с някакъв колега от Лондонския институт, а аз в края на краищата поведох светски разговор с момчето срещу мен — начеващ чилийски психоаналитик, който специализираше в Лондон. Единственото, което ми дойде на ум, когато ми съобщи, че е от Чили, беше Неруда. Така че — заговорихме за Неруда. Напънах се и се постарях да го омая, като му казах, че е голям късметлия, дето е южноамериканец, и то във време, когато всички велики живи писатели са южноамериканци. Упреквах се, че съм безогледна лъжкиня, но явно на събеседника ми това му доставяше удоволствие. Приемаше го така, сякаш че бях направила комплимент лично на него. Разговорът течеше в това абсурдно литературно-шовинистично русло. Обсъждахме сюрреализма и връзката му с южноамериканската политика, за която в действителност аз нищо не знаех. Но знаех за сюрреализма. Сюрреализмът, може да се каже, е моят живот.

Ейдриън ме потупа по рамото точно когато се бях отприщила за Борхес и неговите „Лабиринти“. Говорим за минотавъра, а той — тъкмо тук, зад мен; целият рогат! Сърцето ми катапултира в носа.

Исках ли да танцувам? Разбира се, че исках да танцувам. И не само това.

— Търсих те цял следобед — рече Ейдриън. — Къде беше?

— С мъжа си.

— Изглежда като попарен, нали? С какво си го накарала да се чувства толкова нещастен?

— С теб, предполагам.

— По-добре внимавай — рече той. — Не допускай ревността да замае грозната му глава.

— Мисля, че вече е станало.

Говорехме, сякаш бяхме любовници и в известен смисъл ние наистина бяхме. Ако намерението е всичко — значи бяхме обречени поне колкото Паоло и Франческа. Но не разполагахме с място, където да отидем, нито пък имаше начин да се измъкнем оттук и от тези хора, дето ни гледаха, докато танцувахме.

— Не мога да танцувам добре — рече Ейдриън.

Беше вярно — не можеше. Но компенсираше с усмивката си на Пан. Тътреше крачка, сякаш имаше малки копита. Аз се смеех поистерично, отколкото трябваше.

— Танцуването е като ебането — казах му, — не е важно как изглеждаш; концентрирай се върху това как го чувстваш.

Не ставах ли нахална? На какво играеше тази светска жена? Бях полуподлудяла от страх.

Затворих очи и се завъртях вътре в музиката. Разтърсвах се, извивах се, люлеех се цялата. Много отдавна, още в старите времена на туиста, ми беше проблеснало внезапно, че никой не знаеше как се танцуват тези танци — трябваше ли в такъв случай да му мислиш? В светския танц, както и в светския живот важното е да не ти пука. Оттогава бях станала „добър танцър“ или поне ми харесваше да танцувам. Беше като чукането — само ритъм и пот.

Ейдриън и аз изтанцувахме следващите пет или шест танца, докато се почувствахме изтощени, мокри и готови да си тръгнем заедно. Танцувах веднъж и с един от австрийците, за да спазя поне привидно приличието — това ставаше все по-трудно и по-трудно. После играх с Бенет, който е превъзходен танцър.

Харесваше ми фактът, че Ейдриън ме гледаше как танцувам със съпруга си. Бенет наистина си го биваше и имаше точно този вид грация, която липсваше на англичанина. Ейдриън се блъскаше като кон в каруца. Бенет беше гладък и плавен — истински „Ягуар ХКЕ“. И бе така дяволски мил. Откакто на сцената се появи колегата му психоаналитик, Бенет бе станал удивително галантен и грижовен. Ухажваше ме отново през цялото време. Поведението му правеше нещата още по-трудни. Ако поне се беше показал гадно копеле! Ако поне приличаше малко на онези съпрузи от романите — противен, тираничен, — на които си заслужава да сложиш рога. Вместо това той беше сладък. Но най-странното беше, че неговата „сладост“ не намаляваше дори с милиметър моя глад за Ейдриън!

Моят глад вероятно нямаше никаква връзка с Бенет. Защо трябваше да бъде или-или? Аз просто ги исках и двамата. Невъзможен се оказваше именно изборът.

Ейдриън ни откара на връщане до хотела. Докато слизахме от Гринцинг надолу по хълма, заговорихме за децата му с поетичните имена Анаис и Николай; те живееха с него. Бяха на десет и на дванадесет години. Другите две — момичета близначки, които не назова — живееха с майка си в Ливърпул.

— Трудно им е на моите деца без майка — рече англичанинът, — но самият аз съм доста добра мама за тях. Даже обичам да готвя. И правя много прилично къри.

Неговата гордост, че е такава домакиня, едновременно ме забавляваше и очароваше. Бях седнала отпред в триумфа, до Ейдриън. Бенет се беше настанил на малката седалка отзад. Сякаш бе изчезнал — просто излетял от откритата кола и се изгубил безследно в гората. И, разбира се, аз се самоненавиждах, че желях това. Защо беше толкова сложно? Защо не гледахме приятелски и откровено на създалата се ситуация? „Извини ме, мили, докато отида и се начукам с този хубав непознат.“ Защо не можеше да бъде естествено, честно и несериозно? Защо трябваше човек да рискува целия си живот за едно нищо и никакво безцип-ебане?

Стигнахме пред хотела и си казахме довиждане. Какво лицемерие се изискваше, за да се качиш горе с мъж, с когото не ти се чука; да оставиш да седи долу сам този, когото искаш; и после — в състояние на голяма възбуда — да се чукаш с този, когото не искаш, представяйки си, че той е другият. Това се нарича вяност. Това се нарича цивилизация с нейните условности.

На следната вечер беше официалното откриване на конгреса, проведено в сумрака на коктейлния бюфет във вътрешния двор на Хофбург — един от виенските дворци от осемнадесети век. Сградата е била обновена така, че обществените зали излъчваха целия институционален чар на столова от американски мотел, но, виж, вътрешният двор оставаше далече назад, в мъглявините на осемнадесети век.

Пристигнахме в осем вечерта — този пурпурен час в края на юли. Дълги маси обикаляха като рамка краищата на заграденото пространство. През тълпата се движеха келнери, разнасяха табли с чаши шампанско (сладко германско Sekt се оказа за съжаление). Даже психоаналитиците блестяха в бледоморавата мрачина. Роуз Швам-Липкин носеше розов, общит с маниста хонконгски пуловер, червена сатенена пола и най-елегантните си ортопедични сандали. Джуди Роуз се плъзгаше в костюм от сребърно ламе, впит в тялото ѝ без сутиен. Дори д-р Шриффт бе облякъл лилав велурен смокинг; на шията му висеше широка сатенена връзка с цвят на розова азия. А д-р Фромър пък беше с фрак и цилиндър.

Бенет и аз се придвижвахме в тълпата и търсехме някой познат. Висяхме безцелно, докато един келнер любезно ни поднесе таблата си с шампанско и ни даде все пак нещо, с което да се занимаваме. Пих бързо с надеждата да ме хване веднага — но номерът не мина. Близо десет минути се мотах, висях в още по-пурпурен здрач и като че ли виждах мехурчета от шампанско в тглитe на очите си. Предполагаше се, че тръгнах към дамската тоалетна (а всъщност се оказа, че съм поела по дирите на Ейдриън). Намерих хиляди ейдриъновци, строени назад в безкрайността, в дългия и облепен целия с огледала бароков коридор пред дамската тоалетна.

Колоната трептеше в огледалата. Една чудовищна редица от ейдриъновци, в бежови панталони от рипсено кадифе, с поло с цвят на синя слива и с кафяво кожено яке. Стълпотворение от мръсни нокти и стъпала, напъхани в безброй индийски сандали. А още и един безкраен брой лули от морска пяна между хубавите извити устни. Моят безцип-ебач? Моят скрит под кревата мъж? Мултиплициран като любовниците от „Миналото лято в Мариенбад“. Мултиплициран като автопортретите на Анди Уорхол. Мултиплициран като хилядата и един Буда в храма в Киото. (Всеки Буда има шест ръце, всяка ръка — по едно допълнително око... колко ли кура имаха тези милиони ейдриъновци? И всеки кур символизираше безкрайната мъдрост и безкрайното състрадание на Бога?)

— Здравей, патенце! — казва той, обръщайки се към мен.

— Имам нещо за теб — отвърщам и му подавам

[# Sekt — сухо. — Б. пр.]

книгата с посвещение, която влачех с мен целия ден. Тгълчетата й са започнали да се орфват от потните ми длани.

— Сладурана! — взима книгата.

Хващаме се под ръка и тръгваме надолу по коридора. „Galeotto fu libro e chi lo scrisse“, както би казал моят стар приятел Данте. Поезията сводничеса на любовта; нейният автор — също. Книгата на моето тяло зееше разтворена и вторият кръг на ада не бе далеч.

— Знаеш ли — казвам аз, — вероятно никога вече няма да се видим.

— Може би затова правим така сега — отвърща той.

Пробиваме си път навън към някакъв друг двор, използван вече предимно като паркинг. Прегръщаме се между фантомите на разни

опели, фолксвагени и пежа. Уста срещу уста, корем срещу корем. Ейдриън сигурно има най-влажната целувка в света. Езикът му е навсякъде — като океана. Ние отплуваме. Пенисът му (набъбнал под рипсения панталон) е като висок червен комин на презокеански лайнер. А аз стена около него, сякаш съм вятър в океана. И бърборя всички глупави неща, дето се изричат, докато се натискате на паркинг, опитвайки се някак си да изразите копнежа, който иначе е неизразим — освен може би в поезията. И те естествено звучат осакатено. Обичам устата ти. Обичам косата ти. Обичам ушите ти. Искam те. Искam те. Всичко само за да не кажеш: Обичам те. Защото това е почти прекалено хубаво, за да бъде любов. Прекалено вкусно и сладостно, за да бъде нещо толкова сериозно и трезво като любовта. Цялата ми уста се разтапя. Езикът му ми е вкусен, по-вкусен е сигурно и от зърното на гърдата за устата на кърмачето. (И не ми завирай в носа никакви психиатрични интерпретации, Бенет, защото ще ти ги завра обратно. Инфантилна. Регресивна. Базова склонност към кръвосмешение. Никакво съмнение, бих дала живота си само за да продължа да го целувам така; а ти как би проанализирал това?) Междувременно той ме беше хванал за задника и го мачкаше в шепите на двете си ръце. Беше оставил книгата ми на капака на съседния фолксваген и вместо нея мачкаше сега задника ми. Затова ли пишех? За да бъда обичана? Не знаех вече. Не знаех вече дори собственото си име.

— Никога не съм срещал задник, който може да съперничи на твоя — казва той.

И вметването му ме кара да се чувствам по-добре, отколкото, ако бях спечелила Националната награда за книга. Националната награда за задник — ето какво искам. Трансатлантическата награда за задник за 1971 г.

— Чувствам се като Мисис Америка на Конгреса на сънищата — прошепвам.

— Ти си Мисис Америка на Конгреса на сънищата — отвърща той — и аз искам да те налюбя възможно най-силно и след това да те оставя.

Предупреден си по-малко уязвим, както се знае. Но кой да слуша? Всичко, което чувах, бе туптенето на сърцето си.

Остатъкът от вечерта беше светлини и сенки, чаши шампанско и пиянски психиатричен жаргон. Отново се отправихме навътре през

коридора с огледалата. Бяхме толкова възбудени, че дори не се сещахме да направим никакви планове как да се видим отново.

Бенет се усмихваше на червенокосата аржентинка, която висеше на ръката му. Изпих още едно шампанско и започнах да обикалям с Ейдриън. Той ме представяше на всички лондонски психоаналитици и бърбореше нещо за моята ненаписана статия. Ще се съгласят ли да бъдат интервюирани? Би ли могъл да ги приобщи към журналистическото ми начинание? През цялото време ръката му стоеше на кръста ми, а понякога и на задника ми. Бяхме всичко друго, но не и дискретни. Всички забелязаха. Неговият психоаналитик. Моите бивши психоаналитици. Психоаналитикът на сина му. Психоаналитикът на дъщеря му. Психоаналитикът на бившия ми съпруг. Съпругът ми.

— Това госпожа Гудлѐв ли е? — попита един от най-старите лондонски психиатри.

— Не — рече Ейдриън, — но бих желал да е така. Ако имам много, много късмет, може да стане и това.

А аз се носех по вълните. Главата ми беше натежала от шампанско и от приказки за женитба. Главата ми беше пълна с мисли за напускане на стария тѐп Ню Йорк заради бляскавия, моден Лондон. Не бях на себе си. „Тя избяга с някакѐв англичанин“ — чувах да казват приятелите ми от Ню Йорк не без завист. Всички те бяха закотвени с деца и бавачки, със следване, с преподавателска работа, с психоаналитици и с пациенти. И ето че моя милост прелетяваше през пурпурното небе на Виена, яхнала взета на заем метла. Бях единственият човек, на когото те разчитаха да опише собствените им фантазии. Бях тази, на която те разчитаха да им разправи смешни истории за бившите си любовници. Бях и тази, на която те завиждаха открито и ѝ се присмиваха скрито. Можех дори да си представя репортаж от тези събития в „Клас Нюз“:

Айсидора Уайт Уинг и нейната половинка доктор Ейдриън Гудлѐв живеят понастоящем в Лондон, близо до Хампстид Хит — да не се бърка с Хитклиф за сведение на всички. На Айсидора ще ѝ бъде приятно да получи вест в странство от състудентите си Бърпардити. Тя е изцяло погълната от писането на роман и нова стихосбирка, а през свободното си време посещава Международния конгрес на психоаналитиците.

Всички мои фантазии включваха брака. Не можех да си се представя, че щом напуснех един мъж, нямаше веднага да се обвържа с друг. Бях като лодка, която трябваше винаги да има пристан. Просто не се виждах без мъж. Щях да се чувствам загубена, като куче без господар; щях да съм без корен, без лице, без идентификация.

Но какво му беше толкова велико на брака? Аз бях женена и пак съм женена! Институцията си имаше своите добри и лоши страни. Достойнствата на брака бяха в по-голямата си част негативни. Да бъдеш неомъжена в един свят на мъже беше до такава степен скандално, че всичко друго бе за предпочитане. Включително и бракът. Макар и не особено. Адски умно — мислех си — как мъжете бяха успели да направят живота на самотните жени толкова непоносим, че повечето от тях предпочитаха да се хвърлят дори в лоши бракове. Изобщо за предпочитане беше почти всичко друго пред перспективата да блъскате за прехраната на някаква нископлатена работа и да се боричкате през свободното си време с непривлекателни мъже, като всъщност отчаяно се опитвате да заковете някой, който повече хваща окото. Несъмнено безбрачието носи точно толкова самота и на мъжете и все пак при тях го няма поне допълнителния шамар, че си откровено опасен; при мъжете то не предопределя автоматично и бедността, нито пък неподлежащия на обсъждане статус на социален парий.

Щяха ли повечето жени да се омъжат, ако знаеха какво представлява бракът? Мисля си за онези от тях, които следват своите съпрузи навсякъде, където половинките им следват своята работа. Мисля си за това как те се озовават изведнъж на хиляди мили далеч от приятелите и семействата си. Мисля си и за това как на новите места те не могат да работят, нито пък могат да говорят дори езика. Мисля си за тези, които раждат бебета от самота, от отегчение или без да знаят защо. Мисля за техните винаги изтормозени и изтощени от правенето на пари мъже. Мисля си за тези, които след сватбата се виждат рядко отпреди. Мисля си за тези, които се срутва в леглото прекалено изтощени, за да се любят. Мисля си и за огромното им отчуждение още след първата година на брака; дали са допускали, че двама обичащи се могат да стигнат дотам? И тогава се сецам как започват фантазиите. Той се заглежда по преждевременно развити четиринадесетгодишни момичета по бикини. Тя пожелава техника, дошъл да поправи телевизора. Бебето се разболява и тя го прави с педиатъра. Той пък

шиба секретарката си — малка мазохистка, която чете „Космополитън“ и се смята за неотразима. Не: кога всичко тръгна на зло? Ами: кога ли е било добре?

Мрачна картинка. Разбира се, не всички бракове са такива. Вземете този, за който си мечтаех през моето идеалистично юношество (когато смятах, че Беатрис и Сидни Уеб, Вирджиния и Ленард Улф имат съвършени семейства). Какво ли знаех? Искях „пълна взаимност“, „другарство“, „равенство“. Знаех ли за това, как мъжете седят, потънали в четене на вестника, докато ти разтребваш масата? Как се преструват на несръчни, когато ги помолиш да забъркат портокаловия сок с лед? Как водят приятели вкъщи и очакват от теб да ги посрещнеш, но смятат, че на тях им е позволено да се мръщят и да напуснат стаята, ако ти доведеш приятели у дома? Кое идеалистично младо момиче би могло да си представи всичко това, докато седи и чете Шоу, Вирджиния Улф и фамилията Уеб?

Познавам някои добри семейства. Повечето от тях — втори бракове. Бракове, в които и двамата са надраснали тъпотията аз-Тарзан, ти-Джейн и просто се опитват да изживеят дните си, помагайки си с доброта един на друг. Някои мъже постигат това приятно, спокойно равновесие около четиридесетте или след някой и друг развод. Може би най-добри са браковете на средна възраст. Когато всички глупости отпадат и си давате сметка, че трябва да се обичате един другия, защото — така или иначе — ще умрете.

Всички бяхме фиркани (но аз бях най-пияна), когато се натъпкахме в зеления триумф на Ейдриън и потеглихме към някаква дискотека. Бяхме петима — затиснати като сардини в тази миниатюрна кола: Бенет, Мери Уинкълман (една моя състудентка, която Бенет бе забърсал на партито — тя беше психоложка), Ейдриън (който караше криво-ляво), аз (с главата назад като първата Айсидора след удушаването) и Робин Флипс-Смит (приличащ на мишка англичанин с къдрава коса и немски очила); през цялото време той разправяше колко много мрази Рони Лейнг — нещо, което го правеше скъп на сърцето на Бенет). От друга страна, Ейдриън беше последовател на Лейнг, учил бе при него и можеше прекрасно да имитира шотландския му акцент. Поне аз мислех, че го имитира прекрасно — тогава не знаех как говори Лейнг.

Карахме на зигзаг из улиците на Виена, по калдъръми и трамвайни релси, напреки над тинестия, кафяв Дунав.

Не знам името на дискотеката, или на улицата, или на каквото и да било друго. Изпадам в състояния, в които не забелязвам нищо от пейзажа освен мъжките му обитатели и кои от моите органи (сърце, стомах, зърна на гърди, пътка) въпросните мъжки екземпляри караха да потреперват. Дискотеката беше сребърна. Хромирани тапети по стените. Бляскави бели светлини. Огледала навсякъде. Стъклени маси, поставени на хромирани платформи. Седалки от бяла кожа. Оглушителна рокмузика. Наречете мястото, както желаете: Огледалната стая, Седмия кръг, Сребърната мина, Стъкления балон. Помня само, че името беше английско. Много модно и лесно забравящо се.

Бенет, Мери и Робин казаха, че седат да поръчат питиета. Ейдриън и аз започнахме да танцуваме — пианските ни въртеливи движения се отразяваха в безчет огледала. Накрая потърсихме закътано убежище между две от тях, където можехме да се целуваме, наблюдавани единствено от самите нас, размножени в безчетен брой. Имах ясното усещане, че целувах собствената си уста — както когато бях деветгодишна, бях придобила навика да мокря част от възглавницата си със слюнка и след това да я целувам, за да се опитам да си представя какво означаваше да се „целуваш от душа“.

Когато започнахме да търсим масата с Бенет и останалите, се оказахме изведнъж загубени в поредица от свързани помежду си огледални боксове и сепарета. Непрекъснато се блъскахме в самите себе си — като насън. Не познавахме никое от лицата по масите. Оглеждахме се с нарастваща паника. Чувствах се пренесена в някакъв огледален свят, където, подобно на Червената кралица, щях да тичам и да тичам, за да излезе накрая, че съм вървяла заднишком. Бенет го нямаше никъде.

В моментен проблясък разбрах, че си е тръгнал с Мери и я е отвел вкъщи, в леглото. Бях ужасена. Бях го предизвикала да стори това най-накрая. С мен бе свършено. Щях да прекарам остатъка от самотния си живот без съпруг, без деца — пренебрегната.

— Хайде да вървим — рече Ейдриън. — Не са тук. Отишли са си.

— Може би не са могли да намерят маса и ни чакат отвън?

— Не ни пречи да погледнем — съгласи се той. Но аз знаех истината. Бях зарязана. Бенет ме бе изоставил завинаги. Точно в този момент той беше хванал Мери за огромния ѝ бледен задник и чукаше фройдисткото ѝ съзнание.

По време на първото си пътуване до Вашингтон, на десетгодишна възраст, се оказах отделена от семейството си, докато разглеждахме сградата на ФБР. Загубих се точно в сградата на ФБР при толкова други възможни места. Бюро за изчезнали лица. Да се вдигне тревога.

Това се случи, когато маккартизмът бе достигнал абсолютната си върхова точка и един служител на ФБР със стиснати устни ни обясняваше разни неща на тема как се ловят комунисти. Въртях се замечтано пред някаква витрина, осеяна с отпечатьци от пръсти, когато туристическата група зави зад ъгъла и изчезна. Помотах се още там, зяпайки отражението си във витрините на изложбените шкафове, като се опитвах да потисна надигащия се у мен ужас. Никога нямаше да ме намерят. Бях по-неосезаема и от отпечатьците на престъпник, работещ с ръкавици. Щях да бъда подложена на сатанински разпит от късо подстригани агенти на ФБР, докато си признаех, че родителите ми са комунисти (а те наистина са били такива някога), и всички ние щяхме да приключим жизнения си път като семейство Розенберг, пеейки „Бог да благослови Америка“ във влажните си килии в очакване да видим какво представлява това да бъдеш екзекутиран на електрическия стол.

И в този момент вече започнах да пицця. Пиццях, докато цялата група взе завоя наново и ме откри точно тук — в помещение, пълно с доказателства.

Сега обаче не можех да пицця. А и рокмузиката беше толкова силна, че никой нямаше да ме чуе. Изведнъж пожелах Бенет толкова силно, колкото бях желала Ейдриън само минути преди това. Но Бенет си беше отишъл. Напуснахме дискотеката и се запътихме към колата на англичанина.

На път за неговия пансион се случи нещо смешно. Или по-скоро: случиха се десет смешни неща. Загубихме се десет пъти. И всеки път грешните завои бяха различни. Сега, след като бяхме вече закарфичени един за друг за вечни времена, не изглеждаше толкова важно да се начукаме незабавно.

— Няма да ти разкажа за всички други мъже, които съм чукала — изрекох аз храбро.

— Добре — отвърна Ейдриън, галейки коляното ми. И ето че той започна да ми разказва за жените, които беше чукал. Каква бъркотия!

Първа беше Мей Пей — едно китайско момиче, за което му напомняше Бенет.

— Може да си е платила, а може и да не си е платила — вметнах аз.

— Бъди сигурна, че и за това беше помислено.

— Убедена съм, че е било така. Но въпросът е — плати ли си тя?

— Добре де, аз си платих! Малката ме прееба за години напред.

[# Игра на думи с Мей Пей и „mau rau“ — може да плати. — Б. пр.]

— Искаш да кажеш, че е продължила да те чука и след като е престанала да се вижда с теб? Какъв номер! Ебане-фантом! Можеш да го патентоваш, знаеш ли? Можеш да уреждаш на хората да ги чукат велики личности от миналото: Наполеон, Чарлс II, Луи XIV... нещо от рода на Доктор Фауст чука троянската Елена... — Харесваше ми да бъда глупава с него.

— Млъкни, путко такава, и ме остави да довърша за Мей! — И тогава, обръщайки се към мен, заедно с изскърцването на спирачките каза: — Господи, колко си хубава...

— Гледай напред с шибаните си очи — изрекох аз доволна.

Разговорите ми с Ейдриън винаги приличаха на цитати от „Зад огледалото“. Като:

Аз: Изглежда, се въртим в кръг.

Ейдриън: Точно така.

Или:

Аз: Ще ми носиш ли куфарчето?

Ейдриън: При условие, че не ми донесеш дете, поне засега.

Или:

Аз: Разведох се с първия си съпруг предимно поради факта, че беше луд.

Ейдриън (присвивайки вежди като Лейнг): На мен това ми се струва достатъчна причина да се омъжиш за някого, а не да се разведеш с него.

Аз: Но той гледаше телевизия всяка вечер.

Ейдриън: О, тогава разбирам защо си го зарязала.

Защо Мей Пей беше преобла живота на Ейдриън?

— Тя ме заряза поради беда; завърна се в Сингапур. Там имаше дете, което живееше с баща си; малкото претърпяло автомобилна катастрофа. Тя трябваше да замина, но можеше поне да пише. Месеци наред се шляех безцелно с чувството, че светът е населен с механични хора. Никога не съм бил толкова потиснат. В крайна сметка кучката се ожени за педиатъра, който се грижеше за детето ѝ — някакъв американски тип.

— Тогава да я беше последвал, щом толкова много ти е пукало?

Той ме погледна, все едно че насреща си имаше луд човек, сякаш подобно нещо никога не му бе хрумвало.

— Да я последвам? Защо? (Взе на две гуми поредния погрешен завой.)

— Защото си я обичал.

— Никога не съм използвал тази дума.

— Но си го чувствал, така че защо не замина?

— Професията ми е нещо, като да отглеждаш пилци — уточни той. — Все някой трябва да изрива лайната и да разпръсква царевица.

— Лайна с говна! — прекъснах го. — Докторите винаги използват професията си като претекст за липсата си на човечност. Познат ми е този навик.

— Не лайна с говна, пиленце, а птичи лайна!

— Не е много смешно — отвърнах, смеейки се.

След Мей Пей следваше цяла асамблея на Обединените нации — от Тайланд, Индонезия, Непал. Имаше и една африканка от Боцвана, и две френски психоаналитички, и някаква френска актриса, която беше „прекарала известно време в хамбара“.

— В какво?

— В хамбара — не знаеш ли, — в лудницата. В психиатрично заведение имам предвид.

Ейдриън идеализираше лудостта в типичен за Лейнг стил. Смяташе шизофрениците за истинските поети. Всеки бълнуващ лунатик беше Рилке. Искаше да пишем заедно книги. За шизофренията.

— Разбрах, че ще искаш нещо от мен! — казах.

— Правилно! Искам да използвам показалеца ти и даже противостоящия му палец.

— Да ти го...

Псувахме се един друг непрекъснато, като че ли бяхме по на десет години. Единственият ни начин да изразим нежността си.

Предишните женски истории на Ейдриън практически го квалифицираха като член на моето семейство. Изглежда, мотото му беше — никога не чукай сънародничка. Сегашната му приятелка (в момента тя отглеждаше децата му, както се разбра) беше най-сродната нему птичка измежду любовниците му: еврейско момиче от Дъблин.

— Моли Блум? — попитах.

— Кой?

— Не знаеш коя е Моли Блум!?!

Не можех да повярвам на ушите си. Всички тези високообразовани английски слогове, а той даже не беше чел Джойс! (Самата аз бях прескачала големи пасажи от „Ulysses“, но това не ми пречеше постоянно да разправам на хората, че точно тя е любимата ми книга. Както и „Тристрам Шенди“.)

— Аз съм не-грамотен — отвърна Ейдриън, произнасяйки странно сричките.

Беше страшно доволен от себе си. Още един тъп доктор — помислих си. Като повечето американци и моя милост наивно предполагаше, че английският акцент означаваше образование.

Е, добре — начетените мъже често се оказват ужасни помияри. Ужасен отврат! Но бях разочарована. Както, когато разбрах, че моят психоаналитик никога не беше чувал за Силвия Плат. Дни наред му бях говорила за нейното самоубийство и за това как и аз искам да напиша велика поезия и да сложа главата си в газовата фурна. А през цялото време той сигурно си беше мислил за замразения кейк, който го очакваше у дома.

Вярвайте ми или не, но гаджето на Ейдриън се казваше Естер Блум — не Моли Блум! Била тъмнокоса и закръгленка и страдала, както се изрази той, „от всички еврейски тревоги. Много чувствена и невротична“. Нещо като еврейска принцеса от Дъблин.

— А жена ти — тя каква беше? (Вече се бяхме загубили така безнадеждно, че отбихме колата встрани и спряхме.)

— Католичка — отвърна спътникът ми. — Папистка от Ливерпул.

— С какво се занимаваше?

— Акушерка.

Информацията ми прозвуча някак странно. Не знаех как точно да реагирам.

„Той бил женен за акушерка, католичка, от Ливерпул“ — представях си, че пиша аз. (В романа си щях да променя името на Ейдриън с някое по-екзотично и щях да го направя много по-висок.)

— Защо се ожени за нея?

— става дума за най-известната книга на Джеймс Джойс „Одисеи“. — Б. пр.

— Защото ме караше да се чувствам виновен.

— Страхотна причина!

— Точно така. Като студент бях истински кучи син, но с чувство за вина. Абсолютен педераст съгласно протестантската етика! Искам да кажа — спомням си някои момичета, които ме караха да се чувствам добре, — но точно това чувство ме плашеше. Имаше едно момиче, което наемаше огромен хамбар и канеше всички да ходят там и всеки да се чука с всеки. Тя ме караше да се чувствам добре — така че, разбира се, аз се отнасях с подозрение към нея. А пък жена ми ме караше да се чувствам виновен — и, разбира се, се ожених за нея. Бях не по-различен от теб. Нямах вяра на удоволствието или на собствените си импулси. Боях се до смърт да не би да се почувствам щастлив. И щом се уплаших — се ожених. Точно като теб, любов моя.

— Какво те кара да мислиш, че съм се оженила от страх? — Бях възмутена, защото бе прав.

— О, вероятно си решила, че чукаш прекалено много мъже, защото не си знаела как да отказваш, а това даже ти е харесвало за известно време и тогава си се почувствала виновна, задето си се забавлявала. Ние сме програмирани за страдания, не за радост. Мазохизмът ни е бил насаден още в най-ранна възраст. От теб винаги се е очаквало само да работиш и да страдаш — и най-лошото е, че ти също го приемаш като предопределение. Да, но това е пълна дрисня. На мен ми бяха необходими тридесет и шест години, за да разбера каква страшна дрисня е това, и ако искам нещо да направя за теб, то е да те накарам да проумееш тази гадория.

— Имаш най-различни планове за мен, нали? Искаш да ме научиш на свобода, на удоволствие, искаш да пишем заедно книги, искаш да ме покръстиш в своята вяра... Защо мъжете винаги искат да ме превъзпитават? Сигурно им изглеждам някак по-особено.

— Изглеждаш така, сякаш желаеш да бъдеш спасена, патенце. Проби си го. Въртиш ми огромните си късогледни очи, като че ли съм Големият Тати-психоаналитик. Вървиш през живота, търсиш си учител и щом го намериш, ставаш толкова зависима от него, че го намразваш. Или пък го изчакаш да покаже някаква слабост и тогава го презираш просто защото е човечен. Седиш си там, правиш си картотеки и умозаклучения и си представяш хората или като книги, или като епикризи. Позната ми е тази игра. Казваш си, че събираш материал. Казваш си, че изучаваш човешката природа. Изкуството над живота, нали? Друга разновидност на пуританската дрисня. Само че ти го усукваш по нов начин. Мислиш си, че си хедонистка единствено защото си се чупила и си забягнала с мен. Но е все едно — става дума за шибаната стара етика на занаята, — тъй като ти само си мислиш как ще ме опишеш. Всъщност това е занаят, *n'est ce pas*? Можеш да ме чукаш и да го наричаш поезия. Много умно! По този начин чудесно се самозалъгваш.

— Велик специалист, няма що! Истински телевизионен психодоктор.

Ейдриън се засмя.

— Слушай, патенце! Аз зная за теб от самия себе си. Психоаналитиците си играят на същата игра. Те са абсолютно същите като писателите. Всичко протича по идентичен начин — историята на заболяването, изследването. И докторите се страхуват от смъртта точно както и поетите. Те ненавиждат смъртта: затова са се посветили на медицината. И през цялото време трябва да се ровят в нещо и да са много заети, за да си доказват постоянно, че са живи. Познавам играта ти, защото и аз я играя. Загадката не е чак толкова сложна, както си въобразяваш. Всъщност ти си съвсем прозрачна.

Вбесих се от факта, че той ме виждаше в още по-цинична светлина, отколкото се виждах самата аз. Винаги съм си мислила, че съм защитена от гледищата на другите хора относно моята особа, тъй като си изработвах възможно най-злъчната автохарактеристика. И сега изведнъж разбихах, че дори собственото ми злъчно самомнение не е

било нищо повече от едно самоласкателство. Всякога, когато съм наранена, прибягвам до гимназиалния си френски: Vous vous moquez de moi

— Абсолютно вярно! Точно това правя. Виж какво — ти седиш сега тук с мен, защото целият ти живот е непочтен, защото бракът ти е мъртъв или умира, или е изтъкан от лъжи. И лъжите са си твое творение. Изобщо трябва спешно да се спасяваш, да те вземат дяволите!

[# N’cst—се ras? — нали? (фр.) — Б. пр. Подигравате ми се (фр.). — Б. пр.]

Преебаваш собствения си живот, не моя.

— Спомена, мисля, че съм искала ти да ме спасиш.

— Искаш. Само че няма да ти се дам да ме вкараш така лесно в капана. Ще те издъня в нещо много важно и ти ще започнеш да ме мразиш много повече, отколкото мразиш мъжа си.

— Аз не мразя мъжа си.

— Добре, но той те отегчава — а това е доста по-лошо, нали?

Не отговорих. Сега вече наистина се чувствах потисната. Ефектът от шампанското също се изпаряваше.

— Защо трябва да ме превъзпитаваш преди дори дг си ме начукал?

— Защото ти всъщност искаш точно това.

— Имаш много здраве! Това, което всъщност искам, е да си легна с теб и да оставиш клетия ми мозък на мира.

Ала знаех, че лъжа.

— Мадам, щом искате да бъдете начукана, ще бъдете. — Подкара колата. — Знаеш ли, харесва ми да те наричам „мадам“.

Но аз не си бях взела диафрагма, а той нямаше ерекция и докато стигнем най-накрая до неговия пансион, бяхме вече абсолютно изцедени от автомобилните главоблъсканици из града.

Легнахме на неговото легло и се прегърнахме. С нежност и почуда проучвахме голотата си. Най-хубавото нещо на правенето на любов с друг мъж след всичките изминали брачни години е преоткриването на мъжкото тяло. Тялото на собствения ти мъж е практически като твоето собствено. Всичко в него ти е известно. Всичките му миризми, вкусове, бръчки, косми, бенки. Докато Ейдриън беше като непозната страна. Езикът ми направи по нея обиколка без

гид. Започнах от устата му и тръгнах надолу. Якият му загорял врат. Гърдите му, покрити с къдрави, рижи косми. Коремът му, малко затлъстял — за разлика от тъмния, стегнат корем на Бенет. Клюмналият му розов пенис с привкус на урина, който отказваше да щръкне в устата ми. Яркорозовите му, космати ташащи, които поемах в устата си един по един. Мускулестите му бедра. Загорелите колене. Краката му. (Тях не целунах.) Мръсните им нокти. (Също.) После започнах всичко отначало. От хубавата му мокра уста.

— Откъде се взеха тези малки, остри зъбки?

— От белката, която беше моя майка.

— От какво?

— Белката.

— О! — не знаех, какво значеше това, а и не ми пукаше. Вкусвахме се един друг. Бяхме в поза 69. Езикът му изпълняваше сложни музикални фрази в пътката ми.

— Имаш прекрасна пътка — рече той — и най-великия задник, който някога съм виждал. Жалко, че нямаш цици.

— Благодаря.

Продължавах да го смуча, но пенисът му, щом се втвърдяваше, веднага пак спадаше.

— Всъщност и така, и така не искам да те чукам.

— Защо?

— Не знам защо! Просто не ми се ще.

Ейдриън предпочиташе да бъде обичан само заради самия себе си, а не заради рижавата си коса. (Или заради розовия си кур.) Всъщност беше трогателно. Той не желаше да го използват като машина за ебане.

— Мога да начукам най-страшните мацки, ако ми се ще — рече англичанинът предизвикателно.

— Разбира се, че можеш.

— А сега вече извади тъпия си глас на социален работник — застреля ме той.

Била съм социален работник в леглото на няколко пъти. Веднъж с Брайън, когато го бяха пуснали от психиатрията и беше прекалено натъпкан с торазин (и прекалено шизоиден), за да чука. Цял месец си лежахме в кревата и се държахме за ръце. „Като Хензел и Гретел“, както казваше той. Беше много умиротелно. Нещо подобно на това,

което вероятно предполагате, че е правил Доджсън с Алиса в лодка по Темза. Изпитах голямо облекчение след маниакалната фаза на Брайън, когато почти ме беше удушил. Но дори преди да откачи, неговите сексуални предпочитания бяха някак си странни. Обичаше само минетите, не и чукането. По онова време бях прекалено неопитна, за да разбера, че не всички мъже са такива. Бях на двадесет и една, а Брайън — на двадесет и пет години и като си спомнях чутото за мъжете, които достигали сексуалния си връх на шестнадесет, а жените на тридесет години, стигнах до извода, че вината е във възрастта на Брайън. Беше в залеза си, преминал върха, мислех си. Обаче станах добра в минетите.

Играх ролята на социален работник и с Чарли Филдинг — диригента, чиято палка непрекъснато спадеше. Той ми беше трогателно благодарен. „Ти си истинска находка“ — повтаряше непрекъснато през нашата първа нощ (искайки да каже, че е очаквал да го изхвърля навън на студа, а аз не съм го направила). Ала той си го навакса по-нататък. На него не му ставаше само на премиерите.

Но Ейдриън? Сексуалният Ейдриън! Който трябваше да бъде моят безцип-ебач. Какво се случи? Смешното беше, че аз всъщност нямах нищо против. Беше толкова хубаво да лежим двамата, а тялото му миришеше толкова хубаво. Мислех си за всичките онези векове, през които мъжете са обожавали жените заради техните тела и са презирали ума им. В миналото, когато боготворях семействата Улф и Уеб, това ми се струваше немислимо, но сега вече го разбирах. Защото много често изпитвах подобни чувства към мъжете. Умовете им бяха безнадеждно тъпи, а телата им — толкова хубави! Идеите им бяха непоносими, но пенисите им — от коприна. Била съм феминистка цял живот (началната дата на моя „радикализъм“ е нощта в метрото през 1955 г., когато слабоумният Хорас Ман, момчето, с което излизах, ме попита дали смятам да стана секретарка), но големият проблем беше как да съвместиш феминизма си с неутолимия си глад за мъжки тела. Не бе лесно. Освен това колкото повече остарявах, толкова по-ясно ми ставаше, че мъжете в дълбоката си същност се страхуват до смърт от жените. Някои — тайно, други — явно. Каква по-покрътителна гледка от еманципирана жена лице в лице с клюмнал кур? Всички велики исторически проблеми бледнеят в сравнение с тези два квинтесенциални обекта: вечната жена и вечният клюмнал кур.

— Плаша ли те? — попитах аз Ейдриън.

— Ти?

— Добре де, някои мъже твърдяха, че се страхуват от мен.

Ейдриън се засмя.

— Ти си сладурана — рече той, — котенце, както казвате вие, американците. Но не там е работата.

— Имаш ли обикновено такъв проблем?

— Nein, фрау доктор. И въобще не желая да ме разпитват повече. Това е абсурдно. Нямам проблеми с потенциата — просто благоговеем пред поразителния ти задник и не съм в настроение да чукам.

Окончателно сексуално поражение: кур, който е полегнал, вместо да работи. Последното оръжие във войната между половете: клюмнал кур. Знамето в противниковия лагер: полувдигнат фалос. Символът на апокалипсиса: самоунищожаваш кур с атомна бойна глава. Това беше първородна несправедливост, която никога не можеше да бъде поправена: не обстоятелството, че мъжкарят има прекрасна допълнителна примамка, наречена пенис, а това, че женската има прекрасна пътка за вечни времена. Ни буря, ни сняг, ни нощна тъмнина можеха да я помръднат. Тя беше непоклатима — винаги там, винаги готова. Доста ужасяващо, като си помислите. Нищо чудно, че мъжете ненавиждаха жените. Нищо чудно, че измислиха мита за женската непълноценност.

— Отказвам да бъда набучен на карфица — рече Ейдриън, разбира се, без да осъзнава асоциацията, която предизвикваха в съзнанието ми тези думи. — Отказвам да бъда категоризиран. Когато най-накрая седнеш да пишеш за мен, няма да знаеш дали съм герой или антигерой, дали съм копелдак или светец. Няма да бъдеш в състояние да ме категоризираш!

И в този миг аз лудо се влюбих в него. Неговият мек кур беше проникнал дотам, където и най-коравият не можеше да достигне.

6. ПАРОКСИЗМИ НА СТРАСТТА, ИЛИ МЪЖЪТ ПОД ЛЕГЛОТО

Измежду всички форми на абсурдна смелост смелостта на момичетата е извънмерна. В противен случай би имало малко бракове и още по-малко диви авантюри, които надхвърлят всичко, дори брака...

Колет

Да се влюбя лудо не беше чак толкова необичайно за мен. Влюбвах се почти всяка година, и то в различни типове. Влюбвала съм се в един ирландски поет, който отглеждаше прасета в някаква ферма в Айова. Влюбвала съм се в един романист, висок над метър и осемдесет, който приличаше на каубой и пишеше само алегии за последствията от радиацията. Влюбвала съм се и в един синеок литературен критик, който пък посрещна с ентусиазъм първата ми стихосбирка. Влюбвала съм се в един навъсен художник (чиито три съпруги се бяха самоубили). Влюбвала съм се в един много изискан професор по философия на Италианския ренесанс; негова милост дишаше лепило и чукаше първокурснички. Влюбвала съм се в преводач от ООН (староеврейски, арабски, гръцки), който имаше пет деца, болна майка и седем непубликувани романа в обширния си апартамент на Морнингсайд Драйв. Влюбвала съм се в един блеодлик биохимик, WASP, който ме заведе на обяд в Харвард клуб и който е бил женен за две други писателки — и двете склонни към нимфомания.

Но от моите любви не се получаваха нищо. О, имало е натисканици на задната седалка на коли. И дълги пьянски целувки в пълни с хлебарки ньюйоркски кухни над кани с топло мартини. Имало е флиртове по време на скъпоструващи обеда, от които се дебелееше. И

щипвания в книгохранилищата на Бътлъровата библиотека. И прегръдки след поетични четения. И постисквания на длани на разни вернисажи из галериите. И дълги, многозначителни телефонни разговори, и писма, натежали от двусмислен подтекст. Имаше даже някои искрени и откровени предложения (обикновено от мъже,

[# Anglo-Saxon Protestant — бял англосаксонски протестант. — Б. пр.]

които въобще не ме привличаха). Уви, нищо не се получаваше. Предпочитах да се прибера вкъщи и да пиша поеми за мъжа, когото истински обичах (който и да беше той). В крайна сметка бях начукала достатъчно типове, за да знам, че един кур не е чак толкова различен от следващия. Така че какво търсех? И защо ли няхах покой? Може би се въздържах да изконсумирам всеки от тези флиртове, защото знаех, че мъжът, когото аз истински исках, щеше да продължи да ми се изплъзва и за мен щеше да остане само разочарованието. Но кой беше мъжът, когото истински исках? Знаех само, че съм го търсила отчаяно още от шестнадесетгодишна възраст, та до ден днешен.

Когато бях на шестнадесет години и наричах себе си Фабиан-социалистка, когато бях на шестнадесет и отказвах да се натискам с момчета, които харесвах Айк, когато бях на шестнадесет и плачех над „Рубайат“, когато бях на шестнадесет и плачех над сонетите на Една Ст. Винсент Милей — аз имах навика да мечтая за идеалния мъж, този, дето можеше да бъде еднакво чукан и телом, и духом. Той имаше лицето на Пол Нюман и гласа на Дилан Томас. Имаше тяло като това на Давид от Микеланджело („с тези чудесни малки, мраморни мускули“, както казвах на моята най-добра приятелка Пиа Уиткин, чиято любима мъжка статуя беше Дискохвъргачът; и двете бяхме студентки, жадни за история на изкуството). И така, той имаше ума на Джордж Бърнард Шоу (или поне това, което аз със своите 16-годишни разбирания си представях, че беше умът на Джордж Бърнард Шоу). Той обичаше Третия концерт за пиано на Рахманинов и песента на Франк Синатра „В най-най-ранните часове на утрото“ повече от всяка друга музика. Споделяше моята страст към гоблени с еднороги, към „Да победиш дявола“, Клоустърс, към „Вторият секс“ на Симон дьо Бовоар, към магьосничеството и към шоколадовия крем. Споделяше презрението ми към сенатор Джо Маккарти, към Елвис Пресли и към моите, родители еснафи. Никога не го срещнах. На шестнадесет

[# Айзенхауер. — Б. пр.]

[## Отдел на нийоркския музей „Метрополитен“, където са изложени произведения на средновековни майстори художници. — Б. пр.]

години беше непоносимо, че още не го бях срещнала. По-късно научих, че не всичко, което хвърчи, се яде и да не сънувам будна с отворени очи. Контрастът между моите фантазии (Пол Нюман, Лоурънс Оливие, Хъмфри Богард и Давид на Микеланджело) и пуберите с пъпчиви лица, които познавах, будеше смях. Само че аз плачех. Пиа — също. Страдахме заедно в мрачния апартамент на родителите ѝ на Ривърсайд Драйв.

— Представям си го много, много... нали знаеш?... Нещо като кръстоска между Лоурънс Оливие в Хамлет и Хъмфри Богард в Да победиш дявола: с ослепително бели зъби и абсолютно фантастично тяло — нещо като Дискохвъргача — казваше Пиа и сочеше своя доста дебел корем.

— С какво си облечена? — питах аз.

— Виждам го като нещо — сегащ се нали? — нещо като средновековна сватба. Нося бяла островърха шапка с прозрачен воал, падащ от нея. И рокля от червено кадифе — може би виненочервено, — и страшно остри обувки.

Тя ми рисуваеше обувките с черния си рапидограф. После ми рисуваеше целия тоалет — рокля с висока талия „empire“, с много дълбоко изрязано деколте и с дълги, тесни ръкави. Роклята беше облечена на възхитителен модел, чийто фантастичен бюст преливаше сладострастно извън деколтето. (По онова време самата Пиа бе възпълна, с наднормено тегло, но плоскогърда.)

— Представям си цялата тази работа в „Клоустърс“ — продължаваше тя. — Сигурна съм, че човек може да наеме „Клоустърс“, ако има връзки.

— Къде ще живеете?

— Е, например в някаква странна стара къща във Върмонт — нещо като изоставен манастир или абатство, или нещо такова... (Нито една от нас не поставяше под въпрос факта, че във Върмонт съществуваха изоставени манастири или абатства.) В истински селски стил, с дъсчен под и остъклен таван. Ще бъде нещо като една огромна стая, едновременно ателие и спалня, с голямо кръгло легло под

остъкленото пространство и с черни чаршафи. И ще имаме много сиамски котки с имена — Джон Дон, Мод Гон или Дилън, нали знаеш?

Знаех или поне мислех, че знам.

— Във всеки случай — продължаваше тя — ... виждам себе си... нещо като кръстоска между Джина Лолобриджида и София Лорен... (Пиа имаше тъмна коса.) Какво мислиш?

Отмяташе назад тъмната си, мазна коса, задържах я така, всмукваше бузите си и ококорваше към мен големите си сини очи.

— А бе мисля си, че си повече тип Анна Маняни — казвах аз, — земна, първична, но страшно чувствена.

— Може би... — отвърщаше Пиа замислено, позирайки пред огледалото. — О, това е отвратително — допълваше след малко. — Никога не срещаме някой, който поне малко да ни заслужава — и правеше грозна гримаса.

През последната ни година в училището за музика и изкуства двете с Пиа отворихме нашето враждебно малцинство и включихме в него някои избрани нестандартни личности. Това беше най-големият компромис, който някога бяхме правили, за да си имаме и ние група. В групата влизаха цицоресто момиче на име Нина Ноноф, чиито претенции за изключителност се свеждаха до некрофилската ѝ страст към духа на Дилън Томас, до предполагаемите ѝ познания за китайските и японските профанации и до нейния „контакт“ с един истински студент от Иейл (който предизвикваше у нас мечти за групови футболни уикенди — уви, „контактът“ се оказа приятел на приятеля на познат на брат ѝ). Освен това майката на Нина имаше голяма колекция от „секс Книги“, в които включвахме и „Навлизане в зряла възраст в Самоа“, и „Секс и темперамент“; всяка книга, съдържаща думата „пубертет“, беше О.К. И накрая — бащата на Нина беше човек от висока класа, тъй като бе създал през 1940 г. Сините радиосерии. Що се отнася до Джил Сигел, то тя беше член на групата не толкова заради класата си, колкото поради милосърдието ни. Нямахме с какво да допринесе за нашата изтънченост, но компенсираше със сляпата си преданост към обществото ни и с ласкателния начин, по който имитираше и най-екстравагантните ни превземки. Ту член, ту нечлен на групата беше Грейс Барато от музикалния випуск; ние не уважавахме интелекта ѝ, но тя пък разправяше фантастични истории за сексуалните си подвизи. Макар че

го отричаше, ние тайно си говорехме, че Грейс сигурно е „стигала докрай“ Най-малкото тя е *demi-vierge* — казваше Пиа. Аз кимах с разбиране. По-късно проверих значението на думата в речника.

Допуснахме само две момчета в групата, но с тях се отнасяхме възможно най-презрително, за да ги накараме да разберат, че са при нас главно поради благоволенieto ни. Тъй като ни бяха съученици, а не „мъже колежани“, искахме да бъде ясно, че можем да ги считаме единствено за „платонически“ партньори. Джон Сток беше син на стари приятели на моите родители. Бузест, рус и пишеше къси разкази. Любимата му фраза бе „пароксизми на страстта“. Тя се появяваше поне веднъж във всеки негов разказ. Рон Перкоф (когото, разбира се, наричахме „перкото“) беше влюбен в мен. Висок, слаб, с клюнест нос и с наистина невъобразим асортимент от пъпки и черни точки по лицето (ах, как копнеех да ги изстискам), той се изживяваше като англофил. Беше абониран за „Пънч“ и за едно разпрацано с въздушна поща издание на „Манчестър Гардиън“, мъкнеше стегнато навит чадър (независимо от времето), произнасяше „банален“ (една от любимите му думи), провлачвайки втората сричка, и изпъстряше речта си с изрази като „шибан калпазанин“ и „мотам се“.

След като приключи кандидатстудентската кампания и агонията около очакването на съобщенията за приемането ни в колеж, ние шестимата „се мотяхме“ основно в апартамента на моите родители. Чакахме с нетърпение свидетелствата си за зрелост, докато течеше последният мързелив пролетен семестър. Седнали на пода в гостната, консумирахме тонове плодове, сирене, сандвичи с фъстъчено масло и сладкиши, слушахме албумите на Франк Синатра и пишехме колективни епични творби, като се опитвахме да ги направим толкова порнографски, колкото позволяваше нашият ограничен опит. Творяхме на моята портативна машина „Оливети“, която преминаваше последователно от коляно на коляно. Ако присъстваше Джон — „пароксизмите на страстта“ се явяваха неизменно на дневен ред.

Повечето от тези колективни творби не оцеляха, но неотдавна попаднах на един откъс, който приблизително

[# *Demi-vierge* — полудевственица (фр.). — Б. пр.]

[## В САЩ тя привършва в началото на февруари. — Б. пр.]

отразяваше духа на всички други загубени шедьоври. Имахме навика да се впускаме направо в действието, по възможност без

никакъв увод, така че текстът ставаше винаги някак накъсан. Според едно от правилата ни всеки автор разполагаше с три минути време, преди да предаде машината на следващия, и това естествено засилваше конвулсивния характер на прозата. Тъй като Пиа обикновено започваше, на нея се падаше привилегията да скицира в общи линии персонажите, с които впоследствие трябваше всички да се съобразяваме:

Дориън Феърчестър Федингтън IV беше разюздан известен поет, за когото дори най-добрите му приятели твърдяха, че скачал от леглото в поезията и от лошо към по-лошо. В сексуално отношение беше всеяден, но понякога предпочиташе камилите, подобно на девет десети от докторите. Въпреки това вкусът му клонеше обикновено към жените. Хермиои Фингърфорт беше жена или поне за такава и харесваше да се смята; и когато тя се натъкна на Дориън, не им трябваше много време, докато устните им се срещнат в поредица от интересни пози.

— Кожата е най-големият орган на тялото — му каза тя веднъж: небрежно, докато се печаха заедно голи на терасата на нейния пентхауз във Флетбуш.

— Говори само от свое име — отвърна той, скачайки отгоре ѝ в неочакван пароксизъм на страстта.

— Марш! Марш от пътката ми! — крещеше тя, като го буташе и бранеше прехвалената си девственост със слънчевия рефлектор от сребърно фолио.

— Да разбирам ли, че искаш това, което правя, да рефлектира върху мен? — попита хапливо той.

— Боже Господи! — извика сърдито тя. — Мъжете се интересуват от жени само колкото да се изпразнят.

Навремето всички ние смятахме, че това е най-смешната проза, писана някога. Този диалог имаше и продължение — нещо за някакъв хеликоптер на пътната полиция с двама полицаи вътре, който кацаше на покрива, и цялата сцена се превръщаше в оргия — но продължението, уви, не беше оцеляло. Ала и така фрагментът вярно отразяваше нещо от настроенията ни през онзи период от нашия живот. Зад престорения цинизъм и псевдосложността ни се криеше най-елементарната романтика, тип сапунена опера, откак Едуард Фицджералд беше пресъздал образа на Омар Хаям. И двете с Пиа

желаехме някой, с когото да пеем сред дивата природа, и знаехме, че Джон Сток и Рон Перкоф не бяха това, което ни трябваше.

И двете бяхме книжни плъхове и когато животът ни разочароваше, се обръщаме към литературата — или поне към киноверсиите. Виждахме се като действащи лица и не можехме да разберем какво беше станало с всичките мъже герои. Те бяха в книгите. Те бяха във филмите. Само че забележително отсъстваха от нашия живот.

ИСТОРИЯ И ЛИТЕРАТУРА ПРЕЗ СУБЕКТИВНИЯ ПОГЛЕД НА ШЕСТНАДЕСЕТГОДИШНИТЕ

I

Дориън Грей имаше златни къдрици. Рет Бътлър беше елегантен, красив и смел.. Жулиен Сорел знаеше всичко за страстта. Граф Вронски беше чаровен по руски начин. Бих казала — има една шепа мъже, пред които с радост ще лазя по корем — и всички те, до един, са много заети в роман.

II

Преди Жулиета да навърши шестнадесет години,
тя помирила две враждуващи семейства.

И Нана беше обиколила всичките парижки барове
с алкохолици, скитници и пияници.

Ликът на Елена, казват, предвождал много голям
брой кораби.

Саломея трябваше само да свали своите
седем воала.

Хубостта на Естер спаси нейния народ.

Подвигът на Мария се прославя от всяка камбанария.

Пастирката съпруга на Луи предизвика народа да
се разбунтува.

[# Едуард Фицджералд, поет, преводач, пресътворил на английски език (1859) поемата на Омар Хаям (1050–1123) „Рубайат“. — Б. пр.]

Но ето ме мен, вече над шестнадесет, а светът е съвсем спокоен и тих.

Метриката беше неравномерна, но посланието изглеждаше ясно. С радост бихме лазили по корем, стига да можехме да намерим мъже,

дето да си заслужават лазенето.

Момчетата, които срещнахме в колежа, бяха в известен смисъл дори по-лоши. Мекотелите Джон и Рон имаха поне добър характер и ни обожаваша. Те не притежаваха разума на Дж. Б. Шоу, нито тела като на Микеланджеловия Давид, но ни бяха предани и гледаха на нас като на създания с блестяща интелигентност и финес. Ала в колежа войната между половете започна не на шега и нашите тела и умове се раздалечаваха все повече и повече.

Намерих първия си съпруг още в първи курс и се омъжих за него след дипломирането, четири години по-късно, като междувременно изживях някои случайни експерименти и странични забежки. Преди да навърша двадесет и две, бях вече „стрелян заек“, с един брак, който се бе разпаднал при най-мъчителни обстоятелства. Пиа попадна на поредица копелдаци, които я наебаха и я разочароваха. От колежа тя ми изпращаше дълги епистоларни епични творби със ситния си бароков почерк и ми описваше в детайли всяко копеле, но аз някак си все не съумявах да ги различа един от друг. Всички те имаха сякаш хлътнали бузи и гладки руси коси. Тя си падаше по „шагеци“ от Средния Запад, така както някои еврейски момчета си падаха по „ишкситата“. Повтарям, всичките приятели на Пиа като че бяха все едно и също момче. Хък Фин без сал. Руса коса, сини дънкови дрехи и каубойски ботуши. И в крайна сметка те винаги я зарязваха.

Постепенно и двете все повече и повече започнахме да загубваме илюзиите си. Това бе неизбежно, разбира се, като се имат предвид абсурдните фантазии, от които изхождахме, макар че, убедена съм, не бяхме чак толкова по-различни от другите млади момичета (не говоря за това, че бяхме по-начетени и със сигурност много по-претенциозни). Искяхме само мъже, с които да делим всичко. Беше ли желанието ни изпълнимо? Защо? Бяха ли мъжете и жените несъвместими по природа? Или просто все още не намирахме тези, дето ни трябваша?

През лятото на 1965 г., когато и двете станахме по на двадесет и три и обикаляхме Европа заедно, нашето разочарование стигна дотам, че спяхме с мъже само за да се хвалим една на друга с броя на скалповете, окачени на коланите ни.

А във Флоренция Пиа перефразираща Робърт Браунинг така:

Отвори пътеката ми и ще видиш издълбано на нея: Италия.

Спахме с момчета — продавачи на чанти пред „Уфици“, с двама черни музиканти — те пък живееха в някакъв пансион срещу „Пиаца“, с билетопродавачи от Алиталия, с пощальони от Америкън Експрес. Цяла седмица имах любовна авантюра с този женен италианец, който се казваше Алесандро и обичаше да му шепна мръсотии в ухото, докато ме чукаше. Желанието му обикновено ме караше да избухвам в истеричен смях, така че губех, всякакъв интерес към ебането. Последва друга едноседмична връзка с един американски професор по история на изкуството на средна възраст; наричаше се Майкъл Карлински, но подписваше любовните си писма „Микеланджело“. Той имаше още американска съпруга алкохоличка във Фиезоле, лъскава плешива глава, козя брадичка и страст към Granita di Caffee. Искаше да яде портокалови резенчета от путката ми, защото бил чел за това в „Уханната градина“. След професора идваше наред този италиански студент по певческо майсторство (тенор), който още на втората ни среща ми каза, че любимата му книга била „Жюстин“ на Сад, и ме попита дали искам да изиграем сцени от нея. Преживяване заради самия житейски опит — мислехме Пиа и аз, — но никога не го и видях повече. Най-хубавата част от тези авантюри беше истеричният ни кикот, с който си ги разправяхме една на друга. Иначе те бяха по-скоро лишени от радост. Наистина мъжете ни привличаха, но когато станеше дума до разбиране и задушевен разговор, се нуждаехме една от друга. Постепенно мъжете бяха сведени до равнището на сексуални обекти.

Има нещо много тъжно в това. Вероятно сме стигнали дотам, да приемаме лъжата и играенето на роли, както и компромисите, дотолкова, че те са станали нещо незабележимо и обичайно дори за самите нас. Ние автоматично започваме да имаме тайни от мъжете си. Никога не бихме допуснали те да научат например, че ги одумваме заедно, че обсъждаме начина, по който чукат, че имитираме като маймуни походката и говора им.

Мъжете винаги са ненавиждали женското клюкарстване именно защото подозират истината: техните размери са взети и сравнени. В най-параноичните общества (арабско, източноправославно, еврейско) жените се държат изцяло под покривало (или под фередже) и колкото се може по-отделени от света. И въпреки всичко те клюкарстват: първичната форма на зараждане на съзнанието. Мъжете могат да се

подиграват на това, но не могат да го предотвратят. Ключката е опиятът на потиснатите.

Но кой беше потиснат? Пиа и аз се чувствахме „свободни жени“ (израз, който не значи нищо без кавички). Пиа беше художник. Аз — писател. В живота си освен мъже имахме и много други неща — имахме работата си, пътешествията, приятелите. Защо тогава нашият живот изглеждаше като поредица от тъжни песни за мъжете? Защо го свеждахме сякаш само до лов на мъжкарите? Къде бяха тези наистина свободни жени, които не прекарваха цялото си съществуване, люшкайки се от мъж към мъж, които се чувстваха пълноценни със или без противния пол? Обръщахме се за помощ към нашите неуверени героини и, о, чудо! — Симон дьо Бовоар не правеше никога дори жест, без да се зачуди, какво ли щеше да си помисли Сартр! Лилиън Хелман искаше толкова много да бъде мъж като Дъшиел Хамет, за да я обича той, колкото обича себе си. Анна Уълф на Дорис Лесинг не можеше да се изпразни, освен ако не беше влюбена, нещо, което ѝ се случваше изключително рядко. А останалите — жени писателки, жени художнички, — повечето от тях бяха плахи, свенливи и шизоидни. Срамежливи в живота си и смели единствено в изкуството си. Емили Дикинсън, сестрите Бронте, Вирджиния Улф, Карсън Макълърс... Фленъри О' Конър, дете отглеждаше пауни и живееше с майка си. Силвия Плат, дете си пъхаше главата в митична фурна. Джорджия О'Кийф, сама в пустинята, привидно оцеляла. Каква група! Сурова, суицидална, странна. Къде беше женският Чосър?

Една юначна лейди — сочна, жизнерадостна, любвеобилна, както и талантива! Към кого ли бихме могли да се обърнем за пример? Колет под своята галска негърска грива? Сафо, за която не се знае почти нищо? „Аз гладувам/ и чезна“ — казваше тя в моя собственоръчен аматьорски превод. Така и ние! Почти всички жени, които адмирахме, се оказваха в голямата си част или стари момичета, или самоубийци. Дотам ли водеше всичко това?

И така, търсенето на невъзможния мъж продължи.

Пиа въобще не се омъжи. Аз го сторих два пъти — но търсенето още продължава. Всеки от безбройните ми психодоктори би могъл да ви каже, че аз търся баща си. Не го ли правеха всички? Обяснението въобще не ме задоволяваше. Не, не че изглеждаше грешно; то изглеждаше прекалено просто. Може би търсенето беше в

действителност някакъв ритуал, в който много по-важен бе процесът, отколкото резултатът. Може би това беше някакво дирене. И вероятно въобще нямаше никакъв мъж, а само мираж, породен от нашите копнежи и пустотата. Когато си лягаш гладен, сънуваш, че ядеш. Когато си лягаш с пълен пикочен мехур, сънуваш, че ставаш да пикаеш. Когато си лягаш разгонен, сънуваш, че се чукаш. Може би невъзможният мъж не беше нищо друго освен привидение, създадено от нашите собствени силни желания. Може би той беше като безстрашния неканен гост, призрака-изнасилвач, когото жените очакваха да намерят под леглата си или в килерите. Или може би той беше наистина смъртта, последният любовник. В една поема аз си го представях като мъжа под леглото.

Мъжът под леглото

Мъжът, който чакаше там от години

Мъжът, който чака за моя плаващ бос крак

Мъжът, който мълчи, докато кълбета мъхурляк

се гонят в тъмнината

Мъжът, чийто дъх е диханието на малки бели пеперудки

Мъжът, чието дишане чувам, когато вдигам

телефона

Мъжът в огледалото, чието дъхване затъмнява

среброто

Скелетът в килера, който трака с топчетата

нафталин

Мъжът в самия край на пътя

Аз го срещнах нощес. Аз винаги го срещам

Той стои в кехлибарения въздух на един бар

Когато скаридите се гърчат като размахани пръсти

и яздят през въздушното пространство, забодени

на клечки за зъби-шишове

Когато ледът се пропуква и Аз почти пропадам

той наглася лицето си около празнините му

той насочва очите си без зеници към мен

Години е чакал, за да ме повлече надолу, да потъна

и сега ми казва

чакал е само, за да ме отведе въкъщи

Ние валсираме през улиците като смъртта и

девицата

Ние преплуваме през стената на стената на моята
стая

Ако той е моят сън, той ще се скатае обратно
в тялото ми

Дъхът му пише писма от влага по стъклото на
бузите ми

Аз се увивам около него като тъмата

Дъхвам в устата му

и го правя реален.

1,2,3

[# В оригинала е изписано със знака &. — Б. пр.]

7. НЕРВНА КАШЛИЦА

На това, което си спомняме, му липсват твърдите очертания на факта. Помагаме си, като създаваме малки фикции, много изкусни и индивидуални сценарии, които доизясняват и дооформят нашето изживяване. Припомняното събитие става фикция или структура, създадена да подслони известни чувства. Това ми се струва очевидно. Ако не бяха тези структури, изкуството щеше да е прекалено персонално за артистите, които го създават, и много по-малко за публиката, която го възприема. Даже киното, най-дословното от всички изкуства, е редактирано.

Йержи Козински

Бенет спи. Обърнал е лицето си нагоре. Ръцете — встрани. Мери Уинклеман не е с него. Промъквам се в леглото си. Синя светлина се процежда вече през прозореца. Прекалено щастлива съм, за да спя. Но какво ще кажа на Бенет сутринта? Лежа в леглото и мисля за Ейдриън (той току-що ме докара и вече трябва да се е загубил отново и безнадеждно). Обожавам го. Колкото повече се изгубва, толкова по-съвършен изглежда в моите очи.

Събуждам се в седем и лежа още два часа в очакване и Бенет да се събуди. Той изръмжава, пръдва и става. Облича се в пълно мълчание, потропвайки из стаята. Аз пея. И подскачам напред-назад до банята.

— Къде изчезна ти снощи? — питам закачливо. — Навсякъде те търсихме.

— Къде съм изчезнал аз!

— От дискотеката — изведнъж се изпари. Ейдриън Гудлътв и аз те търсихме навсякъде...

— Вие сте ме търсили навсякъде? — Гласът му звучеше много саркастично и горчиво. — Ти и твоите „Liaisons dangeureuses“ — допълни той. Произнасяше заглавието неправилно. Обхвана ме жалост към него. — Трябва да измислиш някаква по-добра история от тази! Най-добрата отбрана е нападението — мислех си. Батската невеста съветва развратните съпруги: винаги обвинявай мъжа си първа.

— Къде, по дяволите, изчезна ти с Мери Уинклеман? Бенет ме изглежда сърдито.

— Ние си седяхме точно там, в съседното сепаре, и ви гледахме как почти се наebaхте на дансинга. След това си тръгнахте...

[# „Опасни връзки“ (фр.) — роман от П. А. Ш. дьо Лакло. — Б. пр.]

[## Образ от „Кентърбърийски разкази“ на Чосър. — Б. пр.]

— Вие сте били там!

— На масата, точно зад преградата.

— Даже не съм видяла, че има преграда.

— Ти нищо не виждаше.

— Помислих, че сте си тръгнали. Въртяхме с колата цели часове, за да ви търсим. След това се върнахме обратно. И все се загубвахме.

— Бас ловя, че е така!

Прочисти си гърлото по навик, както правеше, когато беше нервен. Издаваше някакъв нисък звук, като предсмъртно изхъркване, но приглушено, почти безмълвно. Мразех този звук повече от всичко друго в брака ни. Това беше винаги лайтмотивът на нашите най-лоши моменти.

Изядохме закуската, без да говорим. Чаках със свито сърце да заваят нападките, но Бенет не ме упрекна повече. Вареното му яйце почукваше о порцелана, лъжичката му прозвънваше в чашата с кафето. В мъртвешката тишина, настанала между нас, всеки звук и всяко движение изглеждаха преувеличени, като в кадър, заснет в едър план. Той режеше бавно върха на яйцето си — това наподобяваше епична творба на Анди Уорхол. — Можеше да бъде наречена „Яйцето“. Шест часът, една мъжка ръка ампутира горния край на върха на яйце. В бавен каданс.

Мълчанието му изглежда странно сега, мислех си, защото много пъти ме е ругал за дребни пропуски — ако не направя кафето навреме

сутрин, ако не изпълня негова поръчка или не му покажа някой пътен знак, когато пътувахме и се загубвахме в чужбина. Но сега — нищо.

Само прочистваше нервно гърлото си и гледаше втрещено в изрязания отвор на яйцето си. Кашлицата беше единственият му протест.

Кашлицата ме връщаше към един от най-лошите моменти от най-лошите ни времена, преживени заедно. Първата Коледа след женитбата ни. Бяхме в Париж. Бенет беше страшно депресиран и почти не можеше да излезе от това състояние, откак се бяхме оженили. Той мразеше армията. Мразеше Германия. Мразеше Париж. Мразеше мен, изглежда, като че ли аз бях виновна за всичко, та дори и за кой знае колко още неща. Ледени планини от огорчение и яд се простираха далеч надолу и под морската повърхност.

Въпреки дългия път от Хайделберг до Париж Бенет караше, без да ми продума. Мълчанието е най-тъпото от всички тъпи средства. То те забива като с чук в земята. Все по-дълбоко и по-дълбоко в собствената ти вина. То кара вътрешния ти глас да отеква в теб и да те обвинява много по-коварно, отколкото всеки друг би могъл.

Виждам ясно в паметта си целия епизод, сякаш сбито сниман черно-бял филм. С режисьор Бергман може би. Ние играехме самите себе си в киноверсия. Ако можехме само да избягаме от това, от задължението да пресъздаваме винаги самите себе си!

Бъдни вечер в Париж. Денят — в бяло и сиво. Те са се разхождали във Версай цяла сутрин, съжалявайки голите статуи. Статуите били искрящо бели. Сенките им — тъмносиви. Подкастреният жив плет лежал полегнал като сенките им. Студеният вятър свирел остро. Краката им били вкочанени. Стъпките им отекували глухо в общ ритъм със сърцата им. Те били женени, но не били приятели.

Сега е нощ. Близко до „Одеон“. Близко до „Сен Сюлпис“. Изкачват се по стълбите на метрото. Чува се ехото от замръзнали крачки.

И двамата са американци. Той е висок и слаб, с малка глава. Ориенталски тип, с рошава черна коса. Тя е руса и дребна, и нещастна. Препъва се често. Той — никога. Той я мрази за това, че се препъва. Сега вече сме ви разказали всичко. Освен историята.

В следващия момент гледаме надолу, от върха на спираловидно стълбище в някакъв хотел на Левия бряг, докато те се изкачват към

петия етаж. Тя го следва по завоите нагоре, нагоре. Гледаме върховете на техните глави, които подскочат равномерно. След това виждаме лицата им. Нейното изражение е кисело и тъжно. Стиснатата му челюст излъчва инат и упорство. Той продължава да си прочиства гърлото.

Стигат на петия етаж и намират стаята. Той отваря вратата без никакво усилие. Стаята представлява обичайната гледка в западнал парижки хотел. Всичко е овехтяло. Избеляла басмена покривка на леглото. Изнищено по ъглите килимче. Зад паянтова картонена преграда има мивка и биде. Прозорците вероятно гледат към покривите, ала сега са с плътно спуснати завеси от кафяво кадифе. Започнало е да вали отново и дъждът се чува едва доловимо; чука морзовата си азбука отвън по терасата.

Тя отбелязва наум как всички парижки хотели от по двадесет франка на вечер имат един и същ въображаем декоратор. Не може да сподели прозрението си с него. Ще я вземе за развалена жена. Но го казва на себе си. Мрази тясното двойно легло, хлътнало в средата. Мрази дългата тясна възглавница. Мрази праха, който избухва в носа ѝ, когато отмята покривката. Тя мрази Париж.

Той се съблича, треперейки. Ще забележите колко е хубаво тялото му, без нито едно косъмче по него, колко е изправен гърбът му, колко са стройни и загорели прасците на краката му, колко са издължени пръстите на ръцете му. Но това тяло не е предназначено за нея. Той си облича пижамата някак с укор. Тя стои по чорапи.

— Защо винаги трябва да правиш така? Караш ме да се чувствам толкова самотна.

— Ти си виновна.

— Какво искаш да кажеш? Тази нощ исках да бъда щастлива. Бъдни вечер е. Защо ми се сърдиш? Какво съм направила?

Мълчание.

— Какво съм направила?

Той я поглежда, сякаш нейното незнание е поредната обида за него.

— Виж, нека просто да си лягаме и да спим. Нека просто да забравим.

— Да забравим какво?

Той не отвръща нищо.

— Да забравим факта, че ми се сърдиш? Да забравим, че ме наказваш за нищо? Да забравим, че съм самотна и ми е студено, така ли? Че е празник и че ти пак го развали? Това ли искаш да забравя?

— Няма да го обсъждаме.

— Да обсъждаме какво? Кое не искаш да обсъждаш?

— Млъкни! Не желая да крещиш в хотела.

— Не ми пука какво не желая да правя. Аз пък искам да се отнасяш с мен цивилизовано. Искам да бъдеш поне любезен и да ми кажеш защо се държиш така! И не ме гледай по този начин...

— По кой начин?

— Сякаш това, че не мога да чета мислите ти, е най-големият ми грях. Не мога да ги чета! И не знам, защо си толкова бесен. Не мога да предугадам всяко твое желание. Ако искаш това от жена си, не очаквай да го намериш у мен.

— Разбира се, че не мога.

— Тогава за какво става дума? Моля те, кажи ми.

— Не би следвало.

— Боже мой! Да не искаш да кажеш, че наистина трябва да ти чета мислите? Да не искаш да се превърна в някаква твоя майчица? Това ли искаш?

— Само ако можеше да се поставиш на моето място...

— О, как го желая, Господи! Но ти не ми даваш, никакъв шанс.

— Нищо не разбираш. Въобще не си на тая вълна.

— Имаше нещо във филма, нали?

— Какво във филма?

— Отново разпит. Защо трябва да ме подлагаш на кръстосан разпит като някаква престъпница?... Беше погребалната сцена, нали?... Малкото момченце гледаше покойната си майка. Тогава ти стана нещо. Тогава се почувства потиснат.

Мълчание.

— Не съм ли права?

Мълчание.

— О, хайде, Бенет! Не ме вбесявай. Моля те, кажи ми. Моля те.

(Той процежда думите една по една като малки подаръци. Като твърди малки лайна.)

— Какво й беше на тази сцена? Какво ми е станало на мен?

— Не ме разпитвай! Отговори ми!

(Тя го обвива с ръце. Той се отдръпва. Тя пада на земята, улавя само крачолата на пижамата му. Това не прилича на прегръдка, а по-скоро на спасителна сцена, в която тя потъва, а той с неохота допуска дланта ѝ да се хване за крака му.)

— Стани! (Плаче.)

— Само ако ми кажеш! (Той издърпва крака си.)

— Аз си лягам.

(Тя полага лице на студения под.)

— Бенет, моля те, не прави така! Моля те, говори

— Вбесяваш ме!

— Моля те!

— Не мога.

— Моля те.

— Колкото повече се молиш, толкова повече охлаждавам!

— Моля те.

Двамата лежат в леглото и мислят. Дългата възглавница откъм нейната страна е мокра. Тя трепери и хлипа. Той се прави, че не чува. Всеки път, когато се изтъркат в провисналия център на леглото, той първи се отдръпва. Това се повтаря редовно. Леглото е хлътнало като кану, издълбано от дънер на дърво.

Тя обича топлината на коравия му гръб. Желаете да го прегърне. Желаете да забрави цялата сцена и да се преструва, че никога не се е случвала. Когато двамата се любят, те са заедно за малко. Ала той не иска. Маха ръката ѝ от дюкяна на пижамата си. Отблъсква я настрани. Тя се изтъркулва обратно. Той се измества към външния край на леглото.

— Това не решава проблема — казва.

Чувате как дъждът вали. От време на време от улицата долитат крясъците на пияни студенти, които се прибират вкъщи. Мокри павета. Париж може да бъде толкова мокър. След филма нощес те бяха отишли в „Нотр Дам“. Оказаха се притиснати между мокри палта — вълнени и кожени. Среднощна меса. От върховете на чадърите се стичаше вода; стичаше се в обувките им. Не можеха да помръднат — нито назад, нито напред. Тълпата в катедралата се скупчваше, задръстваше пътеките между редовете. *Paix dans le monde* — изрече висок електронно усилен глас. Няма нищо по-лошо от миризмата на мокри кожени палта.

Беше се пренесъл в своята къща във Вашингтон Хайтс. Баща му бе починал. Той не чувствал нищо. Странно било, че не чувствал нищо. Когато някой умира, не може да не чувствате нищо.

Казах ти, че не усетих нищо, защо продължаваш да питаш? Защото трябва да те опозная. Досега никой не ти

[# Мир на света (фр.). — Б. пр.]

е умирал. За това ли ме мразиш? Ние получавахме помощи от държавата. Ти живееше на Сентръл парк уест, когато ние получавахме помощи от държавата. Аз ли съм виновна за това? Знаеш ли китайското погребално бюро на „Пел Стрийт“? Когато хората умрат, те се връщат към корена си. Расисти в смъртта. Той никога не е вярвал в Бога. Никога не е ходил на църква. Молитвите те изричаха на китайски. А аз си мислех: Боже Господи, не разбирам нито дума. Ковчегът беше отворен. Това е важно. Иначе няма да повярвате в смъртта. Психологически правилно. Макар да изглежда отвратително. После дойдоха роднините и изсмукаха последните ни пари. Щели сме да спечелим от бизнеса, казаха те, но бизнесът се провали. Бях ученик в началните класове на гимназията. Можех да започна работа след матурата, казваше госпожата от социалните грижи. Но аз си мислех: в крайна сметка тогава щях да стана келнер. Но не можех дори да стана келнер в китайски ресторант, защото не знаех китайски. Ще бъда маша, мислех си, жалък бачкьор. Значи, трябваше да продължа да уча. Междувременно ти си си живяла на Сентръл парк уест. И си прекарвала уикендите си в Кембридж. В Медицинския факултет аз хранех опитните животни. През коледните нощи. Всички излизаха да празнуват. Аз оставах в лабораторията и хранех проклетите плъхове...

Тя лежи до него съвсем неподвижно. Опипва се, за да си докаже, че не е мъртва. Спомня си за първите две седмици, когато си беше счупила крака. Тогава имаше навик непрекъснато да мастурбира, за да се убеди, че може да изпитва и друго освен болка. Тогава болката беше религия. Върховно задължение.

Тя прекарва ръцете си ниско долу по корема. С десния си показалец пипа клитора си, докато вкарва левия дълбоко в себе си, представяйки си, че това е пенис. Какво ли чувства един пенис, обграден от тази мека, тръпнеща пещера от плът? Пръстът ѝ е много малък. Тя вкарва вътре двата и ги разтваря. Но ноктите им са много дълги и дерат.

Ами ако той се събуди?

Може би тя иска той да се събуди и да види колко самотна е.

Сама, сама, сама. Движи пръстите си в този ритъм и усеща как двата вътре стават все по-влажни и как клиторът става все по-корав и червен. Може ли да се усещат цветовете с върховете на пръстите? Точно така се усеща червеното. Вътрешната пещера се усеща пурпурна. Кралски пурпур. Сякаш кръвта там долу бе синя.

— За кого си мислите, когато онанирате? — я беше попитал германският ѝ психоаналитик. „За кого зи ислите?“ Аз мисля, зледователпо съм. Тя всъщност не мисли за никого, или ѝ е все едно за кого. За психоаналитика си, за баща си. Не, не за баща си. не може да мисли за баща си. За мъжа във влака. За мъжа под леглото. За мъжа без лице. Лицето му е само едно празно пространство. Пенисът му има едно око. То плаче.

Усеща как гърчовете на оргазъма засмукват страстно пръстите ѝ. Ръцете ѝ падат встрани, а тя потъва в дълбок сън.

Сънува, че отново е в апартамента, в който е израснала, но този път той е проектиран от някакъв архитект на сънищата.

Коридорът, който води към тристенни спални, лъкатуши като пресъхнало речно корито, а кухненският килер е извит тунел със закачени по стените етажерки, прекалено високи, за да бъдат достигнати. Тръбите издават звук като старец, който си прави гаргара; дъските на пода дишат. В нейната спалня грапавото матово стъкло на вратата е изпълнено с изкривени от болка лица, взрени в луната, за да изплачат мъката си с широко зинали уста. Дълъг лунен лъч се плъзга надолу, посребрява пода и се разбива със звук на счупено стъкло. Лицата от вратата придобиват вълчи израз. Кръв засъхва по ъглите на устните им.

В банята за прислугата има вана с лъвски крака. Едно момиченце може да си представи как се дави в нея. Четири месингови фенера висят от тавана на гостната. Салонът е шеметно висок и покрит с потъмнял златен лист. Високо над помещението има балкон с парапет, чиито извити прегради са точно толкова раздалечени една от друга, та да може едно дете да мине между тях и да полети във въздуха към земята.

По стълбите тя стига до ателието, пропито с миризма на терпентин. Таванът се извисява нагоре и се

[# „Je pense, done je suis“ — на Дскарт; на бълг. „Мисля, значи съществувам.“ Тук, в текста — на англ. — Б. пр.]

@ва като шапката на вещица. Железен полилей, настръхнал от шипове, виси на черна верига точно в центъра. Той се поклаща леко от вятъра, който съска между трапецовидния северен прозорец и трапецовидния южен прозорец.

Гипсовата смъртна маска на Бетховен виси на стената. Куполовидните му клепачи са затворени. Тя се покатерва на един стол и ги погалва с пръсти. По гипса остават следи от черни сажди. Сега вече е оставила отпечатъците от пръстите си по очите на Бетховен. Със сигурност предстои да се случи нещо ужасно.

На масата лежи череп. До него има свещник. Това е натюрморт, подреден от дядо й. Съществуват ли наистина такива неща, като мъртвата природа?

На статива стои полузавършената картина с черепа и свещника. Кое е по-мъртво? Черепът? Или мъртвата природа на черепа? Чие мъртило ще просъществува по-дълго?

В ъгъла на стаята е дрешникът. Там виси празна зелената военна куртка на мъжа й. Ръкавите се веят от вятъра. Мъртъв ли е той? Тя е страшно уплашена. Изтичва от ателието надолу по стълбите. И изведнъж пада, знаейки, че ще умре, когато стигне долу. Мъчи се да изкрещи и в усилието си се събужда. Учудена е, че се намира в Париж, а не в къщата на родителите си. Той все още лежи до нея, сякаш е мъртъв. Тя гледа заспалото му лице, дългата уста с извитите нагоре ъгли, веждите, изписани като китайска калиграфия, и си мисли, че по това време на следващата година те няма да бъдат заедно или пък ще имат бебе, което няма да прилича на нея.

— Честита Коледа — казва той, отваряйки очи. Те правят любов, изпълнени с надежда. Мразовито е и снощният дъжд е заледил улиците.

Двамата се обличат и излизат да се разхождат. Той я държи здраво, но въпреки това тя продължава да се пързая. Той я поучава как да „прави ситни стъпки“.

— Все едно че краката ми са вързани — отвърща тя. Той не се усмихва.

Разхождат се по остров Сен Луи и се възхищават на архитектурата. Сочат към чудати каменни резби по вторите етажи на

къщите. Спират се да гледат как трима старци ловят малки, гърчещи се рибки в придошлата сива Сена. Изяждат две дузини стриди в някакъв Елзаски ресторант, след което вземат тартини с лук и се напиват с вино. Извървяват отново заледените улици, хванати един за друг като удавници за сламка. Тя се чуди къде ли би могла да се дене, ако го напусне. Къщата, която е сънувала миналата нощ, ѝ се привижда пак откъслечно. Знае, че не може да отиде там. Просто няма къде. Никъде. Стисна го все по-здраво.

— Обичам те — казва тя.

Когато става още по-тъмно, двамата спират за кафе и *bûche de Noël* в малък ресторант срещу „Нотр Дам“, на Левия бряг. Дали мисли той да я напусне? Тя никога не знае какво мисли той. Преструват се, че са прекарвали един щастлив, безгрижен ден. Той не пропуска никога да я хване здраво през кръста, когато пресичат ледените улици.

— Прави ситни стъпки — продължава да ѝ повтаря.

— Ще си счупиш врата и ще повлечеш и мен със себе си.

— Какво бих правила без теб? — пита тя...

Той нервно прочиства гърлото си, но не казва нищо.

Филмът би могъл да свърши тук, с неговата кашлица може би. Но аз си спомням събитията, които последваха: колата се развали и на връщане трябваше да вземем влака обратно до Хайделберг; четиримата френски войници, с които делихме кушет-вагона втора класа и които се оригнаха и пърдяха през целия път до Германия така, сякаш подсилваха тягата на локомотива; шеметното ми падане от най-горното легло на пода. Внезапни диарични пристъпи — поне шест пъти през нощта — ме накараха да превъзмогна това падане (като веднъж стъпих точно в слабините на французина от долната кушетка, който, обективно погледнато, се показва много мил.).

И после — завръщането в Хайделберг с останалата зад гърба ни Коледа и с лице към перспективата да бъдем пак в армията. (През отпуските се опитвахме да се преструваме, че сме просто една американска двойка, която живее в Европа единствено от любов към нея.)

И тогава, на самата Нова година, пристигна телеграмата — неясна, както често се случва с подобни известия, тя дойде през онзи мрачен, сив съботен следобед, когато цялата мъжка част от населението на Klein

[# buche de Noel (фр.) — коледно пънче (сладкиш). — Б. пр.]

Amerika беше се захванала да лъска семейния автомобил, а женската се разхождаше наоколо с ролки на главата, докато германците отсреща, на Гьотештрасе, отваряха вече първата бутилка Schnaps, за да се подготвят за Новата година...

ДЯДО ПОЧИНА ШЕСТ И ПЕТНАДЕСЕТ ВТОРНИК СТОП
РЕАНИМИРАН С МАСАЖ СТОП СЪРДЕЧЕН УДАР СТОП
РЕКТАЛЕН КРЪВОИЗЛИВ СТОП НИЩО НЕ МОЖЕШЕ ДА БЪДЕ
НАПРАВЕНО СТОП ПОГРЕБЕНИЕТО ЯНУАРИ 4 СТОП ОБИЧ
МАМА

Прочетох първа телеграмата, после я дадох на Бенет. Бе ме обзело същото онова болезнено чувство, което изпитвах всеки път, когато усещах, че нещо ужасно ще се стовари върху ми. Знаех, че Бенет щеше да намери някакъв начин да стовари върху мен вината за смъртта на дядо си. Родителите на майка ми бяха все още живи. Прегърнах Бенет, но той се отдръпна. Помня, упреквах се, че не съм кой знае колко опечалена от смъртта на дядо му; трябваше, изглежда, аз да умра малко за изкупление. Бенет седна на дивана в гостната с телеграмата в ръце. Седнах до него и я препрочетох през рамото му. „Показалецът се движи, изписва и срича думите“ — мислех си. Бегло познавах дядото на Бенет (един стар китаец на 99 или на 100 години, който изглеждаше като пожълтяла статуйка от слонова кост и едвам говореше английски). Представих си, че беше умрял собственият ми дядо, и тогава започнах да плача. Всъщност плачех за себе си, за това, че умирах бавно на двадесет и пет годишна възраст.

Бенет беше белязан от смъртта; затънал до шия в нея. Влачеше тъгата на раменете си като невидима раница. Ако се беше обърнал към мен, ако ме беше оставил да го утеша, сигурно щях да споделя товара му. Но той като че ли ме обвиняваше. И с това обвинение ме отдалечаваше от себе си. Но аз се страхувах да си отида, да се отдалеча. Стоях и ставах все по-потайна. Отдавах се все повече и повече на своите фантазии и на писането. И ето така започнах да откривам себе си. Бенет се оттегли в тъгата си, барикадира се в нея, а аз се оттеглих в стаята си да пиша. През цялата тази дълга зима той жалееше за дядо си, за баща си, за сестра си, която бе починала на шестнадесет години, за брат си — роден недоразвит и умрял на осемнадесет — за приятеля си, починал от полиомиелит на

четиринадесет; оплакваше още бедността си, безмълвието си. Оплакваше и армията, и предишния си живот в Ню Йорк. Оплакваше смъртта и собственото си затормозване от нея. Оплакваше своя траур. Замръзналото изражение, което беше надянал на лицето си, се превръщаше в известен смисъл в маска на смъртта. Толкова много хора беше обичал (а също и мразил), те бяха умрели и той носеше тази маска от покаяние. Защо трябваше да живее, щом те бяха мъртви? Така че направи живота си да изглежда като смъртта. А неговата смърт беше и моята смърт. Съумях да се съхраня жива благодарение на писането.

Това беше зимата, през която започнах да пиша не на шега. Пишех, сякаш това беше единствената ми надежда за оцеляване, за спасение. Винаги го бях правила, подражавайки на някого. Винаги съм боготворяла някои автори. Имах навика да целувам снимките им от гърбовете на книгите, след като свърших да ги чета. Гледах на всичко напечатано като на света реликва, а на авторите — като на създания със свръхестествени познания и умове. Пърл Бък, Толстой или Каролайн Кийн, авторът на „Ненси Дрю“. Не правех снобските разлики, които човек се научава да прави по-късно. Безпрепятствено преминавах от „Зад огледалото“ към някой комикс на ужасите, от „Големите надежди“ или от „Тайната градина“ към списание „Mad“.

Сред хаоса на семейството, в което израснах, бързо бях научила, че една внимателно нагласена пред лицето ви книга може да бъде непроницаем за куршумите щит, огнеупорна стена, шапка-невидимка. Научила се бях да намирам убежище зад книгите, да се правя, както казваха майка ми и баща ми, на „отнесен професор“. Те ми крещяха, но аз не ги чувах. Четях. Пишех. Бях се спасила.

Дядото на Бенет — този смел старец, който дошъл от Китай на двадесет години, който бил покръстен в Христовата вяра от някакъв мисионер с обещанието да го научи на английски (но така и не го сторил), който проповядвал Евангелието на китайските копачи от мините на Северозапад, който в крайна сметка завърши дните си като собственик на магазин за сувенири на Пел Стрийт и който никога през своите 99 или 100 години не се научи да изговаря правилно, още по-малко пък да пише, няколкото научени думи на разбираем английски, та ето той ме лансира, умирайки, в моята кариера на писател. Понякога смъртта е началото на нещата.

Докато Бенет страдаше мълчаливо през тази дълга зима, аз пишех. Изхвърлих всички свои поеми от колежа, дори публикуваните. Изхвърлих всички започнати фалшиви разкази и романи. Исках се обновен; исках, пишейки, да създам за себе си нов живот.

Потопих се в творчеството на други писатели. Поръчвах книги от Foyle's в Лондон или карах приятелите и родителите си да ми ги пратят от Ню Йорк. Изучавах един по един съвременните поети или белетристи, четях и препрочитах творбите им, проследявах как те се променяха от произведение на произведение, подражавах на различен авторски стил всеки няколко месеца. През цялото време изпитвах ужас и гледах на себе си като на пълен „провал“. Някога, когато бях на около осемнадесет години (или нещо подобно) и мислех за тридесетте като за старческа възраст, аз си бях обещала да се самоубия, ако не публикувам първата си книга до навършването на моите двадесет и пет. И ето ме — вече на двадесет и пет! А току-що съм започнала!

Да изпращам работите си на списания беше абсолютно изключено. Макар да бях някогашната поетеса на класа в колежа и да притежавах всичките обичайни колежански отличия, сега се убедих, че нищо от това, което пишех, не ставаше за публикуване където и да било. Издателите на тримесечни списания ми се привиждаха като богоподобни същества; те не биха благоволили да прочетат нищо помалко от шедьовър. И аз вярвах в това независимо от факта, че се бях абонира за тези списания и четях почти в религиозен екстаз написаното в тях. Често пъти, трябва да призная, не струваше, но все пак убедена бях, че моята собствена работа сигурно е много, много лоша.

Живеех в свят, населен с призраци. Имах въображаеми любовни връзки с поети, чиито произведения следях редовно в списанията. Някои имена започваха да ми изглеждат почти въплътени. Четях биографични бележки за писатели и чувствах, че ги познавам. Странно е какво интимно приятелство може да имате с човек, когото никога не сте срещали, и колко погрешни могат да бъдат представите ви. По-късно, щом се завърнах в Ню Йорк и започнах да издавам стихосбирки, се запознах с някои от тези магически имена. Най-често се оказваха абсолютно различни от това, което си бях представяла. Умните в печатаното слово изглеждаха малоумни в действителността. Авторите на потискащи заупокойни поеми бяха понякога сърдечни и

забавни хора. Очарователни писатели могат да се окажат най-лишените от чар хора. Щедри, с широко сърце писатели алтруисти биха могли да се проявят като стиснати, коравосърдечни и завистливи... Не че имаше някакво абсолютно правило, но обикновено ви очакваха изненади. Най-опасното нещо беше да се съди за характера на един писател по това, което е написал. Но с цялата тази действителност аз се сблъсках едва по-късно. В моя хайделбергски период се бях потопила в някакъв въображаем литературен свят, който, слава Богу, беше извън обсега на мръсната действителност. Любопитните ми отношения със списание „The New Yorker“ бяха един от аспектите на този свят.

По времето, което описвам, „The New Yorker“ (и всички други треторазредни издания) обикновено се изпращаше с кораб през Атлантическия океан. Може би поради тази причина три или четири броя (всеки един от тях най-малко отпреди три седмици) винаги пристигаха заедно, на тежък куп. Разкъсвах опаковките им, изпаднала сякаш в транс. Имах си ритуал, по който атакувах свещените пратки. Списанието нямаше даже съдържание — напълно обратната проява на снобизъм спрямо другите, в които всяко заглавие се предшества от срамежливи указателни чертички — аз започвах четенето отзад напред, преглеждах първо внимателно имената под дългите статии, проверявах щателно белетристите, проучвах, останала без дъх, поетите.

Вършех цялата тази работа обляна в студена пот, под думкация акомпанимент на сърцето си. Онова, което ме ужасяваше, беше възможността да намеря стихотворение или разказ, или статия от някого, когото познавах. Някой, който се е проявявал като идиот в колежа или пък е бил известен с обстоятелството, че си бърка в носа, или който (в комбинация с първото или с двете неща) беше по-млад от мен даже само с един или с два месеца. Аз не просто само четях „Нюйоркър“, аз го изживях по някакъв свой начин. Бях създавала за себе си един особен „нюйоркърски“ свят (той се простираше някъде на изток от Уестпорт и на запад от Котсуолдс), в който Питър дьо Ври (с нежни игрословици на уста) държеше неизменната си чаша, пълна с „Писпортър“, в който Николо Тучи (облечен в лилав кадифен смокинг) флиртуваше на италиански с Мюриел Спарк, в който Набоков отпиваше на ситни глътки светлокафяво порто от коничен бокал

(докато на малкия му пръст светеше рубин), в който Джон Ъпдайк се препъваше в швейцарските обувки на Маестрото, извинявайки се любезно (повтаряйки през цялото време, че Набоков е най-добрият английски писател, понастоящем с американско гражданство). Междувременно индийските писатели, заврени в един ъгъл, бръщолеха с акцент (и излъчваха всепроникваща миризма на кърпички), а ирландските мемоаристи (в пуловери на рибари и с дъх на уиски) бяха заети главно да демонстрират презрение към превзетите, облечени в туид английски мемоаристи.

О, митологизирала съм и други списания и литературни издания, но „The New Yorker“ беше моят параклис още от детството. („Commentary“ например организираха гнили сбирки, където семити — с вид на болни от жлъчка и всеки от които се казваше Ървин — се притесняваха до смърт един другото с проблемите на еврейството, на черните, на осъзнаването, докато си похапвах кълцан черен дроб и блюда от Нова Скотия.) Тези соарета ме забавляваха, но благоговение изпитвах само към „The New Yorker“. Никога не бих се осмелила да изпратя там собствените си жалки напъни, тъй че се чувствах оскърбена и изумена, ако срещнех някого, когото наистина познавах, на неговите страници.

Аз имах съвършено възвишена представа за това, какво означава да бъдеш автор. Представях си ги като тайнствено братство от смъртни, които стъпваха по-леко и по-чевръсто от другите хора, сякаш притежаваха невидими криле на раменете си. Те се усмихваха многозначително, разпознавайки се един другото по някакъв таен знак — може би по нещо като пословичните радари на прилепите. Но в никакъв случай с нещо толкова елементарно като тайно ръкостискане.

Бенет беше индиректно въввлечен в моето писане, макар рядко да прочиташе и дума от него. Всъщност не изпитвах нужда чак толкова някой да чете творбата ми (защото тя беше по-скоро подготовка за моята бъдеща работа), а най-вече ми бе необходим някой, който да одобрява заниманията ми. Той правеше това. Понякога не беше много ясно дали Бенет е доволен от обстоятелството, че пиша, просто за да не го закачам в депресията му, или наистина се радва да играе ролята на Хенри Хигинс до своята Елиза Дулитъл. Така или иначе, факт беше, че той вярваше в мен дълго преди аз да си повярвам. Като че ли през този лош период от нашия брак ние се домогвахме един до друг

индиректно, посредством моето писане. Макар че не четяхме страниците заедно, ние бяхме свързани от тях в уединението си.

И двамата се учехме как да изкараме наяве подсъзнанието си. Бенет седеше почти неподвижен в гостната, потънал в дълбок размисъл за смъртта на баща си, за смъртта на дядо си, за всичките тези кончини, които се бяха струпали на раменете му още когато едва ли беше достатъчно възрастен, за да се справи със собствения си живот. Аз седях в кабинета си и пишех. Учех се да се потапям дълбоко в себе си, за да спася остатъците от миналото. Учех се как да се промъкна в подсъзнанието си и как да уловя онези мои привидно случайни мисли и фантазии. Като ме изключи от своето мироздание, Бенет отвори вратите на световите, простиращи се вътре в собствената ми глава. Постепенно започнах да осъзнавам, че нищо от това, за което пишех в поезията си, не отговаряше на моите най-дълбоки чувства, че имаше едно голямо разминаване между вълненията ми и напечатаното върху листа. Защо? От какво ме беше страх? Изглежда, най-вече от самата мен.

Започнах два романа в Хайделберг. И в двата повествованието се водеше от мъж. Предполагах просто, че никой не би се заинтересувал от женската гледна точка. Не исках да рискувам да бъда наричана и с всички онези епитети, с които окачествявах жените писателки (дори добрите), като: „умница, остроумна, блестяща, вълнуваща, но с липса на мащабност“. Желаех да пиша за целия свят. Трябваше да напиша „Война и мир“ — или нищо! Не понасях сюжети за „лейди-писател“. Нравеха ми се битки, кориди и сафарита в джунглата. Само че не знаех ни най-малка подробност за битки, кориди и сафари (както и повечето мъже). Линеех от чувство на абсолютно безсилие и мислех, че темите, по които бях компетентна, звучаха „тривиално“ и „женски“ — докато темите-тайни бяха „дълбоки“ и „мъжки“. Независимо какво предприемах, чувствах се обречена на провал. Без разлика дали щях да пиша, или нямаше да пиша. Бях парализирана.

Благодарение на късмета си, на тъгата, на странната си връзка с мъжа ми, на упоритата си решителност (в която тогава въобще не вярвах) успях все пак да натворя три стихосбирки през следващите три години. Изхвърлих двете; третата беше публикувана. Тогава започнаха серия нови проблеми. Трябваше да се справям със собствения си страх

от успеха, което се оказа дори по-трудно, отколкото да надживея страха си от провала.

Ако се бях научила как да пиша, не трябваше ли също така да се науча и как да живея? Ейдриън, изглежда, искаше да ме научи как да живея. Бенет, изглежда, искаше да ме научи как да умра. А аз дори не знаех какво искам. Или ги схващах неправилно. Може би Бенет беше животът, а Ейдриън — смъртта. Може би животът беше низ от компромиси и тъга, докато екстазът завършваше неминуемо със смърт. Колкото и да бях вострастена почитателка на играта, не можех да различа сама играчите. Ако можех поне да разгранича доброто от злото, сигурно щях да направя своя избор, но в този момент бях пообъркана от когато и да било.

8.

ПРИКАЗКИ ОТ ВИЕНСКАТА ГОРА

*Оковите на брака са толкова тежки, че трябва
двама, за да ги носят — понякога дори трима.*

Оттогава насетне се започна въртележката. Аз ходех на заседанията с Бенет, напълно убедена, че ще стоя до последната реплика, кълнях се пред самата себе си, че никога повече няма да се видя с Ейдриън, че всичко е приключило, че съм си взела своето и че вече — край; след което срещях Ейдриън и се предавах. Започнах да изпълнявам всички номера от популярните любовни песни и от най-лошите холивудски филми. Сърцето ми прескачаше. Виеше ми се свят, когато той се намираше наблизо. Той беше моето слънце. Сърцата ни си протягаха ръце. Когато се окажеше в същото помещение, аз изпадах в такова състояние на превъзбуда, че едва можех да се задържа на едно място. Беше някакъв вид лудост, пълно абсорбиране. Забравих статията, която се предполагаше, че трябва да пиша. Забравих всичко освен него.

Никой от номерата, които си прилагах по-рано, не минаваше вече. Опитвах се да се държа на разстояние от Ейдриън, използвайки ключови думи, като „съпружеска вярност“ и „прелюбодеяние“; казвах си, че той ще пречи на работата ми и че ако го имам, бих била прекалено щастлива, за да пиша. Опитвах се да си внуша, че наранявам Бенет, че наранявам себе си, че се излагам на показ. И наистина беше така. Но нищо не помагаше. Бях обсебена. В мига, в който влезеше в стаята и ми се усмихнеше — аз бях обречена.

След обяда на първия конгресен ден казах на Бенет, че отивам да плувам, и се измъкнах с Ейдриън. Отидохме с колата до хотела, взех банския си костюм, сложих си диафрагмата, събрах някои други принадлежности, после потеглихме за пансиона на Ейдриън.

Вече в стаята му, аз се съблякох чисто гола за нула време и легнах на леглото.

— Почти отчаяна, нали? — попита той.

— Да.

— Но защо, за Бога? Имаме толкова време.

— Колко?

— Колкото искаш — рече Ейдриън двусмислено. Сиреч, че ако ме зареже, вината ще бъде само моя. Психоаналитиците са такива. Никога не се чукайте с психоаналитик — е моят съвет към всички вас, младочки.

Във всеки случай не беше хубаво. Или не много. Беше само полунадървен и ме блъскаше и се въртеше диво вътре в мен, надявайки се, че няма да забележа. В крайна сметка получих някакво малко подобие на оргазъм и една путка, която ужасно ме болеше. Но бях доволна по някакъв особен начин. Сега ще успея да се освободя от него — мислех си, — не става за чуване. Сега ще мога да го забравя.

— Какво си мислиш? — попита той.

— Че ме начука наистина добре.

Спомних си, че бях използвала веднъж същата фраза и пред Бенет, но тогава тя беше много по-вярна.

— Ти си лъжкиня и лицемерка. Защо трябва да лъжеш? Знам, че не те начуках, както трябва. Мога да го направя и много по-добре.

Бях хваната натясно от неговата прямота.

— Добре — съгласих се мрачно, — не ме начука, както подобава. Признавам си.

— Това вече е по-добре. Защо винаги се опитваш да се правиш на социален работник? За да спасиш егото ми ли?

Той произнасяше „егоо“.

Замислих се за миг. Какво правех? Предполагах просто, че така трябва да се държа с мъжете. Ако не го правех, те щяха да се скапят или да полудеят. А аз не исках да накарам още един мъж да полудее.

— Слушай, изглежда, винаги мисля, че мъжкото его е толкова крехко, че трябва човек да го крепи нежно...

— Да, но моето не е чак толкова крехко. Мога да понеса признанието ти, че не съм те наебал, както трябва. Особено когато това е абсолютно вярно.

— В такъв случай, предполагам, че никога не съм срещала друг като теб.

Усмихна се доволно.

— Не, не си, патенце, и смея да кажа, че и занапред никога няма да срещнеш подобен. Казах ти, че съм антигерой. Не съм тук, за да те спася и да те отведа на бял кон.

За какво беше тук тогава, чудех се. Със сигурност — не за чукане!

Отидохме да плуваме на огромния обществен Schwimmbad в предградията на Виена. Никога през живота си не ми се бе случвало да видя толкова много препечена сланина. В Хайделберг нарочно бях избягвала обществените плувни басейни и сауни, а когато пътувахме — не посещавахме плажовете, населени с германци. Нарочно заобикаляхме Равена и другите тевтонски поселища. Но за сметка на това се зазяпвах завистливо в хубавите хлътнали пъпове из френската Ривиера и по богаташките, стегнати кореми из плажовете на Капри. Но тук бяхме заобиколени от планини от Schlag и Sacher Torte, преобразени в тлъстини.

— Като в „Страшният съд“ на Микеланджело е — рекох на Ейдриън. — Тоя, дето е на края на Сикстинската капела.

Той ми се изплези и ми направи гримаса.

— Хората наоколо просто се забавляват и си плуват, а ти втрещваш сатиричния си поглед в тях и виждаш навсякъде само разгул и поквара. Би трябвало да те наричам Мадам Савонарола.

— Правилно — съгласих се сговорчиво.

Щях ли някога да престана да се вирам, да правя дисекция и да разнищвам всичко? Вероятно — не.

— Но те наистина изглеждат като в „Страшният съд“ — додадох. — Божието отмъщение към германците за прасешката им природа е да ги направи да изглеждат самите те като прасета.

И Бога ми! Те изглеждаха: не само тлъсти, не само с друсаци се шкембета, провиснали ръце, двойни брадички и тресящи се бедра — но всичкото това бе и яркорозово. Пращящо. Изгоряло. По-червено от свинско печено по китайски. Изглеждаха като прасета сукалчета. Или пък като свинския зародиш, на който трябваше да правя дисекция във втори курс зоология — ватерло-оото в кариерата ми на колежанка.

Плувахме и се целувахме в басейна между другите прокълнати души. Аз носех черен бански с презрамки и с деколте, изрязано чак до пъпа, така че всички ме зяпаха — жените с неодобрение, мъжете похотливо. Усещах спермата на Ейдриън между краката си и как тя бавно изтичаше в хлорирания басейн. Една американка, дарител на английско семе за германците. Някакъв изчанчен План Маршал. Нека неговата сперма благослови водата им и ги покръсти! Нека ги очисти от греховете им. Ейдриън Кръстител. А аз — същинска Мария Магдалена. Ала се чудех също така дали плуването веднага след чуването нямаше да ме забремени. Може би водата ще изтласка спермата зад диафрагмата ми. Внезапно се ужасих от тази перспектива. И същевременно изведнъж ми се прииска да забременея. Представях си красивото бебе, което бихме направили двамата. Наистина бях налапала въдицата.

Седнахме на тревата под едно дърво и пихме бира. Говорехме за бъдещето си — каквото и да било то. Ейдриън, изглежда, мислеше, че аз трябва да напусна съпруга си и да се установя в Париж (където той щеше да прелита и да ме посещава периодически). Можех да наема мансарда и да пиша книги. Можех да ходя в Лондон и да пиша книги с него. Щяхме да бъдем като Симон дьо Бовоар и Сартър — заедно, но все пак отделно. Щяхме да се научим да страним от глупави неща като ревността. Щяхме да се чукаме и щяхме да чукаме всичките си приятели. Щяхме да живеем, без да се притесняваме за собственост или за притежание. Евентуално някой ден щяхме да основем комуна за шизофреници, поети и психиатри радикали. Щяхме да живеем като истински екзистенциалисти, вместо само да говорим за това. Щяхме да живеем, всички заедно, в геодезичен купол.

— Нещо като „Жълтата подводница“? — казах аз.

— Да, защо не?

— Ти си неизлечим романтик, Ейдриън... Уолдън Понд и всичко останало.

— Виж — аз не разбирам какво му е по-супер на лицемерието, с което ти живееш. Да си играеш на такива дивотии, като „съпругеска вяръност“, „моногамия“, да живееш сред милион противоречия, да те отглежда мъжът ти като някаква талантлива малка глезла и никога да не стъпиш на собствените си два крака. Ние поне ще бъдем честни. Ние ще живеем заедно и ще се ебем открито с всички. Никой няма да

експлоатира никого и никой няма да се чувства виновен за това, че е зависим...

— Поети, шизофреници и психодоктори?

— Е, няма кой знае каква разлика между тях.

— Никаква като че ли.

Ейдриън беше усвоил екзистенциализма в едноседмичен курс в Париж от Мартин — онази френска актриса, която беше престояла в хамбара.

— Много бързо — отбелязах аз. — Някакъв опростен екзистенциализъм. Нещо като вечерния курс на Берлиц. По какъв начин успя тя?

Ейдриън ми описа как отишъл в Париж, за да види Мартин, и как тя, за да го изненада, го посрещнала на Орли със своите приятели Луиза и Пиер. Те трябвало да прекарат цялата седмица заедно, без да се разделят никога, да си казват всичко един на друг, да се чукат във всички възможни комбинации и без никакви „извинения от глупаво морално естество“.

— Ако заговорех за пациентите си или за децата си, или за приятелката си у дома, тя казваше: „Не представлява интерес.“ Ако протестирах, че имам нужда да работя, че трябва да припечеля нещо или пък че трябва да спя, или да избягам от интензивността на опита, тя казваше: „Не представлява интерес.“ Не минаваше нито едно от обичайните извинения. Всъщност беше ужасно в началото.

— Звучи по фашистки. И всичко това в името на свободата.

— Добре, разбирам какво искаш да кажеш, но това не беше фашизъм, защото всъщност нейната идея целеше да те накара да разгърнеш предела на своята издръжливост. Трябваше да стигнеш до дъното на преживяването дори ако се окажеше, че то е самият ужас. Мартин е била луда. Тя е била хоспитализирана, надживяла го е и е получила различни нови просветления. Взела се е в ръце и е станала много по-силна отпреди. Тази седмица имаше същия ефект за мен. Аз трябваше да се преборя с ужасяващото чувство, че не правех планове, че не знаех къде ще ходим, че бях ограничен в своята интимност, че зависех от други трима души за всичко и по всяко време. Това пробуди у мен всичките могъщи проблеми на детството. А сексът — сексът беше ужасяващ отначало. Да се чукаш групово е по-трудно, отколкото

си мислиш. Трябва първо да се изправиш лице в лице със собствения си хомосексуализъм. Мисля, че това беше просветление.

— А беше ли забавно? Не звучи да е било много забавно. — Все пак бях заинтригувана.

— След първите няколко травмиращи дни стана чудесно. Ходехме навсякъде заедно, ръка под ръка. Пеехме по улиците. Деляхме храната си, парите, всичко. Никой не се сещаше за работа или за отговорности.

— А децата ти?

— Те бяха с Естер в Лондон.

— Значи, тя се притесняваше за отговорностите, докато ти си играеше на екзистенциалист, както Мария-Антоанета на пастирка.

— Не, всъщност не беше съвсем така, защото нещата винаги са двупосочни. От време на време Естер изчезваше с разни други типове и ме оставяше да се оправям сам с децата. Не беше еднопосочно.

— Добре де, но те са твои деца, нали?

— Притежание, притежание, притежание — почти изрецитира Ейдриън, обзет от неприязън към моите въпроси. — Всички еврейски принцеси сте такива.

— Научи от мен термина „еврейска принцеса“ и първото нещо, което правиш, е да го използваш срещу ми. Майка ми ме е предупредила да се пазя от мъже като теб.

Той положи глава в скута ми и завря нос в путката ми. Двойката дебели германци под съседното дърво се изхилиха. Въобще не ми пукаше.

— Слуз — рече той.

— Твоята слуз — уточних аз.

— Нашата слуз — поправи ме той. И тогава каза изведнъж:

— Искам да те накарам да изживееш нещо, както ме накара да го изживея Мартин. Искам да те науча да не се страхуваш от това, което е вътре в теб.

Впи зъби в бедрото ми. Там останаха отпечатъци.

Когато в пет и тридесет се прибрах в хотела, Бенет ме чакаше. Не ме попита къде съм била, но ме прегърна и започна да ме съблича. Започна да прави любов — с мен, със слузта на Ейдриън, с нашия триъгълник във всички значения на тази дума. Никога не е бил толкова страстен и нежен, а аз рядко съм се чувствала толкова възбудена. Че

беше много по-добър любовник от Ейдриън — нямаше две мнения. Беше ясно също така, че Ейдриън е внесъл промяна в начина, по който се любехме, беше ни накарал да се ценим поновому. Милувките ни бяха свършени. Станала бях изведнъж така ценна за Бенет, сякаш току-що се беше влюбил в мен.

Къпахме се заедно във ваната, пръскахме се с вода. Сапунисвахме си взаимно гърбовете. Аз бях малко ужасена от собствения си промискуитет, от това, че можех да прелитам от един мъж на друг и да се чувствам толкова пламенна и опиянена. Знаех, че щях да си платя по-късно с чувството си за вина и със злочестината си, с които само аз умеех така жестоко да се наказвам. Но точно сега бях щастлива. За първи път се чувствах подобаващо оценена. Възможно ли е сборът от двама мъже да изгражда една нова пълноценна личност?

Едно от най-паметните събития по време на конгреса беше приемът във виенското Ратхаус. Паметно — защото предоставяше необикновената възможност да се наблюдават 2000 или дори повече психодоктори, които се тъпчеха, сякаш бяха гладували в Биафра цяла година. Паметно — защото предоставяше рядката възможност да се наблюдават няколко улегнали стари психоаналитици, които танцуваха фръг или поне нещо, което те си мислеха, че е фръг. Паметно — защото напредвах с валсова стъпка през цялото това изживяване, облечена в червена кашмирена вечерна рокля, покрита с паети; тях аз ръсех, оставяйки диря по пода зад себе си, докато преминавах от една бална зала в следващата и докато танцувах ту с Бенет, ту с Ейдриън. Все още не можех да направя своя избор. Където и да отидех, оставях подире си следи от улики.

Старомодно облечено бичме — кметица на Виена — обсипваше с *herzliche Griisse* Анна Фройд и другите психоаналитици и бълваше безкрайни германски тъпотии за това колко щастлив е град Виена да приеме отново всички тях. Разбира се, не се чувстваше и намек за начина, по който те го бяха напуснали през 1938 г. Без петдесет-членен оркестър, който да свири в тяхна чест валса „Синият Дунав“, без някой да ги отрупва с *herzlichenf Griissen* и с безплатен Schnaps.

Когато пристигна храната, стадото от психоаналитици в официално облекло се втурна с мучене и грухтене към масите.

— Бързо, те се блъскат, за да бъдат на първа линия! — изблея една матрона с акцент, напомнящ Флетбуш, наслоен с оттенъци на

Скерсдейл и Ню Скул.

— Вече им сервират кейк в съседната зала — додаде друга стокилограмова хубавица, напъхана в костюм с панталон в канареножълто и цялата святкаща от фалшиви диаманти.

— Не се блъскайте! — извика изискан (или може би изгасващ) на вид по-възрастен психоаналитик, облечен в демодиран смокинг и с пояс на шотландски карета. Той беше премазан между някаква жена, която се мятеше към блюдото с пуйка, и мъж, току-що домогнал се до местното блюдо. От единия до другия край на масите не можеше да се види нищо друго освен дълги ръце, които грабеха хищно храна със сребърни вилици.

Докато траеше това удивително представление, от балкона над централната бална зала свиреха прочувствено цигулките. Псевдоготическите арки на високия таван бяха осветени от хиляди псевдосвещи и само неколцина твърдоглавци продължаваха да се въртят на дансинга под звуците на заглъхващия виенски валс. О, пътешествия, приключения, романтика! Аз излъчвах здраве и добро самочувствие, каквито можеше да излъчва жена, наебана за един ден четири пъти от двама различни мъже, но в съзнанието ми беше истинска бъркотия от противоречия. И, уви, не можех да ги проумея всичките.

Понякога ставах предизвикателна и мислех, че имам абсолютното право да сграбча всяко удоволствие, което ми се предлага, докато трае краткият ми престой на тази земя. Защо пък да не бъда щастлива и да не живея като епикурейка? Какво лошо имаше в това? Знаех, че жените, които извличаха най-много полза от живота (и от мъжете), бяха същите, които изискваха най-много; знаех, че ако се държите така, сякаш сте ценена и желана, и мъжете ви намират ценена и желана; че ако отказвате да бъдете изтривалка, никой не би си позволил да ви третира като такава. Знаех, че сервилните жени ги стъпкват и че към жените, дето се държаха като кралици, се отнасяха като към такива. Но в момента, в който предизвикателното ми настроение отминеше и аз се преизпълвах с мъка и отчаяние, изпитвах ужас, че ще загубя и двамата мъже и че ще бъда изоставена съвсем сама, изпитвах жал към Бенет, проклинах себе си за своята нелоялност и се презирах безкрайно за какво ли още не. После исках да изтичам при Бенет и да помоля за прошка, да се хвърля в краката му с

предложението да му износя дванадесет деца незабавно (най-вече за да циментирам собствените си окови), да му обеща да му служи като вярна робиня в замяна на каквато и да била сделка, стига тя да включваше сигурност. Готова бях да стана сервилна, преситена, захаринено сладка: сиреч, целия вързоп лъжи, който откакто свят светува, минава за женственост...

Ала нито една от тези линии на поведение не изглеждаше смислена и аз го знаех. Нито да доминираш, нито да бъдеш доминирана. Нито да бъдеш кучка, нито да бъдеш сервилна. И двата варианта можеха да се окажат капани. И двата не водеха доникъде освен към самота, и двата следователно трябваше да бъдат избягвани. Но какво можех да сторя? Колкото повече се мразех, толкова повече намразвах себе си за това, че се мразех. Безнадеждно беше.

Прекарвах като на скенер лицата от тълпата, за да открия Ейдриън. Но нито едно от тях не ме задоволяваше. Всичките ми изглеждаха груби и грозни. Бенет знаеше какво правя и проявяваше влудяващо разбиране.

— Изглеждаш като в „Миналото лято в Мариенбад“ — рече той. — Случило ли се е, или не се е случило? Единствено психоаналитикът й знае със сигурност.

Беше убеден, че Ейдриън „само“ олицетворяваше баща ми — в такъв случай това беше Kosher. Само! Накратко казано, просто „разигравах“ Едипова ситуация, както и „неосъществена трансференция“ спрямо моя германски психоаналитик д-р Хаппе, да не говорим за д-р Колнър, когото току-що бях напуснала. Бенет можеше да разбере всичко. Всичко, докато ставаше дума за Едипов комплекс. Всичко, докато ставаше дума за трансференция, а не за любов.

В известен смисъл Ейдриън беше по-лош.

Срещнахме се на страничното стълбище под готическата арка. И той като мен беше преизпълнен с интерпретации.

— Продължаваш да тичаш напред-назад помежду ни — рече. — Чудя се кой от нас е Мами и кой Тати?

Изпитах внезапния налудничав импулс да си събера багажа и да се махна далеч и от двамата. Може би не ставаше въпрос да избирам между тях, а просто да избягам и от двамата. Уповаваща се на собствените си ръце. Стига с тези безсмислици да тичам от един мъж

[# Кашер (евр. — храна, отговаряща на сир. религ. изисквания. — Б. пр.)]

към следващия. Време е поне веднъж да стъпя на собствените си два крака. Защо това ми изглеждаше толкова страшно? Другите възможности бяха още по-лоши, нали? Един цял живот фройдистки интерпретации или един цял живот лейнгиански интерпретации! Какъв избор! Бих могла поне да се влея в редиците на религиозните фанатици, на учените чудаци или на доктринерите марксисти. Всяка една система е усмирителна риза, ако се придържате настойчиво и всеотдайно към нея без никакъв хумор. Но аз не вярвах в системите. Човешкото същество беше несъвършено и във висша степен абсурдно. В какво вярвах тогава? В хумора. В присмеха над системите, над хората, над самата себе си. В присмеха даже над собствената си нужда да се смееш през цялото време. Във виждането на живота като противоречив, многостранен, разнообразен, смешен, трагичен и с мигове на жестока, безбожна красота. Във виждането на живота като плодов кейк заедно с вкусните сливи и лошите ядки — еднакво предназначени да бъдат погълнати лакомо, защото не можете да се наслаждавате само на сливите, без от време на време да се натравяте и от ядките. (Поразказах нещичко от това на Ейдриън.)

— Животът като плодов кейк! Страхотно речовита си, нали? — каза Ейдриън предимно като констатация, отколкото като въпрос. — Е, и? Кое му е новото? Или искаш да направиш просто нещо ново?

И ме дари с влажна, лигава целувка; езикът му беше една от сливите в плодския кейк.

— Докога ще продължаваш да ме нараняваш по този начин? — попита Бенет, когато се прибрахме в хотела. — Няма да търпя до безкрайност.

— Съжалявам — отвърнах. Прозвуча толкова неубедително.

— Мисля, че трябва да се махаме оттук, да вземем следващия самолет и да се връщаме в Ню Йорк. Не можем да продължаваме с това безумие. В ужасно състояние си, като омагьосана, като полудяла. Искам да те отведа у дома.

Започнах да плача. Искях да се върна у дома. И същевременно никога да не се връщам повече там.

— Моля те, Бенет. Моля те, моля те, моля те.

— Молиш ме за какво? — озъби се той.

— Не знам.

— Даже не ти стиска да останеш с него. Ако си влюбена, защо тогава не поемеш последствията и не заминеш при децата му в Лондон? Но не можеш да направиш дори това. Не знаеш какво искаш! — Спря за малко. — Трябва да заминем веднага.

— Каква полза? Ти никога вече няма да ми вярваш. Провалих всичко. Безнадеждно е.

И мисля, че наистина повярвах в тези си думи.

— Може би, ако се приберем вкъщи и ако се подложиш веднага на психоанализа, ако разбереш защо си го направила, ако го превъзмогнеш, може би ще успеем да спасим брака си.

— Ако отново се подложа на психоанализа! Това ли е условието?

— Не заради мен, а заради себе си. Само така няма да продължиш да правиш тези неща.

— Правила ли съм го някога преди? Правила ли съм го? Даже когато си се държал отворително с мен, даже когато не ми говореше в Париж, даже през всичките тези години в Германия, когато бях толкова нещастна, когато имах нужда да се обърна към някого, когато бях самотна и изолирана от теб и от постоянната ти депресия — никога не съм се забърквала с друго. Никога! Макар че ме предизвикваше. Казваше ми, че не знаеш дали искаш да бъдеш женен за мен. Казваше, че не знаеш дали искаш да бъдеш женен за писателка. Казваше, че са ти чужди моите проблеми. Никога обаче не си ми казал, че ме обичаш. И щом заплачех и се чувствах нещастна, защото онова, което исках, беше малко нежност и близост, ти ме пращаше на психоаналитик. Подменяше всичко с психоанализа. Ако се появеше опасност и от най-малката близост, ти ме пращаше на психоаналитик.

— Къде, по дяволите, щеше да бъдеш сега без психоаналитика? Още щеше да пишеш и да преписваш! до безкрай едно и също стихотворение. Още нямаше да си в състояние да изпратиш творбата си където и да било. Още щеше да си уплашена до смърт от всичко. Когато те срещнах, ти тичаше като луда, не работеше системно над нищо, беше изпълнена с милион планове, които никога не се реализираха. Аз ти осигурих място за работа, давах ти кураж, когато се себенавиждаше, вярвах в теб, когато ти самата не си вярваше, плащах за проклетия ти психоаналитик само и само да можеш да пораснеш и да се развиеш като човешко същество, вместо да плуеш с

всички останали от побърканото ти семейство. Продължавай да ме упрекваш за проблемите си! Аз бях този, който единствен някога те е подкрепял и те е окуражавал, и онова, което ти можа да сториш в отплата, бе да се затичаш след този задник, англичанина, и да се вайкаш пред мен, че не знаеш какво ти се ще. Върви по дяволите! Последвай го на майната си! Аз се връщам в Ню Йорк.

— Но аз искам теб! — казах и се разплаках. Исках да го искам. Исках това повече от всичко друго. Мислех за времето, което бяхме прекарвали заедно, за лошите времена, които бяхме преживели заедно, за времето, когато бяхме в състояние да се утешим, да се окуражим взаимно, за начина, по който той беше застанал зад работата ми и ме бе подкрепил тогава, когато изглеждах така, сякаш щях да се метна от някоя скала. Начина, по който изтърпях армията заедно с него. Годиците, пожертвани за тая идиотщина. Мислех за всичко, което знаехме един за друг, за това как се бяхме бяхтали, за да останем заедно, за упоритата решителност, която ни крепеше, докато светът наоколо се сгромолясваше. Бяхме делили даже мъката и тази връзка изглеждаше много по-силна, отколкото каквото и да било, което имах с Ейдриън. Ейдриън беше мечта. Бенет бе моята действителност. Беше ли той суров? Е, добре, значи действителността бе сурова. Ако го загубех, щях да бъда неспособна да си спомня собственото име.

Прегърнахме се и така, както плачехме, започнахме да се любим.

— Исках да ти направя бебе ето тук — рече той, ръгайки все по-дълбоко и по-дълбоко вътре в мен.

Следващият следобед бях отново с Ейдриън, легнала на одеяло във Виенската гора, а слънцето надничаше през клоните на дърветата.

— Ти наистина ли харесваш Бенет, или просто изброяваш достойнствата му? — попита Ейдриън.

Откъснах дълго зелено стръкче и започнах да го дъвча.

— Защо задаваш такива язвителни въпроси?

— Не съм язвителен въобще. Ти просто си прозрачна.

— Браво — казах аз.

— Действително смятам така. Нима мислиш, че радостта изобщо не съществува в живота? Или само тези болестни тъпотии, като „моят психоаналитик — твойт психоаналитик“, „обичай-ме-обичай-болестта-ми“. Ти и Бенет, изглежда, наистина се вайкате страхотно много. И се извинявате страхотно много. И си цялата преизпълнена с чувството за

отговорност и за дълг и за това какво бил направил той за тебе. И защо да не го направи за тебе? Да не би да си някакво чудовище?

— Понякога мисля, че съм.

— Обясни ми причината, за Бога. Не си грозна, не си глупава, имаш хубава путка, красиво шкембенце, купища руса коса и най-големия дирник между Виена и Ню Йорк — чиста сланина! — Шляпна го, за да наблегне. — За какво си седнала да се притесняваш толкова?

— За всичко. Аз съм много зависима. Редовно превъртам. Изпадам в ужасни депресии и трудно изплувам за глътка въздух. Освен това никой мъж не иска да бъде обвързан с жена писателка. Те притежават опасни наклонности. Мечтаят, когато се предполага, че готвят. Притесняват се за книги вместо за бебета. Забравят да изчистят къщата...

— Исусе Христе! Каква прекрасна феминистка си ми!

— О, на приказки съм голяма работа. И даже мисля, че вярвам в това, но тайничко; аз съм като момичето в „История на О“. Искам да бъда укротена от някакво голямо говедо. „Всяка жена обожаваше фашиста“, както казва Силвия Плат. Аз се чувствам виновна за това, че пиша стихове, когато трябва да готвя. Чувствам се виновна за всичко. Защо ти е да биеш жена, щом можеш да я накараш да се чувства виновна. Ето първия принцип на войната между половете според Айсидора Уинг. Жените са си своите собствени най-големи врагове. И чувството за вина е най-главното оръжие на себебичуването. Знаеш ли какво е казал Теди Рузвелт?

— Не.

— Покажи ми жена, която да не се чувства виновна, и аз ще ти покажа мъж.

— Теди Рузвелт никога не е казал подобно нещо.

— Не, но аз го казвам.

— Ти просто умираш от страх от него — това е то!

— От кого? От Теди Рузвелт ли?

— Не, идиотка такава — от Бенет. И не искаш да си го признаеш. Страх те е, че ще те зареже и че ще откачиш... Не знаеш, че можеш да се справиш и без него, и те е шубе да го проумееш, защото цялата ти смахната теория ще се издъни. И ще трябва да престанеш да мислиш за себе си като за безхарактерна и зависима, и новият ти образ няма да ти хареса.

— Само ако ме видиш, когато съм на прага да превъртя...

— Дрън-дрън!

— Само да ме видиш. Ще избягаш на километри.

— Защо? Толкова ли си непоносима?

— Така казва Бенет.

— Ами тогава защо той не е избягал? Всъщност това е лайнен номер, за да те държи нащрек. Виж — аз веднъж преживях с Мартин периода, когато тя превъртя. Сигурен съм, че при теб не би могло да бъде по-зле. Човек трябва да изкльопа много гадории от хората, за да получи от тях и доброто.

— Леле, колко добре звучи — мога ли да си го запиша?

— На видеокасата ли? — и се целунахме продължително. Когато спряхме, Ейдриън рече: — Знаеш ли, за интелигентна жена ти си пълна идиотка.

— Изричаш едно от най-милите неща, които някога някой ми е казвал.

— Това, което искам да кажа, е, че ти можеш да имаш каквото си пожелаеш, само че не го знаеш. Би могла да хванеш Господа за шлифера. Тръгни с мен и ще видиш колко малко ще ти липсва Бенет. Ще изживеем цяла одисея. Аз ще открия Европа — ти ще откриеш себе си.

— Това всичко ли е? Кога започваме?

— Утре или в другиден, или в събота. Щом свърши конгресът.

— И къде ще отидем?

— Ето тук е номерът.

— Никакви планове. Просто изчезваме. Ще бъде нещо като „Гроздовете на гневните“. Ще бъдем скитници.

— Гроздовете на гнева!

— Гневните.

[# Става дума за романа на Дж. Стайнбек, „Гроздовете на гнева“, известен у нас като „Гневът на мравките“. — Б. пр.]

— Гневът като гняв Господен.

— Гневните.

— Бъркаш, пиленце. Ти си необразован, както сам си призна. Стайнбек е американски писател — „Гроздовете на гнева“.

— Гневните.

— Окей, бъркаш, но карай да върви.

— Дадено, любов.

— Значи имаш предвид да заминем ей така, без определена цел?

— Целта за теб е да откриеш колко си силна. Целта е да започнеш да вярваш, че можеш да стъпиш на собствените си крака — това би трябвало да е достатъчна цел за когото и да било.

— А Бенет?

— Ако е умен, просто ще забегне с някое друго маце.

— И ще го направи ли?

— Така поне бих постъпил аз във всеки случай. Виж, ясно е, че ти и той трябва да се преустроите по някакъв начин. Не бива да продължавате да хленчите цял живот. Хората може и да умират в Белфаст и в Бангладеш, но това е само допълнителна причина, поради която трябва да се научите да се забавлявате. Предполага се все пак, че животът трябва да бъде забавен, или поне част от него. Ти и Бенет звучите като двойка фанатици: „Надежда всяка оставете: крайт е близък.“ Не правите ли нищо друго, освен да се притеснявате? Това е такава дяволска загуба на време.

— Той те нарича с най-лошите възможни епитети — казах аз през смях.

— Така ли?

— Нарича те „частичен обект“.

— Наистина? Хубаво, но той също е шибан „частичен обект“. Психологизиращо копеле.

— И ти се изяви в психологизирането, нали, скъпи? Понякога мисля, че би трябвало да се махна и от двамата ви. ЖЕНА ЗАДУШЕНА ОТ ПРОФЕСИОНАЛЕН ЖАРГОН. ЛЮБОВНИКЪТ И СЪПРУГЪТ — ЗАДЪРЖАНИ ЗА РАЗПИТ.

Ейдриън се засмя и ме погали по задника. Няма професионален жаргон за това. Беше един целокупен обект. Задник и половина фактически. Никога не съм се чувствала по-щастлива за дебелия си задник, отколкото, когато бях с Ейдриън. Ако мъжете само знаеха! Всички жени си мислят, че са грозни, дори красивите. Мъж, който разбере тази тайна, би могъл да начука повече жени и от Дон Жуан. Всички те мислят, че путките им са грозни. Всички те намират дефекти във фигурите си. Всички те мислят, че задниците им са прекалено големи, гърдите им — прекалено малки, бедрата им — прекалено тлъсти, глезените им — прекалено дебели. Дори моделите и

актрисите, дори жените, за които си въобразявате, че са толкова красиви, че нямат за какво да се притесняват — дори и те се притесняват през цялото време.

— Обичам дебелия ти задник — рече Ейдриън. — Колко ли храна си погълнала, за да се сдобиеш с такъв дебел задник. Хмм! — и заби зъбите си в него. Канибал. — Сбърканото във вашия брак е — допълни той на задника ми, — че целият е изтъкан само от работа. Никога ли не се забавлявате заедно?

— Разбира се, че да... еее, боли!

— Кога например? — седна той. — Разкажи ми кога ви е било весело.

Напъвах мозък. Караниците в Париж. Автомобилната катастрофа в Сицилия. Скандалите в Паестум. Скандалите за това кой апартамент да вземем. Караницата, задето напусках психоаналитиците. Тази заради карането на ски. Караницата заради самата караница.

— Било ни е весело много пъти. Няма защо да ме въртиш на шиш.

— Ти си лъжкиня. Всичките ти психоанализи са истинска загуба на време, ако още продължаваш да лъжеш непрекъснато самата себе си.

— Весело ни е в леглото.

— Само заради това, че аз не те начуках, както трябва, бас ловя.

— Ейдриън, мисля, че ти наистина искаш да разрушиш брака ми. Това е играта ти, нали? Доставя ти удоволствие и си зациклил на тази тема. Може аз да съм зациклила на тема „чувство за вина“. Бенет може да е зациклил на тема „професионален жаргон“. Но ти си зациклил на тема „триъгълници“. Това е твоята специалност. С кого живееше Мартин, та въпросното обстоятелство я направи толкова привлекателна за теб? С кого се чукаше Естер? Ти си брачен вампир, ясно ли ти е! Ти си лешояд.

— Да, когато намеря мърша — обичам да я почистя. Ти го каза, не аз. Метафората за лешояда е твоя, патенце. Мъртвата плът — също твоя. И тази на Бенет.

— Мисля, че харесваш Бенет повече, отколкото си признаваш. Мисля, че те вълнува.

— Само не мога да реша дали съм педал или не — изхили се той.

— Бас държа, че си.

— Мисли си каквото искаш, патенце. Каквото и да е, но все нещо ще ти пречи да се порадваш истински на живота. Каквото и да е, но ще продължиш да страдаш. Познавам го добре твоя тип. Проклетата еврейска мазохистка. Всъщност доста харесвам Бенет, само че той пък е проклет китайски мазохист. Би му сторила добрина, ако изчезнеш. Така ще му стане ясно, че не може да продължава да живее по този начин, страдайки през цялото време и призовавайки Фройд за свидетел.

— Ако се махна, ще го загубя.

— Само ако не си е струвало да го имаш.

— Защо казваш това?

— Защото е повече от очевидно. Ако той се махне, значи не е за теб. А вземе ли те обратно, всичко ще бъде вече на съвсем нова основа. Никакво раболепие повече. Никакво безкрайно манипулиране един другото с чувството за вина. Нищо не можеш да загубиш. А ние междуременно ще си прекараме страхотно!

Преструвах се пред Ейдриън, че не съм изкушена, но всъщност бях. И то жестоко. Като си помислех, Бенет, изглежда, наистина знаеше всичко за живота освен едно — че забавлението също представляваше важна част от него. Животът беше продължително боледуване, което трябваше да бъде излекувано с помощта на психоанализата. Можете и да не се излекувате, но в края на краищата нали човек умира при всяко положение. Медицинската кушетка ще се издигне край вас и ще се превърне в ковчег, а шест психоаналитици в черни костюми ще отнесат ковчега ви (и ще изсипят над зейналия ви гроб своя професионален жаргон).

Да, Бенет знаеше за частичните обекти и за цялостните обекти, за Едип и за Електра, за училищната фобия и за клаустрофобията, импотенцията и фригидността, отцеубийството и майцеубийството, желанието за пенис и желанието за утроба, отработването и свободните асоциации, депресията и меланхолията, интрапсихичния конфликт и екстрапсихичния конфликт, носологията и етиологията, сенилната деменция или ранната деменция, проекцията и интрожекцията, самоанализа и груповата терапия, формирането на симптомите и изострянето им; знаеше за състоянието на амнезия и състоянията на бягство, за патологичния плач и смях насън, за безсънието и прекомерното спане, за неврозите и психозите — много

преди тези понятия да бяха стигнали до ушите ви — но, изглежда, не знаеше нищо за смеха и за майтапа, за остроумниченето и за словоплетениците, прегръдките и целувките, песните и танците; накратко — за всички онези неща, заради които си струваше да се живее. Сякаш бихте могли да пожелаете животът ви да бъде щастлив чрез психоанализата. Сякаш бихте могли да я карате и без смях, щом имате психоанализата. Ейдриън умееше да се смее и в този момент бях готова да продам душата си за него.

Усмивката. Кой беше казал, че усмивката е тайната на живота? Хиленето на Ейдриън беше чисто келешко. Аз също се смеех през цялото време. Когато бяхме заедно, чувствахме, че сме в състояние да победим всичко единствено и само със смях.

— Трябва да се махнеш от него — рече Бенет — и да се върнеш към психоанализата. Той не ти носи добро.

— Прав си — отвърнах. Какво бях изрекла току-що? Прав си, прав си, прав си. Бенет беше прав, и Ейдриън

— също. Мъжете са ме харесвали, защото винаги съм се съгласявала с тях. И не само на думи. В момента, в който изречях нещо, аз наистина си вярвах.

— Нека се върнем в Ню Йорк веднага, щом завърши конгресът.

— Добре — съгласих се и в момента също си вярвах. Иначе гледах Бенет и си мислех колко добре го познавам. Той беше сериозен и трезв понякога почти до степен на лудост, но точно това и обичах у него. Неговата абсолютна надеждност. Неговата вяра, че животът е пъзел, който в крайна сметка може да бъде подреден чрез упорита работа и непоколебимост. Аз споделях убеждението му, колкото споделях и смеха с Ейдриън. Обичах Бенет и го знаех. Знаех, че мястото ми е в неговия живот,

[# Наука за болестите. — Б. пр.]

а не в този на Ейдриън. Тогава какво ме караше толкова настойчиво да го изоставя и да замина с Ейдриън? Защо аргументите на Ейдриън проникваха до костния ми мозък?

— Би могла да имаш любовна връзка и без аз да разбера — добави той. — Дал съм ти толкова свобода.

— Знам — увесих глава.

— Ти наистина го направи заради мен, нали? Трябва да си ми била страшно ядосана.

— Във всеки случай той е импотентен през повечето време — рекох.

Сега ги бях предала и двамата. Бях открила на Ейдриън тайните на Бенет. И на Бенет — тези на Ейдриън. Разнасях клюки от единия до другия. А аз бях най-предадената от всички. Бях пример за предател. Нима изобщо не можех да бъда лоялна? Искях да умра. Смъртта е единственото подходящо наказание за предателите.

— Знаех, че ще се окаже импотентен или хомосексуалист. При всяко положение ясно е, че мрази жените.

— Откъде знаеш?

— От теб.

— Бенет, вярваш ли ми, че те обичам?

— Да, и това само прави нещата още по-лоши.

Стояхме и се гледахме един другия.

— Понякога просто се уморявам да бъда сериозна толкова много. Искам да се смея. Искам да се забавлявам.

— Предполагам, че в края на краищата моята мрачност отблъсква всички — рече той тъжно. И после изброи момичетата, с които това се беше случило. Знаех ги по име. Прегърнах го.

— Бих могла да имам любовници и без ти да разбереш. Познавам много жени, които го правят... (В действителност познавах само три и те го бяха превърнали в постоянен навик.) Но това в известен смисъл ще бъде дори по-лошо. Да водя таен живот и да се прибирам вкъщи, при теб, сякаш не се е случило нищо. Не, ще ми бъде още по-непоносимо. Поне аз не бих могла да го понеса.

— Може би трябваше да разбера колко самотна си се чувствала — въздъхна той. — Може би грешката е моя.

След това правихме любов. Не се преструвах, не приемах Бенет за някой друг, а за самия Бенет. Не ми трябваше. Бенет бе мъжът, когото исках. По-късно си мислех, че той грешеше. Този брак беше мой провал. Ако го обичах достатъчно, щях да изцера тъгата му, вместо да се оставя да бъда погълната от нея или да копнея да избягам.

— Няма нищо по-трудно от брака — казах.

— Наистина мисля, че аз те докарах дотук — рече той.

После заспахме.

— Това, че проявява своето проклето разбиране, ме кара в известен смисъл да се чувствам още по-зле. Господи, толкова виновна

се чувствам!

— Е, и? Какво е новото? — попита Ейдриън. Бяхме открили нов плувен басейн в Гринцинг — малък и очарователен, с относително малко на брой дебели германци. Седяхме на циментовия му ръб и пиехме бира.

— Досадна ли съм? Повтарям ли се? — Все риторични въпроси.

— Да — отвърна Ейдриън, — но аз обичам да ми досаждаш. По-забавно е, отколкото, ако ме забавлява някой друг.

— Харесва ми да говоря с теб, когато сме заедно. Не се натягам да ти направя впечатление. Казвам ти каквото мисля.

— Това е лъжа. Нали вчера положи толкова труд да ме убедиш, че съм страшен чукач, а аз изобщо не се показах такъв.

— Правилно. — Отговорът ми дойде прекалено бързо.

— Но знам какво искаш да кажеш. Говорим си хубаво. Без напрежение и засечки. От време на време Естер изпада в някакви свои продължителни мрачни мълчания и аз никога не знам какво мисли тя. Ти си открита. Противоречиш си непрекъснато, но на мен точно това ми допада. Човешко е.

— И Бенет изпада в продължителни мълчания. Аз също бих предпочела да си противоречи, но той е прекалено съвършен. Няма да се ангажира с мнение, без да е сигурен, че то е окончателно. Не може да се живее така — да се опитваш през цялото време да бъдеш дефинитивен, — дефинитивна е само смъртта.

— Нека пак да поплуваме — рече Ейдриън.

— Защо си ми толкова сърдита? — попита Бенет по-късно същата вечер.

— Защото се отнасяш с мен като към някаква частна собственост. Защото твърдиш, че не можеш да проявиш разбиране към проблемите ми. Защото никога не казваш, че ме обичаш. Защото никога не ме лижеш. Защото ме упрекваш за всички свои нещастия. Защото изпадаш в тези продължителни мълчания и никога не позволяваш да те утеша. Защото ругаеш приятелите ми. Защото се затваряш и не допускаш никакъв човешки контакт. Защото ме караш да се чувствам задушена до смърт.

— Майка ти те е задушила, не аз. Аз съм ти дал всичката свобода, която си пожелала.

— Това е словесно противоречие. Човек не е свободен, когато свободата трябва да му бъде „дадена“. Кой си ти, че да ми „даваш“ свобода?

— Покажи ми само един човек, дето е напълно свободен. Кой? Има ли някой? Родителите ти са те изчанчили — не аз! Винаги ме упрекваш за това, което ти е сторила майка ти.

— Когато те критикувам по някакъв повод, ти ми навираш в носа поредната психоаналитическа интерпретация. И винаги е свързана с майка ми или баща ми — никога онова, което е между нас. Не можем ли просто да се ограничим до нас двамата?

— Бих искал да стане. Но не се получава. Ти непрекъснато преживяваш наново детството си независимо от това дали си го признаваш или не — какво, по дяволите, си мислиш, че правиш сега с Ейдриън Гудлъв? Та той изглежда точно като баща ти — или може би не си го забелязала?

— Не съм забелязала. Той въобще не прилича на баща ми.

Бенет изсумтя:

— Разсмиваш ме.

— Слушай — няма да споря с теб по въпроса дали прилича или не на баща ми, но това, по дяволите, е наистина първият път, когато си проявил някакъв интерес към мен или си се държал така, сякаш ме обичаш. Може би трябваше в действителност да начукам някого пред очите ти, та да разбереш, че ти пука за мен. Много е смешно, нали? Нима твоята психоаналитична теория не казва нищо по въпроса? Може би на дневен ред идва твоят Едипов проблем. Може би аз съм майка ти, а Ейдриън прилича на баща ти. Защо не седнем всички заедно и групово не разнищим случая? Всъщност мисля си, че Ейдриън е влюбен в теб. Аз съм само връзката между двамата. В действителност той иска теб.

— Не би ме учудило въобще. Казах ти: мисля, че е педал.

— Защо не преспим всичките заедно и не разберем в какво се състои проблемът?

— Не, благодаря. Но не разчитай да те спирам, ако това искаш.

— Няма.

— Давай! — изкрещя Бенет със страст, на каквато не предполагаш изобщо, че бе способен. — Махай се с него! Никога вече няма да можеш да работиш сериозно. Аз съм единственият човек в

живота ти, който те е крепял толкова дълго, продължавай и зарежи всичко! Съсипи се напълно и въобще не очаквай да свършиш нещо, което да си струва.

— Как можеш да очакваш да напишеш нещо интересно, след като те е страх да опиташ нещо ново? — попита Ейдриън.

Току-що му бях казала, че няма да замина с него и че съм решила да се завърна с Бенет у дома. Седяхме в триумфа на Ейдриън, паркиран на улицата зад университета. (Бенет участваше в заседанието на тема „Агресията в големите групи“.)

— Непрекъснато се хвърлям да опитвам нови работи и точно в това е проблемът.

— Глупости. Ти си изплашена малка принцеса. Предлагам ти да опиташ нещо, което наистина би могло да те промени, нещо, за което наистина би могла да пишеш, а ти бягаш. Обратно при Бенет и в Ню Йорк. Обратно в малката си безопасна, брачна, уютна дупчица. Господи, колко доволен съм, че не съм женен вече, щом бракът води именно към това. Мислех, че си с повече характер. След като прочетох всичките ти „чувствени и еротични“ стихове — в кавички, — имах по-добро мнение за теб. — И ме погледна с отвращение.

— Ако прекарвах цялото си време в опити да бъда чувствена и еротична, щях да съм прекалено уморена, за да описвам състоянието си — защитавах се.

— Неискрена си — възкликна той, — пълна симулантка. Никога няма да намериш нещо, за което си струва да пишеш, ако не пораснеш. Смелостта е първият принцип. Ти си просто изплашена.

— Не ме тормози.

— Кой те тормози? Просто слизам на нивото ти! Ако не се научиш да бъдеш смела — няма да разбереш нищо за шибаното писане.

— А ти, по дяволите, какво знаеш за това?

— Знам само, че съм прочел нещичко от твоите писания и че там показваш частици от себе си. И ако не внимаваш, ще станеш фетиш за всякакви вманиачени типове. Всички смахнати на света ще ти се струпат на главата.

— Вече ми се е случвало до известна степен. Моите стихове са щастливи ловни полета за всички мозъци, дето им е избил балансът — изплагиатствах аз Джойс, но Ейдриън, бидейки неграмотен, нямаше да

забележи. Месеци наред след като излезе първата ми книга, получавах безброй странни телефонни обаждания и писма от мъже; кореспондентите ми предполагаха, че правя всичко, за което пишех, и че го правех с всеки и навсякъде. Внезапно станах нещо като обществена собственост. Усещането беше чудновато. В известен смисъл всеки наистина пише, за да съблазни света, но когато това се случи, започва да се чувства като курва. Несъответствието между живота и творбата се оказва по-голямо от всякога. А хората, съблазнени от произведението ви, са съблазнени обикновено поради всякакви погрешни причини. Или пък поради истинските причини? Дали пък всички смахнати на този свят имат телефонния ви номер? И дори не само вашия.

— Мислех, че между нас наистина се случваше нещо хубаво — рече Ейдриън, — но сега вече — край! Защото тебе просто те е шубе. Наистина ме разочароваш... Е хайде, не ми е за първи път да ме разочарова жена. Оня ден, когато те видях да се караш на регистрацията, си помислих: ето наистина една превъзходна жена — истински борец. Тя не приема живота на колене. Но съм сбъркал, изглежда. Ти не си авантюристка. Принцеса си. Извини ме, че се опитах да смутя твоя малък, сигурен брак. — Той завъртя ключа в контакта и подкара колата, за да подчертае думите си.

— Да ти го начукам, Ейдриън! — Възклицанието ми беше неубедително, но това бе всичко, за което можах да се сетя в момента.

— Остави ме мене — иди си вкъщи и си го начукай сама. Върни се към битието си на осигурена дребнобуржоазна женичка, която през свободното си време пише.

Думите му бяха най-грубите от всичко, което ми беше наговорил досега.

— А ти какво си мислиш, че си бе — осигурено дребнобуржоазно докторче, което си играе на екзистенциалист през свободното си време? — почти виках аз.

— Хайде, само че, ако обичаш, крещи по-силно, патенце — въобще не ме притеснява. Не съм длъжен да давам отчет за живота си пред теб. Аз знам какво правя. Ти си тази, която е така дяволски нерешителна. Ти си тази, която не може да реши дали да бъде Айсидора Дънкан, Зелда Фицджералд или Марджори Морнингстар! — И Ейдриън форсира мотора драматично.

— Заведи ме вкъщи — рекох.

— С удоволствие, стига да ми кажеш къде беше това.

За момент замълчахме. Ейдриън продължаваше да форсира мотора на място и не правеше никакъв опит да потегли, а аз просто седях, разкъсвана на две от моите демони близнаци. Щях ли да бъда просто една домакиня, която пише през свободното си време? Това ли беше моята съдба? Щях ли да продължа да изпускам приключенията, които ми се предлагаха? Щях ли да продължа да живея като лъжкиня? Или щях да направя така, че моите фантазии и животът ми да се слоят в едно, макар и само за миг.

— А ако променя решението си? — рекох.

— Много е късно. Ти вече провали всичко. Никога вече няма да бъде същото. Честно казано, не знам и дали все още искам да те взема.

— Ти наистина си жесток човек! Един кратък момент нерешителност, и се отказваш от мен. Очакваш да зарежа всичко — живота си, съпруга си, работата си — ей така, без никакво колебание, да те последвам в Европа, както повелява някаква недопечена лейнгианска идея за изживявания и приключения. Поне да ме обичаше.

— Не намесвай любовта тук и не оплесквай всичко. Само като чуя подобно нещо — и капут! Какво общо има в тая работа любовта?

— Много.

— Пълни дрисни. Когато казваш любов, ти имаш предвид сигурност. Добре, но такова нещо „сигурност“ не съществува. Дори ако си отидеш вкъщи, при сигурното си мъжленце, не е речено, че утре няма да се строполи мъртъв от сърдечен удар или че няма да те зареже заради някоя друга мацка, или че просто няма да престане да те обича. Можеш ли да гадаеш бъдещето? Можеш ли да предсказваш съдбата? Кое те кара да мислиш, че твоята сигурност е толкова сигурна? Само едно е сигурно — че ако се откажеш да опиташ, никога повече няма да получиш този шанс. Смъртта е дефинитивна, както каза вчера.

— Не мислех, че си ме слушал.

— Ето колко ти е акълът. — Той се взираше в кормилото.

— Ейдриън, ти си прав за всичко освен за любовта. Любовта наистина има значение. Има значение това, че Бенет ме обича, а ти — не.

— Е, добре, а кого обичаш ти? Замисляла ли си се някога? Или проблемът е по-точно кого можеш да експлоатираш и да

манипулираш? А може би е в това кой ти дава повече? Или в края на краищата става въпрос за пари?

— Тъпо е.

— Така ли? Понякога си мисля, че ти просто знаеш колко беден съм, знаеш, че искам да пиша книги и че изобщо не ми пука дали практикувам медицината — за разлика от твоите богаташи американски доктори.

— Напротив, бедността ти се нрави на моя обратен снобизъм. Аз харесвам бедността ти. От друга страна, ако успееш като стария Рони Лейнг — няма да си беден. Ще стигнеш далеч, момчето ми. Психопатите винаги успяват.

— Защо ми се струва, че цитираш Бенет.

— Но нали ние вече се разбрахме, че си психопат.

— Ние, ние, ние — самодоволното изредактирано „ние“. Господи, сигурно е ужасно удобно да си натопен в брачната досада и да употребяваш изредактираното „ние“. Но нали то е присъщо и на изкуството? И дали това удобство не окарикатурява човека? Не е ли крайно време да промениш живота си?

— Яго — ето кой си ти. А защо не — змията от Райската градина.

— Ако това, което имаш ти, е рай — благодаря на Господа, че не ми го е отредил.

— Трябва да се връщам.

— Къде да се връщаш?

— В рая. При удобната ми дребна, брачна досада. Към изредактираното „ние“ и към карикатурите. Трябват ми за опора.

— Точно както аз ти трябва за опора, щом ти стане скучно с Бенет.

— Виж, ти сам го каза — всичко е свършено.

— Точно така.

— Добре, откарай ме тогава до хотела. Бенет скоро ще се прибере. Не искам пак да закъснявам. Тъкмо ще е чул доклада за „Агресията в големите групи“ — може пък и да го наведе на някоя мисъл.

— Ние сме малка група.

— Вярно, но човек никога не знае.

— Сигурно истински би ти харесало, ако те пребие, нали? Тогава ще се почувстваш същинска мъченица.

— Възможно е. — Подражавах като маймуна на Ейдриъновата студенина. Това го вбесяваше.

— Виж — защо да не направим просто нещо колективно — ти и аз, и Бенет. Бихме могли да прекосим континента *a trois* .

— С мене нямаш проблеми. Но ще трябва да убедиш и него. Няма да ти е лесно. Той е просто един буржоазен доктор, женен за малка домакиня, която писателства през свободното си време. Непоклатим е — за разлика от тебе. Сега, моля те, закарай ме вкъщи.

Ейдриън включи колата този път вече на сериозно и потегли. Поехме по обичайния си криволичещ маршрут, из крайните виенски улици; естествено, губехме се на всеки завой.

След около десет минути такова возене ние започнахме да се смеем отново в приповдигнато настроение. Общата ни некадърност винаги успяваше да породии у нас някакво взаимно задоволство. Това не можеше да трае дълго, разбира се, но поне за момента беше опияняващо. Ейдриън спря колата и се наведе да ме целуне.

— Не се прибирай — рече ми, — нека прекараме нощта заедно.

[# *A trois* — тримата (фр.). — Б. пр.]

Борех се със себе си. Какво бях аз — изплашена домакиня ли?

— Добре — отвърнах (и моментално съжалих). В края на краищата какво можеше да промени една-единствена нощ? Нали се връщах в Ню Йорк с Бенет.

Вечерта, която последва, беше само поредният от тези мъгляви сънища. Започнахме да пием в някакво работническо кафене на Рингщрасе, целувахме се и пак се целувахме между бирите, давахме си бира от моята в неговата уста и от неговата в моята, слушахме жадно как една възрастна натруфена дебелана критикува разходите, свързани с американската космическа програма, и как тези средства би трябвало да бъдат похарчени тук, на Земята (за да се построят крематориуми?), вместо да се пръскат на вятъра на Луната, после ядохме (целувайки се и по време на вечерята) в един открит ресторант-градина, хранихме се един другото с *Leberknodel* и *Bauernschnitzel* на страстни хапки и много пияни се прибрахме в пансиона на Ейдриън; там за пръв път се любихме, както трябва.

— Мисля, че бих те обичал — ми каза той, докато ме ебеше, — ако вярвах в любовта.

В полунощ си спомних внезапно за Бенет, който ме чакаше вече шест часа в хотела, и скочих от леглото, слязох долу до телефонния автомат, взех на заем два шилинга от сънения портиер и се обадох. Беше излязъл. Оставих жестоко съобщение, което гласеше: „Ще се видим сутринта“, после накарах телефонистката от централата да запише моя телефонен номер и адреса. И се върнах в леглото, където Ейдриън хъркаше като прасе.

Около час лежах будна и разтревожена; слушах Ейдриън как хърка и мразех себе си за своята непочтеност. Бях неспособна да се отпусна достатъчно, за да заспя. В 1 часа след полунощ вратата се отвори и вътре влетя Бенет. Беше ми достатъчен само един поглед и разбрах, че ще ни разпартушини и двамата. Дълбоко в себе си изпитах задоволство — заслужавах да бъда убита. Ейдриън също.

Вместо това Бенет се съблече и ме наеба яростно точно там, върху леглото, долепено до Ейдриъновото. По средата на въпросното странно изпълнение Ейдриън се събуди и загледа с очи, блеснали като на боксов фен по време на особено садистичен мач. Когато Бенет свърши и все още лежеше без дъх върху ми, Ейдриън се наведе и започна да гали гърба му. Бенет не реагира. Преплетени и потни, най-накрая заспахме и тримата.

Разказах тези събития възможно най-простичко, защото онова, с което бих могла да ги разкрася, вероятно нямаше да ги направи шокиращи. Целият епизод беше безмълвен — сякаш и тримата играехме заедно в пантомима и всеки от участниците бе репетираше ролята си толкова години, че тя му бе станала втора природа. Ние само повтаряхме в движения онова, което бяхме правили във фантазията си много пъти. Всичко случило се — от оставянето на адреса при телефонистката до Ейдриъновите ласки по хубавия, тъмен гръб на Бенет — беше така неизбежно, както в гръцките трагедии или като в кукленото шоу „Пънч и Джуди“. Спомням си някои подробности: хрипящото хъркане на Ейдриън, разяреното лице на Бенет, когато влетя в стаята (и в бърза последователност вътре в мен), начина, по който заспахме, вплетени един в друг, големия комар, дето смучеше омешаната ни кръв и ме тормозеше с налетите си. Пробудих се в синята светлина на ранното утро, за да открия, че съм го смазала при

някое от обръщанията си. Беше оставил кървава следа на чаршафа като петно от менструация на миниатюрна жена.

На сутринта ние се отрекохме един от друг. Нищо не се бе случило. Просто сън. Слязохме по бароковите стъпала, все едно че бяхме отделни наематели, които за пръв път се срещат на извитата стълба.

В столовата закусваха петима от английските и френските участници в конгреса. Те обърнаха като един главите си и зяпнаха в нас. Поздравих ги прекалено сърдечно, особено Рубен Финкел — червенокос, мустакат англичанин с ужасен кокни акцент. Цинично ухилен като Хъмбърт Хъмбърт, той ни беше засичал безброй пъти с Ейдриън из плувните басейни и кафенетата; често си мислех, че ни следи с бинокъл.

— Здравсти, Рубен! — рекох.

Ейдриън също го поздрави, но Бенет не каза нищо. Продължи да върви напред като в транс. За момент ми проблесна, че може би нещо повече се беше случило между двамата мъже през нощта, но аз бързо го пропъдих от съзнанието си. Защо?

Ейдриън предложи да ни закара до хотела. Бенет рязко отказа. Ала после, като не можахме да намерим такси, Бенет в крайна сметка отстъпи; отстъпи безмълвно, дори без да кимне на Ейдриън. Ейдриън вдигна рамене и хвана волана. Аз се свих на две на лилипутската задна седалка. Този път Бенет даваше указания и ние не се загубихме. Но през целия път между нас цареше ужасно мълчание, като изключим директивите на Бенет. А на мене ми се говореше. Бяхме преживели нещо много важно заедно и нямаше смисъл да се преструваме, че не се е случило. То можеше да стане началото на някакъв вид разбирателство между нас, а вместо това Бенет се беше заинатил да го отрича. И Ейдриън не помагаше много. Всичките им приказки за анализи и самоанализи не струваха пукната пара. Изправени пред истинско събитие в собствения им живот, те се оказаха неспособни дори да го обсъдят. Хубаво беше да си аналитик-воайор и да правиш дисекция на нечий чужди хомосексуални желания, на нечий друг Едипов триъгълник, на нечие друго прелюбодеяние, но изправени лице в лице със собствените си проблеми, те бяха загубили и ума, и дума. И двамата гледаха право напред, като сиамски близнаци, сраснали на съдбоносно, но иначе невидимо място, отстрани на врата. Кръвни

братя. А аз бях жената, която им бе погодила мръсен номер. Жената, която бе допринесла за тяхното падение. Пандора и нейната кутия на злото.

9.

КУТИЯТА НА ПАНДОРА, ИЛИ МОИТЕ ДВЕ МАЙКИ

Всяка жена е и майка си. Това е основното.

Ан Секстън

Разбира се, в началото бе майка ми. Майка ми: Джудит Столоф Уайт, позната също като Джуд. Няма нищо неясно в нея. И все пак е много трудно да се пресъздаде тя на хартия. Моята любов към нея, както и омразата ми са така загадъчно преплетени, че едва мога да различа самостояния ѝ образ. Никога не знам кой кой е. Тя е аз и аз съм тя и ние всички сме заедно. Пъпната връв, която ни свързва, изобщо не е била прерязвана, тъй че е заболяла, загнила и почерняла. Болезнената нужда, която изпитвахме една от друга, ни караше взаимно да се отричаме. Искахме да се изядем. Искахме да се удушим с любов. Искахме да избягаме една от друга, крещейки от паника, преди да са се случили тези неща.

Когато мисля за майка си, аз завиждам на Александър Портной. Ах, защо нямах истинска еврейска майка — класифицирана и картотекирана, — същинска литературна собственост. (Винаги завиждам на писателите за роднините им: на Набоков и Лоуел, и Тучи за техните килери, пълни с елегантни аристократични скелети, на Рот и Белоу, и Фридман за техните попродаватели, лепкави като пасхално вино, мазни като мацхол-бол супа.)

Майка ми миришеше на Жоу или на Diorissimo и изобщо не готвеше. Когато се опитам да сведа до основното онова, на което ме е научила за живота, се получава ето какво:

1. Преди всичко никога не бъди ординерна.
2. Светът е място на хищници: яж по-бързо! „Ординерен“ беше най-лошата обида, която тя можеше да намери за каквото и да било.

Спомням си, когато понякога пазарувахме заедно, как смразяваше продавачките в „Сакс“ с презрителния си поглед, докато ни препоръчваха някоя рокля или чифт обувки с обяснението, че са „много популярни — вече сме продали петдесетина тази седмица“. Толкова ѝ трябваше.

[# Мацхол-бол супа (евр.) — супа варена в квас — Б. пр.]

— Не! — отсичаше тя — Не ни интересува това. Не ви ли се намира нещо малко по-необичайно?

И тогава продавачката изнасяше всички смахнати цветове, които никой друг нямаше да купи и които биха отишли на разпродажбите, ако не беше майка ми. А по-късно двете щяхме жестоко да се караме, защото аз жадувах да бъда обикновена така страстно, както Джуд се стремеше да бъде необичайна.

— Не мога да понасям тази прическа (заклучи тя, когато отидох на фризьор с Пиа и се върнах с прическа „а ла гарсон“, стопроцентово повторена от журнала „Севънтийн“), толкова обикновено е.

Не грозно. Не неподходящо. Но обикновено. Обикновеното беше чума, която трябваше да се парира по всякакви начини. Парираше се посредством честа редекорация. Всъщност майка ми мислеше, че всички дизайнери по обзавеждане (както и дизайнерите на дрехи и дизайнерите на аксесоари) в Америка заговорничеха, за да научат най-новите ѝ идеи за вътрешно обзавеждане или за тоалети и неочаквано да ги популяризират. И беше вярно, че тя имаше почти свръхестествен усет за идната мода (или само така си въобразявах, подведена от нейния чар?). Джуд обзаведе къщата в „старо злато“ точно преди старото злато да стане най-популярният цвят за завеси, килими и тапицерии. Тогава тя се разкрещя, че всички са откраднали нейните идеи. Облицова с испански теракотени плочки фоайето, преди това да се разпространи „из всички уentas по Сентръл парк уест“ — от чиято компания тя внимателно се самоизключи. Донесе от Гърция бели козаци, преди магазините да ги внесат. Откри осветителни тела от ковано желязо за банята преди всички тези „педали декоратори“, както презрително ги наричаше.

Джуд имаше старинни месингови табли на кревата и сенници на прозорците, които се връзваха с тапетите на стените и с розовите и червени кърпи в баните ѝ, когато още розовото и червеното се смятаха за авангардистка комбинация. Страхът ѝ от обикновеното обаче се

проявяваше най-силно в облеклото ѝ. След като ние четирите пораснахме, двамата с баща ми пътуваха много по работа и отвсякъде тя мъкнеше странни аксесоари. Отидеше ли на театър, обличаше китайски копринени пижами, нанизваше халки от остров Бали на пръстите на краката си, обути в сандали, а на ушите си миниатюрни нефритени статуйки на Буда, приспособени във висящи обеци. Тътреше в дъжда чадър от намаслена оризова хартия и имаше тореадорски гащи от японска рисувана коприна. В един момент от моето юношество ми стана ясно, че тя желаете по-скоро да изглежда смахната и грозна, отколкото обикновена и хубава. И често успяваше... Беше висока, плоска като дъска жена, с изтеглени скули и дълга червена коса, а странните ѝ одежди и прекаленият ѝ грим я правеха да изглежда като Чарлс Адамс. Естествено аз копнеех да имам изрусена и облечена във визон Мама, която да играе бридж, или поне да бъде някоя набита брюнетка, членка на Асоциацията на учителите и родителите, и, разбира се, да носи очила с формата на домино и обувки, препоръчани от Червения кръст.

— Не би ли могла, ако обичаш, да сложиш нещо друго? — умолявах я, когато се бе облякла за Деня на родителите в рисуваните си тореадорски панталони, в копринен розов пуловер „Пучи“ и с мексиканско наметало. (Паметта ми може би преувеличава, но ви дава ясна представа.) Тогава бях в седми клас и на върха на страстта си към обикновеното.

— Какво не му е наред на облеклото ми?

Какво ли му беше наред! Пъхнах се отново в дрешника ѝ, търсейки напразно нещо обикновено. (Престилка! Пенъоар! Ангорско плетено комплектче! Нещо, което да наподобява майка от рекламите на Бети Крокър, майка с главно „М“.) Дрешникът смърдеше на Жоу и на нафталин. Вътре имаше къси кадифени пелерини, боа от пера, велурени панталони, памучни кафтани от при Ацтеките, японски копринени кимона, ирландски къси голфове от туид, но абсолютно нищо, което да прилича на комплект от ангорска вълна.

— Просто бих желала да се облечеш по-обикновено — казах срамежливо, — така че хората да не се заяпват.

Тя ме погледна кръвнишки и се изпъна с целия си ръст от метър и седемдесет и осем.

— Срамуваш се от собствената си майка? Защото, ако се срамуваш, Айсидора, то аз те съжалявам. Наистина те съжалявам. Няма нищо хубаво в това, да бъдеш обикновена. Хората просто не те уважават. Според последните проучвания хората тичат след тези, които са различни, след личностите, които вярват в собствения си вкус и които не следват стадото. Ще го разбереш. Човек не печели нищо, когато отстъпва под натиска на масовата вулгарност...

И потеглихме за училището в такси, изпълнено с лъх на Жоу, и с развени от вятъра (фигуративно) мексикански ресни.

Само като си помисля за цялата тази енергия, за цялата тази зле насочена артистична агресия, които майка ми вложи в своята страст към чудати дрехи и нови декоративни схеми, то аз наистина започвам да съжалявам, че навремето тя не бе станала преуспяващ творец. Три поколения неуспели творци: дядо ми, който чукаше модели, проклинаше Пикасо и рисуваше упорито в стил Рембранд; майка ми, отказала се от поезията, която рисуваше артистични дрехи и налудничаво претапицирваше мебелите; сестра ми Ренди, която прегръщаше бременността, сякаш тя бе нова художествена форма, измислена от самата нея (както и Лала и Клое — верните й последователки).

Няма нищо по-свирепо от провалилия се творец. Енергията си остава, но като липсва отдушник, тя избухва в голяма черна яростна пръдня, дето опушва отвътре прозорците на душата. Колкото и да са ужасни понякога преуспяващите творци, няма нищо по-жестоко и по-нелепо от обратния им вариант. Дядо ми, както вече казах, с натрапчиво упорство рисуваше върху платната на майка ми, вместо да излезе и да си купи нови. Тя превключила на поезия за кратко време, за да се спаси от него, но тогава пък срещнала баща ми, който пишел текстове на песни и крадял нейни образи, които пробутвал в песните си. Творците са ужасни. „Никога, никога не се забърквай с мъж, който иска да твори“ — имаше навик да казва майка ми, а тя знаеше какво говори...

Друга интересна подробност беше, че и двамата — и майка ми, и дядо ми — намираха начин да омаловажат усилията на всекиго извън тях, който, изглежда, изпитваше удовлетворение да работи над нещо или постигаше умерен успех в някаква дейност. Имаше например един що-годе добър писател (чието име няма да спомена), който минаваше

за приятел на родителите ми. Той бе написал четири романа, нито един от които не блестеше със стил, не стана бестселър, нито пък спечели награда, но все пак човекът изглеждаше доста доволен от себе си и като че ли се радваше на своя статус на местен мъдрец по коктейлите и на писател — постоянно присъствие в някакво средно училище в Ню Джърси, чието име ми убягва. Може би той всъщност обичаше да пише. Някои странни хора обичат.

— Не разбирам как все пак успява да ги произведе! — ще подхвърли майка ми, — той е толкова обикновен писател. Не е глупав, не е за подигравка... (Майка ми никога не нарича хората „интелигентни“; „не е глупав“ е най-много, с което може да се ангажира.) Но книгите му са толкова обикновени... и никоя от тях все още не е направила касов удар...

Това е въпросът! Майка ми твърдеше, че уважава най-вече оригиналността, а тя уважаваше всъщност парите и наградите. Още повече че в нейните забележки по отношение на другите творци винаги се загатваше за безсмислието на тяхното постоянство, имайки предвид незначителната отплата, която получаваха. Виж, ако приятелят ѝ романист бе спечелил „Пулицър“, наградата на NBA, или бе продал книга на киното — то това щеше да бъде нещо! Разбира се, тя би принизила и тези успехи, но уважението щеше да е изписано на цялата ѝ физиономия. От друга страна, непретенциозното правене на нещата не значеше нищо за нея; вътрешните откровения, удоволствието от работата. Нищо. С такова отношение не е чудно, че беше стигнала до претапицирването.

Относно нейните интереси — по хронология. Мисля, че навремето си е започнала с нормалния за Провинциална-Лига-на-студентите-по-изящни-изкуства комунизъм, но постепенно, с превземашите я охолство и атеросклероза (едновременно, както често се случва), тя е приела нова, своя собствена марка религия, състояща се от две части Робърт Ардрей и една част Конрад Лоренц.

Мисля, че нито Ардрей, нито Лоренц са имали предвид това, което тя е извлякла от тяхно име: някакъв вид неохобсианизъм, доказващ, че животът е отворителен, долен, животински и кратък; жаждата за положение, пари и власт е всеобща; завладяването на територия е инстинкт; и егоизмът следователно е най-важният закон на битието. („Не преиначавай думите ми, Айсидора; дори онова, което

хората наричат алтруизъм е егоизъм под друго име.“) Мисля, че е напълно ясно — всичко това спъваше всяка моя възможност за творческа и бунтарска изява:

1. Не можех да стана хипи, защото майка ми вече се обличаше като хипи (докато вярваше в схващанията за териториалност и универсалност на войната).

2. Не можех да се разбунтувам против юдаизма, защото нямаше срещу какво да въстана.

3. Не можех да роптая против собствената си майка еврейка, защото проблемът беше много по-сложен от темата за еврейството или за майчинството.

4. Не можех да бъда художничка от страх, че ще рисуват и върху моите платна.

5. Не можех да бъда поетеса от страх, че ще ме зачеркнат.

6. Не можех да бъда нищо друго просто защото това беше обикновено.

7. Не можех да бъда и комунистка, защото майка ми вече бе минала и оттам.

8. Не можех да се разбунтувам (или поне да стана парий), омъжвайки се за Бенет, защото майка ми щеше да си помисли, че въпросното ми желание „поне не е обикновено“.

Какви възможности оставаха тогава пред мен? В кой сбутан ъгъл бих могла да изпълня ролята, която така претенциозно наричах „мой живот“? Чувствах се по-скоро като онези деца на родители наркомани, дете ставаха яростни пуритани. Като че ли можех да тръгна по Европа с Ейдриън Гудлът и никога повече да не се прибера у дома в Ню Йорк.

И все пак... аз имах и друга майка. Тя беше висока и слаба, но с бузи, по-нежни от връхчета на върба, и когато завирах нос в коженото ѝ палто на връщане вкъщи, чувствах, че въобще не може да ме постигне никакво зло. Тя ми казваше имената на цветята. Прегръщаше ме и ме целуваше, щом някой хулиган (син на психиатър) в градинката ми грабваше новото английско колело и го лашваше надолу по склона, в оградата на детската площадка. Тя седеше с мен по цели нощи да слуша съчиненията, които бях написала за училище, и мислеше, че съм най-великият писател на света, макар да бях само на осем години. Тя се смееше на моите шеги, сякаш бях Милтън Берл, Гручо Маркс и Ървин Корей, събрани в едно. Водеше ни, мен и Ренди, и Лала, и Клое,

и още десет наши приятели, да караме кьнки на езерото в Сентръл парк и докато другите майки си седяха вкъщи и играеха бридж и праскаха слугините да викат децата им, тя връзваше на всички ни кьнките (с премръзнали пръсти), после слагаше и своите собствени и се пързеляше по езерото с нас, посочвайки ни опасностите (тънък лед), учеше ни да правим осморки, смееше се, говореше и порозовяваше от студ. Ах, колко се гордеех с нея!

Ренди и аз се хвалехме пред приятелите си, че майка ни (с развети коси и огромни кафяви очи) е толкова млада, че въобще не ѝ трябва да слага грим. Тя не беше възрастна и старомодна като другите майки. Носеше поло и клин точно като нашите. Носеше дългата си коса прибрана с кадифена панделка точно като нас. И даже не ѝ казвахме „майко“, защото беше толкова забавна. Тя просто беше различна от всички.

На моя рожден ден (26 март, зодия Овен, Ритуали на пролетта) аз се събуждах, за да открия, че стаята ми се е превърнала в оранжерия. Около леглото ми имаше вази, пълни с нарциси, с ириси и с анемонии. На пода — купища подаръци, опаковани в най-луксозна хартия и украсени с декоративни цветя. Имаше великденски яйца, собственоръчно изрисувани от майка ми, за да изглеждат като яйца на Фаберже. Имаше, разбира се, кутии с шоколадови бонбони, шоколадови яйца („за да ти е сладка годината“ — ми казваше тя, прегръщайки ме) и винаги — гигантска честитка, нарисувана с водни бои, която ме изобразяваше в цялото ми великолепие: най-красивото момиченце на света, с дълги руси коси, сини очи и с наръчи цветя в ръце. Майка ми ме ласкаеше, идеализираше ме — а може би пък наистина ме виждаше такава? Бях очарована и озадачена. За нея бях най-красивото момиче на света, нали? Или не бях? Ами сестрите ми? Ами тогава защо ми крещеше толкова силно, че можеше да продъни тавана?

Другата ми майка никога не крещеше и аз ѝ бях длъжница за всичко, което представлявах. На тринадесет години обиколих с нея европейските музеи за изящни изкуства и през нейните очи видях бурите на Търнър, небесата на Тиеполо, купите сено на Моне, паметника на Балзак от Роден, „Примавера“ на Ботичели и „Мадоната на скалите“ на Да Винчи. На четиринадесет получих за рождения си ден „Събрани стихове“ на Една Сент Винсент Милей; на петнадесет —

е. е. къмингс; на шестнадесет — Уилям Бътлър Ййтс, на седемнадесет — Емили Дикинсън; на осемнадесет и майка ми и аз вече не си говорехме. Тя ме запозна с Шоу, с Колет, с Оруел, със Симон дьо Бовоар. Тя яростно спореше с мен на тема марксизъм по време на вечерите. Тя ми осигуряваше уроци по балет и по пиано и всяка седмица — билети за Нюйоркската филхармония (където се отегчавах и прекарвах по-голямата част от времето в дамската тоалетна, мажейки тринадесетгодишните си устни с лъскавото червило „Powder Pink“ на Ревлон).

Ходех всяка събота в Лигата на студентите по изящни изкуства и майка ми старателно критикуваше рисунките ми. Грижеше се за моята кариера, сякаш ставаше дума за нейната собствена: първо трябваше да се науча да скицирам и да рисувам с въглен, след това — от натура, с пастели, и чак накрая — с маслени бои. Когато кандидатствах в училището по музика и изящни изкуства, тя трепереше над папката ми заедно с мен, водеше ме на изпити и ме успокояваше, докато ѝ разказвах угрижено всички подробности от тях. А щом реших, че искам да стана и лекарка освен художничка, започна да ми купува книги по биология. После прописах стихове и тя изслушваше всяко стихотворение и го хвалеше, сякаш бях Ййтс. Младежките ми брътвежи ѝ харесваха. Всичките ми рисунки, честитки, карикатури, постери, картини с маслени бои за нея предвещаваха велико бъдеще. Убедена съм, никое момиче не може да се похвали с по-предана и по-пристрастена към нейното развитие като цялостна личност майка, дори към каприза му да стане художничка. Защо тогава толкова много ме е яд на нея? И защо ме кара да се чувствам като нейно бледо индигово копие? Като човек, който никога не е имал нито една своя собствена мисъл? Нито свобода, нито независимост, нито изобщо самоличност?

[# Едуард Естлин Къмингс (1894 — 1962), известен също като е. е. къмингс. Американски поет, прочул се с новаторските си езикови похвати, особената пунктуация и липсата на главни букви в произведенията си. Настоявал името му да се изписва само с малки букви. — Б. пр.]

Може би сексът беше в основата на моя гняв? Може би сексът беше истинската кутия на Пандора? Майка ми вярваше в свободната любов, в свободата да танцуваш гола в Булонския лес или на гръцките

острови, да изпълняваш свещените Обреди на Пролетта, И същевременно не вярваше в това, защо иначе щеше да ми казва, че момчетата няма да ме уважават, освен ако не бъда „трудна за сваляне“? Че момчетата няма да ме гонят, ако „не крия чувствата си“, че момчетата няма да ме търсят, ако сама „не си вдигам цената“...

Секс. Изпитвах ужас от огромната власт, която имаше той над мен. Енергията, възбудата, силата да ме кара да се чувствам напълно подлудяла. Какво ще кажете? Как да се изиграе номерът с трудното сваляне?

Никога не събрах смелост да попитам направо майка си. Усещах въпреки бохемските ѝ приказки, че тя не одобрява секса, че практически той не биваше да бъде споменаван. Така че се обърнах към Д. Х. Лоурънс, към „Обичай без страх“ и към „Съзряване в Самоа“. Маргарет Мийд не ми помогна кой знае колко. Какво общо имах аз с всичките тези диваци? (Много, разбира се, но навремето не го съзнавах.) Юстъс Чесър, доктор по медицина, беше добър с всички свои главозамайващи подробности („Как да осъществим половия акт“, пенетрация, предварителна игра, след разгорещаването), но, изглежда, нямаше какво да каже относно моите морални дилеми: колко „далече“ да се стига? под сутиена или над сутиена? под гащите или над гащите? в устата или отвън? кога да се гълта, ако въобще трябва. Всичко беше толкова сложно. И изглеждаше още по-сложно за жените. В действителност мисля, че бях бясна на майка си за това, че не ме беше научила как да бъда жена, за това, че не ме беше научила как да помиря яростния глад в пътката си и глада в главата си.

Така че научих за жените от мъжете. Видях ги през очите на писателите мъже. Разбира се, не мислех за тях като за мъже писатели. Мислех за тях като за писатели, като за авторитети, като за богове, които знаеха и на които трябваше напълно да се вярва.

Естествено вярвах във всичко, казано от тях, дори ако то излагаше на показ собствената ми непълноценност. Научих какво е оргазъм от Д. Х. Лоурънс, предрешен като Леди Чатърлей. Научих от него, че всички жени боготворят „фалоса“ — както старовремски го наричаше той. Научих от Шоу, че жените никога не могат да бъдат хора на изкуството; научих от Достоевски, че те нямат никакво религиозно чувство; научих от Суифт и от Поуп, че те са прекалено религиозни (и следователно никога не могат да бъдат рационални);

научих от Фокнър, че те са майки на земята и са едно цяло с луната, с приливите и отливите, с посевите; научих от Фройд, че са с недостатъчно развито свръхего и са винаги „несъвършени“, защото им липсва единственото нещо, което си заслужава да притежаваш на този свят: пенис.

Но какво общо имаше всичко това с мен — с мен, която ходех на училище и получавах по-добри бележки от момчетата и рисувах, и пишех, и прекарвах съботите си, рисувайки натюрморти в Лигата на студентите по изящни изкуства, и делниците си в редактиране на училищния вестник. (Литературната рубрика; отговорният редактор или главният редактор никога не е бил момиче — макар че също така никога не ни е хрумвало тогава да поставим тази практика под въпрос?) Какво общо имаха луната и приливите, и отливите, и земното майчинство, и боготворенето на Лоурънсовия „фалос“ с мен или с моя живот?

Срещнах моя първи „фалос“ на тринадесет години и десет месеца върху авокадовозелената копринена кушетка в дневната на родителите си, в сянката на едно авокадовозелено авокадово дърво, отгледано от авокадовозеленопръстата ми майка от авокадова костилка. „Фалосът“ принадлежеше на Стийв Епълбаум — третокурсник по изящни изкуства, когато аз бях все още заек в същия колеж — и той имаше най-внушителния абстрактен дизайн от сини вени на долната си Кандински пурпурна страна. В ретроспекция това беше забележителен екземпляр: обрязан, разбира се, огромен (какво значи огромен, когато нямаш мярка за сравнение?) и с впечатляващ свой собствен живот. Веднага, щом започваше да се усеща хълмистото му присъствие под впитите дънки на притежателя му (ние се натискахме и се опипвахме „под кръста“, както се казваше тогава), Стийв бавно смъкваше ципа им (за да не заяде ли?) и с едната ръка (другата беше под полата ми и в путката ми) изваждаше огромното пурпурно нещо измежду пластовете гащи, пешовете на синята си, купена от „Брук-Брадърс“ риза и студения си, лъскав метален дюкян. Тогава аз потапах ръка във вазата с розите, която цветелюбивата ми майка винаги държеше на масичката за кафе и с дясната ръка, овлажнена от водата и слюзта от стеблата, пристъпвах към ритмично биене на чекии на Стийв. Как точно го правех? С три пръста? Или с цялата длан? Предполагам, че трябва първоначално да съм била груба

(макар по-сетне да станах експерт). Той отметваше глава назад в екстаз (но контролиран екстаз: баща ми гледаше телевизия в столовата) и се изпразваше в пешовете на Брук-Брадърсовата си риза или в бързо извадената за целта носна кърпа. Техниката съм забравила, но чувството оцеля. Отчасти то можеше да се нарече взаимност (око за око, зъб за зъб или клитор за...), но то беше също така и власт. Разбрах, че това, което му правех, ми даваше един специален вид власт над него — власт, която не можех да достигна нито с рисуване, нито с писане. И тогава аз също се изпразвах — може би не като Лейди Чатърлей, но все пак беше нещо.

Към края на нашата идилия Стийв (който беше тогава на седемнадесет години, а аз на четиринадесет) поиска от мене да „го“ поема в устата си.

— Хората наистина ли вършат това?

— Разбира се — отвърна той с цялото нехайство, което бе успял да събере.

После отиде до библиотеката на родителите ми, за да потърси Ван де Велде (старателно скрита зад „Съкровищата на Ренесансовото изкуство“). Но желанието му вече беше прекалено много за мен. Дори не можех да го произнеса. И щях ли да забременея, ако го направех? Или пък моят отказ имаше нещо общо с непрестанното социално възпитание, което майка ми капка по капка вливаше в мен заедно с Историята на изящните изкуства. Стийв живееше в Бронкс. Аз живеях в мезонет на Сентръл парк уест. И ако трябваше да боготворя нечий „фалос“, то той нямаше да бъде фалос от Бронкс. А може би някой от Сътън Плейс?

В крайна сметка казах „довиждане“ на Стийв и се отдадох на мастурбация, постене и поезия. Казвах си, че онанизмът поне ме съхраняваше непорочна.

Стийв продължи да ме ухажва с шишета „Шанел N5“

[# Непреводима игра на думи: „tīl for tat, or clit for tat“. — Б. пр.]

с плочи на Франк Синатра и с красиво преписани цитати от стиховете на Ийтс под формата на писма. Обаждаше ми се всеки път, когато се напиеше, и на всеки мой рожден ден през следващите пет години. (Само чекиите ли му бяха вдъхнали подобна преданост?)

Ала междувременно аз се разкаях за себезадоволяването си и претърпях някакъв религиозен обрат, който включваше гладуването

(отказвах даже вода), изучаването на Сидхарта и загубата на десет килограма (а заедно с тях и на менструацията ми). Обрилах се също като Йов с цирей и ме изпратиха при първия ми дерматолог — германка бежанка, която изрече незабравимото „Козата е огледалото на дузата“ и ме пренасочи към първия от многото ми психиатри — нисичък доктор на име Шрифт.

Доктор Шрифт (съвсем същият доктор Шрифт, дето прелетя с нас до Виена) беше последовател на Вилхелм Щекел и си набутваше връзките на обувките вътре в самите обувки. (Не съм сигурна все пак дали това беше или не част от метода на Щекел.) Сградата на Медисън авеню, в която живееше, имаше много тъмни и тесни коридори, чиито стени бяха покрити със златисти, изпъстрени с морски мидички тапети — такива, каквито можеха да се намерят в банята на някоя стара къща в Ларчмънт. Докато чаках асансьора, обикновено зяпах тапетите и се чудех дали наемодателят е извлякъл добра печалба от тази облицовка за баня. Защо иначе ще покрива фоайето със златни мидички и мънички розови рибки?

Доктор Шрифт имаше две репродукции на Утрило и една на Брак. (Беше моят първи психодоктор, така че тогава още не си давах сметка, че това са репродукции, одобрени от АРА. Имаше също и бюро в стил Датски модерн (също одобрено от АРА), възкафява гумирана кушетка със задължителния малък калъф от синтетична материя при краката и корава клинообразна възглавница, покрита в горната си част с хартиена салфетка.

Той настояваше, че конят, който сънувах, е баща ми. Аз бях на четиринадесет години и гладувах до смърт от покаяние, че ме бяха чукали с пръст на авокадовозелена

копринена кушетка на родителите ми. Пак д-р Шрифт настояваше, че ковчегът от сънищата ми беше майка ми. Каква ли можеше да бъде причината, че менструацията ми бе спряла? Мистерия!

— Защото не желая да бъда жена. Защото е прекалено сложно. Защото Шоу твърди, че не можеш да бъдеш жена и да си човек на изкуството. Раждането на деца те изхабява, казва той. А аз искам да бъда художничка. Това е всичко, което някога съм искала.

Тогава не знаех как да изрека всичко това, но пръстът на Стийв в пътката ми беше такова сладостно усещане. Същевременно знаех, че

въпросното меко и сълзливо чувство беше враг. Ако му се оставех, щях да се сбогувам с всички други неща, които, исках. „Трябва да избираш!“, казах си сурово на четиринадесет години. Да отида в манастир. И така, като всички добри монахини, аз ръкоблудствах. „Запазвам се свободна от властта на мъжете“, мислех си, ръгайки всяка нощ два пръста дълбоко навътре.

Доктор Шрифт не разбираше. „Приеми за бъдеш жена!“, съскаше той иззад кушетката. Но на четиринадесет години виждах само неизгодата от това да бъдеш жена. Копнеех да имам оргазми като тези на Лейди Чатърлей. Защо луната не избледняваше, а приливът на вълните не връхлетеше земната повърхност? Къде беше моят пазач на дивеч? Всичко, което съзирах, беше измамата от това да бъдеш жена.

Бродех из музея „Метрополитен“ и търсех поне една жена художничка, която да ми покаже верния път. Мери Касат? Берт Моризо? Защо ставаше така, че толкова много жени художнички, които се бяха отказали да имат деца, не можеха да рисуват след това нищо друго освен майки и деца? Безнадеждно беше. Ако си жена и надарена с талант, животът ставаше такъв капан, че нямаше никакво значение кой път ще избереш. Или потъваш в домакинството (и фантазираш като Уолтър Мити за бягство), или копнееш за домакинство в цялото си изкуство. Не можеш никога да се откъснеш от своята женственост. Конфликтът ти е заложен в кръвта.

Нито добрата ми, нито дори лошата ми майка бяха в състояние да ми помогнат да преодолеем тази дилема. Моята лоша майка ми казваше, че тя щяла да стане известна художничка, ако не съм била аз, а моята добра майка ме обожаваше и нямаше да ме даде за целия свят. Това, което научих от нея, го научих нагледно, а не чрез проповеди. Урокът беше ясен: да бъдеш жена значеше да бъдеш изтормозена, опустошена и винаги ядосана. Това значеше да бъдеш раздирана на две непримирими половинки.

— Може би ти ще успееш повече от мен — казваше добрата ми майка. — Може би ти ще постигнеш и двете неща, скъпа. Но що се отнася до мен, то аз така и не успях.

10.

КЪЩАТА НА ФРОЙД

Идеята да се изпращат жените така както мъжете в борбата за съществуване е наистина тъжна. Ако си представя например моето сладко, нежно момиче като конкурентка, всичко би завършило само с това да и кажа, както направих преди седемнадесет месеца, че държа на нея и че я умолявам да се оттегли от борбата и да се завърне в спокойната, неконкурентна атмосфера на моя дом.

Зигмунд Фройд

Ейдриън ни остави пред хотела, без да каже дума, и триумфът му изрева и изчезна. Качихме се горе, за да отмием греховете от предишната нощ. Тъй като днес следобед нямаше заседание, на което Бенет искаше да присъства, решихме да се поразходим заедно към къщата на Фройд. Бяхме запланували тази екскурзия преди още Ейдриън да се появи на сцената, но тя бе забравена някак си в бъркотията.

Виена беше прекрасна тази сутрин. Още ненагорещена, но слънчева, със синьо небе и преливаща от хора с официален вид, забързани за работа със своите официални куфарчета (в които вероятно нямаше нищо по-официално от вестниците и сандвича за обяд). А ние се шляехме по Фолксгартен и се любувахме на спретнатите розови храсти и на подредените цветни лехи. Коментирахме неизбежното оскверняване на тези лехи, ако те бяха в Ню Йорк. Цъкахме един след друг по повод нюйоркския вандализъм, сравнявахме го със законосъблюдателните добродетели на германските градове. После подхванахме обичайния си стар разговор на тема цивилизованост и потискане в противовес на импулс и действие. За един кратък миг между нас се беше установило това удобно

единомислие, което Ейдриън беше нарекъл „брачната ни скука“. Тук той не бе прав. Вълкът единак Ейдриън не разбираше „чифтосването“ и можеше да схване брака единствено като скука. Това, което му липсваше, беше този особен инстинкт за чифтосване, който караше двама души да се съберат заедно, да запълват взаимно пукнатините в душите си и да се чувстват по-силни поради това. Чифтосването не винаги има нещо общо със секса; може да го наблюдавате и между приятели, които живеят заедно, или-между стари женени хомосексуалисти, които надали вече се и чукат, а ще го откриете и при някои бракове. Двама души, които се крепят един другото като подпори. Двама души, които зависят един от друг и се дундуркат един другото, и се защитават взаимно от външния свят. Понякога си струват всичките несгоди на брака само за да имаш това: един приятел в безразличния свят.

Бенет и аз се хванахме под ръка и влязохме в къщата на Фройд. Бяхме сключили негласно споразумение, че не ще споменаваме предишната нощ. Предишната нощ можеше да бъде и сън и сега, когато бяхме отново заедно в слънчевия ден, сънят бе пометен като утринна мъгла.

Изкачихме стълбите, водещи към кабинета на Фройд, като двама пациенти, дошли за брачна терапия.

Винаги съм била поклонничка на културните светилища: къщата, в която бе починал Кийтс в Рим, къщата, в която бе живял в Хампстид, родната къща на Моцарт в Залцбург, Пещерата на Александър Поуп, къщата на Рембранд в амстердамското гето, вилата на Вагнер на Люцернското езеро, мизерния двустаен апартамент на Бетховен във Виена... Всяко място, където някой гений се беше родил, живял, работил, ял, пърдял, пръскал семето си, обичал или умрял — бе свещено за мен. Толкова свещено, колкото Делфи или Партенона. Посвещено всъщност, защото чудото на всекидневния живот ме омагьосва дори повече, отколкото чудото на великите светилища и храмове. Че Бетховен е могъл да напише такава музика, докато е живял в две сиромашки стаички във Виена — това е било то чудото. Взирах се със страхопочитание във всички тези земни предмети — колкото по-земни, толкова по-добре: потъмнялата му солница, евтиния му часовник, оръфания му счетоводен тефтер. Обикновеността на неговите нужди ме успокояваше и ме изпълваше с надежда. Душех

около къщите на великите като копой, опитвайки се да доловя мириса на гения. Някъде между банята и спалнята, някъде между хапването на обичайното яйце и ходенето по нужда, музата кацаше. Обикновено тя не се появява там, където вашите банални холивудски представи са ви отвели да я чакате: при величествения залез над Исхия, при бушуващия прибой на Биг Сур или на планинския връх в Делфи (точно между пъпа на света и мястото, където Едип убил баща си) — не, тя долита, докато белите лук или ядете патладжани, или постилате боклукчийската кофа с литературната притурка на „Ню Йорк Таймс“. Най-интересните съвременни писатели знаят това. Леополд Блум пържи бъбреци, сере и съзерцава вселената. Понж съзира човешката душа в стридата (както Блейк я вижда в дивото цвете). Плат си порязва пръста и познава откровението. Холивуд настойчиво ни представя човека на изкуството като замечтан идол от матине с развята, вързана на флъонга връзка, с музиката на Дмитрий Тьомкин за фон и с кървавочервен залез над главата и до известна степен всички ние (дори тези от нас, които би следвало да са наясно) се опитваме да живеем по въпросния образ и подобие. Накратко, аз все така се изкушавах да замина с Ейдриън. А Бенет, усещайки го, ме домъкна в къщата на Фройд на „Бергасе“ 19, за да се опита (още веднъж) да ме вразуми.

Съгласна бях с Бенет, че Фройд е интуитивен гений, но не можех да приема психоаналитичната доктрина за Неговата Непогрешимост: и гениите грешаха, иначе щяха да бъдат богове. Във всеки случай кой ли търсеше съвършенството? Или пък последователността? След като надраснехте юношеството, Херман Хесе, Кахлил Джибран и вярата в трансценденталната злина на родителите си — вече даже нямаше да пожелаете да сте последователни. Но, уви, толкова много от нас го искат. И са готови да съсипят живота си само поради невъзможността да го постигнат. Като мен.

И така, ние бродехме из къщата на Фройд в търсене на откровението. Струва ми се, че почти очаквахме да видим Монтгомъри Клифт, облечен и брадат като Фройд, да изследва подземията на собственото си усойно подсъзнание. Това, което всъщност видяхме, беше разочароващо. По-голямата част от мебелировката бе заминала заедно с Доктора за Хампстид и сега принадлежеше на дъщеря му. Виенският музей на Фройд трябваше да се задоволи с фотографии и с почти празни стаи. Фройд бе живял тук близо половин век, но от него

не беше останал и помен — само снимки и една чакалня, възстановена с претруфената мебелировка от онова време.

Имаше снимка на известния кабинет за консултации, с автентичната кушетка за психоанализа, покрита с ориенталски килим, изпъстрен с египетски и китайски фигурки, виждаха се и късовете от древни скулптури, но самият кабинет се беше изпарил през 1938 година заедно с една цяла епоха. Колко странно е някак си да се преструваш, че Фройд никога не е бил прокуждан или че с помощта на няколко пожълтели фотографии ще можеш да пресъздадеш цял един свят. Това ми напомняше за моето пътуване до Дахау: сринатия крематориум и лenenорусите германски деца, които тичаха и се смееха, и закусваха върху новопокълналата трева. „Не можете да съдите за една страна само по дванадесет години“, ми казваха обикновено в Хайделберг.

И така, ние се взирахме в странно стерилните стаи, в останките от принадлежностите на Фройд: неговата диплома по медицина, военното му досие, заявлението му за доцентура, договора с един от неговите издатели, списъка на публикациите му, приложен към молбата му за промоция. А после разглеждахме снимките: Фройд, с пура в ръка сред участниците в първия кръжок по психоанализа, Фройд с един внук, Фройд с Анна Фройд, Фройд преди смъртта, подпрян на ръката на жена си в Лондон, младият Ърнест Джоунс, поразяващ с очарователния си момчешки профил, Шандор Ференци, взиращ се високомерно в света някъде около 1913 г., благият Карл Ейбрахъм, Ханс Сакс, приличащ на Робърт Морлей und so weiter. Предметите бяха тук, но липсваше духът на начинанието. Минавахме в строй, покорно от един експонат към следващия, чудейки се на собствената си съмнителна история, която все още се пишеше.

Обядвахме спокойно заедно и отново се опитахме да поправим щетите от предишната вечер. Заклех се пред себе си, че никога вече няма да видя Ейдриън. Бенет и аз се отнасяхме един към друг крайно внимателно. Внимавахме да не говорим за нищо съществено. Вместо това си спомняхме за случки от живота на Фройд. Според Ърнест Джоунс той бил лош съдник на хората, слаб Menschenkenner. Често тази черта — известна наивност по отношение на хората — върви ръка за ръка с гения. Фройд може да е прозирал тайните на сънищата, но се оставял същевременно лесно да бъде измамен от обикновените

мошеници. Може да е изобретил психоанализата, но винаги се доверявал на човеци, които са го предавали. Той също така бил много недискретен. Често

[# so weiter — и тъй нататък (нем.). — Б. пр.]

[[# Menschenkenner — познавач на хората (нем.). — Б. пр.]

издавал тайни, доверени му при изричното условие да не ги споделя.

Изведнъж си дадохме сметка, че говорим отново за самите нас. Явно днес следобед нямаше достатъчно неутрална тема за разговор. Всичко опираше до нас.

След обяда се върнахме отново в Хофбург, за да изслушаме някакъв доклад на тема „Психологията на творците“. В доклада посмъртно се правеше психоанализа на Леонардо, Бетховен, Коулридж, Уордсуърт, Шекспир, Дон, Вирджиния Улф и една неизвестна, неназована художничка, която била лекувана от психоаналитика. Всички негови доводи доказваха съкрушително, че творците са като цяло слабохарактерни, зависими, вдетинени, наивни, мазохисти, нарцисисти, лоши съдници за човешката природа и безнадеждно потопени в Едипови конфликти. В резултат на изострената им чувствителност като деца и прекомерната им нужда от майчини грижи те винаги се чувстваха лишени от тях независимо в каква степен действително ги получаваха. В живота им на възрастни бяха обречени да търсят навсякъде майките си и като не ги намираха (никога, никога), се мъчеха да ги открият, изобретявайки собствените си идеални майки чрез измислицата на творбите си. Мъчеха се да пресъздадат историите си в идеализирани образи — дори когато тази идеализация в крайна сметка заприличваше повече на осакатяване. Накратко: ничие семейство не е било такова трансцендентално зло, каквото е то в съзнанието на модерния автобиографичен белетрист (или поет). А да разголиш нечие семейство беше в крайна сметка същото, като да го идеализираш. Това показваше колко прикован си все още към миналото.

Посредством славата творецът също така се мъчеше да се самообезщети за усещането за някогашните си лишения. Но не се получаваха. Да бъдеш обичан от света не е равностойно на това да си бил обичан от една-единствена личност в детството ти, а на всичко отгоре светът е кофти любовник. Така че и славата беше

разочарование. Много хора на изкуството се обръщаха в отчаянието си към опиума, алкохола, сексуалния разврат, хомосексуалния разврат, религиозния жар, политическото нравоучителство, самоубийството и други заместители. Уви, и с тях не се получаваеше. С изключение на самоубийството — където в известен смисъл винаги се получаваеше. Тук се сетих за една епиграма от Антонио Порчия, която психоаналитикът докладчик не бе съобразил да цитира:

Вярвам, че душата се състои от своите страдания,
защото душата, която ги изцери, умира.

Така както и хората на изкуството. Само че още по-така.

През цялото време, докато лекторът правеше описанието на слабохарактерността, зависимостта, наивността и т.н. на творците, Бенет ми стискаше ръката и ми хвърляше многозначителни погледи. Върни се въщи при Тати! Той всичко разбира. Как копнеех да се върна въщи при Тати! Но как копнеех също да бъда свободна!

„Свободата е илюзия“ — щеше да каже Бенет (поне веднъж да се съгласи с Б. Ф. Скинър) и в известен смисъл аз също щях да се съглася. Здрав разум, умереност, яко бачкане, стабилност... вярвах естествено и в тях. Но какъв беше този друг вътрешен глас, който ме подтикваше към безцип-ебането, към бързите коли, безкрайните мокри целувки и тръпката пред опасността? Кой беше другият глас, който ме наричаше пъзла и ме подстрекаваше да изгоря всички мостове зад себе си, да изпия на една глътка отровата вместо капка по капка и да се гмурна до дъното на страха си, за да видя дали ще мога да изплувам оттам?

И беше ли това глас? Или обикновено бумкане? Нещо даже по-примитивно и от говора. Някакъв вид спазъм в стомаха, който бях нарекла „гладен блъсък“. Сякаш че стомахът ми вземаше себе си за сърце. И нямаше значение с какво го пълнех — с мъже, с книги, с храна, с джинджифилови курабийки с формата на човечета и стихове с формата на мъже, мъже с формата на стихове, — той отказваше да се укроти. Ненаситна — ето каква бях аз. Нимфомания на мозъка. Глад на сърцето.

Какво беше онова бумтящо нещо вътре в мен? Барабан? Или цял ударен състав? Или просто въздух в опънатата кожа? Или беше слухова халюцинация? А може би беше жаба? Не квакаше ли за някой принц? Или се мислеше за принц? Бях ли обречена на глад за цял живот? Когато свърши докладът за хората на изкуството, всички

ръкопляскахме от неустойчивите си, покрити в старо злато столове, любезно ставахме прави или се прозявахме.

— Трябва да се снабдя с копие от този доклад — рекох аз на Бенет.

— Не ти е необходимо — отвърна той. — Това е историята на твоя живот.

Възможно е да съм пропуснала да спомена един друг аспект от доклада за творците (чийто автор, доколкото си спомням, беше някой си д-р Кьонигсбергер). Отнасяше се до любовния живот на артиста и в частност до склонността на хората на изкуството да се привързват (със значителна свирепост) към доста неподходящи „любовни обекти“ и диво да ги идеализират, както са идеализирали родителите си, водени от съзнанието, че не ги притежават. Този неподходящ „любовен обект“ беше в повечето случаи проекция от страна на влюбения творец. Всъщност обектът на страстта често беше доста обикновен в очите на другите. Но за влюбения творец скъпият ставаше майка, баща, муза, квинтесенция на съвършенството. Понякога квинтесенция на мръсно съвършенство или на зло съвършенство, но така или иначе някакво подобно божество, което, разбира се, бе винаги всемогъщо.

Каква беше съзидателната цел на тези увлечения, искаше да знае д-р Кьонигсбергер. Наведохме глави напред в жадно очакване. Възпроизвеждайки качеството на Едиповото увлечение, човекът на изкуството може да възпроизведе и своя „фамилен романс“ и така да пресъздаде идеализирания си детски свят. Многобройните и често променящи се увлечения на творците са предназначени да поддържат илюзията жива. Едно ново, силно сексуално преживяване беше най-голямото приближение до страстта, която малкото дете изпитва към родителя си от противоположния пол.

Бенет се изхили през тази част на доклада. Аз се намръщих.

Данте и Беатриче. @Qкот и Зелда. Хъмбърт и Лолита. Симон дьо Бовоар и Сартър. Кинг Конг и Фей Рей. Ийтс и Мод Гон. Шекспир и Тъмната лейди. Шекспир и Мистър У. Х. Алън Гинсбърг и Питър Орловски. Силвия Плат и Грим Рипър. Кийтс и Фани Браун. Байрон и Августа. Доджсън и Алис. Д. Х. Лоурънс и Фрида. Айшенбах и Таджио. Робърт Грейвз и Бялата богиня. Шуман и Клара. Шопен и Жорж Санд. Одън и

[# Неумолимият жътвар — поетичен образ на смъртта. — Б. пр.]

Калман. Хопкинс и Светият дух. Борхес и майка му. Аз и Ейдриън?

В четири часа следобед моят идеализиран обект се появи отново, за да председателства заседанието в една от другите барокови зали. Това беше финалното събитие на конгреса. На следващата сутрин Анна Фройд и нейният антураж от светила щяха да се появят на подиума за още едно представление — за да обобщят всичко за пресата, за участниците, за слабохарактерните, куците, сакатите и слепите. Тогава конгресът щеше да завърши и ние да си заминем. Но кой щеше да замине и с кого? Бенет с мен? Ейдриън с мен? Или тримата заедно? Трам-та-та-там — трима аналитици в един леген?

Заседанието на Ейдриън беше относно предложенията за следващия конгрес и се оказа пълна досада. Но даже не се и опитвах да слушам. Гледах Бенет, гледах Ейдриън и се мъчех да избира. Бях в такова превъзбудено състояние, че след десет минути трябваше да стана и да изляза да се разходя по коридора. И — о, съдба! — нанизах се на моя германски психоаналитик доктор Хаппе. Той прегръщаше Ерик Ериксън, очевидно след току-що свършил приятелски лаф. Поздрави ме и ме попита дали искам да си поговорим малко.

Исках.

Професор д-р по медицина Гюнтер Хаппе е висок, слаб мъж с клонест нос и с гъста вълниста бяла коса. В Германия той е нещо като знаменитост. Появява се често по телевизията, пише статии в популярни списания и е известен като заклет враг на неонацизма. Той е един от тези радикални, угнетени от чувство за вина германци, прекарвали нацисткия период в изгнание в Лондон, но завърнали се по-късно, за да се опитат да спасят Германия от тотално оскобяване. Той е такава разновидност на германец, за която никога не сте чували: с чувство за хумор, скромен, критичен към родината си. Той чете „The New Yorker“ и изпраща пари на виетнамците. Той произнася мисля „мизля“ и бизнес „бизинес“, но все пак не е Германецът от комиксите.

Когато започнах да ходя в неговия зле отоплен и с висок таван офис в Хайделберг и да лежа четири пъти седмично на кушетката, аз бях на двадесет и четири години

[# 1 Перифразирано детско стихотворение. — Б. пр.]

и напълно паникьосана. Страх ме беше да се кача на градския транспорт, страх ме беше да пиша писма, страх ме беше да изписвам

думите на листа. Едва ли можех да повярвам, че съм публикувала стихове и че съм бакалавър и магистър по хуманитарни науки, степени, присъдени ми с всякакви отличия. Макар приятелите ми да ми завиждаха за това, че изглеждах толкова жизнерадостна и уверена, аз тайно изпитвах ужас практически от всичко. Имах навик да претърсвам гардеробите, когато оставах нощем сама. И дори тогава не можех да заспя. Лежах будна до съмване и се питах дали ще докарам до лудост и втория си съпруг — или просто само така изглеждаше.

Едно от моите най-изобретателни малки себемъчения беше начинът, по който пишех писма. Или, по-точно, по който се провалях в писането им особено когато ставаше дума за служебна кореспонденция. Ако (както се случи веднъж или два пъти) някой издател или агент ми пишеше, за да поиска да се запознае с мои стихове, отговорът ми беше връх на отчаянието. Какво щях да му кажа? Как бих могла да отвърна на такава трудна молба? Как бих могла да съчиня писмото?

Едно подобно искане престоя две години в чекмеджето, докато аз разсъждавах. Опитах се да напиша различни варианти. „Скъпа мисис Джоунс“, започвах. Но не беше ли много самонадеяно? Може би трябваше да кажа „Мисис Джоунс“; „Скъпа“-та би могла да бъде изтълкувана като подмазване за спечелване на благоразположението ѝ. А без обръщение? Просто да започна писмото? Не. Би било много сухо.

Ако преживях толкова мъки с обръщението, можете да си представите каква агония пък беше с текста.

Благодаря Ви за любезното писмо, с което ми искате да Ви предоставя материали. Но все пак...

Лошо! Беше много сервилно. Писмото ѝ не беше „любезно“ и защо трябваше да я лаская, благодарейки ѝ? По-добре да бъда самоуверена и нападателна:

Аз току-що получих писмото Ви, с което ме молите да Ви предоставя стихове за запознаване...

[# В. А. и М. А. — Bachelor of Arts u Master of Arts. — Б. пр.]

Прекалено егоистично! (Смачках още един лист хартия.) Никога — четох някъде — не започвай писмо с лично местоимение. От друга страна, как бих могла да кажа „току-що получено“ за нейното писмо, като го държах вече цяла година? Опитай пак.

Не съм забравила Вашето писмо от 12 ноември 1967 г. Съжалявам, че съм толкова лош кореспондент, но...

Прекалено лично. Дали тя иска да ѝ плачеш на рамото заради твоите невротични проблеми с писането на писма? Пука ли ѝ? В крайна сметка две години по-късно след поредица опити написах отворително смирено, кротко и извинително писмо на въпросната издателка, скъсах го десет пъти, преди да го изпратя, препечатах го на машината единадесет пъти, преписах и стиховете си петнадесет пъти (всяка тяхна буква трябваше да бъде съвършена; една грешка, и изхвърлях страницата — така и не се бях научила да пиша на машина); накрая изпратих проклетия плик в Ню Йорк. С обратна поща получих истински топло писмо (което дори параноята ми не би могла да интерпретира зле), уведомление за приемане на стиховете и чек. Колко време предполагате, че щеше да ми трябва, преди да изпратя следващото си писмо, ако бях получила отказ?

Изобщо съществото, което започна да се лекува при д-р Хаппе в Хайделберг, бе измамно самоуверено. Постепенно се научих да седя мирно на бюрото си достатъчно продължително, за да мога да работя. Постепенно се научих и да изпращам ръкописите си, да пиша писма. Чувствах се като човек, преживял удар, който се учи наново да държи писалката, а д-р Хаппе беше моят наставник. Той бе мил, търпелив и забавен. С негова помощ престанах да се мразя. Беше толкова рядък вид психоаналитик, колкото и рядко срещан германец. Аз бях тази, която продължаваше да говори тъпотии от рода на: „Ех, добре, би трябвало да се откажа от безсмислица като писането и просто да родя дете.“ А той пък беше този, който винаги ми посочваше фалша на подобно „решение“.

Не го бях виждала от две и половина години, но му бях изпратила първата си стихосбирка. Разбира се, беше ми отговорил.

— И така — каза докторът като германец от комиксите, какъвто не беше, — виздам, че везе нямате проблеми с писането на писма...

— Не, но със сигурност имам много други... — и му изпях цялата си объркана история за това, което се беше случило от пристигането ни във Виена. Не се наемаше да интерпретира историята ми, само щял да ми припомни това, което ми е казвал многократно преди:

— Вие не сте секретарка, а поетеса. Какво ви кара да мислите, че животът ви няма да бъде сложен? Какво ви кара да мислите, че ще избегнете всеки конфликт? Какво ви кара да мислите, че ще избегнете страданието? Или страстта? Има какво да се каже и за страстта. Не можете ли да си го разрешите и да си самопростите?

— Очевидно не. Проблемът е, че наистина дълбоко в себе си аз съм пуританка. Всички порнографи са пуритани.

— Вие със сигурност не сте порнограф — рече той.

— Не, но ми звучи добре. Харесват ми тези две „р“-ъта. Алитерацията.

Д-р Хаппе се усмихна. Знаеше ли думата „алитерация“, чудех се. Спомних си как винаги го питах дали разбира английския ми. Може би за две и половина години да не беше разбрал нищо.

— Вие сте пуританка — продължи докторът, — и то от най-лошата разновидност. Правите каквото ви харесва, но се чувствате толкова виновна, че не изпитвате никакво удоволствие. За какво всъщност става дума? (По време на лондонското си изгнание Хаппе бе усвоил някои англиканизми. Спомних си, че обичаше думата „всъщност“.)

— Точно това искам да знам — отвърнах.

— Най-лошото нещо е начинът, по който винаги настоявате да направите живота си нормален. Дори да се подложите на психоанализа, животът ви може да не се окаже прост. И защо очаквате да бъде такъв? Може би този мъж е част от това. Но защо захвърляте всичко, преди да сте си дали време, за да решите? Не можете ли да почакате и да видите какво ще се случи по-късно?

— Бих могла да почакам, ако бях по-предпазлива, Но се страхувам, че винаги съм имала проблеми с предпазливостта.

— Като изключим писането на писма — рече той. — Там бяхте много предпазлива. — Вече не съм — отвърнах.

Започваха да излизат от заседанието и ние станахме. Ръкувахме се и си казахме довиждане. Оставена бях да решавам сама дилемата си. Този път нямаше добър Тати, за да ме спаси.

Бенет и аз прекарахме една дълга нощ на взаимни обвинения, като се чудехме дали да предприемем пробна раздяла или двойно самоубийство. Декларирахме любовта си един към друг, омразата си един към друг, амбивалентността си един към друг. Правихме любов,

крещяхме, плакахме и пак правихме любов. Няма нужда да изпадам в повече подробности за всичко случило се. Навремето като че ли си падах по бракове с привкус на духовитост, поне колкото във фарс от Оскар Уайлд, с фини, остроумно аранжирани изневери в стил Айрис Мърдок, но трябваше да призная, че естеството на нашите разправии беше по-скоро като в „Стената“ на Сартър или дори още по-лошо — като в „Докато свят светува“.

На другата сутрин, изтощени, ние се довлякохме на конгреса, където изслушахме заключителните бележки на Анна Фройд на тема агресия, както и други знаменитости (измежду които и Ейдриън, който прочете текста, написан му от мен преди няколко дни).

След заседанието, докато Бенет говореше с приятели от Ню Йорк, аз се озовах в блъсканицата редом с Ейдриън.

— Ела с мен — рече той, — ще си прекараме великолепно — цяла Одисея!

— Изкушаваш ме, но не мога.

— Защо не?

— Да не започваме отново — моля те!

— Ще се навъртам наоколо след обяда, патенце, в случай че си промениш мнението. А сега трябва да поговоря с някои хора и да се прибера в пансиона за багажа. Ще те потърся след обяда, към два часа. Ако не си там, ще почакам около час. Опитай се да решиш, любов. Не се плаши. Разбира се, Бенет също е добре дошъл. — Усмихна се с чудатата си усмивка и ми изпрати въздушна целувка. — Чао, любов — после забърза нанякъде. Мисълта, че никога нямаше да го видя повече, ми подкоси краката.

Сега всичко зависеше от мен. Той щеше да чака.

Имах три часа и половина, за да реша съдбата си. И неговата. И тази на Бенет.

Иска ми се да кажа, че съм го направила очарователно или безгрижно, или даже мръснишки. Откровената мръсница може да бъде един вид стил. Може да бъде своеобразен порив. Но аз съм пълен провал даже и като мръсница. Обикновено подсмърчах. Лазех. Обмислях. Анализирах. Бях досадна дори на самата себе си.

Агонизирах по време на обяда във Фолксгартен с Бенет. Агонизирах заради агонията си. Агонизирах и в бюрото на Америкън Експрес, където в 14,00 часа следобед седяхме и се опитвахме да

решим дали да вземем два билета за Ню Йорк или два за Лондон, или един, или нито един.

Беше отчайващо. Тогава си спомних за усмивката на Ейдриън и за възможността никога повече да не го видя, и за слънчевите следобеди, прекарани в плуване, и за шегите, и за приказните пиянски препускания из Виена и излетях като луда от представителството на Америкън Експрес (оставяйки Бенет да стърчи там); почти затичах по улиците. Чатках по паважа с високите си токове, на два пъти изкълчих глезена си, хлипайки на висок глас, с изкривено лице, цялото набраздено с грим. Знаех само, че трябваше да го видя отново. Мислех си за това, как ме дразнеше, че винаги залагах само на сигурно. Мислех си и за това, което беше казал за куража да стигнеш дъното в самия себе си, за да видиш какво ще намериш там. Мислех си за всичките правила за предпазливост на послушно момиченце, с които бях живяла досега — добра студентка, предана дъщеря, вярна съпруга с комплекс за виновност, дете изневерява само в мислите си, — и поне този път реших да бъда смела и да следвам емоциите си независимо от последиците. Сетих се за д-р Хаппе, който ми казваше: „Ти не си секретарка, а поетеса — защо очакваш, че в живота ти няма да има усложнения?“ Сетих се за Д. Х. Лоурънс, избягал с жената на настойника си, за Ромео и Жулиета, умрели заради любовта, за Ашенбах, преследващ Таджио през чумавата Венеция, за онези действителни и измислени хора, вдигнали и изгорили зад себе си всички мостове и заминали някъде там, в синята шир. Аз бях една от тях! А не уплашена домакиня! Аз летях!

Страх ме беше, че Ейдриън вече е заминал без мен. Тичах все по-бързо, губех се из уличките, въртях се в кръг, едва избягвах превозните средства. Била съм толкова замаяна по време на целия си престой във Виена, че едва се ориентирах наоколо, макар да бях минавала десетки пъти напред-назад по тези квартали. В паниката си не виждах уличните табели, но препусках напред, търсейки познати сгради. Проклетите му рококо палати — изглеждаха удивително еднакви! Накрая забелязах една конна статуя, която ми се стори позната. След това — някакъв вътрешен двор и един пасаж (едва си поемах дъх), после — още един двор и друг пасаж (по мен се стичаше пот), докато най-накрая стигнах в двор, пълен с коли, и нацелих Ейдриън, хладнокръвно облегнат на триумфа си, да прелиства някакво списание.

— Ето ме! — казах аз, останала без дъх. — Беше ме страх да не заминеш без мен.

— Бих ли направил такова нещо, любов? (Би го направил! Би!)

— Ще си прекараме чудесно — ухили се той.

Подкарахме директно към хотела, без да се загубим поне този път. Горе нахвърлях дрехите си в сака (балната рокля с пайетите, влажните бански, шорти, нощници, дъждобран, жарсени рокли за пътуване — всичко смачкано, разбъркано и натъпкано заедно). После седнах да напиша бележка на Бенет. Какво бих могла да му кажа? Потта се стичаше, примесена със сълзи. Писмото звучеше повече като любовно послание, отколкото като прощално. Казвах му, че го обичам (обичах го). Казвах му, че не знам защо трябва да се махна (не знаех), но че просто чувствам отчаяно, че трябва да го сторя (чувствах го). Надявах се, че ще ми прости. Надявах се, че бихме могли да премислим живота си и да опитаме пак. Оставях му адреса на хотела в Лондон, където първоначално мислехме да отседнем с Ейдриън. Не знаех какво ме очаква, но вероятно щях да изплувам в Лондон. Оставях му дузини телефонни номера на хора, с които възнамерявах да се видя в Лондон. Обичах го. Надявах се, че ще ми прости. (Писмото вече беше повече от две страници.) Вероятно продължавах да пиша, за да не бъде принудена да тръгва. Написах, че не зная какво върша (не знаех). Написах, че се чувствам ужасно (чувствах се). И докато пишех „Обичам те“ за десети път, Бенет влезе в стаята.

— Заминавам — разплаках се. — Точно ти пишех писмо, но сега вече то става ненужно. — Започнах да късам писмото.

— Недей! — рече той, изтръгвайки го от ръцете ми. — Това е всичко, което ми остава от теб.

Тогава наистина започнах да плача с дълги, страховити хълцания.

— Моля те, моля те, прости ми! — тресях се аз. (Екзекуторът искаше прошка от осъдения, преди да падне секирата.)

— Не ти трябва опрощение — отсече Бенет. Започна да хвърля нещата си в куфара, който бяхме получили като сватбен подарък от същата приятелка, дето ни беше запознала. Дълъг й щастлив брак. Много пътешествия по житейския друм.

Дали не бях създавала цялата тази сцена само заради по-голямата ѝ наситеност? Никога не бях го обичала повече. Никога повече не бях

искала да остана с него. Затова ли трябваше да си отида? Защо не каза той „Остани, остани — обичам те“? Не го направи.

— Не мога да живея повече в тази стая без теб — рече Бенет, като хвърляше пътеводители и всякакви боклуци в куфара си.

Слязохме долу заедно, тътрейки багажите си. Помотахме се на рецепцията, докато плащахме сметката. Ейдриън чакаше отвън. Ако само си беше тръгнал! Но той чакаше. Бенет искаше да знае дали имам тръгачески чекове и картата си на Америкън Експрес. Добре ли съм? Опитваше се да каже „Остани, обичам те“. Това беше неговият начин на казване, но аз бях толкова омагьосана, че го разшифровах като „Върви!“.

— Трябва да се махна за известно време — казах отново, колебаейки се.

— Ти няма да си сама — аз оставам сам!

Вярно беше. Една истински независима жена щеше да отиде в планината и да медитира, а не да хукне с Ейдриън Гудлъв в някакъв раздрънкан триумф.

Отчаяна бях. Въртях се и се размотавах.

— Какво, по дяволите, чакаш? Защо не тръгваш вече?

— Ти къде отиваш? Къде мога да те намеря?

— Отивам на летището. Отивам си вкъщи. Може да отида в Лондон да видя дали ще ми осребрят чартърния самолетен билет, или може би направо ще се прибера. Не се грижи. Какво ти пука?

— Пука ми. Пука ми!

— Обзалагам се!

И тук аз взех куфара си и излязох от хотела. Какво повече можех да сторя? Бях се нарисувала в ъгъла. Бях се вписала в този банален сюжет. Отсега нататък всичко беше въпрос на облог, на риск, на игра на руска рулетка, на тест за Женственост. Нямаше връщане назад. Бенет стоеше там много спокойно и спасяваше честта. Носеше яркочервено поло. Защо не изтичаше и не забиеше един в ченето на Ейдриън? Защо не се бореше за това, което беше негово? Биха могли да се дуелират във Виенската гора, използвайки томове на Фройд и томове на Лейнг вместо щитовете. Биха могли да се дуелират с думи поне. Една дума от страна на Бенет, и аз бих останала. Но нищо такова не стана. Бенет предполагаше, че беше мое право да си отида. И аз

трябваше да се възползвам от него, макар вече да ми се повръщаше от това.

— Нямахте те повече от час, патенце — рече Ейдриън, докато слагаше куфара ми в багажника на колата; той го наричаше „ботуша“. И зацепихме, напуснахме Виена като двойка изгнаници, бягащи от нацистите. На пътя, докато подминавахме летището, ми се прииска да изкрещя: „Спри! Остави ме тук! Не желая да заминавам!“ Мислех си за Бенет, който стоеше сам в червеното си поло и чакаше някакъв самолет за някакво друго място. Но беше твърде късно. За добро или за зло, бях попаднала вече в тази авантюра и нямах представа дори къде можеше да ме отведе тя.

[# „The boot“ = значи „ботуш“, както и „багажник“, но американците употребяват друга дума за багажник. — Б. пр.]

11.

ПРЕОСМИСЛЯНЕ НА ЕКЗИСТЕНЦИАЛИЗМА

*... Екзистенциалистите декларират,
че ги е обзело пълно отчаяние.
И все пак продължават да пишат.*
У. Х. Одън

Когато свързах съдбата си с тази на Ейдриън, аз влязох в свят, в който правилата, по които живеехме, бяха неговите правила — макар, разбира се, той да се преструваше, че няма никакви правила. Беше забранено например да се питаме какво ще правим утре. Предполагаше се, че екзистенциалистите не споменават думата „утре“. Тя трябваше да бъде прокудена от нашия речник. Беше ни забранено да говорим за бъдещето или да се държим така, сякаш то съществуваше. Бъдещето не съществуваше. Съществуваха само шофирането, къмпингите и хотелите. Съществуваха само нашите разговори и гледката през предното стъкло на автомобила (което Ейдриън наричаше „уиндскрийн“). Зад нас беше миналото, към което се обръщаме все по-често, за да минава времето и за да се забавляваме взаимно (по начина, по който родителите измислят игри на държави или на „познай-как-се-казва-тази-песен“ за отегчените си деца по време на дълги автомобилни преходи). Разказвахме си пространни истории за нашето минало, разкрсявахме, бродирахме, драматизирахме като истински романисти. Разбира се, преструвахме се, че казваме истината, цялата истина и нищо друго освен истината, но никой (както твърди Хенри Милър) не може да изрече абсолютната истина; и дори нашите привидно най-автобиографични откровения бяха частично изфабрикувани — литература, казано накратко. Подкупвахме бъдещето, говорейки за миналото. През цялото време се

чувствах като Шехеразада: забавлявах моя принц с нови и нови истории, за да не свърши рязко и неочаквано главната приказка. Всеки от нас можеше (теоретически) да хвърли кърпата, когато пожелаеше, но аз се страхувах, че беше по-вероятно да

[# Windscreen — англ. дума за предно стъкло. — Б. пр.]

Windshield — американска дума за предно стъкло. — Б. пр.]

го стори Ейдриън, отколкото аз, така че продължавах доброволно да го забавлявам. Когато съм заложила на някой мъж и съм сама с него дни наред, едва тогава осъзнавам повече от всякога колко всъщност съм неосвободена. Естественият ми импулс е да раболепнича. Цялото ми надутото бунтарство е само реакция на моята дълбоко вкоренена сервилност.

Почувствате ли, че ви е забранено да говорите за бъдещето, изведнъж си давате сметка в каква степен то изпълва настоящето, каква част от всекидневния живот обикновено преминава в правене на планове и в опити да се контролира онова, което предстои. Независимо от обстоятелството, че нямате никакъв контрол над него. Идеята за бъдещето е нашето голямо забавление, развлечение и начин за убиване на времето. Елиминирате ли го от мислите си, остава само миналото и едно предно стъкло на автомобил, изпръскано с размазани мушици.

Ейдриън установяваше правилата, но пак той проявяваше склонността често да ги сменя, за да ги пригажда към себе си. В този смисъл ми напомняше на по-голямата ми сестра Ренди от времето на нашето детство. Ренди ме научи да играя на зарове, когато бях на седем години (а тя на дванадесет), но имаше навика да променя правилата всяка минута в зависимост от това, което беше хвърлила. След десетминутна игра с нея аз изгубвах цялото внимателно натрупано в прасето-касичка мое съкровище, докато тя (макар че започваше разорена) в крайна сметка се опаричваше като Скай Мастърсон. Без значение колко ми се бе усмихвала Госпожа Късмет. Накрая винаги аз бях губещата.

— Дюшеш! Аз побеждавам! — изкрещяваше сестра ми.

— Наистина ли? (Имах навика да спестявам долара, даден ми за джобни пари, като мравка, докато Ренди похарчваше своя като щурец, но тя винаги се оказваше паралия, а моя милост — банкрутирала.) Рисковете на първородния. А аз — вечната изтърсачка. Ейдриън дори беше роден в една година с Ренди (1937) и също имаше по-малък брат,

когото се беше старал години наред да тормози. Бързо подехме нишката на тези стари схеми на поведение, докато си проправяхме път през лабиринта на стара Европа.

Опознахме бедняшкия Австрийски пансион с дантелените му пердета във фоайето и наредените кактуси по первазите на прозорците, с червенобузестата му стопанка (която винаги ни питаше колко деца имаме — сякаш бе забравила какво сме казали на нейната двойница километри по-назад), с чудатия огромен креват, чийто матрак беше разделен на три хоризонтални части (вдлъбнатините се намираха на стратегически телесни ориентири — като гърдите и гениталиите, — така че неминуемо да се събудите по средата на нощта с едно зърно или с един тестис, предполагам, заклепени между част I и част II или между част II и част III). Опознахме и австрийските пухени юргани, които ви обливаха в пот през ранните часове на нощта, плъзгаха се по магически начин на пода точно когато заспivate дълбоко, вследствие на което цялата нощ ги дърпате нагоре и най-накрая се събуждате с чудовищно подути устни и очи от вековния прах (и други още по-зловещи алергени), събран от тях.

Опознахме закуските в пансионите, състоящи се от студени твърди малки хлебчета, фабрично опаковани конфитюрчета от кайсии, мизерни охлювчета масло и великански купи с *safe' au lait* с плуващи отгоре набръчкани ципички. Опознахме най-скромните къмпинги с всепроникващата им воня на клоака, с дългото ламаринено корито за миене на лице и на зъби, със застоялата, бъкаща от комари дупка за плуване (където Ейдриън неизменно се бухваше) и с развеселените германски граждани, които водеха брилянтни разговори за английската кукленска палатка на Ейдриън (под чийто нажежен найлон в цвят електрик спяхме) и ни разпитваха за живота ни като ужасно опитни шпиони. Опознахме автоматите по германските аутобани с техните порции кисело зеле с наденички, картонени подложки с реклами на бира, смърдящи платени тоалетни и машини, продаващи сапун, кърпи и презервативи. Опознахме германските бирарии на открито с лепкавите маси и закръглени сервитьорки на средна възраст и с пияните шофьори на камиони, които ми подхвърляха мръсни забележки, докато си проправях, клатушкайки се от алкохола, неуверено път към тоалетната.

От обяд нататък обикновено бяхме пияни. Фучахме по аутобана с колата с дясно управление, сечахме лошо завоите, преследвани от фолксвагени, дето караха със 130 км в час, от мерцедеси-Бенц, светкащи агресивно с фаровете си, които караха със 180 км, и от беемвета, които пък се опитваха да ги задминат. На германеца му беше достатъчно само да съзре английския ни регистрационен номер, за да се втурне и да се опита да ни изблиска от пътя. Ейдриън също караше като маниак, задминаваше от забранената страна, сновеше напред-назад в платното за камионите, дразнеше се от германците и се опитваше да ги изпревари. Някаква част от мен се ужасяваше от тези щуротии, а другата изпадаше във възторг. Живеехме на ръба на пропастта. Сякаш щяхме да загинем в страхотна катастрофа, дето щеше да заличи всяка следа от нас и от греховете ни. Поне знаех със сигурност, че не ми беше скучно.

Подобно на всички хора, затормозени от мисълта за смъртта, които мразят да пътуват със самолет, които изучават в огледалото и най-малките си бръчки и изпитват болезнен страх от рождените дни, които се притесняват, че ще умрат от рак или от тумор в мозъка или от аневризъм, и аз тайно съм влюбена в смъртта. Страдам патологически по време на редовния рейс от Ню Йорк за Вашингтон, но зад волана на спортна кола сигурно ще вдигам 180 км в час без колебание и ще ми харесва всеки ужасяващ миг. Възбудата да знаеш, че можеш да бъдеш авторът на собствената си смърт, е по-силна от оргазъм. Сигурно нещо подобно са изпитвали камикадзетата, сътворили собствената си гибел и пометени от нея, вместо да чакат да бъдат изненадани някоя сутрин в сигурните си легла в Хирошима или Нагасаки.

Имаше и друга причина за тежкото ни пиянство, а именно — моите депресии. Люшках се между възторга и отчаянието (себененавист за стореното от мен, черно отчаяние за това, че бях с мъж, който не ме обичаше, тревога за бъдещето, което не биваше да споменавам). Така че се напивахме, а през пиянските ни хихикащи шутовщини отчаянието губеше очертанията си. Разбира се, то никога не изчезваше напълно, ала се понасяше по-леко. Все едно да се напиеш в самолета, за да преодолееш страха си от летене. Все още вярваш, че ще умреш, щом звукът на моторите се промени, но вече не ти пука. Дори идеята ти харесва. Представяш си как се плъзгаш надолу през

пухкавите облаци в синия океан преизпълнен от най-съкровениите ти детски спомени.

Опознахме френските камионджийски паркинги с италианските им кафе-машини, правещи превъзходно, гъсто еспreso. Изпитахме удоволствието от елзаската бира и кутиите праскови, закупени край пътя от фермерите. Разбрахме, че сме във Франция, когато светлините на фаровете на колите преминаха от бяло в жълтия цвят на горчица, а хлябът стана превъзходен. Пропътувахме най-грозната част на Франция — ивицата близо до германската граница, където криволичеха разбитите двупосочни пътища, а французите отказваха да ги поправят, твърдейки, че и без това германците стигат прекалено бързо до Париж. Сменихме безкрайна поредица от евтини хотелчета с електрически крушки от по два вата и с бидета, насрани от мухите (пикаехме в тях, защото не ни се щеше да се тътрим до гадната обща тоалетна, чието осветление се включваше само след като сте си изпочупили ноктите при опита ви да заключите вратата). Опознахме и най-шикозните къмпинги с вътрешни тоалетни и барове с жукбокс, от който гърмяха Битълсите. Но в повечето случаи (беше месец август и всеки европейски бюргер беше отишъл на къмпинг със своите 2,5 деца) намирахме най-добрите къмпинги препълнени, та се налагаше да разпъваме палатката си край пътя (и да серем клекнали, докато бурените ни бодяха гъзовете, а конските мухи бръмчаха заплашително близо до отворстията ни, за да кацнат на пресните лайна). Опознахме Autostrada del Sole с фантасмагоричните автогрилове на Павезе — виденията на Фелини за опакованите в целофан вкусоти, планини от играчки, бурета със завити в сребърно фолио panetone, бурканчета с конфитюри, украсени с панделки като подаръци, и велосипеди на три колела, повлекли гирлянди от захаросани плодове и близалки. Опознахме италианските лудници, които фучаха със своите фиатчинкуеченти с по 150 км в час, но успяваха винаги да спрат, за да се прекръстят или да пуснат някоя и друга лира в кутията за събиране на помощи пред крайпътния Исус. Опознахме десетки големи и малки летища в Германия, Франция и Италия, защото в момента, в който отзвучаваше ефектът на втория за деня бирен тур, а тоталната депресия ме връхлетеше отново (заедно с вторичните симптоми на

[# Panetone — хляб, хлебни изделия, сладкиши (ит.). — Б. пр.]

главоболието и махмурлука), аз се паникьосвах и заповядвах на Ейдриън да ме закара до най-близкото летище. Той никога не каза „не“. Оо, замълчаваше и се правеше на разочарован от мен, но нито веднъж не се противопостави директно на което и да било ясно изразено мое желание. Тръгвахме към най-близкото Flughafen или Aeroporto, загубвахме се, питахме за посоката десетки пъти през цялото време. Когато стигаме там, неизбежно се оказваше, че следващият самолет е след два дена или пък че е препълнен (Европа през август: всички са във ваканция), или пък че е излетял преди две минути. И тогава се намираше някой бар на летището и ние пиехме още бира, и Ейдриън ме целуваше и се майтапеше с мен, и ме хващаше разнежено за задника и ми говореше за споделеното ни приключение. Така че за момента си тръгвахме отново в добро настроение. В края на краищата не бях и напълно сигурна имах ли къде другаде да отида.

Нашата обиколка едва ли бе ваканционно пътешествие. Това, че правехме лупинги, зигзаги и карахме в кръг, се дължеше на факта, че маршрутът ни се определяше не от забележителностите или от белязаните с три звезди на пътеводителя Мишлен атракции, а от собствените ми главозамайващи настроения и в по-малка степен от тези на Ейдриън. Карахме на зигзаг от депресия до депресия, правехме лупинги около пианските ни изпълнения, обикаляхме в кръг около добрите мигове. Маршрутът ни в географско отношение беше пълен провал, но, разбира се, мога да констатирам това в ретроспекция, докато отбелязвам сега местата, които сме избродили. Престояхме в Залцбург достатъчно дълго, за да посетим Geburtshaus на Моцарт, да се натъпчем с Leberknodel, да преспим на пресекулки, след което да продължим за Мюнхен. Криволичехме през Мюнхен и оттатък Алпите, обикаляхме разни замъци, построени от Лудия крал Лудвиг Баварски, изкачихме виещия се път до Schloss Neuschwanstein под внезапен порой, обиколихме замъка с цяла армия hausfraus с формата на картофи, с ортопедични обувки, дето ни ръгаха с лакти, минавайки покрай нас, издаваха гърлени звуци на мелодичния си език и

[# Първата част на израза е на немски; втората — на френски. — Б. пр.]

почервенияха като цвекло от гордост при мисълта за своето славно национално наследство от Вагнер, Фолксваген и Wildschwein.

Спомням си околността край Нойшванщайн с почти кошмарна яснота: Алпите — същинска пощенска картичка; облаците, закачени като на кука по зъберите на планинските върхове; артрозиралите пръсти на ланския сняг, които ерозираха Аретите; безмълвните рогове на върховете, които се сблъскваха с опушеното синьо небе; кадифените зелени ливади в долините (ски-писти за начинаещи през зимата) и кафявите и бели къщи с островърхи покриви, разположени като в детска игра.

Най-известният германски замък не е нито в Швецинген или Шпеер, Хайделберг или Хамбург, Баден-Баден или Ротенбург, Берхтесгаден или Берлин, Байройт или Бамберг, Карлсруе или Кранихщайн, Елинген или Елц, а в Дисниленд, Калифорния. Изумително е колко много си приличат в умствено отношение Уолт Дисни и Лудият крал Лудвиг Баварски. Нойшванщайн на Лудвиг е фалшивата представа на деветнадесети век за едно средновековие, което никога не е съществувало. Замъкът на Дисни е една фалшификация на фалшификацията.

Изпаднах в транс най-вече от измазаната и отоплена пещера на Лудвиг, намираща се между спалнята и кабинета, с гипсови сталактити и сталагмити, осветени с неоновозелени прожектори и изпъстрени с фрески на Зигфрид и Танхойзер (изобразяващи дебели руси богини с гърди, гладки като епоксидна смола, и войни с руси бради, подслонени върху мъхести скали в зашумени долчинки. Бях хипнотизирана от портрета на Лудвиг и от налудничавия му поглед. И навсякъде, из целия Schloss, се ширеше това, което е най-закърнялото, най-сентименталното и най-отблъскващото в немската култура — най-вече тази хвалипръцковщина, самопоздравяващата се убеденост в спиритуалността на тяхната „раса“: ние сме geistig народ, ние чувстваме дълбоко, ние обичаме музиката, ние обичаме горите, ние обичаме звука на маршируващи крака...

Забележете купидончетата и гълъбиците, кръжащи около Танхойзер, облегат на сивата гипсова скала,

[# Известен остър планински хребет. — Б. пр.]

[## Духовни, умни, одухотворени (нем.). — Б. пр.]

подпрял нарисувания си сатенен лакът върху претруфените драперии, които се развяват от угоения ханш на Венера. Но най-вече забележете как в този замък, в тази живопис, в тази страна (както в

Дисниленд) не е оставено нищо на въображението. Всяко листо е прецизно нарисувано и оцветено; всяка гърда е втренчила педантично зърното си към вас като око на идиот; всяко перце от крилото на купидон потрепва осезаемо. Никакво въображение — ето как се създава звярът!

След Мюнхен и околностите му подкарахме на север, чак до Хайделберг (спирайки с лупинги и зигзаги през целия път), хванахме аутобана за Базел (швейцарски шоколад, швейцарско-немски език и мрачна катедрала от пясъчник, извисяваща се над Рейн), после за Страсбург (родина на плънката от гъши дробчета и славната бира), последва бясна обиколка на зигзаг по второстепенни пътища, водещи повече или по-малко към Париж, после надолу, през Южна Франция, към Италия (през Ривиерата), на юг — чак до Флоренция, след това отново на север — до Верона и Венеция, през Алпите, през Тичино и пак в Австрия, после — отново нагоре, на север, през Германия, та чак във Франция и накрая — в Париж, за последен път, където истината (или една от всичките) ми беше разбулена, но не ме (все още не) направи свободна.

Колкото и невероятен да изглежда този нерационален маршрут, още по-невероятно ще бъде, когато си дадете сметка, че всичко това отне само две и половина седмици. Не видяхме почти нищо. През цялото време карахме и си говорехме. И се чукахме. Ейдриън беше импотентен, когато го желях насаме, но ставаше ненаситно мъжествен на най-публичните места: в кабинките на плажа, по паркингите, по летищата, развалините, манастирите и църквите. Ако не можехме да нарушим поне две забрани с един акт — въобще не го интересуваше. Това, което наистина би го възпламенило, е вероятно възможността да начука майка си в църквата. Благословена си ти измежду жените и благословен да бъде плодът на утробата ти и т.н.

Говорехме. Говорехме. Говорехме. Психоанализа на коледа. Възпоминание за отминали неща. Направихме списъци, за да минава времето: моите бивши гаджета, неговите бивши гаджета, различните видове чукане (групово чукане, любовно чукане, виновно чукане и т.н.), различните места, където сме се чукали (в тоалетната на Боинг 707, в безлюдния еврейски параклис на старата Куин Елизабет, сред развалините на абатството в Йоркшир, в гребна лодка, в гробищата... Трябва да си призная, че съм правила някои от гореизброените неща,

но главното беше да се забавляваме, а не чистата истина. Не предполагате, убедена съм, че казвам чистата истина дори сега?).

Ейдриън като всеки друг психиатър, когото съм познавала или когото съм чукала, искаше да намери схеми в миналото ми. За предпочитане повтарящи се, автодеструктивни схеми, но и всякакви други можеха да свършат работа. И, разбира се, аз се опитвах да му услужа. Дори не беше трудно. Когато става дума за мъже, на мен винаги ми липсва простото качество, наречено предпазливост или можете да го наречете „здрав разум“. Срещна ли тип, от когото всяка друга себеуважаваща се жена би избягала на километри, аз някак си мога да открия нещо умилително във всички негови съмнителни качества, нещо непреодолимо привлекателно във всички негови мании. На Ейдриън му харесваше да слуша това. Естествено той изключваше себе си от компанията на изброените психопати. Никога не му хрумна, че и той представляваше част от някаква схема.

„Аз съм единственият мъж, когото познаваш и когото не можеш да категоризираш“, казваше триумфално. След което ме чакаше да категоризирам другите. И аз го правех услужливо. О, знам, че превръщах живота си в шаблон от естрадна песен, в сериен номер, в история на плюшено мече, в тъжна шега, в нищо. Мислех си за всичките тези копнежи, за цялата болка, за писмата (изпратени и неизпратени), за пианските истерии, за телефонните монолози, за страданията, за размисъла, за анализа, вложен във всяка една от тези връзки. Знаех, че начинът, по който ги описвах, беше предателство спрямо тяхната сложност, тяхната човечност, тяхната обърканост. Животът не беше сюжет. Далеч по-интересен е от всичко, което можете да разкажете за него, защото езикът поради самата си същност подрежда нещата, а животът в действителност е изграден от безпорядък.

Дори тези писатели, които уважават красивата му анархия и се опитват да я предадат цялостно в своите книги, в крайна сметка я правят да изглежда много по-подредена, отколкото е била някога, и всъщност не казват истината. Никой автор не може никога да каже истината за живота просто защото той е много по-интересен от всяка книга. И никой автор не може да каже истината за хората поради това, че те са много по-интересни от всякакви герои.

— И така, престани да философстваш за шибаното ти писане, а ми разкажи за първия си съпруг — каза Ейдриън.

— Окей! Окей!

12. ЛУДИЯТ

На влюбения мозъка бълбука, като на лудия, в представи странни, отхвърляни от трезвия ни разум. Да, тези луди, влюбени, поети са цели от приумици излети. Един — това е лудият — измисля страшилища, каквито няма в ада. Побъркан също, влюбеният вижда в грозницата си чара на Елена. Поетът пък във трескав унес мята очи между небето и земята и щом фантазията му роди каквото и да е, той в миг с перото описва го така, че за четеца превръща своето въздушно нищо във нещо с местожителство и име!

Шекспир „Сън в лятна нощ“

Превод — Валери Петров.

Ще трябва да си го представите: нисък, мургав, с гъста тъмна брада — комбинация от Питър Лоре, Алфред Дрейк и Хъмфри Богарт (както Пиа и аз бихме казали) или понякога като Едуард Робинсън в ролята на Малкия Цезар. Обичаше да говори грубо, по начина, по който го правеха филмовите герои от времето на неговата младост. Беше, както се изразяваше самият той, филмохолик и дори в колежа ходеше понякога на два или три филма дневно, за предпочитане (според любимото му определение) „в повръщателните къщи“ — тези очукани киносалони на 42-ра улица, където спяха разни несретници, а перверзните (майката на Брайън ги наричаше „преверсните“) ходеха да се лигавят и където прожектираха по два или даже по три филма за войната, уестърни или епопеи от Римския Форум.

Освен склонността му към долнопробни филми и към жестовите на Едуард Дж. Робинсън Брайън беше гений, хлапе с доказан коефициент на интелигентност 200 плюс, което пристигна в Колумбийския университет с успех, счупващ всички рекорди в

историята на колежа, с всякакви награди и отличия от всички посещавани от него калифорнийски училища и с впечатляващо досие от психически кризи, започнали още от шестнадесетгодишната му възраст. Впрочем аз узнах за тях много по-късно — чак след като се оженихме и след като той бе хоспитализиран отново. Този пропуск не се дължеше толкова на измама от негова страна, колкото на факта, че Брайън никога не бе гледал на себе си като на луд. Светът беше луд. В това отношение аз естествено бях съгласна с него — чак до момента, когато се опита да излети през прозореца и да ме вземе със себе си.

Вероятно бляскавият ум и словесните фойерверки на Брайън ме накараха най-вече да се влюбя в него. Той беше изключителен мимик, зашеметяващ приказливец, един от тези надарени разказвачи, излезли сякаш от дъблински пъб или от пиеса на Дж. М. Синдж. Брайън имаше „чене“; той беше Плейбойт от Западния свят (от Лос Анжелес направо). Винаги съм ценяла високо думите и често съм правила грешката да вярвам далеч повече на словото, отколкото на действието. Сърцето ми (и пътката ми) могат да бъдат отдадени срещу съдържателна фраза, добър стих, чист куплет или зашеметяваща поетическа фигура. Чували ли сте някога американската рокпесен, наречена Бейби, лет ми бенг юър бокс, която се появи за кратко в ефир, преди да бъде осъдена на забвение? Беше нещо такова:

Бейби, нека те начукам,

бейби, нека да посвиря на твоето пианце...

Е добре, в моя случай би звучало така:

Сладурче, нека тресна твоето поетическо сравнение, сладурче, нека да поспя в твоята цезура...

Определено бях изперкала по Брайъновата „мозъчност“. Нямате представа на какво приличаха другите „умняги“ в Колумбийския университет по онова време: памучни ризи с двадесет и пет течащи скапани химикалки в малкия си джоб, яркооцветени рамки на дебелите си очила, пъпки по ушите, циреи по вратовете, омачкани панталони, мазни коси и (понякога) ръчно плетени уармулkes, закрепени със самотна фиба. Те циркулираха с метро между майчината си паница мацох-бол супа в Бронкс и класните стаи в Мозис Хейдз и Джилбърт Хайет на Морнингсайд Хайтс, където научаваха достатъчно литература и философия, за да получат шест плюс, но, изглежда, никога не успяваха да се разделят с дървенящината си, с ученическата

си позиция на отбранителност и с тоталната си липса на привлекателност.

Брайън също получаваше само шест плюс, но имаше това, което липсваше на онези: стил. Изглеждаше, че никога не отделя време за учене. Имаше ли да пише десет страници материал, просто взимаше десет листа машинописна хартия от пакета и на един дъх натракуваше върху тях произведение за шестица. Често сътворяваше въпросните чудеса от по десет страници същата сутрин на деня, в който трябваше да ги предаде. И знаеше, знаеше, знаеше сума неща. Не само средновековна история и историята на древния Рим, не само философите на Възраждането и Отците на ранната църква, не само подробностите за ръкополагане и обличане във власт, за годишните отчети на Кралската съкровищница или за политическия августинианизъм, за Ричард Лъвското сърце и Ролло, херцог на Нормандия, не само за Абелар и Алкуин, за Александър Велики и Алфред Велики, не само за Бюркхард и Боовулф, Аверойс и Авиньон, голиардичната поезия и грегорианската реформа, Хенрих Лъва и Хераклит, естеството на ереста и трудовете на Томас Хобс, Юлиан Апостола и Джакононе да Тоди, *Nibelungenlied* и историята на номинализма, но също така за вината от дадена реколта и за ресторанти, имената на всички дървесни видове в Сентръл парк, пола на всички гинко на Морнингсайд Драйв, имената на птиците, имената на цветята, датите на които бяха родени децата на Шекспир, точното място, на което Шели потънал, хронологията на филмите на Чарли Чаплин, точната анатомия на говедата (и съответно как да се избират парчета месо в супермаркетите), думите на всички песни, написани нявга от Гилбърт и Съливън, Кataloга на Къохел на всички Моцартови творби, олимпийските шампиони във всяка една дисциплина през последните двадесет години, отбелязаните точки от всеки водещ американски играч на бейзбол, героите на всеки роман на Дикенс, датата, на която за първи път се е появил Мики Маус, датите на производство и марките на елитните коли и колко от тях са останали и кой ги притежава („Бугати“ и „Хиспано-Суиза“ бяха предпочитаните от него), вида на броните, носени през шестнадесети век (и как и по какво се различаваха от броните от тринадесети век), начина по който се съвкупляваха жабите и се съешваха иглолистните, всички секспози

от Кама Сутра, имената на всички инструменти за мъчения от средновековието и т.н., и т.н. *ad infinitum*...

[# Еврейски шапчици. — Б. пр.]

Еврейски училища в Ню Йорк. — Б. пр.]

До безкрайност. — Б. пр.]

Изглежда ли ви противен? Някои намираха, че е такъв. Но на повечето им се струваше забавен. Беше роден клоун, като от водевил, приказваше нонстоп. Правеше впечатление, че винаги пращи от енергия. Можеше да свърши за един ден повече неща, отколкото хората вършеха за десет. Винаги изглеждаше така, сякаш ще изскочи от кожата си. Естествено това ме привличаше — с моя бумтящ глад, с моя вълчи апетит да опитам всичко. Срегнахме се през втората седмица на първата ни университетска година (той беше в горния курс) и оттогава насетне станавме почти неразделни. О, запазвах си правото да излизам и с други хора от време на време, но Брайън имаше грижата да бъде така заангажирана с присъствието му, с приказките му, с подаръците му, с писането на материалите ми, с изравянето на книгите, от които се нуждаех, с писмата и телефонните му обаждания, и цветята, и стиховете с обет за вечна преданост — че другите момчета неизбежно ми изглеждаха като много бледи имитации.

По онова време съществуваша така наречените Майтапчии и Интелектуалци, или Момчешки братства и Независими. Брайън не попадеше в нито една категория, а всъщност бе и във всичките. Той беше оригинал, характер, енциклопедия от информация по всякакви въпроси с изключение може би на секса, където отначало познанията му бяха повече теоретични, отколкото практични. Загубихме девствеността си заедно. Или почти. Казвам „почти“, защото е съмнително дали ми беше останала някаква девственост след всичките тези години на усърдно ръкоблудство и редовна мастурбация, а Брайън беше ходил веднъж в публичен дом в Тихуана, когато станал на шестнадесет години — подарък за рождения ден от баща му; закарал ги там с цяла сюриса приятели; нещо като майтапа на купона.

Както го описваше Брайън — експериментът бил пълно фиаско. Курвата все викала: „Бързай, бързай!“, и Брайън загубил ерекцията си, но баща му (както станало и при Едип) я бил наебал преди това, а приятелите му чукали по вратата. Не приличало много на посвещение: пенетрация, както го наричат в ръководствата по секс, не била

осъществена. Така че, предполагам, би могло да се каже, че загубихме девствеността си заедно. Аз бях на седемнадесет години („примамка за затвора“, както старомодно ме нарече Брайън), а той беше на деветнадесет. Познавахме се от два месеца — два месеца на издевателства над нашите инстинкти в Ривърсайд парк, под масите на Класическата библиотека, където „учехме заедно“ (под бдителните празни погледи на Софокъл, Перикъл и Юлий Цезар), на кушетката в дневната на родителите ми, в книгохранилищата на Бътлъровата библиотека (по-късно бях шокирана да науча, че някои кощунствени студенти и понастоящем се чукат там). Най-накрая си дарихме един другиму „финалното благоволение“ (за да използвам очарователния термин от осемнадесети век) в приземния апартамент на Брайън на Ривърсайд Драйв, където хлебарките (или може би бяха водни бръмбари) изглеждаха по-големи от юмрука ми (или от пениса му), и двамата съквартиранти на Брайън не престанаха да чукат на вратата под претекст, че искат The Sunday Times „ако вече сме го направили“.

Стаята на Брайън — една от шестте в обширния партер — имаше обща стена с помещението на парния котел. Това беше единственото отоплително съоръжение. Лявата стена беше постоянно гореща като огнени езици; другата — по-студена от циците на вещица (изразът на Брайън). Температурата се регулираше единствено чрез отваряне на прозореца (който пък гледаше към някакъв сорт циментено дефиле, цял етаж по-ниско от нивото на тротоара). Понеже вятърът духаше откъм реката, той бе достатъчно хладен, за да противодейства на горещината от котелното, но не и на нашата.

Ето в този романтичен декор се радвахме първоначално един на друг, докато пружината на леглото втора употреба скърцаше; Брайън в трепетно очакване го беше купил преди две седмици от някакъв порторикански вехтошар на Колъмбъс авеню.

На финала, разбира се, ми се наложи да го прелъстявам. Сигурна съм, че от Райската градина до наши дни никога не е било другояче. След което плаках и се чувствах виновна, а Брайън ме утешаваше, както вероятно векове наред мъжете са утешавали девствениците, които са ги съблазнили. Лежахме така в светлината на свещта (воден от романтизма си или може би от вродено чувство за символизъм, Брайън беше запалил тънка свещица на нощната масичка, преди да се съблечем) и слушахме воя на уличните котки долу на цимента под

почернелия от сажди прозорец. От време на време някоя котка рипваше върху препълнена боклукчийска кофа и събаряше празна бирена кутия на земята, а звукът от падналата върху паважа куха тенекия отекваше в стаята. В началото нашият роман беше приятен, одухотворен и младежки. (В по-късния период звучахме по-скоро като диалог от пиеса на Стриндберг.) Имахме навик да четем стихове един на друг в леглото, да дискутираме разликата между живота и изкуството, да се чудим дали Ййтс щеше да стане велик поет, ако Мод Гон се беше оженила за него. Пролетта ни завари да ходим заедно на курс за Шекспир, както според мен би следвало да правят всички млади влюбени. Един ясен, но леко студен априлски ден си прочетохме на глас, седнали на пейка в Ривърсайд парк, Зимната приказка:

Когато лик покаже нарциса и дрозд зачурулика — ехей! — и юноши, и старци са съгрети от топлика!

И мамят край плета чаршафите сърцето ми крадливо — ехей! — защото даже графът е щастлив пред канче пиво!

И всяко „тирили“ на птичка ме издига в небесата — ехей! — когато се боричкаме с момето ми в тревата.

Брайън се зае да изпълнява ролята на Флоризел пред мен — Пердита („Това необичайно облекло/ изтъква хубостта ти — не овчарка,/ а Флора през април!“), — докато цяла тайфа палавници — черни и порторикански хлапета на възраст от осем до девет години, — привлечени от четенето, се разположиха на пейката и на тревата около нас, очевидно изпаднали в транс от нашите изпълнения.

Едно от децата седеше в краката ми и ме гледаше с обожание. Аз изпахнах във възторг. И така, поезията беше в крайна сметка вселенският глас! Имаше нещо в Шекспир, което можеше да затрогне дори най-наивното, необучено ухо. Цялата ми вяра беше оправдана! Зачетох с ново вдъхновение:

Природата се подобрява само щом тя даде ни способ за това, и туй изкуство, със което — казваш — допълваме Природата, е дело на същата Природа. Ний успешно венчаваме присадка благородна за нисък ствол и правим да зачене от знатна пъпка дивата кора, ала това изкуство, със което изменяме Природата, е всъщност Природа пак!

След няколко страници децата започнаха да стават неспокойни, а и взе прекалено да застудява, така че си събрахме нещата и тръгнахме и ние подир малките.

— Беше страхотно, скъпи, нали? — попитах на излизане от парка.

Брайън се засмя. „*Vox populi* е по своята същност грухтене“, рече той. Това беше една от любимите му максими. Не знам откъде я беше взимствал. По-късно открих, че от чантата ми липсваше портмонето; тя седеше отворена на пейката, докато четяхме. Не бях сигурна дали децата го бяха откраднали, или аз го бях загубила преди, без да забележа. За миг в умопомрачение си помислих, че може би Брайън го е взел, за да отбележи точка относно тезата си за „простосмъртният човек“. Като майка ми и Брайън беше последовател на Хобс. Поне докато откри, че е Исус Христос и претърпя конверсия на характера и вярата.

Лудостта му? Какви бяха първите ѝ признаци? Трудно е да се каже. Една стара приятелка от колежа ми призна наскоро, че е знаела от самото начало, че има нещо нередовно у Брайън и че „никога не би се забъркала с него“. Но аз го харесвах именно заради неговата странност. Той беше ексцентричен, не приличаше на никой друг, гледаше света през очите на поет (макар че нямаше много талант за писане на поезия). Виждаше вселената одухотворена и населена с духове. Плодовете

[# Стиховете са превод на Валери Петров. — Б. пр.]

му говореха. Когато белеше ябълка, със способите на вентрилоквизма правеше така, че да изглежда, че тя плаче. Правеше същото и с мандарините, с портокалите и дори с бананите — караше ги да пеят, да говорят и даже да декламираат стихове.

Брайън променяше гласа и лицето си според настроенията си. Понякога беше Едвард Дж. Робинсън в ролята на Ал Капоне, понякога Бейзил Ретбъун като Шерлок Холмс, понякога Гримфалкон Джуджето (герой, който измислихме заедно), понякога Шейкуъф (друг въображаем приятел: отчасти Шекспир, отчасти дружелюбно овчарско куче — нещо като пес, дете пише стихове)... Дългите ни дни и нощи, прекарани заедно, бяха поредици от номера, превъплъщения, изпълнения — като изпълнителят беше най-вече Брайън. А аз бях такава добра публика! Можехме да се разхождаме, да се разхождаме, да се разхождаме — от университета до Вилидж, през Бруклинския мост (рецитирайки Харт Крейн, разбира се) и след това обратно по целия път до Манхатън — и без никога да се отегчим. Никога не сме

седели на маса в ресторант, потънали в мрачно мълчание, както правят някои млади семейни двойки. Винаги говорехме и се смеехме.

Така беше, докато се оженихме. Бракът разруши идилията ни. Четири години бяхме любовници и най-добри приятели и Шекспирови изследователи — и женейки се, провалихме всичко. аз никога не съм го искала. Бракът винаги ми е изглеждал нещо, за което щях да имам много време в бъдещето. Далечното бъдеще. Но Брайън желаше да притежава душата ми. Страх го беше да не отлети. Така че ми постави ултиматум. Ожени се за мен, или те напускам. Бях уплашена да не го загубя и ми се щеше да се махна от къщи, и завършвах колежа, и не знаех какво друго, по дяволите, щях да правя — така че се ожених за него.

Всъщност нямахме и пари, с които да живеем. Университетската ми стипендия, някакъв малък капитал, дето не можех да пипам още няколко години, и няколко бързо стопени суми, дадени от родителите ми за двадесет и първия ми рожден ден. После Брайън напусна университета в пристъп на ярост срещу учреждението и така се оказа принуден да започне работа. Животът ни се промени коренно. Стигнахме до прозрението колко малко се виждат женените двойки, хлътнали веднъж в еснафския бокс. Идилията ни свърши. Дългите разходки, ученето заедно, мързеливите следобеди, прекарани в леглото — всички те принадлежаха към отминалата златна епоха. Сега Брайън прекарваше дните си (и повечето от нощите си), трепейки се в някаква малка фирма за изследвания на пазара, потеше се над компютъра в тревожно очакване на отговора му на такива потресаващи въпроси като този дали „да“ или „не“ една жена, която е прекарала само две години в университета, ще купи повече прах за пране от една жена, която го е завършила. Той се хвърли в маркетинга със същата маниакална страст, която изпитваше към средновековната история или към каквото и да било друго. Трябваше да знае всичко; трябваше да работи по-упорито от всеки друг, включително и от шефа си, дето продаде фирмата за няколко милиона долара в брой скоро след като Брайън влезе в лудницата. По-късно се разбра, че цялото начинание било пълна измама. Но дотогава шефът на Брайън живееше вече в старинен замък в Швейцария с новата си млада жена, а Брайън беше „освидетелстван“. Въпреки целия си бляскав интелект Брайън не бе разбрал (или не искаше да разбере) какъв мошеник беше шефът му.

Той често оставаше да наблюдава компютрите до дванадесет часа през нощта. Междувременно аз се трепех в книгохранилищата на Бътлъровата библиотека да съчиня смехотворна дисертация върху мръсните думи в английската поезия (или както моят пропил се научен ръководител я беше озаглавил: „Сексуалният жаргон в английската поезия от средата на осемнадесети век“). Още тогава бях педантична порнографка.

Бракът ни отиваше от зле към по-зле. Брайън престана да ме чука. Аз се молах и жалвах и питах какво не ми беше наред. Започнах да се мразя, да се чувствам грозна, разлюбена, смърдяща — всички класически симптоми на недоебаната жена; започнах да си фантазирам за сеанси на безцип-ебане с портиери, с пропаднали типове, с бармани от Уест Енд бар, със студенти и даже (Господ да ми е на помощ) с професори. Седях си на семинара по английска литература от осемнадесети век, слушах как някое гадно студентче монотонно припява за изследванията на Н. Тейт на Шекспирови пиеси и междувременно си се представях как правя минет на всеки присъстващ от мъжки пол. Понякога си представях как наистина чукам проф. Харингтън Стентън — петдесетгодишен благовъзпитан бостънец с добре поставена нюингландска фамилия зад гърба си, който беше и семейната знаменитост в областта на политиката, поезията и психозите. Професор Стентън необуздано се смееше и наричаше Джеймс Бозуел „Бози“, сякаш пиеха нощно време заедно в Уест Енд (което между впрочем подозирах, че самият той прави). Веднъж някой беше определил Стентън като „много блестящ, но откачалка“. Уместно. Независимо че беше добре поставен в обществото, професорът се люшкеше насам-натам между здравия разум и лудостта и никога не оставаше в едно състояние достатъчно дълго, за да разберете къде точно се намира. Как ли чукаше професор Стентън? Той беше запленил от мръсните думи през осемнадесети век. Може би щеше да ми нашепва на старовремски мръсотии в ухото (путка, ташаци, писана), докато се ебем? Може би щеше да се окаже, че си е татуирал семейния герб отпред? Седях там и се подсмивах под мустак на тези мои фантазии, а професор Стентън понякога широко ми се ухилваше, мислейки, че се смее на неговите остроумия.

Но каква полза от тези затрогващи фантазии? Мъжът ми беше престанал да ме чука. Мислеше, че и така работи достатъчно усърдно.

Всяка вечер заспивах със сълзи на очи или отивах в банята да мастурбирам, след като той заспеше. Бях на двадесет и една и половина години и отчаяна. В ретроспекция всичко изглежда толкова просто. Защо не си намерих някой друг? Защо не завързах някоя любовна връзка или не го оставих, или не настоях за някакво споразумение за сексуална свобода? Но аз бях добро момиче от петдесетте години. Бях порасла с чукане с пръст под звуците на песента „В малките часове на утрото“ на Франк Синатра. Никога не бях спала с друг мъж освен със съпруга си. Бях се натискала „над кръста“ и „под кръста“ съгласно някои мистериозни неписани правила на приличие. Но една любовна връзка с друг мъж беше нещо толкова радикално, че не смеех да си го помисля. Освен това бях убедена, че Брайън не ме чука по моя вина, не по негова. Или бях нимфоманка (защото исках да бъда чукана повече от един път месечно), или пък просто се оказвах толкова непривлекателна. Или може би проблемът беше във възрастта на Брайън. Бях отгледана с различни сексуални митове, като:

А. Няма такива неща като изнасилването. Никой не може да изнасили жена, освен ако тя не се съгласи в последния момент.

(Момичетата в нашето училище всъщност си повтаряха набожно това една на друга. Само Господ знаеше откъде го бяхме взели. Беше нещо като придобита мъдрост и ние си го препредавахме като работи.)

Б. Има два вида оргазъм: вагинален и клиториален. Единият е „зрял“ (т.е. добър). Другият е „незрял“ (т.е. лош). Единият е „нормален“ (т.е. добър). Другият е „невротичен“ (т.е. лош).

Този псевдоманиакален, псевдопсихологически морален кодекс беше по-набожен и от самия Господ.

В. Мъжете достигат сексуалния си връх на шестнадесет години и след това западат...

Брайън беше на двадесет и четири. Нямаше съмнение, че е прехвърлил билото. Осем години след билото. Ако ме чукаше само веднъж месечно на двадесет и четири, представете си колко малко щеше да ме чука на тридесет и четири! Беше ужасяващо да си го помислиш.

Може би сексът нямаше да има значение, ако не се явяваше индикация за всички други неща, които не вървяха в нашия брак. Никога не се виждахме. Той стоеше в офиса до седем, осем, девет,

десет, единадесет, дванадесет през нощта. Аз стоях вкъщи или се разкапвах в библиотеката над моя сексуален жаргон от осемнадесети век. Идеалният буржоазен брак. На съпруг и съпруга не им остава време, което да прекарат заедно. Бракът премахна нашата единствена причина за бракосъчетание.

Нещата продължиха така няколко месеца. Чувствах се все потисната. Беше ми все по-трудно и по-трудно да ставам сутрин от леглото. Обикновено ме болеше всичко до обяд. Започнах да не ходя на лекции освен на светая светих: семинара. Висшето образование ми изглеждаше смешно. Следвах, защото обичах литературата, но там никой не искаше от вас да учите литература. Там се учеше критика. Някой професор бил написал книга, „доказваща“, че „Том Джоунс“ е в действителност марксистко иносказание. Друг професор написал книга, „доказваща“, че „Том Джоунс“ е всъщност християнско иносказание. Трети пък написал книга, „доказваща“, че „Том Джоунс“ бил в действителност иносказание на индустриалната революция. Трябваше да се запаметят точно имената на всичките професори и всичките им теории, така че да можете да изкарате изпита върху тях. На никого не му пукаше за вашия прочит на „Том Джоунс“, достатъчно бе да изпеете имената на теориите и кой ги е измислил. Въпросните теоретични книги носеха заглавия като: „Реторика на смеха“ или „Комични детерминанти на творчеството на Хенри Филдинг“, или „Естетични импликации в диалектиката на сатирата“. Филдинг би се обърнал в гроба. Моят ответ беше да проспивам колкото се може повече от всичко това.

Факт беше, че винаги задължително съм била отличничка и тестовите бяха лесни за мен, но в университета гадостите се оказваха толкова безмерни, че просто не можеха да се понасят. Така че ги проспивах. Проспах майската сесия. Спах, вместо да работя над дисертацията си. В редките случаи, когато ходех на лекции, седях там и драсках стихове в бележника си. Един ден се напънах да излея моя смут пред професор Стентън.

— Не мисля, че искам да стана преподавател — казах, треперейки в лилавите си кожени ботуши. Това беше светотатство. Стипендията ми „Уудроу Уилсън“ ме предопределяше за преподавателска практика. Беше нещо почти като поругаване на Господ, на държавата, на знамето.

— Но вие сте такава превъзходна студентка, мисис Столерман, какво друго бихте могли да правите?

(Какво друго наистина? Какво друго би могло да има в живота освен „Естетични импликации в диалектиката на сатирата“?).

— Е, тъ, мисля, че искам да пиша — рекох извинително, сякаш бях казала: „Мисля, че искам да убия майка си.“

Професор Стентън изглеждаше разстроен.

— О, това ли било? — отбеляза той раздражено. Студентите вероятно винаги идваха при него с безсмислени амбиции като тази да искаш да пишеш.

— Виждате ли, професор Стентън, започнах да изучавам английската литература от осемнадесети век, защото обичам сатирата, но мисля, че аз искам да пиша сатира, а не да я изследвам. Критиката някак си не ми се струва, че носи удовлетворение.

— Удовлетворение! — избухна той. Аз преглътнах.

— Кое ви кара да мислите, че университетското образование би следвало да носи удовлетворение? Литературата е работа, а не забавление! — натърти Стентън.

— Да — отвърнах хрисимо.

— Дошли сте в университета, защото обичате да четете, защото обичате литературата — е, добре, литературата е тежък труд! Тя не е игра! — Изглежда, професор Стентън беше намерил истинската си тема.

— Да, но ако ме извините, професор Стентън, наистина изглежда, че цялата тази критика е несъвместима с духа на Филдинг, Поуп или Суифт. Искам да кажа, че винаги си ги представям да лежат там в гроба и да ни се присмиват. Това е то нещото, което на тях би им се сторило смешно. Искам да кажа, че когато чета Поуп или Суифт, или Филдинг — ме избива на писане. Книгите насочват съзнанието ми към поезия. Критиката ми изглежда някак глупава. Съжалявам, че го казвам, но е така.

— Кой ви е направил пазач на духа на Поуп? Или на Суифт? Или на Филдинг?

— Никой.

— Тогава от какво, за Бога, се оплаквате?

— Не се оплаквам. Просто мисля, че може би съм сбъркала. Мисля, че наистина искам да пиша.

— Мисис Столерман, ще разполагате с твърде много време за писане, след като си вземете доктората. И тогава ще имате винаги нещо, за което все пак да се захванете, в случай че не се окажете Емили Дикинсън.

— Предполагам, че сте прав — отвърнах и отидох вкъщи да спя.

Брайън ме събуди с гръм и трясък през юни. Не съм сигурна точно кога се започна, но някъде към средата на юни забелязах, че той бе станал по-маниакален от обикновено. Изобщо беше престанал да спи. Искаше от мен да седя с него по цяла нощ и да обсъждаме рая и ада. Не че беше толкова необичайно за Брайън. Той винаги се е интересувал изключително много от рая и от ада. Но сега започна да говори прекалено много за второто пришествие и приказваше за него по нов начин.

Какво би станало (питаеше), ако Христос се върне на земята като някакъв невзрачен изследовател на пазара? Какво би станало, ако отново никой не му повярва?

Какво би станало, ако той се опита да докаже своята самоличност чрез ходене по водата на езерото в Сентръл парк? Дали вечерните новини по CBS ще отразят явлението? Ще бъде ли обявено за събитие от общочовешки интерес?

Аз се смеех. Брайън също се смееше. Това беше само идея за научно-фантастичен роман, рече ми. Беше само шегя.

Но през следващите дни шегите се умножиха.

Какво би станало, ако той беше Зевс, а аз бях Хера? Ами ако той беше Данте, а аз Беатриче? Ами ако всеки от нас съществуваше в два варианта — материален и нематериален, триизмерен и без измерение? Ами ако хората от метрото наистина комуникираха по телепатичен път с него и го молеха да ги спаси? Ами ако Христос се завърнеше и освободеше всички животни от зоологическата градина на Сентръл парк? Ами ако яковете го последваха по Пето авеню, а птичките кацнеха и запееха по раменете му? Тогава хората щяха ли да повярват кой е Той? Ами ако Той благословеше компютрите и вместо те да бъдат разпечатки за това кои домакини купуват най-много прах за пране, изведнъж започнеха да бъдат самуни и риби? Ами ако светът наистина се контролираше от гигантски компютър и никой не знаеше за него с изключение на Брайън? Ами ако този компютър се хранеше с човешка кръв? Ами ако, както казва Сартър, ние сме в

ада именно сега? Ами ако всички ние сме контролирани от сложни машини, които се контролират от други сложни машини, контролирани от още по-сложни машини? Ами ако изобщо нямаме свобода? Ами ако човек може да отстои свободата си единствено умирайки на кръста? Ами ако пресичаш улиците на Ню Йорк на червено със затворени очи цяла седмица и дори не те одраска кола? Това доказва ли, че си Господ? Ами ако всяка книга, която отвориш напосоки, съдържа буквите БОГ някъде, във всеки параграф? Не би ли представлявал този факт абсолютно доказателство?

Нощ подир нощ въпросите продължаваха. Брайън ми ги повтаряше като катехизис. Ами ако? Ами ако? Ами ако? Чуй ме! Не заспивай! Слушай ме! Това е краят на света и ти ще го проспий! Чуй ме!

В беса си да има постоянна аудитория той дори ме зашлеви веднъж или два по бузата, за да ме събуди. Замаяна и с мътен поглед, аз слушах. И слушах. И слушах. След петата нощ вече нямаше никакво съмнение, че Брайън не създаваше планове за научна фантастика. Самият той беше второто пришествие. Прозрението бавно изплува. И когато се случи това, аз всъщност не бях сигурна дали той не беше Бог. Но съгласно неговата логика, ако Брайън беше Исус, то тогава моя милост се явяваше Светият дух. И колкото и да беше замъглен погледът ми, разбрах, че неговото си е чиста лудост.

В петък шефът на Брайън напусна града за уикенда и го упълномощи да сключи важна сделка с производителите на някакъв препарат за почистване на фурни, наречен „Чудодейна пяна“. Брайън трябваше да се срещне с хората на „Чудодейна пяна“ в компютърния център в събота, но той не се появи там. Чудодейниците чакали. После ми се обади по телефона. После пак ми се обади. Брайън не бе отишъл. Телефонирах на всички, за които се сетих, и в крайна сметка седнах да си гризя ноктите; подозирах, че ще се случи нещо ужасно.

В пет часа Брайън ми се обади, за да ми прочете стихотворение, което обяви, че е написал, докато ходел по водата на езерото в Сентръл парк. Ето какво:

Ако Чудодейна пяна е само сапунен мехур,
защо ни причинява толкова проклети главоболия?
Ако не се задействаме скоро, светът ще бъде
натрошен

и всичко това заради глупавия сапунен мехур.

— Харесва ли ти, скъпа? — попита той, преизпълнен с наивност.

— Брайън, даваш ли си сметка, че хората от „Чудодейна пяна“ цял ден се опитваха да се свържат с тебе?

— Не е ли блестящо? Наистина резюмира всичко, мисля си. Смятам да го изпратя в „Ню Йорк Таймс“. Само че се чудя дали „Таймс“ ще отпечати стихотворение с думата „проклети“ в него. Как мислиш?

— Брайън, разбираш ли, че цял ден съм седяла тук и съм отговаряла на хората от „Чудодейна пяна“; строшиха телефона да звънят? Къде, по дяволите, беше?

— Точно там бях.

— Къде?

— В ада. Точно както и ти си в ада, и аз съм в ада, и всички ние сме в ада. Как можеш да се притесняваш за такъв истински сапунен мехур като „Чудодейна пяна“?

— Какво ще правиш, за Бога, с договора?

— Само това.

— Само кое?

— В името Господне ще забравя за него. Няма да си мръдна пръста. Защо не се срещнем в града да ти покажа стихотворението?

— Къде си?

— В ада.

— Добре, знам, че си в ада, но къде ще се срещнем!

— Би трябвало да знаеш. Ти ме изпрати тук.

— Къде?

— В ада. Където съм сега. Където си и ти сега. Много бавно загреваш, бейби.

— Брайън, моля те, бъди разумен!

— Аз съм съвършено разумен. Само ти се притесняваш за сапунения мехур. Само ти считаш, че има значение, ако са се обаждали от „Чудодейна пяна“.

— Добре, кажи ми на кой ъгъл в ада да се срещнем и аз ще дойда. Кълна се, че ще дойда. Просто ми кажи на кой ъгъл.

— Не знаеш ли?

— Не. Честна дума. Не знам. Моля те, кажи ми.

— Мисля, че се опитваш да ме правиш на глупак.

— Брайън, скъпи, искам само да те видя. Моля те, нека да те видя.

— Можеш да ме видиш веднага с окото на въображението. Твоята слепота е твое лично дело! Ти и Крал Лир.

— В телефонна будка ли си? Или в бар? Моля те, кажи ми.

— Вече знаеш!

Разговорът продължи така още известно време. Брайън ми затваря на два пъти и след това се обаждаше пак. Накрая се съгласи да уточни телефонната будка, в която беше, не по име, а посредством някакъв вид игра на отгатване. Трябваше да участвам в нея по способа на елиминирането. Това отне още двадесет минути и няколко петачета. Най-накрая се оказа, че е в Готхам Бар. Изхвърчах и взех такси, за да отида при него. Научих, че е прекарал деня, разхождайки порторикански и черни деца с лодка по езерото в Сентръл парк; купувал им сладоледи, раздавал пари на хората в парка и планирал бягството си от ада. В действителност не беше ходил по водата, но много беше мислил за това. Сега вече беше готов да промени живота си. Беше открил, че притежава запас от свръхчовешка енергия. Другите смъртни се нуждаеха от сън. Той не. Другите смъртни се нуждаеха от работа, дипломи и всякакви принадлежности за всекидневния живот. Брайън не се нуждаеше. Щеше да поеме кръста си, който винаги го е очаквал — да спаси света. Аз трябваше да му помагам.

Да си призная — нищо от тези приказки не ми беше особено неприятно. Почти ме въодушевяваха. Идеята Брайън да напусне маркетинга, а аз — университета и да тръгнем да спасяваме света беше съвършено. О.К. за мен. Всъщност винаги го бях подтиквала да напусне маркетинга. Бях се опитвала да го изкуша да заминем за Европа и просто да поскитахме малко. Но той неизменно бе възразявал. Беше се впуснал в маркетинговото проучване, сякаш това бе последният велик кръстоносен поход.

Докато бродехме из града тази съботна вечер, далеч по ме притесни неговото държание, отколкото дивите му приказки. Искаше и двамата да затворим очи и да пресичаме улиците на червено (за да докажем, че сме богове). Влизаше в магазините, караше продавачите да свалят разни стоки, опипваше ги, говореше възторжено за всяка от тях и после излизаше. В кафенетата си играеше със захарницата на

всяка маса преди да седне някъде. Хората го зяпаха. Понякога продавачите и келнерите му викаха „Успокой се, момче, релаксирай приятел“, а понякога го изхвърляха. Всички усещаха, че нещо не е наред. Възбудата му нажежаваше въздуха. За Брайън това беше само доказателство за божественост.

— Виждаш ли — рече ми, — те разбират, че аз съм Господ, и не знаят още как да реагират.

За мен беше дважд по-трудно, защото наполовина вярвах в теорията на Брайън. Изключителните хора често са наричани луди от обикновения свят. Ако Господ наистина се завърне, вероятно щеше да свърши в психиатрията. Аз бях последователка на Лейнг, преди Лейнг още да започне да публикува. Но бях също изплашена до смърт.

Когато най-сетне се прибрахме вкъщи в два часа сутринта, Брайън беше все така обезумял и бодър, а аз изтощена. Искаше да ми покаже своята мощ. Искаше да ми докаже, че може да ме задоволи. Не ме беше чукал от около шест седмици, но сега нямаше да спре. Ебеше като машина, отказвайки да стигне до оргазъм самият той, но ме караше да се празня отново и отново, и отново. След първите три пъти бях вече разранена и поисках да спрем. Умолявах го, но той не желаше. Продължаваше да ме блъска като убиец със секира. Аз плачех и се молах.

— Брайън, моля те, спри — хълцах.

— Мислеше, че не мога да те задоволя! — крещеше той. Очите му бяха диви.

— Виждаш ли! — викаше, ръгайки ме. — Виждаш ли! Виждаш ли! Виждаш ли!

— Брайън, моля те, спри!

— Това не го ли доказва? Не доказва ли, че съм Господ?

— Моля те, спри! — хленчех.

Когато най-после спря, той се отдръпна яростно от мен и набута все още коравия си пенис в устата ми. Но аз плачех прекалено силно, за да мога да направя нещо. Лежах на леглото, хълцайки. Как трябваше да постъпя? Не исках да стоя сама с него, но къде можех да отида. За първи път започвах наистина да се убеждавам, че е опасен.

Изведнъж Брайън рухна и започна да плаче. Искал да се кастрира, казваше той. Искал нашият брак да бъде прочистен от всичко плътско. Искал да бъде като Абелар, а аз да бъда като Елоиз. Искал да

се изчисти от всички плътски желания, така че да може да спаси света. Искал да бъде кротък като евнух. Искал да бъде кротък като Христос. Искал да бъде пронизан целият от стрели като свети Себастиан. Беше ме обвинил с ръце и хлипаше в скута ми. Галех косата му, надявайки се, че ще заспи. Вместо него заспах аз.

Не съм сигурна кога се събудих, но Брайън беше вече на крак от часове — вероятно бе будувал цялата нощ. Дотътрих се до банята и първото нещо, което видях, беше първобитна рисунка, залепена с тиксо на огледалото. Тя изобразяваше нисък мъж с ореол и с грамаден пенис в ерекция. Друг мъж с дълга брада почти му правеше минет. Зад тях двамата седеше огромен орел, приличащ на американския, с едно изключение, че имаше твърде очевидна, човекоподобна ерекция. „Отец, Син и Свети дух“ — беше написал Брайън под рисунката.

Отидох до бюрото си в спалнята. Парченца от картотеката ми (съдържаща всички бележки за моята дисертация) бяха надробени като конфети. Върху плота

— натрупани книги; пълните съчинения на Шекспир и Милтън бяха разгърнати и някои думи, изречения или букви подчертани с различни цветове мастило. На пръв поглед не можах да установя нито системата, нито кода, но там имаше и гневни бележки в полетата. Фрази като „О! Преизподня!“ или „Звяр с два гърба!“, или „Женският род е изрод!“. Върху Шекспир и Милтън бяха разпръснати остатъците от грижливо нахъсана двадесет-доларова банкнота. Навсякъде другаде по бюрото се виждаха репродукции, откъснати от книги за изкуството. Всичките изобразяваха Бог или Исус, или свети Себастиан.

Изтичах в дневната, за да потърся Брайън, и го заварих да наглася усилвателя на хай-фи уредбата. Беше пуснал „Голдберг вариации“ на Глен Гулд и започна ту да усилва звука до краен предел, ту да го намалява съвсем, така че се получаваха ефект, наподобяващ вой на сирена.

— Колко силно можеш да си пуснеш Бах в това общество? — попита Брайън. — Толкова? — усили звука той. — Или толкова ниско? — намали го почти докрай.

— Виждаш ли, няма никакъв начин да слушаш Бах в това общество!

— Брайън, какво си направил с дисертацията ми?

— Въпросът ми беше реторичен. Иначе бе съвършено ясно какво е сторил с нея.

Брайън бърникаше уредбата и се преструваше, че не ме е чул.

— Какво си направил с дисертацията ми?

— Колко силно мислиш, че можеш да си пуснеш Бах в това общество, без да дойде полицията?

— Какво си направил с дисертацията ми?

— Толкова силно ли? — увеличи той звука.

— Какво си направил с дисертацията ми?

— Или толкова слабо? — Брайън намали звука.

— Какво си направил с дисертацията ми?

— Толкова силно?

— Брайън! — изкрещях, колкото можех. Никаква полза. Отидох до бюрото си, седнах там и огледах „изложбата“, която беше направил. Искях да го убия или да се самоубия. Вместо това заплаках.

Брайън влезе.

— Кой, мислиш, ще отиде в рая?

Не отговорих.

— Дали Бах? Дали Милтън? Дали Шекспир? Дали Шейксулф? Дали свети Себастиан Копелето? Или Абелар Скопеца? Или Синдбад Моряка? Или Тинбад Шивача? Или Жинбад Ключаря? Или Норман Мейлър? Или Уинбад Китоловеца? Или Финбад Провала? Или Ринбад Релсата? Или пък Джойс? Или Джеймс? Дали Данте ще отиде или не, той вече е бил там? Ще отиде ли Омир? Ще отиде ли Ийтс? Ще отиде ли Харди с надървен кур? Или Рабле с ръжен? Или Вийон с низостта? Или Рейли с царствеността? Или Моцарт лекичко? Или Малер тежичко? Или Ел Греко с гръм и мълнии? Електрическите крушки ще отидат ли?

Обърнах се и го погледнах. Брайън размахваше диво ръце и подскачаше нагоре-надолу.

— Електрическите крушки ще отидат в рая! — викаше. — Те ще отидат! Те ще отидат!

— Побъркваш ме! — изпищях аз във върховно раздразнение.

— Ти ще отидеш в рая! — Той ме сграбчи за ръката и започна да ме тегли към прозореца. — Нека да отидем в рая! Нека да тръгваме! Да тръгваме! — Отвори с трясък крилото и се наведе навън.

— Престани! — крещях истерично. — Не мога повече да понасям! — При това започнах да го блъскам. Трябва наистина да се е уплашил, защото ме хвана за гърлото и взе да ме души.

— Млъкни! — изхриптя Брайън. — Ще дойде полицията! — Но аз вече не пицях. Стягаше хватката си. На няколко пъти ми притъмня.

Защо ме пусна, преди да ме убие, не мога да си обясня. Може би извадих щур късмет. Не знам на какво да го отдам. Това, което знам, е, че когато най-накрая ме пусна, аз цялата се тресях и се мъчех да си поема въздух (спомням си още, че по-късно намерих големи

[# Игра на думи с имената чрез безсмислени алитерации. — Б. пр.]

синини по шията си). Избягах в килера и седнах там в тъмното да си хапя коленете и да хлипам. „О, Боже! О, Господи, о, Господи!“ — почти виех аз. А после някак си се взех в ръце и се обадох на семейния лекар. Той се оказа в Ист Хемптън. Обадох се на психиатъра на майка ми. Той пък беше във Файър Айлънд. Обадох се и на лекуващия си психиатър. Препоръчаха ми да го търся в Уелфит. Телефонирах на приятелка на сестра ми Ренди, която беше социален работник в психиатрията. Посъветва ме да извикам полицията и лекар — който и да било лекар. Брайън е психопат, каза тя, и вероятно е опасен. Не бивало да стоя сама с него.

Ако е събота през месец юни и ако искате да се разболявате — по-добре го направете на плажа. Иначе доктор не се намира. Най-накрая се свързах с този, който заместваше моя интернист. Щял да дойде веднага. Той пристигна пет часа по-късно. През цялото това време Брайън беше учудващо покорен. Седеше в дневната и слушаше Бах, изпаднал привидно в транс. Аз стоях в спалнята и се опитвах да смеля случилото се. Преструвахме се, че не си обръщаме внимание. Затишие след буря.

Проблемът на Брайън имаше вече поне название. А това беше ако не лек, то най-доброто след него. Щом като веднъж вече бе казано, че е „психопат“, изпитах странното усещане на облекчение. Вече имаше болест, която трябваше да се лекува, проблем, който трябваше да се решава. Назовеш ли нещото, ти го правиш и по-малко страшно. Това също така намаляваше и чувството ми за вина. За лудостта не можеше да се упрекне никой. Тя беше Божя работа. Имаше голяма доза утешение в тази констатация. Всички природни бедствия успокояват,

защото препотвърждават нашата безпомощност, в която иначе бихме могли да престанем да вярваме. Понякога е странно успокоително да разбереш степента на собственото си безсилие.

Прекарахме някак си следобеда заедно с Йохан Себастиан Бах. „Музиката има чародейство да смири дивашкото сърце“ — промълвил Конгрийв (и той със сигурност играе карти в рая с Моцарт). Като се сетя за всичките трудни моменти, които Бах ми е помогнал да надмогна, сигурна съм, че и той също е в рая.

Доктор Стивън Пърлмътър влезе в пет — с извинения и с влажни длани. От този момент животът ни беше в ръцете на лекарите и техните самодоволни дребни категории. Съпругът ми Брайън, увери ме доктор Пърлмътър, е „един много болен млад човек“. Той щеше да „се постарее да му помогне“. Започна, като се опита да му удари инжекция с торазин, при което Брайън хукна по черното стълбище (цели тринадесет етажа) и изчезна в Ривърсайд парк. Двамата с доктора го подгонихме, намерихме, спряхме, придумвахме, видяхме как отново хукна, подгонихме го отново, придумвахме пак и т.н., и т.н. Останалите детайли са толкова зловещи, колкото и обикновени. От този момент нататък хоспитализацията ставаше неизбежна. Брайън вече беше напълно изпаднал в паника, а халюцинациите му ставаха все по-цветни. Следващите дни бяха кошмарни. Родителите на Брайън долетяха от Калифорния и заявиха, че Брайън е напълно окей, а аз съм лудата. Опитаха се да му попречат да взема каквито и да било лекарства и постоянно се присмиваха на докторите (което, да си призная, не беше никак трудно). Подтикваха го да ме остави и да се прибере у дома в Калифорния, сякаш, като е далеч от мен, състоянието му автоматично щеше да се подобри. Доктор Пърлмътър пренасочи Брайън към някакъв психиатър, който в продължение на пет дни се опита храбро да го държи извън болницата. Никаква полза. Между майката и бащата на Брайън, шефа на Брайън, хората от „Чудодейна пяна“, бившите добронамерени преподаватели на Брайън и докторите — животът вече не ни принадлежеше. Брайън беше погнат от glutницата на загрижените; за него и с всеки изминат ден откачаше все повече.

На петата сутрин след посещението на доктор Пърлмътър, Брайън се съблече чисто гол близо до Белведер Тауър в Сентръл парк, след което се опита да се покатери на бронзовия кон на крал Джагиело,

редом с бронзовия крал Джигаело (за да премерят сили и т.н.). Най-накрая полицията го прибра в психиатрията на Монт Синай (с вой на сирени и торазин, който се лееше като из ведро) и с изключение на няколко уикенда, през които го пускаха, ние никога повече не живяхме заедно.

Трябваша още осем месеца и нещо, за да изтлее изцяло нашият брак. След като Брайън влезе в Монт Синай, родителите му се преместиха да живеят при мен, разобличаваха ме денонощно, придружаваха ме всяка вечер до болницата и никога не допуснаха да останем заедно насаме повече от десет минути. И без това часът за посещения беше само от шест до седем, а те изглеждаха твърдо решени да ни държат настрана един от друг дори тогава. Пък и щом останех сама с Брайън, единственото нещо, което правеше, беше да ме напада. Казваше, че съм Юда. Как съм могла да го заключа тук? Не знаех ли, че ще отида в Седмия кръг — кръга на предателите? Не знаех ли, че върша най-долното престъпление от Дантевата книга? Не знаех ли, че аз вече съм в ада?

При всяко положение адът не би могъл да бъде много по-лош от това лято. Режимът на Дием беше току-що паднал и будистите продължаваха да се принасят в жертва в смешната малка страна, чието име ставаше все по-популярно — Виетнам. Бари Голдуотър се бе кандидатира за президент с предизборното обещание, че ще „отреже с трион целия Източен бряг и ще го тласне в морето“. Нямаше и година, откакто се беше поминал Джон Ф. Кенеди. Линдън Джонсън бе единствената надежда на нацията да разгроми Голдуотър и да съхрани мира. Двама млади бели мъже, наречени Гудман и Швернер, слязоха на юг по Мисисипи, за да работят по регистрацията на гласоподавателите. Към тях се присъедини чернокож младеж на име Чаней и тримата намериха края си в гнусен общ гроб. Харлем и Бедфорд-Стюивезан избухнаха през това първо от многото дълги горещи лета. Брайън междувременно беше в болницата и бълнуваше как ще спаси човешкия род. Със сигурност човешкият род никога не бе имал повече нужда от спасение.

Течението ни отнасяше в различни посоки. Не изведнъж и не за това, че съм си намерила някой друг. Въобще не излизах, докато Брайън беше в болницата. Бях наранена и ми трябваше време, за да се възстановя. Но постепенно започвах да осъзнавам колко по-щастлива

се чувствах без него, как френетичната му енергия беше изсмукала живота ми и как развихрената му фантазия беше лишила от каквото и да е въображение вътрешния ми живот. Лека-полека взех да се вслушвам в собствените си мисли. Вслушвах се и в собствените си сънища. Все едно че бях живяла в ехокамера в продължение на пет години и сега някой ме беше пуснал да изляза навън.

[# Става дума за големите негърски вълнения. — Б. пр.]

Останалото е почти развързка. Обичах Брайън и се почувствах ужасно виновна, когато осъзнах, че предпочитам да живея без него. Мислех също така, че след опита му да ме удуши никога вече не можех да му имам доверие. Казвах, че съм му простила, но нещо дълбоко в мен не го стори. Страхувах се от него и в крайна сметка това доуби нашия брак.

Краят се проточваше. Парите, както обикновено, ускориха нещата. След три месеца в Монт Синай застраховката на Синия кръст изтече и Брайън трябваше да бъде преместен. Или трябваше да отиде в държавна болница (нещо, което ужасяваше и двама ни), или в частна клиника (където пък таксата беше около 2000 долара на месец). Отново се оказахме изправени пред непробиваема стена — парите.

Тогавя се активизираха родителите му — не за да помогнат, а да тормозят. Ако го оставех да се върне в Калифорния, те щяха да заплатят разносните за частното лечение. Иначе — нито петаче. Живях известно време с този ултиматум и накрая реших, че нямам избор.

През септември извършихме „поклонението“ до Калифорния. „Понесохме се към новите земи“ не в покрита каруца, а в Боинг 707, като влачихме и баща ми, и един психиатър на буксир. Авиокомпанията не би качила Брайън без придружаващ психиатър — което пък също значеше, че четиримата трябваше да пътуваме в първа класа, дъвчейки ядки, твърди като чакъл, между хапчетата либриум.

Беше паметен полет. Брайън се чувстваше толкова неспокоен, че бях забравила собствения си страх от летене. Баща ми зобеше либриум всяка минута и ме наставляваше да бъда храбра, а психодокторът (миловиден двадесет и шест годишен медик, който си приличаше с нас по пълната липса на компетентност) трепереше от ужас и се нуждаеше от постоянната ми утеха. Майка Айсидора! — аз се грижех за всичките тях. Боговете и бащите бяха сразени.

В клиниката „Линда Белла“ в Ла Джола илюзията за волунтаризъм се поддържаше стриктно. Сестрите носеха шорти бермуди, а докторите — спортни ризи, панталони от рипсено кадифе и шапки за голф. Пациентите бяха в подобно облекло сбирщина и се мотаеха наоколо сред декор, който приличаше на луксозен мотел, допълнен с плувен басейн и маси за пинг-понг. Хората от персонала изглеждаха упорито жизнерадостни и се опитваха да се преструват, че „Линда Белла“ е по-скоро някакъв курорт, отколкото мястото, където ви изпращаха, когато вече никой у дома не знаеше какво повече да прави с вас. Докторите не препоръчваха дълги сцени на раздяла. С Брайън се видяхме за последен път в пуста зала за трудова терапия, където той злорадо разтриваше парче мазна глина върху една от масите.

— Вече не си част от мене — рече ми. — По-рано беше част от мен.

Мислех си колко мъчително беше да си част от него и как почти бях достигнала точката, в която щях да загубя собствената си идентичност, но не можех да му кажа това.

— Ще се върна — рекох.

— Защо? — озъби се той.

— Защото те обичам.

— Ако ме обичаше, нямаше да ме докараш тук.

— Това не е вярно, Брайън, лекарите настояха...

— Знаеш, че лекарите не разбират нищо от Господ. А не им и трябва. Но си мислех, че ти разбираш. Ти си като всички останали. За колко сребърника ме продаде?

— Искам само да си по-добре — прошепнах тихо. — Да се оправяш.

— Да се оправя от какво! Даже и да се оправя, как те ще го разберат, след като самите те са болни. Забравила си всичко, което знаеше. Те са промили и твоя мозък.

— Искам да се оправяш така, че да не вземаш повече лекарства... — казах.

— Това са глупости и ти го знаеш. Те ти дават лекарство като начало и после го използват като показател за здравето ти. Щом съдържанието на лекарството е високо — ти си зле. Ниско ли е — си

по-добре. Един напълно затворен кръг. Поначало кому е нужно тъпото им лекарство! — Брайън удари диво глината.

— Знам — кимнах.

Да си кажа право, бях напълно съгласна с него. Положително лекарските категории за здраве и за болест бяха доста по-смахнати и от тези на Брайън. Бяха така очевидно банални, че ако той беше Господ, те нямаше да го разберат.

— Всичко е въпрос на вяра — продължи Брайън. — Винаги е било въпрос на вяра. Моята дума — или думата на множеството. Ти избра множеството. Но Това не е правилно. И още повече — ти го знаеш. Изпитвам съжаление към теб. Толкова си малодушна. Никога не ти е стигал куражът. — И разточи глината на тънка палачинка.

— Брайън, трябва да се опиташ да ме разбереш. Чувствах, че ще рухна под напора. Родителите ти постоянно ми крещяха. Докторите ме поучаваха. Престанах да знам коя съм...

— Ти ли си била под напор! Ти! Кого заключиха — теб или мен? Кого натъпкаха с торазин — теб или мен? Кого продадоха в робство — теб или мен?

— И двама ни — отвърнах през сълзи. Гигантски солени капки се стичаха надолу по лицето ми и в ъглите на устните. Бяха вкусни. Сълзите имаха такъв утешителен вкус. Сякаш можехте да изплачете цяла нова утроба и да пропълзите вътре в нея. Алиса в своето собствено море от сълзи.

— И двама ни! Ама че майтап!

— Вярно е — рекох, — и двамата ни нараниха. Ти нямаш монопол над страданието.

— Върви си. — Брайън взе омекналата глина и започна да я точи във формата на змия. — Отивай в манастир, Офелия. Удави се, хич не ми пука.

— Изглежда, не си спомняш, че направи опит за покушение над живота ми, нали? — Знаех, че не трябваше да изричам това, но просто бях страшно ядосана.

— Твоят живот! Ако ме обичаше, ако знаеше проклетото значение на думата „жертва“, ако не беше такава разглежена пикла — нямаше да ми пробутваш тази тъпотия за живота си!

— Брайън, не си ли спомняш?

— Да си спомням какво? Помня как ме затвори — ето кое си спомням!

Изведнъж ми просветна: имаше две версии на кошмара, който бяхме изживели — неговата версия и моята версия, — и те въобще не съвпадаха. Брайън не само че не изпитваше съчувствие към моето нещастие; той дори не го подозираше.

Нямаше спомен дори за събитията, които го бяха изпратили в болницата. Колко други версии на нашата действителност имаше всъщност? Моята версия, на Брайън, на родителите му, на моите родители, на лекарите, на сестрите, на социалните работници... Безкраен брой версии, безкраен брой реалности. Брайън и аз бяхме преживели общ кошмар, а сега се оказваше, че нищо не сме преживели заедно. Бяхме влезли през една и съща врата в едно преживяване, а после се бяхме лутали в различни тунели, клатушкали в различна тъма сами и най-сетне бяхме изплували на противоположните краища на земята.

Брайън ме фиксираше студено, все едно че бях заклетият му враг. Кълна се в живота си — не мога да си спомня прощалните ни думи.

На нас с баща ми ни оставаше цял следобед и цяла вечер преди обратния полет за Ню Йорк. Наехме кола и отидохме до Тихуана, където купихме малко изцапана *pinata* — яркорозово магаре. Вървахме по улиците заедно и коментирахме „местния колорит“, правехме обичайните забележки относно бедността на хората и великолепието на църквите.

Баща ми е все още хубав мъж, който изглежда с около петнадесет години по-млад от своите шестдесет; суетен е по отношение на физиката си и на оредяващата си коса; върви с пружинираща походка, която е станала характерна и за мен. Ние изглеждаме еднакво, ходим еднакво и двамата сме пристрастени към игрословиците и остроумията и въпреки това някак си трудно успяваме да комуникираме. Винаги сме леко смутени в присъствието на другия, сякаш всеки знае някаква страшна тайна за нашата връзка, но не може да я изрече. Каква би могла да бъде тази тайна? Спомням си го да чука на стената между спалните ни, за да ме успокои и да уталожи страха ми от тъмното. Спомням си го как сменяше чаршафа ми, когато се подмокрях на тригодишна възраст, и как ми правеше топло мляко, когато бях на осем и страдах от безсъние. Спомням си го как ми каза веднъж (след като

станах свидетел на страшен скандал между родителите си), че те ще останат заедно „заради мен“... но дали имаше нещо друго — прелъстяване в детството или някаква първична сцена, — моята свръханалитична памет все още не се бе върнала толкова далеч назад. Понякога мирисът на парче сапун (или някоя друга домашна субстанция) изведнъж извикваше отдавна забравен спомен от детството. И тогава се чудех колко ли други спомени остават скрити от мен, в недрата на собствения ми мозък; всъщност собственият ми мозък ще се окаже последната велика *terra incognita* и аз ще бъда изпълнена с почуда пред перспективата да откроя там, някой ден, нови светове. Представете си загубения континент Атлантида и всичките потънали острови от детството — в очакване да бъдат открити! Вътрешното пространство, което никога не сме изследвали, както трябва. Светове в световите — в световите. И най-прекрасното е, че те ни очакват. Ако не успеем да ги открием, то е само защото все още не са построили подходящото средство — космически кораб или подводница, или стих, — което да ни отведе при тях.

Ето защо, отчасти, пиша аз. Как бих могла да зная какво мисля, без да видя какво пиша? Писането ми е подводницата или космическият кораб, дето ме отвеждат до непознатите светове вътре в главата ми. И приключението е безкрайно и неизчерпаемо. Ако се науча да строя подходящото превозно средство, бих могла дори да откроя още територии. И всяко ново стихотворение е ново возило, предопределено да дълбае малко по-дълбоко (или да лети малко по-високо) от предишното.

Бракът ми с Брайън вероятно приключи през този ден, докато се разхождах по улиците на Тихуана с духовития си баща. Той се опитваше с цялото си умение да бъде жизнерадостен и полезен, но аз бях затънала дълбоко в собственото си чувство за вина. Това беше дилема: ако останех с Брайън и се опитах да заживея с него отново, щях да полудея или най-малкото почти да се откажа от собственото си аз. Но ако го оставех сам с лудостта му и в ръцете на докторите, аз го зарязвах точно когато имаше най-много нужда от помощ. В известен смисъл се оказвах предател. Всичко се свеждаше до избор между мен и него и аз бях избрала себе си. Чувството ми за вина ме преследва още. Някъде дълбоко в съзнанието ми (редом с всичките потънали спомени от детството) има някакъв възхитителен образ на идеалната жена,

нещо като Еврейската Гризелда. Тя е Рут и Естер и Исус и Мария, събрани в едно. Тя винаги подава и другата буза. Тя е превозно средство, плавателен съд без никакви свои нужди или желания. Когато мъжът ѝ я бие, тя го разбира. Когато е болен, тя го гледа. Когато децата са болни, тя ги гледа. Готви, домакинства, управлява магазина държи счетоводните книги, изслушва проблемите на всекиго, ходи на гробища, плеви гробовете, седи градината, търка подовете и седи спокойно на горния балкон в синагогата, докато мъжете рецитират молитви за женската малоценност. Тя е способна на абсолютно всичко, освен да се самопредпазва. И тайно аз винаги се срамувам от себе си, че не съм като нея. Добрата жена би се отказала от своя живот, за да се грижи и да подхранва лудостта на мъжа си. Аз не бях добра жена. Трябваше да правя прекалено много други неща.

Но ако имах пропуски с Брайън — наваксах си го двойно с Чарли Филдинг. Чиста проба мазохизъм — добър, здрав, „нормален женски мазохизъм“. просто нищо не може да се сравни с връзката ми с Чарли (която последва брака ми с Брайън). Интересно как винаги даваме на следващия мъж това, което сме спестили от предишния. Психологически случай на „разглезване“ на второто дете.[258[259]

13. ДИРИГЕНТЪТ

*Земетръс ли е това или просто шок?
Хубава супа от костенурка ли е
или само имитация?
Коктейл ли е чувството на радост,
или това, което изпитвам,
е истинската тръпка?
Вярно ли е усещането ми, или греша?
Бах ли ще чуя или само песен
на Коул Портър?*

Коул Портър, „Дълга, последна
любов“ (1938)

Чарли Филдинг („Чарлз“, както се подписваше) беше висок, прегърбен и изглеждаше като Скитника евреин. Носът му бе изключително дълъг и гърбав, с потръпващи ноздри, а малката му, изтеглена надолу уста имаше кисело изражение — нещо средно между презрението и меланхолията. Кожата му беше жълтеникава и с нездрав вид, опустошена от акне, което все още го тормозеше от време на време. Носеше скъпи спортни сака от туид; те висяха на раменете му като на телени закачалки, а коленете на панталоните му просветваха изтумбени. Джобовите на стария му Честърфилд бяха постоянно издути от книги с меки корици. Върхът на диригентската палка стърчеше от олющеното му куфарче от свинска кожа.

Ако го бяхте видели в метрото или когато ядеше самотната си вечеря при „Шрафт“ (там записваше консумацията на сметката на баща си), щяхте да предположите по изражението му, че е в траур. А нямаше нищо такова — освен ако диригентът не беше предварително в

траур за родителя си (чиито пари по предопределение трябваше да наследи).

Понякога, докато чакаше да пристигне вечерята му (крем-пиле, топъл фондан синди с шоколадов сладолед), вземаше от куфарчето си някаква партитура, хващаше диригентската палка в дясната си ръка и започваше да дирижира оркестър от въображаеми музиканти. Правеше това съвършено несъзнателно и очевидно без никакво желание да се набива в очи. Просто забравяше за хората около себе си.

Чарли (майка му го беше кръстила на Бони принц Чарли, а Чарли бе в края на краищата Еврейски принц) живееше сам в гарсониера в Ист Вилидж. В същия квартал, който бедните му предци са обитавали преди две поколения. Венецианските жалози бяха покрити с мазни черни сажди и пясък скърцаше под краката ви, когато ходехте по голия под. Декорът бе спартански: кухненски бокс, чиито шкафове зееха винаги празни с изключение на кутии със сушени кайсии и пликчета корави бонбони; имаше още пиано под наем, единично легло, магнетофон, портативен грамофон, два кашона с плочи (които така и не разопакова, откакто ги бе донесъл от къщата на родителите си преди две години). До прозореца се намираше аварийен изход към мръсен двор, а отсреща живееха две лесбийки на средна възраст; понякога те забравяха да пуснат щорите. Чарли изпитваше отбранително презрение към хомосексуалистите, каквото хората често изпитват, когато тяхната собствена сексуалност ги притеснява по някакъв начин. На него му се чукаше непрекъснато, но ужасно се страхуваше да не се покаже вулгарен. Харвардското му образование беше предназначено да угаси всяка вулгарност, тлееща дълбоко в гените му, и макар че му се ебеше, не искаше да го прави по такъв начин, че да изглежда недоद्याлан — на самия себе си и на момичетата, които се опитваше да съблазни.

Забелязала съм между другото, че освен ако човек не е роден гений, харвардското образование е перманентен пасив. Не толкова поради самото образование, което получават там, а най-вече заради това, което си въобразяваха, че трябва да бъдат те и занапред — гларуси от Харвард: аура, атмосфера, произношение, нежни спомени от Ривър Чарлз. Това по-скоро ги прави инфантилни и ги принуждава да се бутат из коридорите на рекламните агенции с развети зад тях връзки. Принуждава ги още да търпят отвратителната храна и мизерните тапицерии в Харвард клуб само и само да впечатлят някое

сладко младо маце с непресъхващия извор на слава — тяхната диплома.

Чарли носеше този харвардски багаж. Беше се дипломирал със „среден 3“ и въпреки всичко се чувстваше невероятно по-пълноценен от мен с моето Фи-Бета-Капа от мърлявия декласиран „Барнърд“. Имаше усещането, че в Харвард е бил докоснат с четката на изтънчеността и независимо от всичките провали в живота му е все още (както би го изпял хорът на Гилбърт и Съливън) човек от Харвард.

Почти неизменно Чарли спеше до обяд, после ставаше и закусваше в някой оцелял от старите емигрантски времена млечен бар. Но два пъти седмично се измъкваше от леглото в девет часа, вземаше метрото и отиваше в града, в едно музикално училище; там преподаваше пиано и дирижираше някаква хорова група. Парите, които печелеше от тази работа, бяха незначителни, но той живееше главно с лихвите от капитал, вложен от баща му на негово име, но поставен под попечителство. Бе изключително потаен за размера на този доход, сякаш това е някаква мръсна тайна. Макар винаги да съм предполагала, че ако стиснатостта не беше в кръвта му, Чарли можеше да живее някак си не толкова мизерно, колкото го правеше.

Все пак съществуваше мръсна семейна тайна и вероятно тази беше причината, поради която парите го смущаваха до такава степен. Семейството на Чарли се беше срещнало с тях благодарение на чичото на Чарли — чичо Мел, — известният псевдо-WASP, паркетен кавалер, който се носеше плавно през тридесетте години, със зализана с брилянтин черна коса, с коригиран хирургически нос и с танцуващата си shikse съпруга. Мел Филдинг направил доживотна кариера, опазвайки тайната за еврейството си, и склонил да подели богатството си със семейството само при условие, че и те всички оправят носовете си и сменят имената си от Фелдщайн на Филдинг. Чарли отказал да се подложи на пластична операция, но взел името. Все пак бащата на Чарли, наистина ампутирал половината си нос (в резултат на което в крайна сметка заприличал на евреин с абсурдно малък нос). Но главното било, че семейство Фелдщайн напуснало Бруклин и се озовало в Бересфорд (това позлатено гето, този псевдозамък) на Сентръл парк уест.

Фамилният бизнес се крепеше на международна верига от училища за танци, които подсигуряваха срещу заплащане доживотно

членство на самотни стари хора. Не беше точно рекет или поне не повече, отколкото психоанализата или религията, или групите за запознанство, или розенкройцерството можеха да се нарекат рекет, но подобно на тях паркетното общество също

[# WASP — White Anglo-Saxon Protestant — бял англосаксонски протестант. — Б. пр.]

[## Shikse (евр.) — човек от нееврейски произход (презрително). — Б. пр.]

обещавахе край на самотата, на безсилието, на страданието и, разбира се, също така разочаровахе много хора. Чарли бе работил в танцувалния бизнес няколко лета по време на следването си, но въпросното обстоятелство беше само символичен жест. Той мразеше всякакъв вид работа — дори ако тя се състоеше в това да се плъзгаш бавно по дансинга с някоя осемдесетгодишна стара дама, която токущо е станала пожизнен член срещу сумата от няколко хиляди долара. Когато се запознах с него, Чарли бе страшно чувствителен на тема бални танци. По принцип не искаше да се знае какво прави баща му, за да си изкарва хляба. И все пак често, макар и мимоходом, пускаше прочутото чичово име пред неговите и моите приятели. Амбивалентността е чудесна песен за танци! Имаше свой собствен ритъм.

Но какво правеше Чарли? Подготвяше се за величието. Сънуваше с отворени очи диригентския си дебют, за който между другото не правеше нищо да го ускори — в останалото време започваше да композира симфонии. Те бяха — всички до една — недовършени симфонии. Пишеше също и сонати, и опери (по творби на Кафка или Бекет). И те оставаха недовършени (но винаги обещавахе да ми ги посвети). Вероятно в очите на познатите си е изглеждал „пълнен провал“, но самият той се възприемаше като романтична фигура. Говореше за „тишина, изгнание, поквара“. (Тишина: недовършените симфонии. Изгнание: беше напуснал Бересфорд заради Ист Вилидж. Поквара: връзката му с мен.) Изживяваше първоначалните несгоди на всички велики творци. Като диригент все още не беше пробил, а и в бъдеще щеше да му се пречи, мислеше той, поради факта, че не бил хомосексуалист. Като композитор — работата била да се научиш да се справяш с кризата в

стила, която гнетеше епохата. Това също щеше да мине с времето. Човек трябваше да мисли в десетилетия, не в години.

Замечтан пред пианото или над чиния с черешови понички с шери при „Ратнър“, Чарли се виждаше такъв, какъвто щеше да бъде вече след успеха — с посребрени слепоочия, изискан и ексцентрично облечен. След като е дирижирал в Метрополитен собствената си опера, нямаше да се надува да слезе в Халф Нот за джем-сешъни с млади джазмузиканти. Колежанките, които трябваше да го разпознаят там, щяха да го обсаждат за автографи, а той щеше да ги отпъжда с остроумни забележки. Лятно време щеше да се оттегля в селската си къща във Върмонт и да композира на „Бехщайн“ в сумрака, или да излиза от студиото си, за да води умни разговори със следващите го по петите поети и млади композитори. Ще посвещава три часа на ден за ръкописа на автобиографията си — в стил, който определяше като нещо средно между Пруст и Ивлин Уо (негови любими автори). А също ще има и жени. Вагнерови сопрани с големи задници с трапчинки като при Петер Пол Рубенс. (Чарли имаше огромно пристрастие към закръглени — дори дебели — жени. Винаги мислеше, че съм прекалено мършава, а задникът ми — прекалено малък. Ако бяхме останали заедно, вероятно щях да наедрея като слон.) След дебелите сопрани идваха литературните дами: жени поетеси, които му посвещаваха книгите си; жени скулпторки, обсебени от амбицията да го накарат да им позира гол; жени белетристски, които го намираха толкова обаятелен, че правеха от него главния герой на своите romans a clef .

Той можеше никога да не се ожени, дори не и заради това да има деца. Децата (както често казваше) бяха досадни. „Досадни“ (произнесено като в курсив) винаги е била една от любимите му думи. Но не и най-тежката му присъда (не беше такава и „банален“, въпреки че Чарлз също ѝ отдаваше предпочитание). „Вулгарен“ се явяваше неговата върховна презрителна оценка. Хората, разбира се, биха могли да бъдат вулгарни, както могат да са такива и книгите, и музиката, и картините — но храната също можеше да бъде вулгарна според Чарлз. Веднъж, когато великият му чичо го завел в „Le Pavillon“ той казал: „Тези палачинки са вулгарни.“ Произнасяше го с голяма пауза между първите две срички, като че ли между двете срички „вул“ и „гар“

потреперваше на ръба на прозрението. Произношението беше също голяма работа за Чарли.

След всичко споменато пропуснах да кажа най-важното, а именно — че бях лудо влюбена в него, (като акцентирам на „лудо“). Цинизмът дойде по-късно. За мен той не беше надут пъпчив младеж, а фигура с легендарен чар, бъдещ Бърнстейн. Знаех, че семейството

[# Roman a clef — роман загадка. — Б. пр.]

му (с тяхната копринена, с цвят на шампанско декорирана-от-декоратор-дневна, покрита с найлонови калъфи) беше къде-къде по-вулгарно от моето. Чувствах, че Чарли бе повече сноб, отколкото интелигентен. Знаех, че никога не се къпеше, никога не използваше дезодорант и че бършеше гъза си не както трябва (сякаш все още се надяваше, че Мама ще дойде да му помогне), но бях луда по него. Накарах го да се принизи до моето ниво. Все пак той се бе обрекъл на най-универсалното изкуство: музиката. Аз бях долен тесногръд драскач. Най-важното — Чарли свиреше на пиано като моя баща пианист. Когато сядаше пред клавиатурата, гащите ми се мокреха. Това континюо! Това кресчендо! Тези диези! Тези бемоли!

Нали ви е известен страхотният израз „гъделичкам слоновата кост“? Ето така Чарли ме побъркваше! Понякога се чукахме дори на табуретката пред пианото на включен метроном.

Запознахме се по странен начин. В телевизията. Какво по-смешно от това да четеш поезия по телевизията? Нито е поезия, нито е телевизия. Нещо „образователно“ е — ще ме извините за изрази.

Програмата се излъчваше по 13-и канал и беше нещо като мешана салата от седемте изкуства — та нито едно накрая. Защо се смяташе „образователна“ — да се чудиш. Бяхме седем млади „творци“, всеки един от които разполагаше с четири минути да изпълни своя номер. Имаше и един дърт пръдльо с подпухнали очи и димяща лула, на име Филипс Хардтек, който ни интервюираше, задавайки ни проникателни въпроси от сорта: „Какво е по ваше мнение вдъхновението?“ или „Какво влияние оказа детството ви върху вашето творчество?“. За тези въпроси (и около десетина други) ни се отпускаха допълнителни четири минути. Освен че беше домакин на шоупрограми като тази, Хардтек припечелваше хляба си, като пишеше рецензии за книги и като позираше за реклами на уиски — две занимания, които имаха нещо общо, макар на пръв поглед да не

личеше. Скочът беше винаги „лек“ и „мек“, а книгите бяха „силни“ и „завладяващи“. Само трябваше да навие те манизелата на Хардтек, и прилагателните заваляваха. Понякога все пак ги объркваше и наричаше книгата „лека“ и „мека“, а скоч-уискито „силно“ и „завладяващо“. За отлежания двадесет години скоч и за гериатричните автори, публикували мемоари, Хардтек запазваше думата „зрял“. А за млади автори и уиски от неизвестна марка Хардтек имаше автоматичен отговор: „Липсва им благост.“

Повечето „творци“ от това шоу си заслужаваха Хардтек. Бяхме събрани един млад глупак, който наричаше себе си „правач на кино“ и показва четириминутен треперлив, преекспониран филм за нещо, дете приличаше на две (или даже на три) амеби, танцуващи псевдо-търбух до псевдотърбух; един черен художник, който наричаше себе си „активистичен художник“ и рисуваха само столове (странно пацифистична тема за активистичен художник); едно сопрано с много жълти заешки зъби (Чарли беше там, за да акомпанира четири минути на треперещото ѝ изпълнение на Пучини); един човек-оркестър от ударни инструменти, наречен Кент Блас; той подскачаше конвулсивно наоколо, удряше барабани, ксилофони, стъклени аквариуми, гърнета и тигани; една изпълнителка на модерни танци, която никога не казваше съществителното „танц“, без да използва пълния член; един фолкпевец, протестиращ срещу обществото, чийто роден бруклински акцент е бил изчистен с уроци по елокация със странный резултат, че произнасяше Бог като „Боорг“; и най-после — самата аз.

Бяха ме издокарали в сива шперплатова рамка за моите четири поетични минути и за да я достигна, трябваше да се покатеря на някакво скеле. Чарли седеше на пианото точно отдолу и зяпаше под полата ми. Докато четях стиховете си, очите му изгаряха бедрата ми. След един ден ми телефонира. Не си го спомнях. Тогава ми каза, че искал да напише музика по моите стихове, така че се срещнахме за вечеря. Винаги съм била твърде наивна за подобни номера. „Ела в апартамента ми, за да напиша музика по твоите стихове“ — и аз идвах. Или поне отивах.

Но Чарли ме изненада. Изглеждаше мършав, мръсен и с нос като отварачка, когато звънна на вратата ми, ала в ресторанта разстла на показ огромните си познания за Коул Портър и Роджърс и Харт, и Гершуин: всички песни, които баща ми свиреше на пиано в детството

ми. Даже най-безизвестните балади на Коул Портър, почти забравените парчета на Роджърс и Харт от разни неизвестни мюзикъли и най-малко познатите на Гершуин — знаеше ги всичките. Знаеше ги дори по-добре от мен, която имам невероятна памет за такива неща. Точно тогава се влюбих абсурдно в него, преобразих го от неумита жаба с гърбав нос в принц — в Еврейски принц, свирещ на пиано при това. Щом завърши последната строфа на „Нека го направим“ и не сбърка думите — аз бях готова да го направя с него. Елементарен случай на Едиппутковщина.

Отидохме у дома да си легнем. Но Чарли беше толкова пометен от събитията и от големия си късмет, че клюмна.

— Дирижирай ме — рекох аз.

— Изглежда, съм загубил палката си.

— Добре, тогава го направи като Митропулос — с голи ръце.

— Ти си истинска находка — възкликна той, бърникайки под завивките. Но с ръка или с палка — беше безнадеждно. Зъбите му тракаха и силни тръпки тресяха раменете му. Зяпаше, за да си поеме дъх, като болен от емфизем.

— Какво ти става? — питах.

— Просто толкова си хубава, че не мога да го повярвам. — Ту хлипаше, ту се душеше. — Ще се видим ли отново независимо от провала? — хленчеше. — Обещаващ ли, че няма да ми го натякващ?

— Да не мислиш, че съм някакъв вампир? — учудих се аз. Всичките ми майчински инстинкти бяха събудени от неговата безпомощност. — Не съм толкова долна, че да те изхвърля.

— Точно това се случи последния път с мен — мънкаше Чарли. — Тя ме изрита навън и струпа дрехите ми в преддверието. Забрави единия ми чорап. Трябваше да се прибера с метрото с един бос крак. Това беше най-голямото унижение в живота ми.

— Скъпи! — отвърнах, люлеейки го.

Трябваше да „загрея“ за емоционалната нестабилност на Чарли по неговото хълцане, тресене и потръпване — но ако бях включила, нямаше да бъда аз. За мен въпросните симптоми бяха само потвърждение за неговата чувствителност. Принцът и Граховото зърно! Разбираемо беше. Премиерите го разбиваха! Можехме да си изпеем нещо от Коул Портър, вместо да се чукаме. Но и до песен не се стигна — той заспа в обятията ми. Спеше като никой друг, когато съм

познавала. Хриптеше, пръскаше слюнки, пърдеше и се мятеше. Ръмжеше и трепереше. Дори си цедеше пъпките насън. Половината нощ стоях будна и го гледах в пълно изумление.

На сутринта се събуди с усмивка и ме наеба като жребец. Бях издържала изпита. Не го бях изхвърлила. Това беше наградата ми.

През следващите осем месеца и нещо ходехме заедно и обикновено прекарвахме нощите или у тях, или у нас. Бях на път да получа развод от Брайън и преподавах в едно нюйоркско училище, докато завършвах доктората си в Колумбийския университет. Все още живеех в същия апартамент, където Брайън беше откачил, и мразех да стоя сама нощем, така че, ако Чарли не можеше да остане с мен, аз го следвах в Ист Вилидж и поделях с него единичното му легло.

Казваше, че ме обича, казваше, че ме обожава, и въпреки всичко продължаваше да има задръжки спрямо мен. Усещах нещо странно, нещо колебливо и неискрено в любовните му обяснения. Побърквах се, защото за пръв път някой се въздържах в отношението си към мен. Бях свикнала да бъда винаги отгоре и неговата скованост ме разпалваше. Ставах все повече и повече луда по него, което на свой ред го правеше все по-въздържан. Старата, прастара история.

Знаех, че имаше и друго момиче в Париж — негова отдавнашна приятелка от Редклиф; сега следваше философия в Сорбоната. Според Чарли те бяха само приятели. Всичко било приключило.

Тя беше закръглена и тъмнокоса и (според него) имаше отвратителния навик да заспива дълбоко, след като са я начукали. Бе заминала за Париж, за да се махне от него, и сега гаджето ѝ бе французин, който живееше с нея на Рю дьо ла Арп (Чарли знаеше прекалено много подробности за човек, за който вече не дава и пет пари). Но ако всичко това беше истина, защо тогава тя винаги завършваше писмата си до него с „Обичам те“? За да има коз при трудна ситуация? Ами Чарли! Не беше ли тя козът му или резервния задник при затруднено положение? А може би това бях аз?

[# Игра на думи: в английски думите „кел“ и „задник“ са фонетично близки. — Б. пр.]

Винаги съм знаела, че да четеш чужда кореспонденция е дъното на низостта, но ревността ви кара да правите странни неща. Една тъжна сутрин в Ист Вилидж, когато Чарли беше излязъл рано, за да преподава музика на учениците си, аз се измъкнах като шпионин от

леглото (сърцето ми биеше като литаврите на Сол Гудман) и прерових апартамента. Търсех, разбира се, пощенски щемпели от Париж и ги намерих точно там, под сивите жокейски шорти на Чарли.

Ако се съдеше по писмата ѝ, Саломе Уинфелд (кръстена на дядо си Сол?) беше литературен тип. Тя се бе заела също така с играчки, целящи да побъркат Чарли от ревност, като същевременно му подхвърляше трохички нежност.

Cher Charles [пишеше тя на френски]

Ние [ние!] живеем тук, на шестия етаж (седми за вас) в един очарователен опърпан приют, наречен HQtel de la Hapre, докато търсим по-евтина квартира. Париж е божествен — Жан-Пол Сартър се среща на всеки ъгъл, Симон дьо Бовоар, Бекет, Жене — tout le monde накратко.

Скъпи, аз те обичам. Не мисли, че само защото живея със Себастиан (който по една случайност прави чудесен кускус), е престанало да ми пука за теб. Просто имам нужда от време, за да експериментирам, да поема дъх, да живея, да се протегна, да изпитам гъвкавостта на мускулите си [сетете се кои!] без теб. Липсваш ми ден и нощ, мисля за теб, дори те сънувам. Не можеш да си представиш какво отчаяние ме обзема, че живея с мъж:, който не знае какво е В.Л.-Т., който никога не е ял понички с месо и който мисли, че The Charles е бивш крал на Англия! Въпреки всичко той (Себастиан) е сладък и предан и [цял ред беше задраскан тук] ме кара ежедневно да осъзнавам колко много още те обичам.

Attends-moi, cheri

Сали

Attends-moi, друг път!

Но как можех да сразя Чарли с писмо, което бях изровила из-под-не-до-там-чистите му дрехи? Така че

[# Tout le monde (фр.). — всички — Б. пр.]

[## Чакай ме, скъпи (фр.). — Б. пр.]

вместо това възприех фабианската тактика на бдително изчакване. Запазих негодуванието си в тайна. Бях решена да го отвоювам от епистоларната му приятелка постепенно.

През юни заминахме заедно за Европа. Чарли отиваше на диригентски конкурс в Холандия; аз щях да посетя приятели в Йоркшир, да се срещна с моята стара приятелка Пиа във Флоренция и

да направим екскурзионно пътуване из Южна Франция, след което щях да отида да видя сестра си Ренди в Близкия изток. Чарли и аз смятахме да останем две седмици заедно в Холандия и после да продължим всеки поотделно. Той трябваше да се прибере у дома, за да дирижира някаква оратория на някакъв фестивал на изкуствата, но все още не беше съвсем сигурен. Тайно се надявах, че ще се откажем от всички тези планове и просто ще пътуваме заедно цялото лято.

Качихме се на стария „Куин Елизабет“ в туристическа класа. Тесногръдият Кънърд не ни даде обща каюта, без да представим писмено доказателство, че сме женени (каквото, разбира се, ние нямахме). Освен това Чарли беше голям скъперник. От съображения за икономия нае легло в четириместна каюта при трима старци, а аз нямах избор, освен да взема койка в четириместна женска каюта. Без прозорец естествено и точно над моторите. Моята компания се състоеше от една германка, която изглеждаше и говореше като Гаднярката от Бухенвалд, една кльощава французойка, медицинска сестра, дето хъркаше, и една петдесетгодишна англичанка, начална учителка, облечена в пуловери и туид, и с двойни подметки на обувките си. Тя използваше „Английска лаванда“ на „Ярдлей“ и цялата каюта вонеше на нея.

Проблемът ни за петте и половина дни преход беше къде да се чукаме. В моята каюта бе изключено, тъй като френската медсестра като че ли спеше по цял ден, а германката и англичанката се прибираха в девет. Веднъж се опитахме да пропуснем обяда и да използваме каютата на Чарли, докато тримата дядки ядяха, ала единият от тях се върна и затропа сърдито по вратата точно когато бяхме започнали. Така че се заехме да обикаляме кораба, за да намерим места за чукане. Бяхме изпълнени с решителност. Ще си помислите, че е лесно на стар кораб като „Куин Елизабет“, осеян с кътчета и дупки, но хич не е. Килерите за бельо стояха заключени, спасителните лодки висяха твърде високо, за да се покатерим в тях, общите помещения бяха прекалено общи, детската ясла беше пълна с бебишори, а нямаше и никакви свободни каюти. Предложих да използваме някоя от първокласните, докато обитателите им отсъстваха, но Чарли го беше шубе.

— Ами ако се върнат? — питаше той.

— Сигурно ще им бъде неудобно да кажат каквото и да било или автоматично ще помислят, че са сбъркали каютата си, а щом намерят стюарда, ние ще сме си отишли.

Господи, колко прагматична бях в сравнение с Чарли! И какво страхливо котенце се оказваше той! Все пак моят страх от летене ми позволяваше да се качвам на самолет, стига да приемех да страдам от ужас през целия полет, но неговият страх от летене беше толкова голям, че не му даваше дори да се доближи до самолет. Ето как в края на краищата ни сполетя тази беда!

Е, най-после намерихме място! Единственото пусто кътче на борда. Абсолютно съвършеното убежище — едновременно символично и практично (освен че нямаше легло): еврейския параклис в туристическа класа!

— Фантастично! — провикнах се, опипвайки за осветлението и разбирайки какво сме намерили. — Какъв декор! Пейки! Звездата на Давид! Дори Петокнижието — велики Боже! — бях вече наострена. — Просто ще се преструвам, че съм девствена весталка или нещо такова — рекох и започнах да свалям ципа на Чарли.

— Но няма ключалка на вратата! — протестираше той.

— Та кой ще дойде тук? Сигурно не протестантските ни спътници или англиканският екипаж. А можем и да загасим отново. Ако някой влезе, ще помисли, че се молим. Какво ли знаят за еврейската служба?

— Вероятно ще те сбъркат с пламтящ храст — отвърна той, имитирайки ме.

— Много смешно! — събух гащите си и загасих осветлението.

Само веднъж успяхме да се наебем под зора на Господа, тъй като на следващия ден, когато се върнахме в нашия малък храм на любовта, намерихме вратата заключена. Никога не разбрахме защо. Разбира се, Чарли беше сигурен (в параноята си), че някой (Бог?) е заснел силовото ни съвкупление, а също така е записал на магнетофон стоновите ни. Прекара в паника остатъка от пътуването. Беше убеден, че в Лъо Хавр Интерпол ще ни чака с цял взвод от нравствената полиция.

Времето до пристигането за мен беше пълна тъпота. Чарли седеше в едно от фоайетата, изучаваше партитурите си и дирижираше въображаеми музиканти, докато аз го гледах и кипях от негодувание

заради Сали; бях сигурна, че ще я потърси в Париж. Опитах се да я прогоня от мисълта си, но тя все изплуваше, като опаковка, отказваща да потъне в езерото на Сентръл парк. Какво можех да направя? Опитах се да пиша, но не успях да се съсредоточа. Мислех само за Сали — този суперфалш! Тя беше хванала Чарли на въдицата, както той беше хванал мен. Проблемите на любовта са проблеми на лошо разпределение, по дяволите! Всичко има наоколо, но винаги попадаш не на когото трябва, не когато трябва и не където трябва. Залюбеният получава нова доза любов, а разлюбеният става все по-разлюбен. Колкото повече се доближавахме до Франция, толкова по-убедено включвах себе си във втората категория.

Разбира се, Чарли се провали на конкурса. Още в първия кръг. Въпреки упоритото учене той никога не можеше да запомни партитурите. Не беше скроен за диригент. На подиума изглеждаше така омекнал, както се оказа първата нощ в леглото. Цялото му тяло беше клюмнало. Раменете му стояха извити напред, а гърбът му описваше дъга подобно на преварени cannelloni, загубили пълнежа си. Бедният Чарли — липсваше му чар! Точно обратното на Брайън. Често съм си мислила (гледайки Чарли на сцената), че ако притежаваше само малко от чара на Брайън, щеше да бъде феноменален. Брайън, разбира се, нямаше никакъв талант за музиката. Ех, защо не можех да ги комбинирам двамата! Защо винаги се оказвам с двама мъже, които биха направили един велик мъж? Тази ли е тайната на моя Едипов проблем? Баща ми и дядо ми? Баща ми, който винаги се измъкваше и отиваше да свири на пиано, когато положението ставаше напечено, и дядо ми, който висеше там като кълбовидна мълния, каквато беше, и спореше за марксизъм, модернизъм, дарвинизъм и всякакви други „изми“, сякаш животът му зависеше от тях.

Орисана ли съм да прекарам живота си, като тичам между двама мъже? Единият неуверен и кротък и почти безразличен, а другият толкова пламенен и неуморен, че изхаби всичкия ми кислород?

Типична сцена на масата вечер у семейства Уайт-Столоф. Майка ми Джуд крещи за Робърт Ардрей и за териториалността. Дядо ми Столоф (известен на всички като Папа) цитира Ленин и Пушкин, за да докаже, че Пикасо е имитатор. Сестра ми Клое вика на Джуд да млъкне, Ренди крещи на Клое да млъкне, Боб и Лала хранят горе петте близнаци, Пиер спори на тема икономика с Абел. Клое заяжда Бенет на

тема психиатрия, Бенет кашля нервно и се прави на непроницаем, Ренди ме напада за моите стихове, баба ми (Маман) шие и ни призовава да „не говорим като каруцари“, а аз прелиствам списание, за да се укрия зад нещо (винаги с печатно слово!) от семейството си.

КЛОЕ: Айсидора винаги чете. Не можеш ли да свалиш шибаното списание?

АЗ: Защо? За да мога да се надвиквам с всички вас ли?

КЛОЕ: Би било по-добре, отколкото да четеш шибаното си списание през цялото време.

БАЩА МИ (тананикайки „Чатануга чу чу“): — „Чети списание и ще отидеш в Балтимор...“

КЛОЕ (с вдигнати към небето очи, сякаш се молеше): Татко винаги си тананика или прави остроумни забележки. Няма ли най-после да говорим сериозно в тази къща?

АЗ (четейки): Кой иска сериозен разговор?

КЛОЕ: Ти си злобна кучка!

АЗ: За някой, който мрази психиатрията, си навлязла доста в жаргона.

КЛОЕ: Да ти го начукам!

МАМАН (вдигайки очи от ръкоделието си): Засрами се. Никога не съм възпитавала внучките си да говорят като каруцари.

ПАПА (прекъсвайки спора си с Джуд): Отвратително.

КЛОЕ (с цяло гърло): МЛЪКНЕТЕ ВСИЧКИ ЗА МАЛКО И МЕ ЧУЙТЕ!

Чуваше се звук от пиано откъм дневната. Баща ми свиреше собствената си интерпретация на „Begin the beguine“, която изпълняваше преди години на първата продукция на Jubilee на Бродуей. „Когато те започнаха... монахинята... Долетя обратно трепетна музика, толкова нежна...“

Гласът му долиташе до мен през акордите на леко разстроения малък „Стенуей“. Папа и Джудит дори не бяха забелязали, че е излязъл.

— В това общество — казва Джуд — критериите за изкуство се определят от пресаташета и хора от пбблик рилейшънс — което значи, че те не са никакви критерии...

— Винаги съм казвал — прекъсна я Папа, — че светът е разделен на два типа хора: на мошеници и на полумошеници...

Баща ми им отговори с фалшив акорд.

Чарли и аз се разделихме със сълзи на очи в Амстердам. На централната гара. Той заминаваше за Париж и за Хавър (за да се прибере, както казваше, направо в Щатите). Но аз не му вярвах. Заминавах за Йоркшир — независимо дали ми харесваше или не, а и хич не ми харесваше. Сълзливо довиждане. Ядяхме амстердамски херинги и подсмърчахме — и двамата.

— По-добре е за нас да се разделим за известно време, скъпа — рече той.

— Да — отвърнах аз, лъжейки, през зъби (пълни с херинга). И се целунахме, разменяйки си лучена слюнка.

Качих се на влака. Помахах с ръка, която миришеше на херинга. Чарли изпращаше целувки. Стоеше на перона, прегърбил рамене, с диригентска палка, щръкнала от джоба на тренчката му, с олющеното куфарче, пълно с оркестрови партитури, и с холандски херинги в ръка. И влакът потегли. По пътя от Хук тв Холанд до Харуич стоях в мъглявината и плачех, мислейки за себе си, която стои в мъглявината и плаче, и чудейки се дали ще мога да опиша това изживяване в книга. С дългия си розов нокът изчовърках още едно парче херинга измежду зъбите си и го изстрелях драматично в Северно море.

В Йоркшир получих писмо от Чарли; беше още (разбира се) в Париж. „Скъпа — пишеше той — не мисли, че само защото съм със Сали, съм престанал да те обичам...“

Стоях в една голяма ветровита английска селска къща с луди англичани, които пиеха непрекъснато джин, за да се стоплят, и водеха разговори а ла Оскар Уайлд, така че прекарах следващите десет дена в пиански ступор. Телеграфирах на Пиа да се срещнем по-рано от заплануваното във Флоренция, където си отмъстихме на неверните си любовници (нейният беше в Бостън); преспахме с всеки срещнат мъж в града с изключение на Микеланджеловия Давид. Само че не беше хубаво. Бяхме все още отчайващо нещастни. Чарли ми се обади във Флоренция да поиска опрощение (той беше все още в Париж със Сали) и това само ускори поредната безрадостна оргия... Тогава двете с Пиа се разкаяхме и решихме да се пречистим. Изкъпахме се с италиански бял оцет киан-ти. Коленичихме пред статуята на Персей в Лоджия дей Ланци и молихме за прошка. Изкачихме се на върха на Джотовата камбанария и се помолихме на духа на Джото (всеки известен стар дух

щеше да свърши работа всъщност). Не ядохме никаква храна в продължение на два дни и пихме само „Сан Пелегрино“. Изкъпахме се и със „Сан Пелегрино“. На финала, като върховен акт на изкупление, решихме да изпратим по пощата диафрагмите си на нашите неверни любовници и да ги накараме те да се чувстват виновни, а не ние. Но в какво да ги опаковаме? Пиа намери една стара кутия от „Мотта панетоне“ под леглото си в пометената ни като от ураган стая Врensione. Аз търсих, търсих, но не можах да намеря подходяща кутия, за да изпратя диафрагмата си, така че някак прибързано изоставих намерението си. (Какво ли в крайна сметка щеше да помогне, ако изпратех диафрагмата си в кутия от панетоне на Чарли и на Сали?) Но Пиа беше непоколебима. Суетеше се наоколо, търсеше опаковъчна хартия и бандерол. Пишеше адреси на получателя и подателя. Напомняше ми за мен самата, когато на тринадесет години скрито поръчвах да ми изпратят книжките на издателство „Котекс“ „в плътна опаковъчна хартия“.

Занесохме се в Америкън Експрес (бяхме спали с половината им флорентински пощенски чиновници с похотливи усмивки). Казаха ни да попълним митническа декларация. Но какво да впишем в декларацията? „Една диафрагма, употребявана“? „Една диафрагма, много употребявана“? „Употребявана дреха“ може би? Може ли диафрагмата да се счита за дреха? Двете с Пиа го обсъдихме.

— Но нали наистина се носи — рече тя.

Аз поддържах, че трябва да я изпрати в Бостън като антика; така щеше да спести всякакво вносно мито. Ами ако нейното гадже блудник трябваше да заплати мито за старата ѝ диафрагма? Нямаше ли по този начин освен обидата да понесе и щета?

— Да му го начукам! — ядоса се Пиа. — Нека плати вносно мито и да се притесни колкото се може повече — после написа върху пакета: „Една флорентинска кожена чанта — на стойност 100 щатски долара.“

Скоро след това двете с Пиа се разделихме. Аз продължих към Ренди в Бейрут, а тя замина за Испания, където, понеже нямаше диафрагма, трябваше да се задоволи със заместители за през остатъка от лятото. Така или иначе — да прави минети или на нея да ѝ правят. По отношение на тази дейност тя не изпитваше чувство на вина.

Изглежда някак смехотворно, но я разбирам напълно. В края на краищата ние бяхме добри момичета от петдесетте години.

14.

АРАБИ И ДРУГИ ЖИВОТНИ

*Аз съм шейхът на Арабия, любовта ти ми принадлежи.
През нощта, когато си заспала, в твоята палатка аз ще
препълзя...*

Из „Шейхът на Арабия“
от Тед Снайдер, Френсис Уилър
и Хенри Б. Смит

От Флоренция взех rapido-то за Рим и след това — самолета на „Алitalia“ за Бейрут.

Бях доста паникьосана — доколкото си спомням — по отношение на всичко: за полета, разбира се, и дали щяха да са пристигнали вече писма от Чарли в дома на Ренди в Бейрут, или дали арабите ще открият, че съм еврейка (макар че думата „унитарианка“ беше внимателно написана с печатни букви във визата ми). Разбира се, дори и да знаеха какво значи това, не бях сигурна, че нямаше да имат много повече възражения, отколкото към еврейството; нали половината население на Ливан се състоеше от католици. В допълнение — бях ужасена, че ще ме уличат в измама, и въпреки пълното ми непознаване на юдаизма се презирах, че лъжех относно религията си. Бях сигурна, че ще си платя жестоко за протекцията, която Йехова обикновено ми е оказвал (неголяма — трябва да призная) заради обстоятелството, че макар и за кратко, се отричах от него.

Сигурна бях също така и че съм хванала трипер от онази глутница необрязани флорентинци. О, имах фобии по отношение на всичко, за което на практика можете да се сетите: самолетни катастрофи, трипер, глътване на стъкло, ботулизъм, араби, рак на гърдата, левкемия, нацисти, меланоза... Колкото до моята фобия за трипер — без значение беше, че се чувствах добре, или дори че в

действителност нямах течения и ранички на пътката си. Гледах и гледах, и пак гледах, и все едно какво намирах

— бях сигурна, че имам някаква скрита, асимптоматична форма на трипер. Дълбоко в себе си знаех, че вероятно тръбите ми са сраснали с мъртва тъкан, а яйчниците ми са изсъхнали като стари семенни шушулки. Представях си ги зрително в най-големи подробности. Всичките ми неродени бебета — съсухрени! Спаружени в зародиш! Най-лошото нещо на женствеността е скритостта на собственото ти тяло. Прекарваш цялото си юношество наведена назад към огледалото в банята, като се опитваш да видиш собствената си пътка. И какво виждаш? Къдравия ореол на космите на пубиса, пурпурните срамни устни, розовото копче на клитора — но никога достатъчно! Най-важната част е невидима. Неизследван каньон, подземна пещера, от която надничат всякакви скрити опасности.

Както се оказа, полетът до Бейрут беше предназначен да разбуня всичките ми разнородни паранои. Прелетяхме в епична буря над Средиземно море, дъждът шибаше прозорците, храната се „шляеше“ напред-назад из самолета, а пилотът идваше всеки пет минути да ни успокоява, като аз не му вярвах нито за миг. (Не можеше да се вярва на нищо италианско — дори и на „Lasciate Ogni Speranza“). Бях напълно подготвена да умра заради обстоятелството, че бях написала „унитарианка“ на визата си. Фактически точно това беше прегрешението, за което Йехова можеше да те прибере при себе си — както и за шибаното езичество.

Всеки път, когато попадахме във въздушна яма и самолетът пропадеше по на 150 метра (качвайки стомаха ми в устата), аз се заклевах да зарежа завинаги секса, шунката и въздушните пътешествия само ако някога достигнех цяла-целеничка terra firma .

Останалите хора в салона също не отговаряха на представата ми за весела компания, с която можеш да умреш. Когато нещата наистина взеха лош обрат и бурята ни люшкеше насам-натам като листни въшки, прилепнали към книжен самолет, някакъв пиян идиот започна да вика „Оооп-си-Дейзи!“ всеки път, щом пропадахме, а няколко други глупаци се смееха истерично. Мисълта да умра с тези тъпанари и да пристигна на оня свят с виза, на която пише „унитарианка“, ме караше горещо да се моля през целия полет. Никой не е атеист по време на полет в буря.

Учудващо, но факт — бурята утихна (или ние я оставихме зад себе си), след като прелетяхме над Кипър. Един мазен египтянин (има ли други?) седеше до мен и веднага, щом разбра, че ще преживее и този път, започна

[# Надежда всяка оставете — стих от дантевия „Ад“. — Б. пр.]

[## Твърда земя (ит.) — Б. пр.]

да ме сваля. Разправи ми, че издавал списание в Кайро и че отивал по работа в Бейрут. Подчерта също така, че въобще не го е било страх, защото винаги носел това синьо манисто, та да го пази от уроки. Със или без синьо манисто — господинът ми се бе сторил бая изплашен. Продължаваше да ме убеждава, че и двамата имаме „носове на късметлии“, поради което самолетът не би могъл да се разбие, докато ние сме на борда. Пипна дори върха на носа ми, после пипна своя и каза: „Виж — късметлии.“

„Господи — нанизах се на носов чешит“, помислих си аз. И не бях особено поласкана от мисълта, че носовете ни си приличат. Съседът ми имаше огромен атрибут, като този на Насър (на мен всички египтяни ми приличат на Насър), докато моят нос, въпреки че не беше точно чип, изглеждаше поне малък и прав. Може и да не бе мечтата на хирурга, но пък и нямаше нищо общо с Насъровия. Единственият му кусур беше месестият връх, който издаваше генетичния принос на някой полски главорез със свинска зурла, изнасилил една от прапрабабите ми по време на отдавна забравен погром в гетото.

Темите за разговор на моя египтянин обаче се простираха и отвъд носовете. Съседът ми сведе поглед към екземпляра от списание „Тайм“, останал отворен (и непрочетен) в полата ми по време на бурята, посочи снимката на (тогавашния) посланик в ООН Голдберг и исторически отбеляза: „Той е евреин.“ Не рече нищо повече, ала тонът и погледът му заключаваха, че това беше всичко, което негова милост имаше да каже.

Изгледах го страшно (над полския си нос) и за една бройка не рекох: „Аз също“; нямаше смисъл. Точно тогава италианският ни пилот обяви, че кацаме на летището в Бейрут.

Още треперех от тази малка престрелка, когато забелязах много бременната Ренди зад стъклената барикада на летището. Бях очаквала най-лошото да се случи, докато преминавам през митницата, но там изобщо нямаше проблеми. Изглежда, зет ми Пиер бе приятел с целия

наземен персонал, та аз бях измъкната през ВИП-а. Годината беше 1965 и нещата в Близкия изток не бяха толкова драстични, колкото станаха след Шестдневната война. Щом не идвахте *via* Израел, можехте да пътувате в Ливан като в Маями Бийч, на който всъщност той някак си и приличаше, включително по изобилието от *yentas*.

Ренди и Пиер ме отведоха в черен кадилак с еркъндишън, същинска катафалка; бяха го докарали с параход от Щатите. По пътя за Бейрут минахме край бежански лагер, където хората живееха сред кашони, а около тях се разхождаха орляци мръсни полуголи деца и смучеха пръстите си. Ренди веднага и високопарно изкоментира каква отврат било всичко.

— Отврат? Само това ли? — попитах.

— Оо, не се прави на шибана либералка, падаща си по добри дела — сръза ме тя. — За кого се мислиш — за Елеонор Рузвелт ли?

— Мерси за комплиментата.

— Просто ми се повръща и ми е писнало всеки да плаче с кървави сълзи за бедните палестинци. Защо не ти пука за нас например?

— Пука ми — отвърнах.

Сам по себе си Бейрут е хубав град, но не чак толкова величествен, колкото го изкарваше в приказките си Пиер. Почти всичко бе ново. Имаше стотици бели здания с формата на кутии и с мраморни тераси, а навсякъде улиците бяха разровени за нови строежи. През август е непоносимо горещо и влажно и където бе останала някаква трева, то тя изглеждаше покафеняла под слънцето. Средиземно море е синьо, но не по-синьо от Егейското, каквото и да казваше Пиер. В известен смисъл градът изглежда като Атина — естествено, без Акропола. Обширен ориенталски град с нови здания, поникнали редом с приличащите на руини стари. Това, което се запомня, са рекламите на „Кока-Кола“ до джамиите, бензиностанциите Шел с табели на арабски, арабки с фереджета, които се возят на задните седалки на шевролети и мерцедеси с перденца, провлачена арабска музика за фон, мухи навсякъде и жени в миниполи и с чорлави руси коси, плъзнали по улица „Хамра“, където всички киноафиши рекламират американски филми, а книжарниците са пълни с издания „Пенгуин“, френски книги джобен формат, американски с меки корици и последните порноромани от Копенхаген и Калифорния. Изглежда,

Изтокът и Западът се бяха срещнали, но вместо да произведат някаква разкошна нова комбинация, и двете бяха отишли на кино.

Цялото семейство ме чакаше в апартамента на Ренди

— всичките с изключение на родителите ми, които бяха в Япония, но се очакваха да пристигнат всеки момент. Независимо от многобройните си бременности Ренди продължаваше да се държи, като че ли беше първата жена на този свят, която има матка. Клое, унила, чакаше писма, от Абел (ходеха сериозно, откакто тя навърши четиринадесет), Лала беше хванала дизентерия и искаше да бъде сигурна, че всеки е чул подробностите за поредния ѝ пристъп — включително цвета и консистенцията на лайното. Децата, откачили от толкова гости и внимание, обикаляха в галоп терасите, псувайки на арабски слугинята (вследствие на думичките тя си опаковаше багажа и подаваше оставка поне веднъж дневно). И Пиер — който изглеждаше досущ като Кахлил Джибран на себеласкателните си автопортрети — се моташе наоколо из просторния, настлан с мрамор апартамент, по копринен халат и пускаше похотливи шеги за стария източен обичай; според него мъжът, оженил се за най-голямата сестра, има право и на всичките по-малки. Когато пък не ни угостяваше със стари източни обичаи, той ни четеше в превод свои стихове (изглежда, всички араби пишат стихове), които ми звучаха изпълнени със суета:

Моята любов е като сноп пшеница,

която избуява в цвете.

Очите ѝ са топази в пространството...

— Проблемът е в това — рекох на Пиер, докато отпивах гъстото като сироп арабско кафе, — че обикновено пшеничените снопи не избуяват в цветя.

— Поетичен патент — заяви зет ми тържествено.

— Хайде да отидем на плажа — предложих, но на всеки му беше или много топло, или му се спеше, или беше уморен. Очевидно бе, че никога нямаше да ги закарам на Баалбек или дори на Сидърс. Дамаск, Кайро — забравете! Израел беше точно отсреща, през границата, но трябваше да се лети през Кипър и след последния ми полет — идеята ми изглеждаше немислима. А щеше да възникне и проблемът за връщането в Ливан. Единственото, което правех, беше да безделнича заедно с останалите в апартамента на Ренди и да чакам писма от Чарли, но те идваха рядко. Вместо тях пристигаха редовно писма от

другите клоуни: женения флорентинец, който обичаше да му нашепвам мръсни думи, американския професор, дето претендираше, че съм променила живота му, единия от пощенските чиновници в Америкън Експрес, самонавил се кой знае защо, че съм богата наследница. А аз исках Чарли — или никой друг. А Чарли искаше Сали. Отчаяна бях. Прекарах половината си време в Бейрут да подхранвам триперната си фобия, да разглеждам пътката си в огледалото и да се мия с душа в бялото мраморно биде на Ренди.

Когато родителите ми пристигнаха от предполагаемия мистериозен Изток, натоварени с подаръци, ситуацията се сговни още повече. През първите три дни Ренди беше доволна, че ги вижда, след което тя и Джуд подхванаха един от техните скандални маратони; и двете започваха да изкопват разни случки, станали преди двадесет или двадесет и пет години. Ренди упрекваше майка ми за всичко: като се започнеше от това, че не ѝ е сменяла пелените достатъчно често, та се стигнеше до обстоятелството, че ѝ ги е сменяла прекалено често; или пък че я е пратила на уроци по пиано прекалено рано, а не я е пуснала да кара кънки навреме. Счепкваха се като двама адвокати в съда, подлагайки на кръстосан разпит миналото. Седях и се чудех — защо, за Бога, бях дошла на почивка с тях? Нямах търпение да се махна отново. Чувствах се като човешко топче за пинг-понг. Непрекъснато търсех мъже, за да избягам от семейството си, а после се затичвах при близките си, за да избягам от мъжете. Когато бях въщи — исках да се махна далеч, а отидех ли далеч — исках да се прибера у дома. Как му викате на това? Екзистенциална дилема? Потискане на жените? Човешко битие? Беше непоносимо и така, и иначе; назад-напред — подскачах над мрежата на своята амбивалентност. Щом докоснех земята, исках да отскоча и да полетя отново нагоре. Всъщност какво да правя? Смеех се. А само болеше, докато се смеех — макар че никой освен мен не го знаеше.

Родителите ми се повъртяха така около седмица, след което заминаха за Италия, за да проверят нещо в някаква фабрика за производство на кофички за лед там. За щастие имаха този импорт-експортен бизнес; той им позволяваше да се вдигнат и да изчезнат, щом смъртоносните семейни междуособици ескалираха до взривоопасно ниво. Бяха долетели преизпълнени с добри чувства и подаръци и отлетяха, когато всичко се сговни до n-та степен. Цялата

процедура отне около седмица. През останалото време от годината те въздишаха по отлитналите си деца и се чудеха защо повечето от тях живееха толкова далеч от родния дом. През годините, когато пребивавах в Германия, а Ренди в Бейрут, изпълнена с копнеж, майка ми се питаше по каква причина половината от нейната челяд е избрала да живее (както се изразяваше тя) „във вражеска територия“.

— Защото изглежда по-гостоприемна, отколкото у дома — рекох аз, спечелвайки си вечната ѝ омраза. Беше гадна забележка — признавам го, — но какво друго имах освен думите, за да се защитя от майка си.

Добре след като си заминаха родителите ни, продължаваше да бъде пренаселено: четири сестри, Пиер, шест хлапета (бяха само шест през 1965), бавачката, слугинята.

И бе толкова горещо, че почти не напускахме климатизирания апартамент. Все още ми се разхождаше, но семейната летаргия ставаше заразителна. Утре, мислех си, ще замина за Кайро, но всъщност се страхувах да отида сама в Кайро, а Лала и Клое не искаха да дойдат с мен.

Още една седмица измина в потискаща празнота. Веднъж посетихме Кабана клуб на плажа, който беше толкова скалист, а Пиер така поетизираше за синьото Средиземно море, че ми идеше да се издрайфам. (И все ни поучаваше колко хубаво се живее в Бейрут и как се е отървал от „комерсиализма на Америка“.)

В клуба той ни представи на един свой приятел като „четирите ми съпруги“, а аз се почувствах толкова отвратително, че пожелах на часа да се прибера у дома. Но къде беше дома? Със семейството ми? С Пиа? При Чарли? При Брайън? Сама?

Семейната ни летаргия изглеждаше безцелна, но поне вече имаше някаква рутина. Ставахме в един часа, слушахме писъците на децата, играехме си малко с тях, изяждахме една огромна закуска-обяд, състоящ се от тропически плодове, кисело мляко, яйца, сирена и арабско кафе, прочитахме парижкия „Хералд трибюн“ около дупките, които беше изрязала цензурата. (Всякакво споменаване на Израел или евреите беше забранено, както и филмите на двамата известни израелети Сами Дейвис младши и Елизабет Тейлър.) След това започвахме да спорим как ще прекараме деня. По този въпрос бяхме почти толкова единни, колкото араби, планиращи нападение над

Израел. Направо можехте да се басирате, че всеки от домакинството имаше различни предпочитания. Клое предлагаше плажа; Пиер — Библос; Лала — Баалбек; по-големите момчета — археологическия музей; по-малките деца — лунапарка; а Ренди слагаше вето на всичко. Докато привършим спора, така или иначе ставаше прекалено късно, за да идем където и да било. Вечеряхме и след това или гледахме „Бонанца“ по телевизията (субтитрите на арабски и на френски закриваха почти целия екран), или отивахме на някой тъп филм на Хамра стрийт.

По някой път следобедните ни разпавии се прекъсваха от пристигането на майката и лелите на Пиер — три възрастни дами в черно (с гигантски цици и пухкави мустаци), които толкова си приличаха, че трудно се различаваха. Биха могли да сформират чудесна певческа група, само дето припяваха винаги една и съща песен: „Харесва ли ви Ливан? Ливан по-хубав ли е от Ню Йорк?“ И го повтаряха, повтаряха, повтаряха само и само да се уверят, че сте разбрали думите. О, иначе бяха готини, но не беше лесно да се разговаря с тях. Щом пристигнеха, Луиз (слугинята) се появяваше с кафето, Пиер изведнъж се сещаше за някакъв бизнесангажимент, а Ренди (позовавайки се на деликатното си положение) изчезваше в стаята си да си дремне. Лала, Клое и аз бивахме зарязвани да се справяме, както можем, повтаряйки до безкрай старата песен на нов глас: „Да, Ливан е по-хубав от Ню Йорк.“

Не знам дали беше от жегата, от влагата, от присъствието на семейството, от факта, че се намирах на „вражеска територия“ или от депресията ми заради Чарли, но, изглежда, няхах никакво желание да стана и да правя каквото и да било. Чувствах се, сякаш съм пренесена в страната на Ленивците и сякаш щях да умра в Бейрут от абсолютна инертност. Денят преливаше в следващия, времето беше потискащо и явно нямаше никакъв смисъл да се бориш с желанието да плуеш и да се дърлиш с близките си или да си мислиш, че имаш трипер, и да гледаш телевизия. Трябваше да настъпи някаква криза най-накрая, за да ни раздвижи всичките.

Беше малка криза, трябва да се признае — но всякаква можеше да свърши работа. Започна се съвсем елементарно. Един ден Роджър, шестгодишен, каза „Луиз ибн шармута“, което, грубо преведено, значеше „майка ти е курва“ (или в по-широк смисъл — „ти си

копеле“), но както и да го преведете — това бе най-голямата псувня на Средния изток.

Луиз се опитваше да изкъпе Роджър, а той крещеше. Междувременно Пиер се караше с Ренди, като ѝ казваше, че само американците са достатъчно луди да се къпят всеки ден, че това е противоестествено (негова любима дума) и че изсмуквало всичките ви чудесни кожни мазнини.

Ренди му крещеше в ответ, че тя не искала синът ѝ да смърди до Бога като знаменития си баща и хич да не си въобразява, че е успял да я измами по отношение на мръсните си навици.

— Какви, по дяволите, мръсни навици имаш предвид?

— Имам предвид, че знам прекрасно, че когато ти кажа, че няма да спя с теб, докато не се изкъпеш, ти отиваш в банята и пускаш водата и само седиш там и пушиш цигара на шибаната тоалетна чиния! — рече му го много гадно, след което се завихри истински скандал.

Роджър, естествено, разбираше за какво се караха и не се даваше на Луиз да го сгащи в банята и да го изкъпе, докато делото не бъде решено и присъдата произнесена. Ала Луиз упорстваше и в яда си Роджър ѝ метна в лицето мократа кесия за баня, крещейки „ибн шармута!“

Разбира се, Луиз ревна. После каза, че напуска, и отиде в стаята си да си събира нещата. Пиер надяна маниерите си на френска кинозвезда и се опита да я омае със сладки приказки, та да остане. Но безрезултатно. Този път тя беше желязна. Пиер набързо си го изкара на Роджър, което наистина не беше честно, като се има предвид, че Роджър постоянно чуваше Пиер да вика „ибн шармута“, докато шофираше. (В Бейрут не съществуват правила за движение по пътищата, но има много псувни.) На всичкото отгоре Пиер обикновено мислеше, че е много симпатично децата да псуват на арабски.

Естествено следобедът приключи с това, че всеки викаше, плачеше, навсякъде по пода течеше вода и за пореден път не отидохме нито на разходка, нито на плажа. От друга страна обаче, инцидентът ни снабди с мисия. Трябваше да закараме Луиз обратно в селото ѝ, в планината (както Пиер го наричаше — „селото на дедите ми“), и да намерим някое още по-наивно планинско момиче за заместница.

На следващото утро заделихме задължителните няколко часа за надвикване, след което се натъпкахме в колата и потеглихме покрай

Средиземно море, към възвишенията. Спряхме в Библос, за да се полюбуваме на замъка, устоял безстрастно на финикийци, египтяни, асирийци, гърци, римляни, араби, кръстоносци и турци; обядвахме в близкия ресторант за морски деликатеси и чак тогава продължихме към опърлените от слънцето планини по път, който изглеждаше и се възприемаше като поредната археологическа разкопка.

Каркаби — прехваленото „село на дедите“ на Пиер — беше такова малко градче, че можехме да го подминем, без дори да го забележим. Градът бе електрифициран едва през 1963 и всъщност над него доминираше единствено електрическата кула. (Тя беше забележителност, която селяните най-много жадуваха да ни покажат.)

Когато пристигнахме на главния площад (където мършавао магаре въртеше в кръг един камък, за да мели пшеница), практически всички обитатели се струпаха, за да пипнат колата. Изпочупиха си вратовете, за да ни видят и да се кривят угоднически. Явно, че поведението им допаднаше на Пиер. Това беше неговата кола и сигурно е искал зяпачите да ни приемат нас, жените, като неговите четири съпруги (въпреки че те знаеха, разбира се, че не сме). Сцената ставаше още по-потискаща само при мисълта, че почти всеки в този град се явяваше поне братовчед на Пиер и че това бяха неграмотни хора, дето ходеха боси — и какво пък, по дяволите, му беше толкова трудното да ги впечатлиш?

Пиер намали още скоростта на смехотворната си кола, докато, навлизайки в махалата му, започнахме да пълзим така, че всички прелюбопитни да могат хубаво да ни видят. После спря пред „къщата на дедите си“ — малка варосана кирпичена постройка с лози, които растяха по покрива; нямаше нормални прозорци със стъкла, а само малки квадратни отвори в стените с решетки от ковано желязо (и мухи, които бръмчаха на воля навътре-навън — но задължително повече навътре, отколкото навън).

Пристигането ни изправи всички на нокти. Майката и лелите на Пиер настървено започнаха да приготвят „табули“ и „хумус“, а баща му — около осемдесетгодишен старик, който по цял ден пиеше арак — излезе да стреля птички за вечеря и едва не застреля самия себе си. Междувременно английският чичо на Пиер — чичо Гавин, — един изселник кокни, който се беше оженил за леля Франсоаз през 1923 година (и оттогава досега седеше в Каркаби и съжаляваше за

стореното), извади един заек, който бе ударил сутринта, и започна да го чисти.

Вътре в къщата имаше само четири стаи с варосани стени и разпятие над всяко легло (роднините на Пиер бяха маронити католици); имаше и постоянно целувани изрезки от списания — картинки на различни светци, възнасящи се от мазната хартия на право към рая. Не липсваха и многобройни парцаливи фоторепродукции на английското кралско семейство и най-сетне — самият Исус Христос, облечен в тога, лицето му бе почти невидимо изпод пороя следи от целувки.

Докато се приготвяше вечерята, Пиер ни изведе навън, за да ни покаже „имението си“. Ренди настоя да остане в къщата с вдигнати нагоре крака, но останалите послушно препуснахме по скалите (следвани от свита босоноги братовчеди, които продължаваха да сочат ентусиазирано електрическата кула). Пиер ги наруга на арабски; той търсеше нещо по-пасторално. И го намери — точно зад съседния каменист хълм, където истински жив овчар пасеше истински живи овце под едно червиво ябълково дърво. Това беше всичко, което Пиер имаше нужда да види. Започна да бълва „стихове“, като че ли бе Кахлил Джибран и Едгар Гест, събрани в едно цяло. Оо, овчарю! Овце! Ябълково дърво! Беше очарователно. Беше пасторално. Беше едновременно Омир и Вергилий, и Библията. Приближихме се до овчаря — пъпчиво хлапе на около петнадесет — и го заварихме да слуша малък японски транзистор; от него се носеше гласът на Франк Синатра, а веднага след това — цял блок пеещи реклами на арабски. Тогава сафтиг седемнадесетгодишната Клое извади една от ментовите си цигари и му я

[# Сockney — кореняк лондончанин, обикновено от източните квартали. — Б. пр.]

[## На арабски в текста — балдъза. — Б. пр.]

предложи — момчето я прие, опитвайки се да изглежда колкото се може по-хладнокръвно и по-светски. След което този чаровен овчар бръкна в чаровния си джоб и извади една чаровна газова запалка. Когато запали цигарата на Клое, вече стана ясно, че е изкарал практически целия си живот по кината.

След вечеря всички роднини от града (т.е. на практика целият град) се изсипаха при нас. Много от тях идваха да гледат телевизия

(тъй като лелята на Пиер бе един от малцината обитатели на Каркаби, които имаха телевизор), ала тази вечер те бяха дошли да гледат също така и нас. Повечето стояха прави наоколо, зяпаха ни някак притеснени, но понякога пипаха косата ми (или тази на Клое, на Лала) и издаваха звуци, за да покажат, че наистина са луди по русите. Или ни опипваха навсякъде, като че бяха слепи. Господи, с нищо не може да се сравни чувството да те опипват дузина стокилограмови мустакати ливанки! Паникьосах се. Дали можеха да разберат, опипвайки ни, че сме еврейки! Бях сигурна, че могат. Ала грешах. Когато дойде време да ни раздават подаръци, аз получих сребърна молитвена броеница, ръчно плетен розов ангорски пуловер, 46-а мярка (стигаше ми до коленете) и синьо манисто на верижка (против уроки). Бях стигнала дотам, че не отказвах; никакъв амулет, приемах с благодарност всякакви застъпничества от всякакви божества.

Когато раздаването на подаръците свърши, всички седнаха да гледат телевизия, най-често — повторения на стари американски програми. Люсил Бол мигаше с фалшивите си мигли, Реймънд Бър — в ролята на ПериП Мейсън. И целият екран — закрит като снеговалеж от субтитри. Едва се виждаха актьорите.

При вида на тези пасторални типове, които толкова обичат Люсил Бол и Реймънд Бър, наистина можеш да повярваш, че изкуството е универсално. Аз предвкусвах, деня, когато Америка щеше да разпростре славната си цивилизация към други слънчеви системи. И тогава всичките те — типовете от другите галактики — ще гледат Люсил Бол и Реймънд Бър, изпаднали в екстаз.

И роднините стояха ли, стояха. Пиеха кафе и вино, и арак, докато леля Франсоаз започна да кърши дундестите си ръце. Ние бяхме изтощени и искахме да лягаме, но вместо откровено да ги изритаме, чичо Гавин спокойно напусна стаята, покачи се на покрива и започна да бъзика телевизионната антена, докато картината стана цялата на зигзаги. След няколко минути посетителите си заминаха. Дадох ми да разбере, че чичо Гавин доста често се катери по покрива.

Приготовленията за спане бяха сложни. Ренди, Пиер и децата трябваше да бъдат настанени в бащината къща на Пиер, долу, в подножието на хълма. Лала и Клое щяха да делят едно двойно легло в жилището на другата леля, в съседство. На мен се падна малката пристройка към къщата на леля Франсоаз. Наистина предпочитам да

съм с Лала и Клое, отколкото да спя сама в тази зловеща стаичка, под разпятието и опърпаните снимки на неотразимата кралица. Но в леглото нямаше място за трите, така че се сгуших сама, забавлявайки се, преди да заспя, с мисли за пълзящи по стените скорпиони, фатални ухапвания от паяци и видения за това, как си счупвам врата през нощта, докато търся навън тоалетната без фенерче. О, имаше в изобилие храна и за най-вманиаченото съзнание, за да запълни дългите часове на безсъние.

Лежах там на върха на фобиите си вече около час и половина, когато вратата изскърца.

— Кой е? — извиках с разтуптяно сърце.

— Шшт. — Тъмна сянка се приближи към мен. Мъжът под леглото.

— Боже Господи! — Изпитах ужас.

— Шшт, аз съм, Пиер — обади се зет ми. И тогава приближи и седна на леглото.

— Господи! Помислих си, че е някой изнасилвач или нещо подобно.

Той се засмя:

— Господ не е бил изнасилвач.

— Сигурно не... какво има? — Неподходящ подбор на думи за дадените обстоятелства.

— Изглеждаш толкова депресирана — рече Пиер с престорена нежност.

— Предполагам, че съм. Всичките тези лудости с Брайън миналото лято, а сега и Чарли...

— Мразя да виждам моята малка сестричка потисната — продължи той, като галеше косата ми. И по някаква причина това „малка сестричка“ ме накара да настръхна. — Нали знаеш, че аз винаги мисля за теб като за моята малка сестричка?

— Всъщност не знаех, но мерси все пак. Ще се оправя. Не се притеснявай. Мисля да се прибирам вече вкъщи и да спра пак в Италия — пътьом — за няколко дни. Билетът ми разрешава да прекъсна в Рим колкото искам. Мисля, че вашият климат не ми понася. Лала и Клое също трябва да летят за Ню Йорк — другата седмица, — а и тук продължава да става все по-горещо и по-горещо... — ломотех аз от изнервеност. Междувременно Пиер се беше опянал до мен на

леглото и ме беше прегърнал. Какво трябваше да направя? Вземех ли да го блъскам като някой обикновен изнасилвач, щях да го обидя, а ако поемех по пътя на най-лекото съпротивление и тръгнах с него — това беше кръвосмешение. Оставях настрана факта, че Ренди вероятно би ме убила. Но какво трябваше да кажа? Какво изискваше етикецията в ситуации като тази?

— Не мисля, че е много добра идея — рекох малодушно. Ръцете на Пиер се намираха под нощницата ми и галеха бедрата ми. Не бях толкова безразлична, на каквато исках да се преструвам.

— Кое не е добра идея? — запита той нехайно. — Все пак естествено е за един брат да обича малката си сестричка... — и продължи да прави това, което следваше в подобни случаи.

— Какво каза? — попитах и седнах в леглото.

— Само, че е абсолютно естествено за един брат да обича малката си сестричка... — Приличаше ми на Албърт Елис в момент, когато чете лекция.

— Пиер — рекох кротко, — не си ли чел никога „Лолита“?

— Не мога да понасям фалшивата му проза — отвърна Пиер, отегчен, че го разсейвам.

— Но това е кръвосмешение. — повторих натъртено аз.

— Шшт, ще събудиш всички... Не се тревожи, няма да забременееш. Ще го направим по турския начин, ако искаш...

— Не бременността ме тревожи, за Бога! А инцестът! — Моите разсъждения, изглежда, въобще не се отразяваха на решимостта на Пиер.

— Шшт — рече той и ме бутна надолу към възглавницата. Приличаше ми на онези момчета, които бях срещала в Италия. Ако им се опъвахте, защото наистина не ви интересуваха, те си мислеха, че е поради страх от забременяване, и продължаваха да ви предлагат други алтернативи — анално сношение, лизане, взаимна мастурбация — всичко друго освен „НЕ“. Пиер се измъкна нагоре в леглото и подаде щръкналия си пенис към устата ми... Ясно, картите на масата! В мен бушуваше битка. Толкова лесно би било да му услужа. Да го изсмуча и да приключим. Толкова просто беше наистина. Какво би променил поредният минет в моя живот?

— Не мога. — рекох.

— Хайде — настоя Пиер. — Аз ще те науча.

— Нямах предвид това. Исках да кажа, че не мога: в морално отношение — не мога...

— Лесно е — продължи той.

— Знам, че е лесно — отвърнах.

— Ето — каза той, — всичко, което трябва да правиш, е да...

— Пиер! — изкрещях.

Пиер вдигна долнището на пижамата си и изчезна.

Поседях така малко — писъкът ми отекуваше из стаята — и почаках да видя какво ще стане. Нищо. Къщата беше спокойна. Тогава нахлузих халата и чехлите си и тръгнах да търся Лала и Клое. Бях решена да се махна от Ливан колкото може по-скоро. Да напусна Средния изток и никога повече да не стъпя тук.

Залазих надолу по хълма към къщата, в която бяха настанени сестрите ми, препъвайки се почти на всяка крачка в камъни и коренища. Постепенно очите ми привикнаха към тъмнината и можех да виждам покривите на Каркаби и извисяващата се над тях електрическа кула. Цивилизация! В половината обори или по пасищата на Каркаби вероятно точно в този миг момчетата шибяха овцете или сестрите си. И какво лошо имаше в това? Наистина нищо, предполагам, само дето аз не бих могла да го направя! На света вода ненапита ли се правех? Защо беше тази морална дилема за някакъв си незначителен минет? Защото, ако почнете да правите минети на съпруга на сестра си, знайте, че следващата стъпка е да направите минети на съпруга на майка си, и — Боже Господи — това е Тати!

Но психиатърът ви настоява, че всъщност искате точно Тати. Така че какво му е толкова немислимото?

Може би е трябвало да направите на Тати един минет и да приключите? Може би това е единственият начин да се преодолее страхът?

Припълзях през предната стая на къщата на леля Симона (край нея и чичо Джордж, които хъркаха и двамата мелодично) и заварих Клое и Лала седнали в леглото, да четат заедно на глас порнокнига, озаглавена „Момичета за оргии“. По леглото бяха разхвърляни поне още десет книги със заглавия като: „Кръвосмешението в млада възраст“, „Трамбата“, „Семеен стил“, „Сестра ми и аз“, „Дъщеря ми“, „Жена ми“, „Черешови склонности“, „Дълго и късо“, „Алеята на

целомъдрието“, „Проникната на всички места“, „Пътешествие около света“ и „Писмата на сладта“.

Лала четеше на глас особено поетичен пасаж. И като че ли никой не забеляза пристигането ми.

Ханшът му започна да се движи все по-бързо (Лала четеше с поставен глас), тъй като приближаваше неотложният оргазъм. Чувствах тялото му да се удря в моето, коравият му хуй да изпълва всеки сантиметър от канала на моята женственост и можех да завия от удоволствие. Усетих началото на експлозиите вътре в мен и соковете на пътката ми започнаха да се стичат надолу по любовния ми пасаж, смазваха горещия му прът и го караха да се плъзга по-лесно...

... Защо хората в порнороманите не се притесняваха никога и от никакви скрупули за разлика от мен? Нямаше нищо друго освен грамадни сексуални органи, които се блъскаха сяпко едни други в тъматa.

— Можете ли да престанете за малко и да ми обърнете внимание? — попитах аз.

— Не искаш ли много? — рече Лала, размахвайки книгата.

— Слушайте, дечица, оставете порноромана си настрана, защото нещо истинско ни дойде до главите, така че отваряйте си мръсните уши... — Лала погледна Клое, Клое погледна Лала и двете започнаха да се смеят, сякаш знаеха нещо, което аз не знаех.

— Добре де, какво има? Продължаваха да се смеят съучастнически.

— Хайде, идиотчета такива, кажете ми!

— Ще ни обясниш, че Пиер се е опитал да те съблазни... — рече Лала, все още хихикайки.

— Откъде, да ви го начукам, знаеш пък ти?

— Защото го опита и с мен — отвърна тя.

— И с мен — обади се Клое.

— Шегувате се!

— Не се шегуваме — настоя Лала. — Щяхме ли...

— Кажете, какво стана?

— Добре де, аз му се изсмях и го изхвърлих от леглото, а Клое твърди, че е направила същото... но не съм напълно убедена дали да й вярвам...

— Гаднярка! Кучка — извика Клое.

— Добре... Добре... Вярвам ти.

— И искате да кажете, че след това, което се е случило, просто продължавате да висите тук?

— Е, и — защо не? — отвърна Лала небрежно. — Той е безобиден... Малко е разгонен, защото Ренди прекарва целия си живот в напреднала бременност.

— Малко разгонен? Наричаш случилото се „малко разгонен“? Аз го наричам „инцест“!

— О, Боже, Айсидора — увличаш се! Пиер е само твой зет, да му го начукам... Това не е истинско кръвосмешение.

— Не е ли? — Мисля, че бях разочарована.

— Въобще не се брои! — допълни презрително Лала. — Но аз смятам, че ти ще намериш начин да го направиш да изглежда много по-трагично на хартията. (Лала мразеше писанията ми още оттогава.)

— Ще го изработя — рекох й.

На връщане от Каркаби (заедно с новата слугиня) Пиер изглеждаше във висша степен невъзмутим и спокоен. Сочеше ни забележителностите.

Араби — мислех си, — проклети араби! Какво несъразмерно чувство за вина изпитвах винаги аз за жалките си сексуални прегрешения! А имало хора по света, и то бая, които си правят каквото им се ще и никога, дори за миг, не изпитват чувство за вина — поне докато не ги хванат. Защо съм прокълнатата с такова хипертрофирало свръхего? Или просто това е да си евреин? Какво ли е направил чак толкова Мойсей за евреите, като ги е извел от Египет и им е дал понятието за един Бог, еврейската мацох-бол супа и вечната вина? Не можеше ли просто да ги остави на мира да си се кланят на котки, бикове и соколи и да си живеят като другите примати (с които — както сестра ми Ренди винаги ми припомня — са такива близки роднини)? Толкова ли е чудно, че всички мразят евреите, защото са дали на света чувството за вина? Можехме да минем прекрасно и без него. Просто да си джапаме в праисторическите локви, да си обожествяваме скараabei и да си се ебем, когато ни дойде настроението? Помислете, да кажем, малко за египтяните, които са построили пирамидите. Дали и те са висели и са се кахърили например за това, дали като Работодатели са предоставяли Еднакви Възможности на всички? Дали някога им е хрумнало да се запитат, струват ли тленните им останки колкото

животът на хилядите и хиляди, умрели в строежа на пирамидите им? Потискане, двузначност, двоичност, вина. „Кой — аз да се тревожа?“ — питат арабите. Нищо чудно, че искат да изтребят евреите. Кой ли не би искал?

След като се завърнахме в Бейрут, обсъдихме плана за прибирането у дома. Лала и Клое имаха чартърен полет до Ню Йорк, така че трябваше да си тръгнат заедно. Аз щях да летя със стария си билет „отиване-връщане“ на „Алitalia“ от Бейрут през Рим до летище „Кенеди“.

Спрях в Рим, както бях решила, и прекарах още една седмица във Флоренция, преди да поема за къщи, готова за скандали с Чарли. Въпреки жегата и тълпите през август Флоренция си оставаше един от най-любимите ми градове на този свят. Видях се отново с Алесандро и този път имахме почти свършена макар и без любов шестдневна връзка. По моя молба той се отказа от манията си за мръсни думи, намерихме във Фиезоле една очарователна стаичка под наем, където се чукахме всеки следобед от един до четири часа (много цивилизован следобеден навик). Може би заради яда ми към Чарли или защото Пиер наистина ми беше създал нагласа, но моят начин на правене на любов с Алесандро беше наистина вдъхновен. Това бе единственият път в живота ми, когато съм била способна да имам разкошен, нежен секс с някого, без да си самовнушавам, че съм влюбена в него. Нещо като шестдневно примирие между моите инстинктивни импулси и свръхегото ми.

Когато Алесандро се прибираще вечер при жена си, аз бях свободна. Ходех на концерти в Пити, виждах се с някои от другите теркове, познати ми от предишното посещение, и бях отново горещо преследвана от професор Микеланджело (Карлински) с огнената брада. Въпреки горещината и пъстроцветния асортимент от гаджета аз обичах Флоренция и на моменти не ми се искаше изобщо да си тръгна. Но депресиращата преподавателска работа и омразната ми докторска дисертация ме очакваха в Ню Йорк, а и аз бях все още прекалено много ученичка, ръководена от свръхегото си, за да не предпочета това, което мразех, пред другото, което обичах. Или може би беше заради Чарли: бях възмутена от предателството му, ала не можех да дочакам да го видя отново.

Чарли и аз скъсахме скоро след като се събрахме. Изглежда, никога не успях да му простя неговата амбивалентност, макар че фактически сега виждам, че тя е приличала много на моята и сигурно е трябвало да проявя повече разбиране. Алесандро продължаваше да пише от Флоренция приказки за *divorzio*, но аз бях гледала прекалено много италиански филми, за да му повярвам. Микеланджело се появи веднъж, но изглеждаше толкова зле в замърсената дневна светлина на Ню Йорк, че не ми даде сърце да продължа. Тъмните и кехлибарени сенки на Флоренция бяха правили чудеса за него — това всеки почитател на Е. М. Форстър лесно би разбрал. Септември и октомври бяха мрачни и неприветливи. Излизах с потискащ асортимент от разведени мамини синчета, неврастеници, психопати и психиатри. Можех само да си поддържам духа, като ги описвах с гадни подробности в писмата си до Пиа. И после, през ноември, Бенет Уинг влезе с валсова стъпка в живота ми и изглеждаше като решението на всичките ми проблеми. Мълчалив като сфинкс и много нежен. Спасител и психиатър — наведнъж. Хвърлих се в брака по начина, по който (в Европа) се бях хвърляла в леглото. Изглеждаше, че е меко легло; шиповете бяха отдолу.

[# Развод (ит.). — Б. пр.]

15. ПЪТЕШЕСТВИЯ С МОЯ АНТИГЕРОЙ

Искам! Искам!

Уилям Блейк

Разказах на Ейдриън всичко. Цялата си истерична история за търсенето на невъзможния мъж и за това как винаги се озовавах точно там, откъдето бях започнала: началото беше вътре в самата мен. Заради него се превъплъщавах в сестрите си, в майка си, в баща си, в баба си и дядо си, в съпруга си, в приятелите си... Шофирахме и говорехме, шофирахме и говорехме.

— Каква е прогнозата ти? — питах аз като всеки пациент, който търси идеалния доктор.

— Трябва да преподредиш всичко, патенце — повтаряше неизменно Ейдриън, — трябва да слезеш до дъното на самата себе си и да спасиш собствения си живот.

Не бях ли направила вече това? Какво друго означаваше този побъркан маршрут, ако не връщане към миналото ми?

— Още не си стигнала достатъчно дълбоко — настояваше Ейдриън. — Трябва да досегнеш дъното и след това да се изкачиш обратно.

— Господи! Чувствам се така, сякаш вече съм го извършила.

Ейдриън се ухили с хубавата си усмивка, с лула, затъкната между розовите му извити устни.

— Още не си достигнала дъното — рече той, сякаш знаеше някои от резервните изненади.

— Ще ме заведеш ли там? — попитах.

— Ако настояваш, любов моя.

Неговото великолепно безразличие ме вбесяваше, изваждаше ме от релси и ме караше да подлудявам от чувство на безсилие. Въпреки

гушкането и сграбчването за гъза. Ейдриън беше толкова студен. Продължавах да се вирам и да се вирам в този красив профил, питайки се какво, за Бога, ставаше в съзнанието му и защо все не можех да схвана дълбокия смисъл на съжденията му.

— Искам да съм вътре в главата ти — рекох му, — а все не успявам да проникна. Побърквам се от безпомощност.

— И защо искаш да си вътре в главата ми? Какво ще реши това?

— Просто желая наистина да се чувствам близо до някого, съединена с него, едно цяло поне веднъж. Желая, ей така, да обичам някого.

— Какво те кара да мислиш, че любовта решава всичко?

— Може би не решава всичко — отвърнах, — но го искам. Ще ми се да се чувствам едно цяло.

— Но ти си се чувствала част от Брайън и пак не се е получило.

— Брайън беше луд.

— Всеки е по малко луд, като надникнеш в главата му — констатира Ейдриън. — Въпрос на степен.

— Предполагам...

— Виж, а не е ли по-добре просто да престанеш да търсиш любовта и да се опиташ да живееш собствения си живот?

— Какъв живот ще бъде това, ако нямам любов?

— Имаш работата си, писането, преподаването си, приятелите...

„Тъпо, тъпо, тъпо“ — мислех си аз.

— Цялото ми писане преди всичко е опит да получа любов. Знам, че звучи побъркано. Знам, че е обречено на разочарование. И все пак: искам да ме обичат.

— Губиш! — отбеляза Ейдриън.

— Така е, ала това, че го знам, не променя нищо. Защо фактът, че знам, не променя никога нищо?

Ейдриън не отговори. А може би не го и питах, а само подхвърлях въпроси в синия планински здрач (карахме през прохода Годар със свален гюрук на триумфа).

— Знаеш ли — рече най-накрая Ейдриън, — сутрин никога не мога да си спомня името ти.

Каквото си търсех — получих си го. Отговорът му ме прониза като нож. Оттогава лежах будна до него всяка нощ, треперех и

повтарях собственото си име — отново и отново сама на себе си, — за да се опитам да си спомня коя съм аз всъщност.

— Проблемът при екзистенциализма е (изрекох съждението си, докато се спускахме по autostrada-та), че човек не може да спре да мисли за бъдещето. Действията наистина имат последствия.

— Аз мога да спра да мисля за бъдещето — отвърна Ейдриън.

— Как?

Той вдигна рамене:

— Не знам. Просто мога. Днес се чувствам блестящо например.

— А защо аз се чувствам толкова затрита, когато ти се чувстваш блестящо?

— Защото си загубена еврейка — изсмя се Ейдриън. — Избраният народ. Може да сте посредствени в друго отношение, но за страдането сте винаги страхотни.

— Копеле!

— Браво! Понеже ти казвам истината, нали? Виж — искаш любов, искаш силни изживявания, искаш чувства, искаш близост и с какво се уреждаш? Със страдание. Но поне страданието ти е интензивно... Пациентът обича болестта си. Той не иска да бъде излекуван.

А моят проблем всъщност беше, че исках да бъда най-великата във всичко. Най-великата любовница. Най-ненаситната гладница. Най-великата страдалка. Най-великата жертва, най-великата глупачка... И ако се забърквах винаги в разни неприятни каши, то беше само по моя собствена вина, поради това, че винаги исках да бъда най-великата. Трябваше да се уредя с най-лудия първи съпруг, с най-непроницаемия втори съпруг, с най-смелата първа книга, с най-безразсъдната паника след публикуването й... Нищо не можех да правя наполовина. И ако се наложеше да стана за смях с любовната си афера с едно безчувствено копеле — то щях да го направя пред очите на цялата световна психоаналитична общност. И щях да го доусложня, като замина с него на това пиянско пътешествие, което можеше да ни убие и двамата. Прегрешение и наказание — увити в малко, спретнато пакетче. Щом не може да бъде доставено — върни го на подателя. Но кой беше подателят? Аз. Аз. Аз.

И тогава — като капак на всичко останало — започнах да се навивам, че съм бременна. Само това ми липсваше. Животът ми беше с

главата наопаки. Един Господ знаеше къде е в момента съпругът ми. Аз пътувах с непознат мъж, който не даваше за мен и пукната пара. И бременна! Или си внушавах. Какво се опитвах да докажа? Че мога да понеса всичко? Защо превръщах живота си в тест по издръжливост?

Нямах сериозна причина да мисля, че съм заченала. Мензисът не ми беше закъснял. Не бях прескочила нито един цикъл. Но на мен никога не ми е била нужна истинска причина, за да подхранвам фобиите си. И никога не съм имала нужда от сериозен мотив, за да се паникьосвам. Всеки път, когато махах диафрагмата си, опипвах цервикалния си канал и търсех някаква следа. Беше идиотско, че не знаех какво ставаше вътре в мен. Защо тялото ми бе такава мистерия? В Австрия, в Италия, във Франция, в Германия — опипвах канала си и обмислях всички възможности. Е, добре — щях да открия, че съм бременна. Щях да прекарам цялата си бременност, без да знам дали бебето ще бъде русо и синеоко като Ейдриън или китайче като Бенет. Какво щях да правя? Кой щеше да ме прибере? Бях изоставила съпруга си и той нямаше да ми прости и да си ме вземе обратно. А родителите ми никога нямаше да ми помогнат, без да изкопчат от мен онази висока емоционална цена, която трябваше отново да ме превърне в дете, та да разчитам на тях. А сестрите ми щяха да мислят, че случилото се е отплата за разгулния ми живот. А приятелите ми щяха да се смеят зад фалшивото си състрадание: Айсидора най-накрая си го получи!

Или пък щях да абортирам. Един нескопосан аборт, дето щеше да ме убие. Отравяне на кръвта. А може би стерилитет завинаги. Изведнъж цялото ми същество прииска дете. Детето на Ейдриън. Детето на Бенет. Моето дете. Чие да е дете. Исках да съм бременна. Исках да съм трудна с дете. Лежах будна в кукленската палатка на Ейдриън и плачех. А той хъркаше. Спяхме край пътя, някъде из Франция, а със същия успех можехме да бъдем и на Луната. Толкова самотна се чувствах. Напълно съкрушена!

„Няма нищо, няма нищо, няма нищо, няма нищо...“ — мрънках аз, прегръщайки се като бебе (голямо, каквото бях). Опитвах се да се люлея, за да заспя. Отсега нататък трябваше да бъда собствената си майка, собствената си утешителка, собствената си бавачка. Вероятно това имаше предвид Ейдриън, когато говореше за достигане на дъното и за измъкване нагоре. Да се научиш как да надживееш собствения си живот. Да се научиш как да изтърпиш собственото си съществуване.

Да се научиш как сам да се дундуркаш, да си бъдеш майка. А не винаги да се обръщаш към някакъв психоаналитик, любовник, съпруг или роднина.

Люлеех се. И повтарях собственото си име, за да си спомня коя бях: „Айсидора, Айсидора, Айсидора, Айсидора... Айсидора Уайт Столерман Уинг... Айсидора Зелда Уайт Столерман Уинг... В. А, М. А; Фи Бета Каппа. Айсидора Уинг, обещаващ млад поет. Айсидора Уинг, още по-обещаващ млад страдалец. Айсидора Уинг, феминистка, почти освободена жена. Айсидора Уинг, клоун, ревла, глупачка. Айсидора Уинг, остроумна, начетена, бивша съпруга на Исус Христос. Айсидора Уинг с нейния страх от летене. Айсидора Уинг, сексбомба с малко наднормено тегло, с напреднал астигматизъм на окото на съзнанието. Айсидора Уинг с нейната бездънна путка и с дупките в главата и в сърцето ѝ. Айсидора Уинг с барабанныя глад. Айсидора Уинг, чиято майка искаше тя да лети. Айсидора Уинг, чиято майка ѝ се караше. Айсидора Уинг, професионален пациент, търсач на спасители, чувственост, сигурност. Айсидора Уинг, боркиня с вятърни мелници, професионална оплаквачка, неуспяла авантюристка...”

Трябва да съм заспала. Събудих се и видях, че слънчевата светлина се процежда през искрящо синьото платнище на куклената палатка. Ейдриън все още хъркаше. Ръката му, покрита с руси косми, беше тежко отпусната през гърдите ми и ме натискаше, затрудняваше дишането ми. Птички цвърчаха. Бяхме във Франция. Някъде край пътя. На някое кръстовище в живота ми. Какво правех тук? Защо лежах в палатка във Франция с мъж, когото едва познавах? Защо не бях у дома, в леглото със съпруга си? Помислих за Бенет с внезапен прилив на нежност. Какво ли правеше? Липсвах ли му? Забравил ли ме беше? Намерил ли си бе някоя друга? Някое обикновено момиче, на което нямаше да се налага да се впуска в авантюри, за да се самодокаже. Някое

[# В. А. — бакалавър по хуманитарните науки. — Б. пр.]

[## М. А. — доктор по хуманитарните науки = кандидат на науките. — Б. пр.]

обикновено момиче, дето щеше да е доволно да прави закуски и да отглежда деца. Някое обикновено момиче от паркингите и басейните. Някое обикновено американско момиче като от списание „Севънтийн“.

Внезапно ме обзе страстното желание да бъда това обикновено момиче. Да бъда добрата малка домакиня, тази възвеличена Американска майка, това бижу от „Мадмоазел“, тази матрона от „Маккол'с“, сладураната от „Космо“, момичето с печат „Добра домакиня“, ударен на задника ѝ, с рекламни брътвежи в мозъка ѝ. Ето го решението! Да бъдеш обикновена! Да не си екзотична! Да се задоволяваш с компромиси, с вечери пред телевизора и с „Може ли този брак да бъде спасен?“. Пофантазирах си малко тогава за себе си като за щастлива домакиня. Фантазии, сякаш от олигофренски реклами. Аз, по престилка и с блуза от евтин кариран памучен плат, чакам съпруг и дечица, докато от вездесъщия телевизор се носят хвалебствени песнопения за добродетелите на Американския дом и Американската съпруга робиня с нейния мъничък промит мозък.

Мислех си колко бездомна и без покрив се бях чувствала миналата нощ и отговорът на моите съмнения внезапно ми се стори ясен: да бъдеш обикновена! Бъди осигурена малка женичка в своя сигурен мъничък дом и никога повече няма да се събуждаш съкрушена край пътя някъде из Франция.

После фантазиите гръмнаха. Пукнаха се точно като балон, какъвто бяха. Сетих се за всичките тези сутрини в Ню Йорк, когато се събуждах до мъжа си и се чувствах точно толкова самотна. За всичките тези самотни сутрини, когато се зяпахме над портокаловия сок и чашите с кафе. За всичките тези самотни сутрини, изчислими в кафени лъжички, в сметки за пране на бельото, в използвани ролки тоалетна хартия, мръсни съдове, счупени чинии, анулирани чекове и празни бутилки от уиски. Бракът също може да бъде самота. Бракът може да бъде и печал. Сетих се още и за всичките тези щастливи домакини, дето, докато правят закуски на съпрузи и дечица, мечтаят да избягат с любовници, да спят в палатки във Франция! Главите им са просмукани с фантазии. Те правят закуски, оправят легла, приготвят обеда, а после излизат на пазар, за да закупят последния брой на сп. „Маккол'с“ с поредицата за живота на Жаклин Онасис. Постоянно мечтаят за бягство. Постоянно кипят от негодувание. Животът им е маринован във фантазии.

Нямаше ли изобщо изход? Самотата универсална ли е? Житейска ория ли е да нямаш мира никога? Не беше ли по-добре да разбереш това, отколкото да продължаваш да търсиш фалшиви решения? Бракът

не е цяр за самотата. Децата порастаха и отлитаха. Любовниците не бяха панацеята. Сексът не беше окончателното решение. Ако превърнехте живота си в дълго боледуване, то тогава смъртта се оказваше единственият лек. Изведнъж всичко стана толкова ясно. Лежах тук, в тази палатка, в двоен спален чувал до този хъркащ чужденец и мислех, и мислех, и мислех. А после? Как ще поведе живота си? Накъде ще тръгна оттук?

Следобеда вече бяхме пияни и развеселени. Бяхме се нафиркали с бира. Спряхме да купим праскови от един крайпътен фермер и открихме, че ги продавал само на касетки, така че продължихме с триумф, натоварен с праскови. Огромната щайга изпълваше цялата задна част на колата. Започнах да ги ям лакомо и открих, че почти всичките бяха червиви. Смеех се и гризах около червеите. Мятах червивите половинки настрани в полето. Бях прекалено пияна, за да ми пука за червеи, бременност, брак или бъдеще.

— Чувствам се великолепно! — рекох на Ейдриън.

— Това се искаше, патенце. Сега вече схвана.

Ала вечерта, когато бирите се изпариха, отново ме завладя депресията. Имаше нещо толкова безцелно в нашите дни, нашето каране, нашето пиене. Не знаех дори кой ден на седмицата сме. Не бях виждала вестник от Виена. Едва ли се бях къпала или сменила дрехите си. И това, което най-много ми липсваше, бе писането. Не бях написала стих от седмици и започнах да си внушавам, че никога вече няма да мога да го направя. Помислих си за старата си червена електрическа пишеща машина, останала в Ню Йорк, и ме проряза силен пристъп на копнеж. Ето кого обичах! Бих могла да си представя, че се връщам при Бенет само за да задържа машината. Като хората, които казват в един глас „заради децата“ или защото не могат да решат кой ще остане в апартамента с нормиран наем.

Тази нощ намерихме истински къмпинг, а не място край пътя. (Le Camping, както казват във Франция.) Не беше шикозен, но имаше „дупка за плуване“, снекбар, място, където можех да се окъпя. Умирах за един душ и веднага, щом Ейдриън загради с колчета нашия парцел земя, аз се запътих към душовете. Докато мръсотията се свличаше от тялото ми, заговорих телепатически на Бенет. „Прости ми“, казах му, където и да се намираше той (и на себе си, където и да се намирах аз).

(Простете, време е за мъничка рекламка, която служи едновременно и за маркер. И така:

Вие четете този файл, защото Ивайло Маринов (Графа) сканира хартиената книга.

А най-вече, защото <http://www.bulhosting.com> в лицето на Цветелин Йотов ме приюти, когато нямаше къде да заhostвам сайта си.

Тук-там има едни „@“, това са места, които трябва да се сверят с хартията, за да се поправят... Ако има някой с мерак, може да го направи и да ми прати обратно този файл.

Простете за прекъсването. Очаквайте нови подобни неприятни, но все пак кратки срещи.

The uploader, Victor „безмонитор.ком“ :-))

Когато се върнах в палатката, Ейдриън си беше намерил вече приятел. Двама приятели всъщност. Една американска двойка. Тя — недодялано хубава, с червена коса, луничава, цицореста еврейка, с бруклински акцент. Той — брадат, кестеняв, космат, въздебеличък, с бруклински акцент. Беше борсов агент (на свободна практика), който се бе оплескал и с халюциногени. Тя — свободна домакиня, забърквала се в прелюбодеяния. Имаха каменна къща в Бруклин, каравана „Фолксваген“, три хлапета, изпратени на лагер, и четиринадесетгодишен „брак“. Ейдриън омайваше жената (Джуди) с английския си акцент и с лейнгианските си теории (те вече се бяха поизтъркали пред мен). Джуди обаче изглеждаше почти готова да си легне в палатката с него.

— Здравейте! — рекох бодро на моите сънародници и едновеерци.

— Здравейте! — отговориха те в един глас.

— Е, и? — каза Ейдриън. — Първо чуването или поркането?

Джуди се изкикоти.

— Не се съобразявайте с моята особа — уточних. — Ние не вярваме нито в притежанието, нито в собствеността! — Въобразявах си, че прилично имитирам Ейдриън.

— Има пържоли — тъкмо щяхме да ги слагаме на скарата. Заповядайте при нас! — предложи нервно съпругът (Марти). Когато не знаеш какво да правиш — яж! Познавах този тип хора.

— Супер! — ухили се Ейдриън. Мъжът, който дойде на вечеря.

Виждах, че наистина си падаше по перспективата да наебе Джуди, докато съпругът ѝ гледа. Това му беше номерът. Откакто Бенет

не беше вече на сцената, бе загубил някак си интерес към мен.

Седнахме да ядем и да нищим историята на техния живот. Решили били да бъдат разумни, уточни Марти, вместо да се разведат като три четвърти от приятелите си. Решили да си дадат пълна свобода. Правили много „групови неща“, както се изрази, в Ибица, където прекарвали месец юли. Бедното копеле — не изглеждаше много щастливо. Повтаряше някакъв люшкащ се, неуравновесен сексуален катехизис като пубер на своя бар мицвах. Ейдриън се хилеше. Новопокръстени съмишленици! Работата беше ясна.

— А вие? — попита Джуди.

— Ние не сме женени — отвърнах. — Не вярваме в това. Той е Жан-Пол Сартър, а аз — Симон дьо Бовоар.

Джуди и Марти се спогледаха. Чували бяха тези имена някъде, но не биха могли да си спомнят къде.

— Знаменити сме — продължих превзето аз. — Всъщност той е Р. Д. Лейнг, а аз съм Мери Барнс.

Ейдриън се засмя, но беше ясно, че съм сацисала Джуди и Марти. Чиста самозащита. Чувствах, че представлението наближава края си и трябваше да демонстрирам интелектуалната си мощ. Само тя ми беше останала.

— Правилно — рече Ейдриън. — Защо просто не се трапим като начало?

Марти изглеждаше оклюмал. Не беше голям комплимент за мен, но истината беше, че и аз много-много не си падах по него.

— Моля! — кимнах на Ейдриън. Искях да го видя „попаднал в собствената си клопка“, каквото, по дяволите, и да значеше това. (Никога не съм била много сигурна.)

— Мисля, че ще поседя малко навън. Ако искате, даже ще гледам. — Бях решила да се надцаквам с Ейдриън. Хладнокръвна. Непукистка. И всичките там други лайна.,

Тогава Марти подскочи, за да защити своята мъжественост.

— Мисля, че или трябва да се трапим, или нищо! — запелтечи той.

— Съжалявам — прекъснах го, — не искам да съм лош играч, но просто не съм в настроение — и само дето не подхвърлих: „Плюс това може да имам трипер...“, реших обаче да не развалям работата на Ейдриън. Бях твърда. Можех да го понеса.

— Не мислите ли, че все пак ще постигнем групово решение? — вметна Джуди.

Господи! Пред мене стоеше волният скаут!

— За себе си аз вече съм решила — отвърнах. Бях страхотно горда с ината си. Знаех какво искам и нямаше да отстъпя. Бях казала „не“ и ми харесваше така. Дори Ейдриън се чувстваше горд с мен. Можех да го твърдя заради начина, по който се хилеше. Изграждане на характера — ето какво правеше той. Винаги проявяваше интерес към това да ме спасява от мен самата.

— Е, и — продължих, — ще ги гледаме ли, или просто ще седнем до дупката и ще си говорим? Падам си и по двете.

— Дупката — рече отчаяно Марти.

— Надявам се, че това не е само игра на думи — насърчих го.

Помахах ведро на Ейдриън и Джуди, докато се качаха в караваната и дърпаха пердетата. После улових Марти за ръка и го поведох към старата дупка за плуване; седнахме на цимента.

— Искаш ли да ми разкажеш живота си, или просто да опишеш любовните афери на Джуди?

Той изглеждаше така, сякаш му бяха потънали гемиите.

— Винаги ли приемаш по този начин нещата? — попита ме и посочи с глава караваната.

— Обикновено съм ужасен генератор на ядове, но този ми приятел ми закали характера.

— Какво имаш предвид?

— Опитва се да ме научи да престана да се измъчвам и може би ще успее, само че не по причините, за които той си мисли.

— Не разбирам — призна Марти.

— Съжалявам. Предполагам, че просто съм направила скок напред. Но това е дълга, тъжна история, а и не е най-оригиналната тема за разговор на този свят.

Марти гледаше все така замислен по посока на караваната. Взех ръката му.

— Ще ти кажа под секрет — има шанс нищо да не става там сега. Той не е жребец, за какъвто се мисли — окуражих го.

— Импотентен?

— Често му се случва.

— Това не ме кара да се чувствам много по-добре; все пак ценя твоята тактичност.

Погледнах го. Не изглеждаше зле. Колко пъти бях копняла само за непознати мъже, за непознати места, за непознати огромни куруве. А всичко, което чувствах сега, беше безразличие. Знаех, че и да начукам Марти, нямаше да ме доведе по-близо до истината, която търсех — каквато и да беше тя. Искях някой във висша степен красив любовен акт, по време на който всеки става за другия молитвено колело, шейна, ракета-носител. Марти не беше отговорът. А имаше ли изобщо такъв?

— Как се озовахте тук? — попита той. — Не сте ли американка?

— Тези две неща не се взаимно изключват... Всъщност заряхах съвършено прекрасния си съпруг заради въпросната история.

Сега вече Марти се ококори. Вълна на плах потрес премина по лицето му. Затова ли го бях направила в крайна сметка — просто за да мога безочливо да заявя „Заряхах съпруга си“ и да шокирам с признанието си някой непознат. Не беше ли поведението ми чиста проба ексхибиционизъм? И при това нездрава форма на ексхибиционизъм.

— Откъде си?

— Нью Йорк.

— С какво се занимаваш?

Чудатата интимност, породена от висенето край караваната, в която партньорите ни се чукаха, подтикваше към някакъв вид изповед, така че се отзовах:

— Нюйоркчанка съм, еврейка, от семейство на неврастеници от най-средната-класа, втори брак с психодоктор, без деца, на двадесет и девет години, току-що публикувала сборник с предполагаеми еротични стихове, дето карат разни чудаци да ми се обаждат по телефона посред нощ с предложения и предположения и да причиняват ужасна бъркотия около мен — имам предвид литературни четения по колежите, интервюта, писма от психопати и т.н., — че направо откачам. Започвам да чета собствените си стихове и да се опитвам да се идентифицирам с образи от тях. Опитвам се да изживея наяве фантазиите си. Дори си мисля вече, че съм литературен герой, измислен от самата мен.

[# Въртяща се цилиндрична кутия, на която са написани молитвите на тибетските будисти. — Б. пр.]

— Невероятно! — изрече Марти впечатлен.

— Проблемът е, че фантазиите са си фантазии и че не можеш да живееш в екстаз всеки Божи ден. Дори ако треснеш вратата и изчезнеш, дори ако решиш да чукаш когото срещнеш — не се приближаваш обезателно до свободата.

Не звучах ли като Бенет? Каква ирония!

— Искан ми се да го кажеш на Джуди — въздъхна Марти.

— Никой не може да каже никому нищо! — заключих аз.

По-късно, когато двамата с Ейдриън се прибрахме в палатката, го попитах за Джуди.

— Тъпа путка — отвърна той. — Просто си лежи там и дори не подозира за съществуването ти.

— Хареса ли те?

— Откъде да знам?

— Твърдиш, че ти е безразлично?

— Виж сега — наебах я, все едно че съм си изпил кафето след вечеря. И то немного добро кафе на всичкото отгоре.

— Защо тогава изобщо си направи труда?

— Защо не?

— Защото, ако свеждаш нещата до това ниво на безразличие, животът става безсмислен. Твоето вече не е екзистенциализъм, а вцепенение. В крайна сметка подобна позиция просто лишава всичко от смисъл.

— И какво от това?

— Какво ли? Ами че получаваш в края на краищата обратното на това, което искаш. Искаш интензитет, а получаваш безчувственост. Себеразгромяващо е.

— Лекции ли ми изнасяш? — попита Ейдриън.

— Точно така — отвърнах без нотки на извинение. На другата сутрин Джуди и Марти ги нямаше. Бяха си събрали багажа и духнали като цигани.

— Излъгах те снощи — рече Ейдриън.

— За какво?

— Всъщност въобще не наебах Джуди.

— Не думай!

— Вярно е, изобщо не ми се щеше.

Изсмях се злобно.

— Искаш да кажеш, че не си могъл.

— Не. Не е това. Искам да кажа, че не съм искал.

— Въобще няма значение за мен — отвърнах — дали си я наебал, или не си.

— Дрънкаш тъпотии.

— Ти така мислиш.

— Просто си бясна, защото аз съм първият мъж, когото познаваш и когото не можеш да контролираш, а не си в състояние да издържиш дълго, ако нещо или някой се намира извън твоя контрол.

— Дрънканици. Просто се оказва, че имам по-високи изисквания за това, което желая, отколкото ти. Играта ти е прозрачна. Съгласна съм с теб за спонтанността и екзистенциализма, но твоето въобще не е спонтанност, а отчаяние. Каза го за мен първия ден, когато се наебахме, ала сега ти връщам паса. Наистина твоето е само отчаяние и депресия, маскирани като свобода. Дори не носи удоволствие. Буди съжаление. Ако искаш да знаеш, пътуването ни изглежда жалко.

— Никога не давах шанс на нищо — въздъхна Ейдриън.

По-късно поплувахме в езерцето и се изсушихме на слънцето. Ейдриън се бе опянал на тревата и примижаваше срещу него. Аз бях полегнала с глава на гърдите му и вдъхвах топлата миризма на кожата му. Изведнъж облак затъмни слънцето и започна леко да ръми. Не помръднахме. Дъждовният облак отмина, като ни изпръска с едри капки. Усещах как се изпаряват, когато слънцето изгря отново и ни затопли. Един скакалец пролази през рамото на Ейдриън и по косата му. Изправих се скорострелно.

— Какво става?

— Някаква отвратителна буболечка.

— Къде?

— На рамото ти.

Хвърли кос поглед по гърдите си, видя я и я улови за единия крак. Залюля я, като наблюдаваше как подобно на плувец пори въздуха.

— Не я убивай! — помолих.

— Мислех, че те е страх от нея.

— Да, но не искам да гледам как я убиваш — биех отбой.

— А това как ти се струва? — Ейдриън откъсна единия й крак.

— Боже мой! Недей! Мразя, когато хората правят така.

Ейдриън продължаваше да изтръгва краката като листенца на маргаритка.

— Обича ме, не ме обича, обича ме, не ме обича...

— повтаряше.

— Мразя насилието! — рекох — Моля те, недей!

— Мислех, че мразиш буболечките.

— Не обичам да лаят по мен, но не понасям да ги убиват. И ми се драйфа, като те гледам да я осакатяваш. Не мога да гледам — станах и побягнах към трапа за плуване.

— Не те разбирам! — крещеше Ейдриън подире ми, — Защо си толкова чувствителна, по дяволите?

Гмурнах се под водата.

Не си проговорихме чак до след обяда.

— Всичко провали — рече после Ейдриън — твоите терзания, тръшкания и свръхчувствителност.

— О.К., хвърли ме тогава в Париж и оттам ще си хвана самолета за вкъщи.

— С удоволствие.

— Бих могла да кажа, че ти се гади от мен, ако си разрешавах да показвам някакви човешки чувства. Всъщност какъв тип гумени жени харесваш?

— Не се прави на малоумна. Просто исках да пораснеш.

— Но по определен от теб начин.

— По определен от нас двамата начин.

— Колко си демократичен! — произнесох саркастично.

Започнахме да товарим колата, мятайки колчета от палатката и всякакви други боклуци. Отне ни около двадесет минути, през които не разменихме нито дума. Най-сетне се качихме в триумфа.

— Предполагам, обстоятелството, че достатъчно си падам по теб и че заради това си обърквам целия живот, не е от особено значение за персоната ти.

— Не си го направила заради мен — вметна Ейдриън, — аз просто бях претекстът.

— Никога не бих могла да го направя, ако не изпитвах към теб това, което изпитвам. — И с тръпка, която прониза цялото ми тяло, си

спомних копнежа си по него във Виена. Омекването в коленете. Свиването в корема. Блъскането на сърцето. Спирането на дъха. Всички тези неща, които той пораждаше у мен и които ме накараха да го последвам. Копнеех за Ейдриън такъв, какъвто беше, когато го видях за пръв път. Сегашното му превъплъщение ме изпълваше с разочарование.

— Мъжът под леглото не може никога да бъде мъжът в леглото — уточних. — Те взаимно се изключват. Веднъж качил се горе, той вече не е типът, когото желаш.

— За какво, по дяволите, говориш?

— За моята теория за безцип-ебането. И му я обясних колкото се може по-добре.

— Искаш да кажеш, че съм те разочаровал? — попита Ейдриън, като ме прегръщаше и придръпваше надолу, докато главата ми се озова в скута му. Усещах миризмата на пръч от мръсните му панталони.

— Нека излезем от колата — предложих. Отидох до едно дърво и седнах под него. Лежах с глава в скута му. Безцелно започнах да бърникам ципа му. Почти го смъкнах и взех в ръката си мекия му пенис.

— Малък е — рече той.

Погледнах нагоре към него, зелено-златните му очи, русата му коса над челото, бръчките на усмивката в ъгълчетата на устата, загорелите му бузи. Все още ми изглеждаше красив. Бях изпълнена с копнеж по него, което не беше по-малко мъчително поради това, че беше отчасти и носталгия. Целувахме се продължително, езикът му правеше шеметни кръгове около моя. Независимо от любовната игра пенисът му оставаше мек. Той се изсмя със слънчевия си смях и аз — също. Знаех, че винаги бе имал резерви към мен. Знаех, че никога не съм го притежавала истински, и това беше част от неговото очарование. Бих писала за него, можех да говоря за него, бих си го спомняла, но нямаше да мога да го притежавам. Недостижимият мъж.

Подкарахме към Париж. Настоявах, че искам да си ходя у дома, ала Ейдриън се опита да ме убеди да остана. Беше го страх, че сега ще загуби моята преданост. Чувстваше, че се отдръпвам. Знаеше, че вече си водя записки за него с цел бъдеща употреба. Като наближихме предградията на Париж, започнахме да виждаме надраскани надписи под мостовете на автострадата.

Един от тях гласеше:

Femmes!

[# Жени! Да се освободим! — Б. пр.]

16.

ПРЕЛЪСТЕНА И ИЗОСТАВЕНА

*Правото на глас, мисля, не значи нищо
за жените. Би трябвало да бъдем въоръжени.*

Една О'Брайън

Отново Париж.

Пристигнахме покрити с прахоляк. Двама сезонни работници като от книга на Джон Стайнбек; двама прашни водевилни актьори като от произведение на Колет.

Да пикаеш край пътя е теоретически изпълнено с очарование а ла Русо, но на практика чаталът ви остава влажен. И един от недостатъците да си жена е, че пикаеш в обувките си. Или върху тях.

Така че пристигнахме в Париж лепкави, прашни и леко опикани. Отново бяхме влюбени един в друг — този втори любовен стадий, който се състои от носталгия по първия. Този втори любовен стадий, който идва, когато с отчаяние разбирате, че се разлюбвате и не можете да понесете мисълта за поредната загуба.

Ейдриън галеше коляното ми.

— Как си, любов моя?

— Добре, любов.

Вече не знаехме кое беше действителност и кое измислица. Бяхме се вживели в ролите си.

Чувствах се решена да намеря Бенет и да опитам отново с него, ако, разбира се, ме прибереше. Но нямах ни най-малка представа къде можеше да бъде Бенет. Реших да опитам да му телефонирам. Предполагах, че се е завърнал в Ню Йорк. Той мразеше да обикаля Европа почти колкото и аз.

Намерих телефон на Gare du Nord и се опитах да поръчам разговор. Но бях забравила всички френски думи, които някога съм

знаела, а имаше и какво да се желае по отношение на английския език на телефонистката. След един абсурден диалог, много грешки, пукания и сбъркани номера най-накрая ме свързаха със собствения ми домашен телефон.

Телефонистката попита за „доктор Уинг“ и много отдалече, сякаш изпод целия Атлантически океан, дочух гласа на момичето, което бе пренаело апартамента ни за през лятото.

— Не е тук. Той е във Виена.

— Madame, le docteur est a Vienne — повтори като ехо телефонистката. —

— Се n'est pas possible! — извиках, но френският ми се простираше само дотук. Телефонистката започна да спори с мен и колкото повече спореше, толкова повече ми се връзваше езикът. Едно време, преди доста години, когато бях пътешествала тук като ученичка, говорех този език. А в момента бях забравила даже английския.

— Той трябва да е там! — изкрещях. — Къде би бил, ако не вкъщи? И какво, за Бога, щях да правя аз без него?

Бързо подадох нов разговор до Боб — най-добрия приятел на Бенет, у когото беше колата ни за през лятото. Бенет сигурно щеше да се обади първо на него. Учудващо, Боб си беше вкъщи.

— Боб, аз съм — Айсидора! В Париж съм, Бенет там ли е?

Гласът на Боб долетя слабо:

— Мислех, че е с теб.

И после — тишина! Бяха ни прекъснали. Само че тишината не бе пълна. Звука на океана ли чувах, или си въобразявах? Усетих малка струйка пот да се стича между гърдите ми. Неочаквано гласът на Боб изплува отново:

— Какво се е случило? Да не би...

Последва гъргореца пауза. После — тишина. Привидя ми се огромна риба, която глождеше атлантическия кабел. Всеки път, когато рибата щракваше с челюсти, гласът на Боб замираще.

— Боб!

— Чувам те. Казах: да не би да сте се скарали?

— Да. Прекалено сложно е да се обясни. Ужасно е. Беше изцяло моя...

— Какво? Не те чувам... Къде е Бенет?

— Точно за това ти се обаждам.

— Не схващам.

— По дяволите! И аз не те чувам... Слушай, ако ти се обади, кажи му, че го обичам.

[# Мадам, докторът е във Виена (фр.). — Б. пр.]

[# Не е възможно (фр.). — Б. пр.]

— Какво?

— Кажи му, че го търся.

— Какво? Не те чувам.

— Кажи му, че го искам.

— Какво? Не те чувам.

— Кажи му, че го искам!

— Какво, би ли повторила?

— Невъзможно.

— Не те чувам.

— Просто му кажи, че го обичам.

— Ох! Ужасна връз...

Прекъснаха ни за последен път. Гласът на телефонистката се намеси с новината, че дължа 129 нови франка и 34 сантима.

— Но не се чуваше нищо!

Тя настоя, че ги дължа, въпреки всичко. Отидох до телефонната каса, погледнах в портфейла си и открих, че въобще нямах франкове — нови или стари. Така че ми се наложи да се разправам с касиера, да обменям пари, пак да се карам с касиера, докато най-накрая платих. Не си заслужаваше да продължавам да протестирам.

Започнах да отброявам франкове, сякаш броях греховете си за изкупление. Бях готова да платя какво ли не само за да си бъда сега у дома, та да премисля цялата тази история на спокойствие. Всъщност от всяка авантюра най обичам ето тази, финалната част. Защо да се самозалъгвам? Не съм екзистенциалистка. Почти нищо не съществува за мен, докато не го напиша — преиначено и разкрасено, както си знам. Винаги чакам нещата да свършат, за да мога да си отида вкъщи и да ги поверя на хартията.

— Какво стана? — попита Ейдриън, щом излезе от мъжката тоалетна.

— Само знам със сигурност, че не е в Ню Йорк.

— Може да е в Лондон.

— Е, може и да е. — Сърцето ми се разтуптя при мисълта да го видя отново.

— Защо не тръгнем заедно към Лондон — предложих — и там да се разделим като добри приятели?

— Защото мисля, че с това трябва да се справиш сама — отвърна Ейдриън моралистът.

Не виждах нищо злоещо в предложението му. В известен смисъл беше прав. Сама се набутах в бъркотията — защо да разчитам на него да ме извади оттам.

— Нека да пийнем по нещо и да обмислим положението — предложих, а всъщност шикалкавех, за да печеля време.

— Добре.

И се понесохме с триумфа, с картата на Париж, разтворена на скута ми, със смъкнат гюрук и с огрялото над града слънце — като в някаква филмова версия на нашата история. .

Насочвах Ейдриън към Бул. Миш. и бях доволна да открия, че си спомнях авенютата, ориентирите и завоите. Постепенно френският ми се завръщаше.

„@ pleure dans mon coeur, comme il pleut sur la“ — извиках аз във възторг, че съм способна да си спомня два реда от единственото стихотворение, което бях успяла да запамята за всичките тези години на уроци по френски. Изведнъж (и без никаква причина освен гледката на Париж) полетях по-високо и от хвърчило. „Родена е с една доза адреналин в повече“, имаше навик да казва майка ми. И беше права — щом не се чувствах страхотно депресирана, аз можех да се пръсна от енергия, кикот и остроумия.

— Какво искаш да кажеш с това „il pleut“? — рече Ейдриън. — Днес е най-слънчевият ден, по дяволите, който съм видял от седмици!

И заразени от моя кикот, преди още да стигнем до кафенето, и двамата изпаднахме в опиянение. Оставихме колата на Рю дез Екол (най-близкия паркинг, който можахме да намерим) заедно с всичките си вещи вътре. За момент се подвоумих — триумфът имаше само брезентов гюрук, — но в края на краищата какво ми пукаше за имуществото или за сигурността. Свободата е просто другото название за това, че няма какво повече да губите, нали?

Отидохме да пием кафе на Place St. Michel, гукахме си за това колко е велико, че сме пак в Париж и как Париж никога не се променя,

как кафенетата са си винаги точно там, където сте ги оставили, и улиците — точно там, където сте ги оставили, и Париж — също.

[# Булевард „Сен Мишел“. — Б. пр.]

[## Сърцето ми плаче, както @иали пил града. — Б. пр.]

[### Площад Сен Мишел (фр.). — Б. пр.]

По две бири на всеки — и вече се целувахме, излагайки се на показ. (Всеки би си помислил, че сме най-великите любовници на света.)

— Свръхегото е разтворимо в алкохол — отбеляза Ейдриън, превръщайки се наново в самоуверения флиртаджия от Виена.

— Моето свръхего е разтворимо в Европа — допълних. И двамата се изсмяхме прекалено високо.

— Нека никога не се прибираме вкъщи — предложих аз. — Нека останем тук завинаги и в делириум всеки Божи ден.

— Лозата е единственият истински екзистенциалист — отвърна Ейдриън, като ме прегърна плътно.

— Или хмелът. Хмел, така ли се казва? Никога не съм сигурна.

— Хмел — отвърна той авторитетно, после гаврътна още една бира.

— Хмел — повторих и направих същото.

Пребродихме Париж със замъглено от бирата съзнание. Ядохме кускус на обяд и омари вечерта, а в промеждутъците пихме безчет бири и спирахме безброй пъти да пикаем; пребродихме Jardin des Plantes, квартала около Пантеона и тесните улички в близост до Сорбоната. Пребродихме Jardin du Luxembourg. Най-накрая спряхме да починем на една пейка, близо до Fontaine de l'Observatoire. Бяхме щастливи и мъртвопияни. Гледахме големите бронзови коне на шадравана, изправени на задните си крака. Изпитвах странното усещане на неуязвимост, което дава алкохолът, и същевременно чувствах, че живея в мъглявината на романтичен филм. Бях отпусната, освободена и замаяна. Ню Йорк бе много по-далече и от Луната.

— Нека си намерим хотел и да си лягаме — предложих. Не ме връхлиташе никаква силна вълна от страст, а просто приятелско желание да изконсумираш тази романтична омая. Защо да не опитаме още веднъж. Едно-единствено свършено ебане, за да го запомня с него. Всичките ни опити досега бяха някак си разочароващи. Срамота,

че бяхме толкова време заедно и рискувахме толкова много, а всъщност — за нищо. Или може би в това се състоеше целият номер!

— Не — поклати глава Ейдриън, — нямаме време.

— Какво искаш да кажеш с твоето „нямаме време“?

— Трябва да изчезвам тази вечер, ако искам да стигна в Шербург утре сутринта.

— Защо трябва да бъдеш в Шербург утре сутринта? — Нещо ужасно започваше да ми просветва през алкохолната еуфория.

— За да посрещна Естер и децата.

— Шегуваш ли се?

— Не, не се шегувам. — Ейдриън погледна часовника си. — Приблизително сега напускат Лондон. Трябва да прекараме кратка ваканция в Бретан.

Взрях се втренчено в него, човека, който спокойно гледаше часовника си. Чудовищното му предателство ме бе направило безсловесна. Ето ме — пияна, неумита, дори без да знам кой ден сме, а той не беше забравил нито за миг някаква среща, насрочена преди месец.

— Искаш да кажеш, че си знаел за това през цялото време?

Ейдриън кимна.

— И ме остави да се заблуждавам, че сме просто екзистенциалисти, докато си знаел, че трябва да посрещнеш Естер в точно определен ден?

— Добре де — приеми го, както искаш. Но не беше чак такъв пъклен план, както ти изглежда.

— Тогава какъв беше? Как можа да ме оставиш да си мисля, че и двамата просто се мотаме ей така, накъдето ни отведе вятърът, когато си имал насрочена среща с Естер?

— Ти искаше да се преустройваш, патенце, не аз. Никога не съм ти казвал, че ще променя моя живот, за да ти правя компания.

Чувствах се така, сякаш бях получила кроше в ченето. Беше все едно да си на шест години и предполагаемият ти най-добър приятел да ти строши колелото. Беше най-грозното предателство, за което можех да се сетя.

— Искаш да кажеш, че през цялото време си седял тук и си ми говорил за свобода и за непредсказуемост, а си кроил планове да се срещнеш с Естер? Никога не съм виждала такъв лицемер!

Ейдриън започна да се смее.

— Какво, да ти го начукам, е толкова смешно?

— Гневът ти.

— Искан ми се да те убия! — изкрещях.

— Бас ловя, че би го направила.

Тогава започнах да го удрям и да го бяхтя с юмруци. Той ме сграбчи за китките и продължи да ме държи така. После се изсмя.

— Искан само да ти дам нещо, за което да пишеш!

— Копеле такова!

— Не е ли това съвършен финал за твоя разказ?

— Ти наистина си свиня.

— Е, хайде, любов моя, не го взимай толкова надълбоко. Моралната поука от тази история е същата все пак, нали?

— Твоят морал е като пътищата в Алпите. Завиват на сто и осемдесет градуса всеки път.

— Май съм чувал това някъде и преди — вметна той.

— Добре! Идвам с теб.

— Къде?

— В Шербург. Просто ще се повозим из Бретан, а Ще трябва да се ебем един друг и да не си измисляме никакви глупави морални извинения — както беше казал ти преди време във Виена.

— Глупости! Няма да тръгнеш.

— Ще тръгна!

— Не, няма! Няма да го допусна!

— Какво искаш да кажеш с твоето „няма да го допусна“! Какво е това говно? Ти парадираше с всичко под носа на Бенет. Ти ме насърчаваше да разтърся целия си живот и да замина с теб, а сега си загрижен единствено да съхраниш непокътнатото твое уютно малко домакинство! От какъв зор смяташ, че ще търпя всичко? Ти беше този, който ми пробутваше номерата си за почтеността, за отвореността и за това как да не живея в милион противоречия. Ще дойда с теб в Шербург, да те шибам! Искан да се срещна с Естер и децата и всичко ще мине по ноти!

— Категорично не! Няма да те взема. Физически ще те изхвърля от колата, ако се наложи.

Гледах го в почуда. Защо ми беше трудно да повярвам, че е толкова коравосърдечен? Ясно бе, че има предвид точно това, което

казваше. Знаех, че щеше да ме изхвърли от колата, без да му трепне окото. И да потегли, може би със смях.

[# Петимата (фр.). — Б. пр.]

— Добре де, не ти ли пука, че си лицемер? — Тембърът на гласа ми звучеше обагрен с молба, сякаш вече знаех, че съм загубила.

— Отказвам да разстройвам децата по този начин — каза Ейдриън — и решението ми е дефинитивно!

— Очевидно не ти пука, че разстройваш мен.

— Ти си пораснала. В състояние си да го понесеш. А те — не.

Какво можех да отговоря на това? Можех да пицця и да викам, че и аз съм бебе, че ще откача, ако ме напусне, че ще пукна. Вероятно и така щеше да стане. Но аз не бях дете на Ейдриън и не бе негова работа да ме спасява. Аз бях вече ничие дете. Освободена. Във висша степен свободна. Това беше най-ужасяващото усещане, което съм изпитала някога в своя живот. Като да се кандилкаш на ръба на Големия каньон и да се надяваш, че ще се научиш да летиш, преди да удариш дъното.

Чак след като замина, аз успях да събера ужаса си в шепи и да го обуздая. Не се разделихме като неприятели. Щом проумях, че наистина съм сразена — престанах да го мразя. Започнах да се концентрирам върху въпроса, как да понеса самотата? Веднага след като престанах да се надявам на неговата помощ, открих, че съм в състояние даже да му вляза в положението. Не бях негово дете. Той имаше право да защитава децата си. Даже от мен — ако ме схващаше като заплаха за тях. Ейдриън ме бе предал, но аз бях усещала през цялото време, че това ще се случи, и по някакъв начин го бях използвала като предател точно толкова, колкото и той ме бе използвал за жертва. Ейдриън се оказа — по перверзен начин — инструментът за моето освобождение. Докато го наблюдавах да се отдалечава към колата, разбрах, че щях да се влюбя отново в него веднага, щом дистанцията между нас станеше достатъчно голяма.

Все пак не си замина, без да ми предложи помощта си. Проверихме заедно за самолетни билети до Лондон и се оказа, че няма места за следващите два дни. Трябваше да чакам до сряда или да проверя за ферибота за следващия ден. Или пък да отида на летището и да чакам да бъда повикана като резерва. Имах избор. Всичко, което

трябваше да правя, беше да изтърпя лудото блъскане на сърцето си, докато отново намеря Бенет или някой друг. Може би себе си.

Дотътрих обратно куфара си до кафенето на Плас Сен Мишел. Изведнъж, като останах без мъж, си дадох сметка колко беше тежък. Не си бях приготвила багажа с мисълта, че ще пътувам сама. Куфарът ми бе пълен с пътеводители, малък магнетофон за статията, която така и не написах, бележници, сешоара за косата, десет екземпляра от първата ми стихосбирка. Някои от тях трябваше да бъдат предадени на литературния ми агент в Лондон. Други влачех за всеки случай — като легитимация за пред всеки, когото бих могла да срещна. Книгите бяха предназначени да докажат, че не съм просто една обикновена жена. Те бяха предназначени да докажат, че съм изключителна. Те бяха предназначени да докажат, че трябва да ми се даде почетен ескорт. Бях се вкопчила жалко в статута си на изключение, защото без него щях да бъда само още една самотна женска дебнеща плячка.

— Имам ли адреса ти? — бе попитал Ейдриън, преди да замине с триумфа.

— В книгата е, която ти дадох. На последния лист. Но се оказа, че е загубил и книгата ми. Екземплярът, който му бях надписала с отровнорозово мастило. Излишно е да се казва — не я беше прочел докрай.

— Ето, ще ти дам друга. — И започнах да отварям ципа на брезентовия си куфар по средата на улицата. Бурканчета с козметика се изтъркаляха навън. Отделни листа, бележки за стихотворения, върху които работех, магнетофонни касети, филми, червила, романи в меки корици, оръфания пътеводител „Мишлен“. Натъпках всичките тези боклуци обратно в мекия италиански куфар и изрових една от собствените си книги. Прегънах девствения ѝ гръб.

На безгрижния Ейдриън (написах),
който губи книги.

С любов и много целувки,
твой дружелюбен социален работник
от Ню Йорк...

И пак написах нюйоркския си адрес и телефонния си номер на последната страница, при все че вероятно щеше да загуби и този екземпляр. Ето така се разделихме. Загуба след загуба се трупаха.

Животът ми разпилян навън на улицата и нищо друго освен едно тънко томче стихове между мен и празното пространство.

В кафенето седнах до куфара си и поръчах още една бира. Бях замаяна и изтощена — почти прекалено изтощена, за да бъда толкова нещастна, колкото ми се полагаше. Щеше да се наложи да си търся хотел. Ставаше тъмно. Куфарът ми бе ужасно тежък и аз трябваше да се мотам по улиците, като го влачех след себе си, и да се катеря по разни спираловидни стълби в издирване на стаи; а те пък щяха да се оказват вече заети. Положих глава на масата. На ръба на пълното изтощение исках да заплача, ала знаех, че не биваше така да се излагам на показ. Вече усещах този вид опипващи погледи, които всяка сама жена привлича. А бях прекалено изморена и измъчена, за да реагирам с изтънченост. Ако сега някой се опитах да ме сваля, вероятно щях да започна да пиция и да размахвам юмруци. Намирах се отвъд думите. Нямах сили да разсъждавам и да споря и да се опитвам да бъда умна. Първият мъж, който ме доближеше с циничен или свалячески наглед, щеше да си го отнесе: едно коляно в топките или кроше в ченето. Нямах да седя тук и да треперя от страх, както правех на тринадесет години, когато експозиционистите започваха да свалят циповете на панталоните си пред мен в пустия вагон на метрото на път за училище. В действителност обикновено ме беше страх, че те ще се обидят и ще ми отмъстят жестоко, ако не останех като закована на седалката. Така че не мърдах, гледах настрани и се преструвах, че не забелязвам нищо, преструвах се, че чета, и се надявах, че книгата някак си ще ме предпази. Много по-късно, в Италия, когато мъжете вървяха след мен из развалините и ме преследваха с колите си надолу по улиците (отваряйки вратите и шепнейки „vieni“, „vieni“), винаги се чудех защо се чувствах толкова омърсена и оплюта, и разгневена. Предполагаше се, че поведението им трябваше да ме ласкае. Предполагаше се, че то доказваше моята женственост. Майка ми винаги ми бе повтаряла колко женствено се е чувствала в Италия. Защо тогава репликите ме караха да се чувствам като подгонено от ловци диво животно? Трябваше да има нещо сбъркано в мен, мислех си. Обикновено се опитвах да се усмихна и отмятах коса, за да покажа, че съм благодарна. А тогава се усещах като

[# Ела, ела (ит.). — Б. пр.]

мошеничка. Защо не бях благодарна, че са ме подгонили?

Сега обаче исках да бъда сама и ако някой интерпретираше поведението ми различно — щях да реагирам като диво животно! Дори Бенет с целия му предполагаем психологизъм и проникновение поддържаше, че мъжете се опитват да ме свалят непрекъснато, защото ги предразполагам с моята „достъпност“, както се изразяваше той. Защото се обличах прекалено секси. Или носех косите си прекалено буйно разпуснати. Или нещо друго. Накратко — заслужавах си да бъда нападана! Все същият стар жаргон от времето на войната между половете, същата мила терминология от петдесетте години, ала този път някак си дегизирана: Не съществува такова нещо като изнасилването; вие, госпожи, си го просите. Вие, госпожи!

Висях над бирата си. Щом вдигнах поглед, мъжът на съседната маса ми се наби в очи. Имаше същия надут вид, сякаш казваше: „Знам какво искаш, малката...“ Същия свалячески вид, по който си бях паднала у Ейдриън — само че сега ми се драйфаше от него. На този етап всичко, което виждах в непознатия, беше тормоз и садизъм. Изведнъж ми хрумна, че вероятно 90 на сто от мъжете, дето го демонстрират, всъщност прикриват импотентността си. Но дори не държах да проверя хипотезата си.

Сбърчих вежди и сведох поглед. Не виждаше ли, че никого не исках? Не виждаше ли, че бях уморена, мръсна и пребита? Не виждаше ли, че се бях вкопчила в бирената си чаша, сякаш тя бе Светият Граал? Защо, когато отказвате на някой мъж — отказвате му искрено и от все сърце, — той винаги упорства и вярва, че само кокетничите?

Върнах се мислено назад към времето, когато фантазирах за разни мъже по влакове. Вярно е, че никога не бях направила нищо за тези си фантазии, а и не бих посмяла. Много дълго дори нямах достатъчно смелост да пиша за тях. Ала да предположим, че се бях опитала да се сближа с някой от тези мъже, и да предположим, че той ме беше отблъснал, че бе отвърнал поглед с отвращение или погнуса. И тогава какво? Незабавно бих взела отказа присърце с убеждението, че аз съм крива; бих оплюла себе си, че съм такава долна жена, курва, пачавра, натрапница... Нещо повече — незабавно бих се самообвинила за собствената си непривлекателност, а не мъжа за неговата неохота, а после щях да се чувствам смазана дни наред от обстоятелството, че ме е отблъснал. Докато мъжът предполага, че

женският отказ е просто част от играта. Или поне много мъже си мислят, че е така. Когато мъжът казва „не“, това значи „не“. Когато жената казва „не“, това значи „да“ или най-малкото — „може би“. Дори има виц по този повод. И малко по малко жените започват да вярват в изградената за тях представа. В крайна сметка след векове, прекарани в сянката на такива предположения, те вече не знаят какво искат и никога не могат да вземат самостоятелни решения. А мъжете, разбира се, усложняват проблема, като се подиграват на нерешителността им и търсят причините в биологията, хормоните и предменструалното напрежение.

Изведнъж — под циничния поглед на непознатия срещу ми — аз разбрах къде бях сбъркала с Ейдриън и защо ме бе зарязал той. Бях нарушила основното правило: да не преследвам мъжкаря. Години наред фантазирах за мъже, но никога не им бях посягала, а сега — за пръв път в моя живот — изживявах наяве една от фантазиите си. Преследвах мъж, когото безумно желях, и какво се получи? Той стана мек като преварен макарон и ме отхвърли. Мъжете и жените, жените и мъжете. Като че ли никога не се получава. Много, много отдавна, когато мъжете били ловци и хвалипръцковци, а жените прекарвали целия си живот в грижи около бременността и често умирали при раждане, на тях им се случвало да бъдат обладавани против тяхната воля. Мъжете се оплаквали, че жените им били студени, неотзивчиви, фригидни... Те искали жените си разюздани. Искали ги диви, буйни. Сега жените най-накрая се бяха научили да бъдат буйни и разюздани и какво стана? Мъжете се спаружиха! Безнадеждна история! Бях желала Ейдриън, както никога никой друг преди това в живота си, и голямата сила на моето желание унищожи неговото. Колкото повече показвах страстта си, толкова по-студен ставаше той. Колкото повече рискувах, за да бъда с него, толкова по-малко желаше да рискува Ейдриън, за да бъде с мен. Наистина ли изглеждаше толкова просто? Всичко ли се свеждаше до това, което ми бе казала майка ми преди години — да се правя на недостижима? Може би наистина беше вярно, че измежду мъжете най-много ме бяха обичали тези, към които съм се отнасяла с безразличие. Но какво забавно имаше в това? Какъв смисъл? Не бихте ли могли да съберете „филос“ и „ерос“ заедно поне за малко? Кому е нужно това непрестанно хоро от редуващи се загуби, този постоянен цикъл от желание и безразличие, безразличие и желание?

Трябваше да намеря хотел. Ставаше късно и тъмно и куфарът ми беше не само огромно бreme, но допълваше моя вид на достъпна жена. Забравила бях колко е страшно да си без кавалер — циничните погледи, подсвиркванията, предложенията за помощ, които не смееш да приемеш от страх да не задлъжнееш сексуално. Ужасното чувство за уязвимост. Нищо чудно, че ходех от мъж на мъж и в края на краищата се женех. Как можах да напусна Бенет? Как можах да забравя?

Дотътрих шибания си куфар зад ъгъла на Рю дьо ла Арп (сянката на гаджето на Чарли — Сали) и изненадващо намерих място в първия хотел, в който опитах. Цените се бяха покачили главоломно от последното ми идване в Париж, а ми дадоха и единствената останала свободна стая, на най-горния етаж (мъчително катерене с този куфар). Мястото беше клопка при пожар, отбелязах с мазохистично удоволствие, а на таванския етаж, където бях аз — изглеждаше най-правдоподобно да попадна в клопката. Всякакъв род картини нахлуха в съзнанието ми: Зелда Фидцжералд, която умира в пожара на запалилия се приют (точно бях прочела биографията ѝ); мизерната хотелска стаичка от филма „Без дъх“; баща ми — той ме предупреждаваше със сериозен вид преди първото ми самостоятелно пътешествие до Европа, на деветнадесет години, че е гледал филма „Без дъх“ и знаел какво се случва на американските момичета в Европа; Бенет и аз, както горчиво се карахме в Париж преди пет Коледи; двете с Пиа — отседнали в същия този хотел, когато и двете бяхме само двадесет и три годишни; първото ми идване в Париж на тринадесет години (в шикарния апартамент на хотела „Джордж V“ с родителите ми и сестрите ми; и всички си миехме зъбите с минерална вода „Перие“); историите на дядо ми за това как живеел в Париж само на банани, когато бил студент по изящни изкуства, без пукнат петак в джоба; майка ми — как танцува гола в Булонския лес (ако се вярваше на твърденията ѝ)...

Бях се зарадвала на късмета си, че съм намерила стая, но щом я видях и осъзнах, че ще трябва да прекарам сама нощта в нея — сърцето ми изстина. Всъщност това беше само половин стая с преграда от шперплат по средата (един Бог знае какво имаше от другата страна), с хлътнало единично легло, покрито с много прашна

крепонена кувертюра. Стените бяха облепени с хартиени тапети на райета, ужасно изпоцапани и избелели.

Издърпах куфара си вътре и тръснах вратата. Почовърках малко ключалката, преди да успея да я затворя. На финала се срутих върху леглото и започнах да рева. Съзнавах, че искам да плача страстно и без задръжки, че искам да изплача цял океан от сълзи и да се удавя в него. Но дори сълзите ми не идваха. Някакъв особен възел се стягаше в стомаха ми и ме караше да мисля за Бенет. Като че ли пъпът ми бе свързан с неговия, така че дори не можех да се отдам на плача си, без да се чудя и да се тревожа за него. Къде беше той? Не ми ли се полагаше поне да се нарева, както трябва, преди да го намеря?

Най-странното нещо за плача (вероятно дошло още от детството) е това, че ние никога не можем да редем от все сърце без слушател или поне потенциален слушател. Не си разрешаваме да плачем толкова отчаяно, колкото би ни се искало. Страхуваме се може би да не се удавим в сълзите и да няма кой да ни спаси. А нищо чудно сълзите да са форма на комуникация — като говора — и да изискват слушател.

Ти трябва да спиш, казах си строго. Но вече усещах, че започвам да изпадам в паника; тя ми напомняше най-лошите нощи на ужас в детството ми. Усещах ядрото на своята същност да се плъзга назад във времето въпреки протеста на зрялото ми, рационално „аз“. Не си дете, казвах си на глас, но лудото бумтене на сърцето ми продължаваше. Бях обляна в студена пот. Лежах прикована към леглото. Знаех, че имам нужда да се окъпя, но от страх не можех да напусна стаята. Пикаеше ми се отчаяно, ала се боях да отида до тоалетната. Дори не смеех да си събуя обувките (от шубе, че мъжът под леглото ще ме сграбчи за крака). Не смеех да си измия лицето (кой знае какво дебнеше иззад завесата). Струваше ми се, че виждам някакъв силует да се движи по терасата. Коли фантоми от светлини прекосяваха тавана. Някой пусна водата в тоалетната отвън и аз подскочих. Нечии стъпки се отдалечиха надолу по коридора. Започнах да си припомням сцени от „Убийствата на улица Морг“. Спомних си някакъв безименен филм, който бях гледала по телевизията на петгодишна възраст. В него се показваше един вампир, дете можеше да преминава напред-назад през стените. Никакви ключалки не бяха в състояние да го спрат. Представих си го да влиза и да излиза през мръсните, накаляни тапети. Обърнах се отново за помощ към зрялата си същност. Опитах се да бъда критична

и рационална. Знаех какво са в действителност вампирите. Знаех, че мъжът под леглото беше отчасти баща ми. Мислех за книгата на Гродек „Книга за нещото“. Страхът от неканения гост е желание за такъв гост. Спомних си и всичките сеанси с доктор Хаппе, през време на които бяхме говорили за нощните ми кошмари. Припомних си още, че през пубертета фантазирах, че съм наръгана или застреляна от някакъв непознат. Щях да седя на бюрото си и да пиша, а мъжът щеше да ме нападне в гръб. Кой беше той? Защо животът ми бе населен с мъже-фантоми?

„Няма ли начин да избягаме от собственото си съзнание?“ — питаше Силвия Плат в една от последните си отчаяни поеми. Ако бях попаднала в капан, то той беше капанът на собствените ми страхове. Ужасът от самотата можеше да мотивира всичко. Понякога, изглежда, бях готова да направя всякакъв компромис, да изтърпя всякакво падение, да остана с всеки мъж само за да не се озова лице в лице със самотата. Но защо? Защо беше толкова ужасно да си сама? Опитай се да мислиш за причините — казах си. — Опитай!

АЗ: Защо е толкова ужасно да си сама?

АЗ: Защото, ако никой мъж не ме обича, аз нямам самоличност.

АЗ: Но очевидно това не е вярно. Ти пишеш, хората четат творбите ти и те значат нещо за тях. Ти преподаваш и твоите студенти се нуждаят от теб и имат отношение към особата ти. Имаш приятели, които те обичат. Дори родителите ти и сестрите ти те обичат — по свой своеобразен начин.

АЗ: Нищо от всичко изброено не запълва моята самота. Нямам мъж. Нямам дете. @знаеш, че децата не са противоотрова на

АЗ: Но самотата.

АЗ: Знам.

АЗ: И знаеш още, че децата само временно принадлежат на родителите си.

АЗ: Знам.

АЗ: И знаеш, че мъжете и жените никога не могат напълно да се притежават един друг.

АЗ: Знам.

АЗ: И знаеш, че би мразила мъжа, който ще те притежава изцяло и ще изхабява целия ти въздух...

АЗ: Знам — но отчайващо копнея за това.

АЗ: А ако го имаш, ще се чувстваш в клопка.

АЗ: Знам.

АЗ: Искаш взаимноизключващи се неща.

АЗ: Знам.

АЗ: Искаш свобода, а същевременно и близост.

АЗ: Знам.

АЗ: Малцина получават и двете.

АЗ: Знам.

АЗ: Защо очакваш да си щастлива, когато повечето хора не са?

АЗ: Не знам. Знам само, че ако престана да се надявам на любов, ако престана да я очаквам, ако престана да я търся, животът ми ще стане толкова плосък, колкото поразена от рак гърда след радикална хирургическа намеса. Подхранвам се от това очакване. Отглеждам го. То ме поддържа жива.

АЗ: Но какво става със свободата?

АЗ: По-точно?

АЗ: Нали вярваш в независимостта?

АЗ: Вярвам.

АЗ: И тогава?

АЗ: Подозирам, че мога да се откажа от всичко, да продам душата си, принципите си, вярата си само за един мъж, който наистина да ме обича...

АЗ: Лицемерка!

АЗ: Имаш право.

АЗ: Не си по-добра от Ейдриън!

АЗ: Права си.

АЗ: Не се ли притесняваш? Откриваш такова лицемерие в себе си.

АЗ: Притеснявам се.

АЗ: Тогава защо не се пребориш с него?

АЗ: Правя го сега. Боря се. Но не знам коя страна ще победи.

АЗ: Мисли за Симон дьо Бовоар!

АЗ: Харесва ми нейната издръжливост, при все че книгите ѝ са преизпълнени със Сартър, Сартър, Сартър.

АЗ: Мисли за Дорис Лесинг!

АЗ: Анна Уулф не може да се изпразни, освен ако не е влюбена... какво повече да се каже?

АЗ: Мисли за Силвия Плат!

АЗ: Мъртва е. Кому са нужни живот или смърт като нейните дори и да ви канонизират?

АЗ: Би ли умряла за дадена кауза?

АЗ: На двадесет години — да, но не и на тридесет. Не вярвам в подобна смърт. Не вярвам в смъртта заради поезия. Едно време боготворях Кийтс за това, че е умрял млад. Сега мисля, че се изисква повече смелост да... умреш стар.

АЗ: Добре — спомни си тогава за Колет.

АЗ: Добър пример. Но тя е една от малцината.

АЗ: Добре, защо да не опиташ да бъдеш като нея?

АЗ: Опитвам.

АЗ: Първата стъпка е да научиш как да бъдеш сама...

АЗ: Да, и когато усвоиш това наистина добре, забравяш как да се отвориш към любовта, ако тя все пак се появи някога.

АЗ: Кой беше казал, че животът е лесен?

АЗ: Никой.

АЗ: Тогава защо толкова те е страх да бъдеш сама?

АЗ: Въртим се в кръг.

АЗ: Това е една от неприятните страни на самотата.

Безнадеждно. Не можех да се вразумя и да се измъкна от паниката. Дъхът ми излизаше тежко и насечено и се потях обилно. Опитай се да опишеш паниката, казах си. Преструвай се, че пишеш. Сложи се в трето лице. Невъзможно беше. Потъвах в центъра на паниката. Сякаш разчекната от диви коне, ръцете и краката ми отлитаха в различни посоки. Бяха ме обсебили фантазии за ужасяващи изтезания. Китайски военачалници одираха живи враговете си. Жана д'Арк гореше на кладата. Разкъсваха на колело френските протестанти. Избождаха очите на бойците от Съпротивата. Нацисти мъчеха евреите с електрошокове, с игли и с „операции“ без упойка. Южняци линчуваха черните. Американски войници режеха ушите на вьетнамците. Индианци биваха изтезавани. Индианци изтезаваха. Цялата човешка история течеше сред кръв, нечистотии и писъците на жертвите. Стиснах очи, ала сцените се заредиха отново иззад парещите ми клепачи. Чувствах се, все едно че съм била жива одрана, все едно че всичките ми вътрешни органи са изложени на природните стихии, все едно че върхът на главата ми е отсечен и даже мозъкът ми се

вижда. Всяко нервно окончание пренасяше болка. Болката е единствената действителност. Не е вярно, възроптах. Спомни си дните, когато изпитваше удоволствие, когато бе доволна, че си жива, когато си изпитвала такава огромна радост, граничеща с пръсване. Ала не можех да си спомня. Бях разпната на кръста на въображението си. А то е толкова ужасно, колкото историята на света.

Все пак извиках в съзнанието си първото си пътуване до Европа на тринадесетгодишна възраст. Прекарахме шест седмици в Лондон, на гости у нашите английски роднини. Обикаляхме забележителностите и трупяхме огромни сметки в хотел „Клеридж“, които, както казваше баща ми, „плащаше Чичо Сам“... Какъв богат чичо. Но аз прекарах цялото пътуване под сянката на ужаса от всички уреди за мъчения, които стояха в Лондонския Тауър, и от всички онези въсърни страхотии, изложени в Музея на Мадам Тюсо. Дотогава не бях виждала инструмент за смазване на палците, нито диба. Никога не го бях съзнавала.

— Хората още ли използват тези неща? — попитах майка си.

— Не, скъпа. Използвали са ги само в отколешни времена, когато са били по варвари. Цивилизацията е прогресирала оттогава.

Беше цивилизованата 1955 година — само едно десетилетие от немския холокост; беше ерата на ядрените опити и атомната надпревара; беше две години след войната в Корея и твърде скоро след кулминацията на лова на комунистически вещици, с черните списъци, съдържащи имената на много от приятелите на моите родители. Ала майка ми, пригладжайки с ръка истинските ленени чаршафи, между които треперех, наблегна — през онази дъждовна нощ — върху цивилизацията. Опитваше се да ме пощади. Щом истината беше прекалено трудна, за да се понесе — то тогава тя трябваше да ме лъже.

— Добре! — бях казала, затваряйки очи.

А Чичо Сам, който приспадеше от данъците толкова много неща, само преди две години бе ексекутирал на електрическия стол семейство Розенберг в името на цивилизацията. Нима само преди две години бяха „отколешните времена“! Майка ми и аз се преструвахме на конспиратори, докато се прегръцахме, преди да загасим осветлението.

Но къде беше майка ми сега? Не ме бе спасила тогава, не би могла да ме спаси и сега, но ако се появиеше — със сигурност щях да

преживея поне нощта. Нощ подир нощ, ние преживяваме. Да можех само да съм като Скарлет О'Хара и да мисля за всичкото това утре.

[# Дибба (ист.) — приспособление за изтезаване чрез разпъване. — Б. пр.]

[[# Пълно изгаряне на жертвата — холокост — унищожението на евреите. — Б. пр.]

17.

СЪНОТВОРЧЕСТВО

*На мене ми изглежда така. Не е нещо ужасно
— имам предвид — би могло да бъде ужасно,
ала не е вредно, не е отровно да живееш
без онова, което наистина искаш...
Ужасно е, когато се преструваш,
че посредственото е първокласно.
Когато се преструваш, че не се нуждаеш
от любов, а тя ти трябва;
или че обичаш работата си, макар да знаеш,
че си кадърна за нещо много повече.*

Дорис Лесинг „Златният
бележник“

Когато разбрах, че няма да успея да заспя, реших да стана. Тъй като патех яко от безсънието, знаех, че понякога най-добрият начин да го победиш е да го надхитриш: да се преструваш, че не ти пука за спането. Тогава, понякога, сънят се „засягаше“ като отритнат любовник и долазваше, за да се опита да ви съблазни отново.

Седнах върху леглото, вдигнах косата си с една шнола, съблякох мръсните си дрехи. Отидох до завеската, дръпнах я с престорена смелост и се огледах. Никой. Яхнах бидето и изпиках реки, учудена колко отдавна не бях изпразвала пикочния си мехур. След това измих възпаления си лепкав чатал и изплакнах бидето. Наплисках лицето си с вода от крана и се изтрих повърхностно с гъбата. Мръсотията се стичаше на резки по ръцете ми, както в детството ми, след като бях играла целия ден навън. Отидох да проверя ключалката на вратата, за да се уверя, че е надеждна.

Някой се изкашля в съседната стая и аз подскочих почти до тавана. Отпусни се — изкомандвах се. Смътно си давах сметка, че щом си в състояние да станеш и да се измиеш — това все пак е някакъв признак на живот. Истинските лунатици просто лежат там, в собствените си лайна и пикня. Голямо утешение, няма що! Наистина се хващах като удавник за сламка. Пак си по-добре от някои други! — си казах и се изсмях.

Гола и някак си окуражена от това, че бях малко по-чиста, застанах в цял ръст пред олющеното огледало. Имах възможно най-странните слънчеви изгаряния от возенето в откритата кола. Коленете и бедрата ми бяха червени и се белеха. Носът и бузите ми бяха червени. Раменете и ръцете ми бяха сбръчкани от слънцето. Но останалото бе почти бяло! Странен юрган от разноцветни кръпки.

Вгледах се в очите си — със светли кръгове наоколо от носенето на слънчеви очила в продължение на седмици. Защо никога не можех да реша какъв цвят са очите ми? Беше ли това показателно? Беше ли някак си в основата на моите проблеми? Сивкавосини с жълти пръски. Не съвсем сини, нито съвсем сиви. Аспидово синьо — обикновено казваше Брайън, — а косата ти е с цвят на пшеница. „Пшеничена коса“ — я наричаше той, докато я милваше. Брайън имаше най-тъмните очи, каквито някога съм виждала — като на светец от византийска мозайка. Когато превъртеше, можеше часове наред да разглежда очите си в огледалото. Светваше и загасяше лампата като дете, опитваше се да улови внезапното разширение на зениците. Тогава говореше и за огледалния свят, за света на антиматерията, в който би могъл да премине. Очите му били ключът към него. Вярваше, че душата му може да бъде изсмукана през зениците му, както белтъкът през пробито яйце.

Спомням си как ме привличаше лудостта на Брайън, как ме омагьосваше неговото въображение. По онова време още не пишех сюрреалистични, а почти конвенционални, описателни стихове с куп пресилени игрословици. Но по-късно, щом задълбах и отпуснах юздите на въображението си, все по-често започнах да чувствам, че виждам света през очите на Брайън и че неговата лудост е изворът на вдъхновението ми. Имах чувството, че съм потънала в лудостта заедно с него, след което бях изплувала. Толкова близки бяхме. И ако се чувствах виновна, то беше за това, че можех да се спускам долу и пак

да се изкачвам, докато той оставаше в капана. Сякаш бях Данте, а той Уголино (един от любимите му герои от „Ад“); имах възможността да се завърна от ада и да разкажа историята му, да напиша поезията, вдъхновена от лудостта му, докато той биваше напълно пометен от нея. Ти изсмукваш всички до дъно, самообвиних се; използваш всички. В крайна сметка всеки използва всекиго, отговорих си.

Спомних си колко ужасно се чувствах, след като бях разтрогнала брака си с Брайън, и ето че ми дойде на ум дори следната идиотска мисъл: като че ли бях заслужила да прекарам остатъка от живота си потопена в неговата лудост. Родителите ми, родителите на Брайън и лекарите ме бяха подтикнали да се измъкна от онова бласто. Ти си само на двадесет и две години, беше казал психиатърът на Брайън; не трябва да съсипеш живота си. Бях се карала с него. Обвиних го, че ни предава и двамата, че е предал нашата любов. Но факт беше: можех лесно да остана с Брайън, ако не бяха се намесили парите и родителският протест. Чувствах, че му принадлежа. Чувствах, че заслужавах да си пропиляя живота по такъв начин. До този момент не бях подозирала, че имам свой собствен живот, и никога не можех да зарязвам хората независимо от това колко лошо са се държали те с мен. Нещо скрито в душата ми винаги бе настоявало да им дам още един шанс. Или може би всичко си е било просто страх. Някакъв вид парализа на волята. Седях и описвах гнева си, вместо да предприема нещо. Това, че зарязах Бенет, беше първата ми истински независима постъпка, ала дори тя се дължеше отчасти на Ейдриън и на дивото сексуално влечение, което бях изпитала към него.

Очевидно беше опасно да проучваш прекалено дълго очите си в огледалото. Отстъпих назад, за да разгледам тялото си. Къде свършваше то и къде започваше въздухът?

Бях прочела в някаква статия, засягаща представата за човешкото тяло, че в моменти на стрес — или на екстаз — загубваме границите на нашите тела. Забравяме просто, че имаме такива. Често изпитвам подобно усещане — признавам си, че то е значимата част от моите страхове. Постоянната болка също може да доведе до трансцендентални усещания. Счупеният ми крак например ме беше накарал да загубя представа за границите на тялото си. И ето ти парадокс: силната телесна болка или силното телесно удоволствие ви карат понякога да чувствате, че се изплъзвате навън от кожата си.

Опитвах се да разгледам физическото си „аз“, да се „инвентаризирам“, така че да мога да си спомня коя точно бях — ако наистина тялото ми можеше да се нарече „аз“. Спомних си една история за Теодор Рьотке; сам в огромната си стара къща, той се събличал и обличал пред огледалото, изучавайки голотата си в паузите между творческите си пориви. Нищо чудно, ако историята е измислена, на мен обаче тя ми звучи правдоподобно. Тялото на човека е интимно свързано с неговото писане, макар точното естество на тази връзка да е неуловимо и понякога трябва години, за да се проумее. Някои високи, слаби поети пишат къси, дебели стихотворения. Разбира се, казаното не е проста илюстрация на закона за инверсията. В известен смисъл всяко стихотворение е опит да се разширят границите на нечие тяло. Тялото става пейзаж, небе и накрая космос. Ето може би защо често ми се случва да пиша гола.

Бях отслабнала от нашето странно пътешествие, ала все още изглеждах по-скоро дебела за модата; не тлъста и все пак с около пет килограма по-пълна, отколкото трябваше, за да се покажа по бикини. Средни гърди, голям задник, хлътнал пъп. Редица мъже твърдяха, че харесват фигурата ми. Знаех (по начина, по който някой знае нещо не съвсем за вярване), че ме смятаха за хубавка и че даже големият ми задник бе считан от мнозина за привлекателен; така или иначе аз ненавиждах всеки свой грам излишна сланина. Бях се боричкала цял живот: качваш тегло, сваляш го, после го качваш пак дори с лихвите. Поредното грамче в повече беше доказателство за моята мекушавост, за моята леност и за моето себеугаждане. То доказваше и колко права съм, че се себененавиждам, колко долна и отвратителна съм. Излишъкът от плът е в пряка връзка със секса — ето какво знаех аз. На четиринадесет години от гладуване се бях докарала до четиридесет и пет килограма; и това беше поради чувство за виновност относно секса. Дори когато бях свалила всичките си килограми, които исках да сваля, че и отгоре, продължавах да не пия и глътчица вода. Исках да се чувствам празна. Спазмите на глада присвиваха стомаха ми, ала аз се мразех заради себеугаждането си. Ясна фантазия за бременност — както би казал моят съпруг, психодокторът — или може би фобия от бременност. Подсъзнанието ми вярваше, че обстоятелството, че бия чекии на Стийв, ме е забременило, и аз все повече и повече отслабвах, за да се убедя, че това не е така. Или пък наистина съм копнеела да

забременея, а нищо чудно, ако примитивно съм вярвала, че всички отворстия на тялото са едно, и съм се страхувала, че каквато и храна да поема, то тя ще оплоди тялото ми като сперма и плодът ще започне да расте в мен.

Ти си това, което ядеш. Mann ist was mann isst. Войната между половете е започнала със забиването на зъбите на мъжкаря в женската ябълка. Плутон подмамил Персефона в ада с шест зърна от нар. След като ги изяла — договорът им станал ненарушим. Да ядеш означаваше да подпечаташ нечия съдба. Затвори очи и отвори устата си. Гълтай! Яж, скъпа, яж. „Само изяж името си“, имаше навик да казва баба ми. „Цялото си име ли?“ „А“... „Й“... подкарваше тя... (една хапка омразен черен дроб)... „С“... (една буца намачкани картофи и моркови)... „И“... (още по-твърд, препържен черен дроб)... „Д“... (друга буца студени картофо-моркови)... „О“... (меко цветно зеле)... „Р“... (посягаше тя с черния дроб отново към устата ми и аз изхвърчавах от масата)... „Ще хванеш бери-бери!“ — крещеше баба след мен. Всеки един от семейството ми имаше пълен репертоар от най-различни болести (за които не се беше чувало в Ню Йорк от десетилетия) вследствие някаква недостатъчност. В действителност баба ми е необразована, но тя знае за бери-бери, скорбут, пелагра, рахит, трихиноза, глисти, тения... Каквото си щеш! Всичко, което можеш да хванеш от яденето или от неяденето. Тя всъщност убеди майка ми, че ако не изпивах всеки ден по една чаша прясно изцеден портокалов сок, съм щяла да хвана скорбут, и постоянно ме угощаваше с разни истории за Британския морски флот и за лимоните. Англичанин. Ти си това, което ядеш.

Спомням си някаква статия на тема диета в едно от медицинските списания на Бенет. Госпожица Х била поставена на строга диета от по 600 калории дневно в продължение на цели седмици, ала все още не сваляла нито грам. Първоначално учуденият доктор помислил, че тя нещо го мами, така че я накарал внимателно да отбелязва в списък всичко, което изяде. Изглежда, не го лъжела.

— Сигурна ли сте, че сте отбелязали всичко, което сте изгълтали? — попитал той.

— Гълтала? — попитала тя.

— Да — натъртил строго докторът.

— Не си бях дала сметка, че това може да има калории — отвърнала госпожицата.

Е, заключението, разбира се, като се има предвид играта на думи, беше, че момичето работело като проститутка, която гълтала поне десет-петнадесет еякулации

[# Игра на думи: lime — вид объл лимон; Limey — на разговорен американски значи английски кораб или @аиг.ч. моряк, или просто англичанин (намек за Ейдриън тук). — Б. пр.]

на ден, а само калориите от едно обилно изхвърляне се явявали достатъчни, за да отпадне завинаги от редиците на тези, които наблюдават теглото си. Как бяха изчислени калориите — не мога да си спомня. Но приемаха, че десет-петнадесет еякулации са равностойни на едно ядене, състоящо се от седем блюда в La Tour d'Argent, като изключим, разбира се, че клиентите ти плащаха, за да ядеш, а не ти на тях. Бедните хорица, които умираха от протеинов глад навсякъде по света! Ако само знаеха! Цяр за гладната смърт в Индия и лек за свръхнаселеността — и двете заедно в една голяма глътка! Една глътка „пролет не прави“, но става за едно „малко“ преди лягане.

Възможно ли беше? Наистина разсмивах самата себе си.

— Хо, хо, хо — казах на голото си „аз“.

И тогава, импулсирана от този малък изблик на фалшив хумор, аз бръкнах в куфара си и извадих оттам бележници, чернови и стихове.

— Сега ще изчислим как стигнах дотук — казах си.

— Как се озовах гола и опечена като полуготово пиле в този парижки приют за бедни. И къде, по дяволите, щях да ходя след това?

Седнах на леглото, разпрострях всичките си бележници и стихотворения наоколо и започнах да прелиствам дебелината си папка със спирала, която мъкнех навсякъде почти от четири години. Нямаше особена система. Дневник под формата на набързо надраскани бележки, списъци за покупки, списъци на лица, на които трябваше да се отговори епистоларно, проекти на гневни и никога неизпратени писма и изрезки от вестници, разни идеи за разкази, първите варианти на стихотворения — цялото това стълпотворение омешано заедно, хаотично, почти нечетливо. Всичко бе написано с флумастери от различни цветове. Но не мислете, че драсканиците представляваха някаква система за цветово кодиране. Отровно розово, крещящо яркозелено, средиземноморско синьо — тези, изглежда, бяха

предпочитаните цветове; имаше също така и доста черно, оранжево и лилаво. Липсваше като че ли синьочерно мастило. И никога молив. Докато

[# La Tour d'Argent — един от най-скъпите ресторанти в Париж. — Б. пр.]

[## Swallow (англ.) — глътка и лястовица на англ. — Б. пр.]

пиших, изпитвах нужда да чувствам как мастилото тече между пръстите ми. И исках моята мимолетност да е трайна.

Разгръщах страниците и жадно търсех някакво разковниче за негодите ми. Най-ранните страници на бележника бяха още от престоя ми в Хайделберг. Ето ги описанията на мъчителните караници с Бенет, дословните записки за най-грозните ни сцени, преразказите на психоанализите ми с д-р Хапне, откровенията за моите усилия да пиша. Господи! Почти бях забравила колко нещастна и колко самотна се чувствах тогава. Бях забравила колко студен и затворен във висша степен е бил Бенет. Защо един лош брак беше за предпочитане пред безбрачието? Защо се бях вкопчвала така в нещастията си? Защо бях вярвала, че то е всичко, което имам?

Както четях бележника, започнах да се увличам, сякаш пред себе си имах роман. Почти започнах да забравям, че го бях писала аз. И тогава взе да си проправя път любопитно откритие. Престанах да се самоупреквам; беше толкова просто. В крайна сметка може би бягството ми не се дължеше нито на злонамереност от моя страна, нито пък на липса на лоялност, за която трябваше да се извинявам. То беше може би някаква лоялност към самата мен. Драстичен, но необходим начин да променя живота си.

Не трябва да се извинявате, че искате да разполагате със собствената си душа. Вашата душа ви принадлежи — за добро или за зло. Изреченото и стореното — това е всичко, което притежавате.

Бракът е измамничество, защото в известен смисъл е една folie à deux. Често не знаете къде свършват вашите психопатии и откъде започват тези на съпруга ви. Имате склонност да упреквате себе си прекалено много или пък не се упреквате достатъчно за лошите неща. И още — имате склонност да бъркате зависимостта с любовта.

Продължавах да чета и с всяка страница ставах все по-философски настроена. Знаех, че не искам да се връщам към брака, описан в бележника. Ако двамата с Бенет се съберяхме отново заедно,

то това трябваше да бъде при съвсем различни условия. А ако не го направехме — знаех, че ще го преживея.

[# Лудост за двама (фр.). — Б. пр.]

Никаква сигнална светлинка не светна в главата ми при въпросното откритие. Нито пък подскочих с вика „Еврика“. Седях си съвсем спокойно и гледах в изписаните страници. Знаех, че не искам да попадна в клопката на собствената си книга.

Беше сърцераздирателно също така да видя и колко много съм се променила за изминалите четири години. Вече можех да изпращам творбите си на издателите. Не се боях да шофирам. Успях да прекарвам дълги часове сама и да пиша. Преподавах, изнасях лекции, пътувах. Колкото и да изпитвах ужас от летене — не позволявах на страха да ме контролира. Може би един ден той щеше завинаги да изчезне. След като някои неща можеха да бъдат променени, значи можеха да се променят и други. Какво право имах аз да предричам бъдещето, и то да го предричам така нихилистично? Колкото повече остарявах, толкова повече (вероятно) щях да се променям; да се променям по стотици различни начини, които дори не бих могла да предвидя. Оставаше ми само да чакам.

Най-лесно бе да се самоубиеш в пристъп на отчаяние. Точно толкова лесно бе и да се преструваш на мъченик. Виж, да не правиш нищо беше по-трудно. Да изтърпиш живота си. Да чакаш.

Заспах. И като че ли заспах с лице, притиснато към спиралата на бележника. Помня, че се събудих в призрачните часове на ранното утро и усетих спиралата — стоеше отпечатана на бузата ми като следа от камшик. Бутнах бележника настрани и продължих да спя.

И сънищата ми бяха екстравагантни. Нафрашкани асансьори, свободно падащи платформи, огромни стръмни и хлъзгави стълбища, виещи се лабиринти на храмове, които трябваше да изкатервам, планини, кули, развалини... Изпитвах някакво смътно усещане, че си назначавах сънища, като някакво лечение. Спомням си, че веднъж или два пъти се събудих и после пак заспивах с мисълта: „Сега ще сънувам съня, който ще вземе решението вместо мен.“ Но кое беше нужното ми решение? Всеки избор по свой начин изглеждаше ужасно незадоволителен и изключваше някакъв друг вариант. Сякаш че питах сънищата си да ми кажат коя бях аз и, какво трябваше да правя.

Събуждах се с разтуптяно сърце и отново потъвах обратно в съня. Надявах се може би, че ще се събудя друга.

Фрагменти от тези сънища са още пред мен. В един от тях аз трябваше да извървя по тясна дъска разстоянието между два небостъргача с цел да спася нечий живот. Чий? Моя? Този на Бенет? На Клое? Сънят не казваше. Но беше ясно, че ако се провалях, щеше да свърши и моят собствен живот. В друг сън бърках в себе си, за да си махна диафрагмата, а там, върху цервикалния канал, се намираше голяма контактна леща. Утроба със зрение. Цервикалният канал наистина беше око. И при това — късогледо око.

После си спомням съня, в който бях отново в колежа и се готвех да си получа дипломата от Милисент Мак'Интош. Изкачвах се по дълго стълбище, което изглеждаше повече като стъпалата, водещи към мексикански храм, отколкото като тези на Правната библиотека. Клатушках се на много високите си токчета и се притеснявах да не си застъпя роклята.

Когато приближих катедрата и мисис Мак'Интош ми подаде свитъка, аз разбрах, че освен дипломата щях да получа и някакво специално отличие.

— Трябва да ви кажа, че факултетът не одобрява това — рече мисис Мак'Интош.

И тогава разбрах, че отпуснатата ми стипендия ми даваше правото да имам трима съпрузи едновременно. Те седяха сред публиката, облечени в черни тоги и шапки. Бенет, Ейдриън и още един господин, чието лице не се виждаше. Всичките чакаха, за да ме аплодират, като получа дипломата си.

— Само вашите високи академични постижения не ни позволяват да оттеглим тази почест — продължи мисис Мак'Интош, — ала факултетът се надява, че вие ще я отклоните по собствена воля.

— Но защо? — запротестирах. — Защо не мога да ги имам и тримата?

След което започнах дълга реч, в която разсъждавах на тема брак и моите сексуални нужди и как аз бях поет, а не секретарка. Стоях на катедрата и държах високопарно слово пред препълнената аудитория. Мисис Мак'Интош гледеше сериозно и неодобрително. След това поех пътя си надолу по стръмните стъпала, полупревита и ужасена, че ще падна. Гледах към морето от лица и изведнъж осъзнах, че съм

забравила да взема свитъка си. Паникьосах се, разбирах, че ми се отнемаше всичко: дипломата, стипендията и харемът ми от тримата съпрузи.

Най-странен от всичките сънища, които си спомням, е заключителният. Вървах отново нагоре по стъпалата на библиотеката, за да си искам дипломата. Този път не беше мисис Мак'Интош на катедрата, а Колет. Само че тя беше негърка, с къдрава червена коса, проблясваща като ореол около главата ѝ.

— Има само един начин да се дипломираш — рече Колет — и той няма нищо общо с броя на съпрузите.

— Какво трябва да направя? — попитах отчаяно, готова да изпълня всичко.

Колет ми подаде книга с моето име на корицата.

— Това беше просто едно много слабо начало — и допълни, — ала поне си поставила някакво начало.

Схванах, че искаше да каже, че имам още много да почакам.

— Един момент! — рече тя, разкопчавайки блузата си. И аз разбрах внезапно, че истинското дипломиране се състоеше в това да правим любов пред публика — и в този миг идеята ѝ ми изглеждаше като най-естественото нещо на света. Приблжих се към нея, обзета от силна възбуда. Точно тогава сънят увехна.

18.

КЪРВАВА СВАТБА, ИЛИ SIC

Най-сериозният проблем на жените е, че те винаги трябва да опитват да се пригледят към мъжките теории за жените.

Д. Х. Лоурънс

[# Sic transit gloria mundi — Така преминава световната слава. Плиний Стари, Естествена история, 2, 68. — Б. пр.]

Събудих се по обяд, за да открия, че кръвта блика измежду краката ми. Ако се разкрачех дори съвсем малко, тя щеше да рукне и да изплеска дюшека. Макар да бях объркана и полузамаяна, знаех, че трябва да стискам бедра. Искях да стана и да потърся тампони, ала беше трудно да се измъкна от хлътналото легло, без да променя поне малко позата си. Изправих се изведнъж и тъмночервени вадички започнаха да се стичат надолу по плътта ми. Алено петно кръв блесна на пода. Притичах до куфара, оставяйки зад себе си искряща диря. Усещах познатото тежко придръпване в долната част на корема си.

— Да ти го начукам! — рекох си, докато тършувах за очилата, та да мога да изровя после и тампоните. Но така и не откривах шибаните си очила. Бясна, започнах да трупам дрехите на пода.

— Да пукнеш дано! — изкрещях. Подът взе да изглежда като след автомобилна катастрофа. Как изобщо щях да изчистя всичката тази кръв? Нямаше да я чистя! Щях да се чупя от Париж, преди управата да се усети.

И каква купчина непотребни боклуци имах само в куфара си! Можех например да използвам стихотворенията си като дамски превръзки, нали? Очарователна символика! Но за съжаление не особено абсорбираща.

А! Какво е това? Тишърт на Бенет. Нагънах го на нещо като пелена и му забучих една безопасна игла, та да мога някак си да го закрепя на себе си. Как щях да се махна от Париж с тази препаска? Трябваше да вървя с обърнати навътре колене. Всички щяха да мислят, че ми се пикае. О, Господи! Престъплението в крайна сметка не си струваше! Идиотска работа — в момента, в който се чудех дали моето наказание заради бягството ми с Ейдриън щеше да се заключи в това, да изкарам цяла една бременност, без да знам какъв цвят ще бъде бебето ми, и ето ме самата мен цялата омотана в пелени! Защо поне страданията ми нямаха достойнство? Когато другите автори страдат — техните мъки са епични, космични или авангардни, но когато страдам аз — излиза само шутовщина!

Искуцуках навън в коридора по шлифер и със стиснати колене, за да крепя пелената си. Тогава се сетих изведнъж, че всичко, което ме делеше от нищетата, се намираше в чантата ми: паспорт, карта на Америкън Експрес, травелър-чекове. Закуцуках обратно към стаята. След това — пак в коридора, с обърнати навътре колене, боса и с чанта под мишница. Хванах топката на вратата на тоалетната и започнах да тропам.

— Un moment, s'il vous plait — долетя притеснен мъжки глас. Американски акцент. Бе август все пак и вероятно в Париж и околностите не бе останал жив французин.

— Добре де — рекох, като придържах пелената си с бедра.

— Pardon? — не ме беше чул. Опитваше се да извади някоя френска фраза, докато изсираше последното лайно.

— Всичко е наред! — извиках. — Аз съм американка.

— Je viens, je viens — изломоти оня.

— Je suis Americaine!

— Pardon?

Започваше да става неловко. Ако я карахме така, никой от нас нямаше да знае какво да прави, когато най-после оня изплуваше от клозета. Реших да се смъкна на долния етаж и да пробвам в другата тоалетна. Така че закуцуках пак по витата стълба. Тоалетната на долния етаж не беше заключена, но вътре пък нямаше тоалетна хартия, така че — още един етаж надолу. Всъщност започнах да свиквам и се справях доста добре. Каква адаптивност показваме само в моменти на

стрес! По същия начин навремето, когато си бях счупила крака, бях изобретила всичките онези гениални пози за ебане с огромния гипс.

Ето! Хартия! Но каква ужасна хартия! Сещай се за историята на света през призмата на тоалетните! Тази приличаше на oubliette, а хартията, изглежда, имаше и вградени дървеници вътре в себе си. Заклучих вратата,

[# Момент, моля. — Б. пр. Идвам. Идвам. — Б. пр. Аз съм американка. — Б. пр. Душегубка (фр.). — Б. пр.]

отворих миниатюрния прозорец и метнах окървавената фланелка на Бенет в двора (моментално се сетих за магиите и за племенните обичаи, упоменати в „Златният клон“... Щеше ли някой зъл магьосник да намери Тишърта на Бенет, просмукан с моята кръв, и да направи магия и на двама ни?). После седнах на цукалото и започнах да майсторя нещо като дамска превръзка с пластове тоалетна хартия.

До какви абсурди ни довеждат телата ни! Освен да се превиваш от диария в някой вонящ обществен клозет! не мога да се сетя за по-позорно унижение от това да ти дойде мензисът, когато нямаш тампони. Най-странното е, че не винаги съм изпитвала подобни чувства към менструацията. В действителност аз чаках първата си менструация, копнеех за нея, исках я, молах се да дойде. Имах навика да потъвам в размисъл над думи като „менструация“ в речника. Имах навика да казвам една малка молитва, която гласеше: Моля те, нека да ми дойде мензисът днес. И тъй като се страхувах някой да не ме чуе, казвах: М.Т.Н.Д.М.Д.М.Д., М.Т.Н.Д.М.Д.М.Д., М.Н.Д.М.Д.М.Д... Имах навика да пея тази молитва, седнала на тоалетната дъска. Бършех се и пак се бършех, и пак и се надявах, че най-после ще открия малка капчица кръв. Но не би! На Ренди ѝ дойде мензисът (или „се почувства неразположена“, както еманципираните ми майка и баба ми казваха) заедно с този на всички други момичета от моя (седми) клас. И осми клас! Какви големи цици, какви сутиени размер „С“, какви къдрави филизи по пубиса! Какви вълнуващи дискусии за „Котекс“, „Модес“ и (за най-най-смелите) „Тампакс“! А аз не допринасях с нищо за обсъжданията. На тринадесет години имах само „тренировъчен сутиен“ (тренировки за какво?), който така и не изпълвах, няколко редки рижавокафеникави охлювчета (даже не и руси, макар да бях естествено руса) и информация за секса, добита от целонощни маратони с Ренди и нейната най-добра приятелка Рита. Така че

молитвите върху цукалото продължаваха. М. Т. Н. Д. М. Д. М. Д., М. Т. Н. Д. М. Д. М. Д., М. Т. Н. Д. М. Д. М. Д.

И ето че когато станах на тринадесет и половина (стара в сравнение с десетте и половина на Ренди), най-накрая „ми дойде“, на борда на „Ne de France“, по средата на Атлантика, докато се прибирахме семейно от онова разоряващо (макар приспаднато от данъците) пътешествие из Европа.

Ние четирите си поделияхме една вътрешна кабинка близо до оглушителния грохот на моторите (докато каютата на родителите ни бе на палубата) и изведнъж аз достигнах женствеността на два и половина дни път от Хавър. Какво да се прави? Лала и Клое (които спяха една над друга върху койките, не трябваше да знаят — бидейки, както мислеше майка ми, прекалено малки, — така че двете с Ренди предприехме няколко конспиративни пътешествия до аптеката с цел снабдяване; после започнахме да лазим из каютата, за да намерим къде да скрием запасите. Разбира се, бях толкова доволна от новото си забавление и от необичайното усещане за издигане в света на възрастните, че сменях превръзките най-малко дванадесет пъти на ден; едва успяхме да закупим нови. А часът на истината удари, когато стюардът (един изтормозен французин с лице като на Фернандел и характер като на Ришельо) откри запушената тоалетна. До този момент не се бях почувствала особено потисната от менструацията. Чак когато стюардът (който със сигурност не е бил във възторг от обстоятелството, че ще оправя не каюта, а същинско женско общежитие) започна да ми крещи, аз се присъединих към редовете на потенциалните радикали.

— Какво си сложила в клозета? — пищеше той (или нещо такова). И тогава ме накара да гледам, докато вадеше полуразпаднали се котекси, парче по парче. Възможно ли беше наистина да не знаеше какво бе това? Или се опитваше да ме унижи? Или беше езиков проблем? (Comment dit-on kotex en francais) Или просто изкарваше яда си на мензиса ми! Стоях там, червях се и мърморех „дръгстор“, „дръгстор“, което (сега вече го разбрах) е френска дума.

Междувременно Лала и Клое неистово се кикотеха. (Те знаеха, че е нещо мръсно дори да не разбираха подробностите. Със сигурност се досещаха, че нещо не е наред, иначе защо щях да тичам до банята по дванадесет пъти дневно или защо щеше да ми вика това плашило?)

Порехме вълните към Ню Йорк, оставяйки дияр от кървави котекси за рибите.

В тринадесетгодишното ми съзнание „Ил дьо Франс“ бе най-романтичният кораб на света, защото се

[# Как се казва котекс на френски. — Б. пр.]

появяваше като камей в „Тези лудички неща“ — мечтателно романтичната песен (изпълнявана на пиано от мечтателно романтичния ми баща):

Раздрънкано пиано от съседния апартамент.

Неуверени думи, които ти казаха онова,

което има предвид сърцето ми...

(Поезията, с която бях отгледана!) Някъде в песента, „Корабът Ил дьо Франс с всичките тези чайки около него...“ е мечтателно споменат. Въобще не съм предполагала, че чайките ще се стрелват към моите кървави котекси. И през ум не ми е минавало, че докато дойде време аз да пътувам с него, „Ил дьо Франс“ щеше да бъде определено най-лошият превозвач и щеше да се клатушка като стара вана, да кара почти всички пътници да хващат морска болест. Стюардите се побъркваха. Столовата оставаше на практика почти празна при всяко ядене, а звънците на рум-сървиса непрекъснато звъняха. Виждам топчестото си тринадесетгодишно „аз“, стиснало здраво чантата си, пълна с котекси, на люлеещата се ту нагоре, ту надолу палуба, да окървява целия си път обратно към къщи, в Манхатън.

Госпожи и Господа, мензисът ми!

Година и половина по-късно, аз гладувах до смърт и мензисът ми внезапно спря. Причината? Страх да бъда жена, както се изрази доктор Шрифт. Е, добре — защо не? О.К. Беше ме страх да бъда жена. Не ме плашеше кръвта (в действителност нали това очаквах — поне докато не ме бяха навикали по въпроса), но се страхувах от всичките глупости, които идваха заедно със събитието. Като например да ти казват, че щом имаш деца, няма да станеш никога човек на изкуството, като например огорчението на майка ми или досадното концентриране на баба ми върху яденето и срането, или това, че някое тъпоумно момче щеше да ме пита смятам ли да ставам секретарка. Секретарка! Решила бях никога да не се науча да пиша на машина. (И така и не се научих. В колежа Брайън ми пишеше материалите. По-късно чуках с два пръста или плащах, за да ми напечатат работите. О, неумението ми

беше причинявало огромни неудобства и ми бе струвало безбожни суми — но какво са парите и неудобствата, когато става дума за принципи? А принципът тук гласеше: Аз не съм и никога няма да бъда машинописка! Дори заради самата себе си. Независимо колко машинописът щеше да улесни живота ми.)

Така че, ако да менструираш значеше, че трябва да пишеш на машина — то ще спра да менструирам! И ще спра да пиша на машина! Или и двете! И няма да имам бебета! Бих си отрязала носа, за да направя напук на лицето си! Буквално бих изхвърлила и бебето с мръсната вода. И това, разбира се, беше другата причина, поради която се намирах в Париж. Бях скъсала с всичко — семейство, приятели, съпруг — само за да си докажа, че съм свободна. Свободна като повреден спътник в отвъдното пространство. Свободна като въздушен пират, приземил се с парашут в Долината на смъртта...

... Свих остатъка от тоалетната хартия, пъхнах го в чантата и поех обратно към стаята си. Но на кой етаж беше тя? Нищо не си спомнях. Вратите ми изглеждаха еднакви. Изкачих се на бегом два етажа по-горе и сляпо се втурнах към ъгловата. Отворих я със замах. Дебел мъж на средна възраст седеше гол на стола и си режеше ноктите на краката. Вдигна поглед, леко изненадан.

— Извинете ме! — рекох и в бързината треснах вратата. Втурнах се към следващия етаж, слава Богу, намерих собствената си стая и заключих. Още не можех да проумея изражението на онзи долу. Забавляваше се, но не беше шокиран. Спокойна усмивка като на Буда. Въобще не бе притеснен.

Така значи — имаше хора, които ставаха по обяд, подрязваха си ноктите на краката и седяха голи в хотелските стаи, без да приемат всеки ден за апокалипсис! Забавно! Ако някой беше влетял в моята стая и ме беше заварил гола да си режа ноктите — сигурно щях да умра от шока! А щях ли наистина? Може би бях по-силна, отколкото си мислех.

Но също така бях и по-мръсна, отколкото си мислех. Независимо от сентенцията на Одън, че всички хора обичали миризмата на собствените си пръдни, моята смрад започваше да дразни ноздрите ми. Тъй като нямах тампакси, за къпане във вана не можеше да става дума; все пак трябваше да направя нещо за косата си — тя висеше на меки, мазни фитили и бе започнала да ме сърби, сякаш имах въшки. Ново

начало. Щях да си измия косата поне, да се напръскам с парфюм като смрадливите версайски куртизанки и... да поема. Но накъде? Да търся Бенет? По следите на Ейдриън? По следите на тампаксите? По следите на Айсидора?

— Просто млъкни и си измий косата! — заповядах си. — Всичко по реда си!

За късмет, бях фрашкана с шампоан и въпреки че мивката бе малка, а водата студена, фактът, че мия косата си, ми създаде чувството, че аз командвам положението.

Час по-късно бях си събрала багажа, облякла, гримира и завързала едно шалче върху мократа коса. Сложих и слънчевите очила, за да продължа да се предпазвам от уроки. Импровизирах и поредната дамска превръзка от тоалетна хартия и я закарфичих за гащите си. Не беше най-удобното приспособление, ала все пак чувствах се готова да платя сметката си, да тътря куфара си и да се изправа лице в лице със света.

Благодаря ти, Господи, за слънчевата светлина — помислих, щом излязох на улицата. Бивш друид, какъвто си бях, знаех да благодаря на боговете и за малките благинки. Бях преживяла нощта! Дори бях спала! За момент си позволих лукса да мисля, че всичко ще бъде наред!

Не мисли! — заповядах си отново. — Не мисли, не анализирай и не се тревожи!... Просто се вземи в ръце и се концентрирай върху задачата да се добереш до Лондон. Просто гледай да изкараш някак си шибания ден.

Дотътрих куфара си до една аптека, купих тампакси и зашляпах отново към снощното кафене на Плас Сен Мишел. Просто оставих куфара до една маса и слязох долу в тоалетната, за да си сложа тампона. Само за миг се притесних, че оставям багажа, ала после реших да му тегля една майна. Щеше да бъде знамение. Ако, когато се върнех (подобавашо запушена с един тампакс), куфарът си седеше още там, значи всичко щеше да се оправи.

Седеше си.

Настаних се до него и поръчах капучино и кифла. Наближаваше един часът и аз се чувствах спокойна, почти еуфорична. От колко дребни неща зависеше щастието ни: една отворена аптека, един неоткраднат куфар, една чаша капучино! Изведнъж ясно осъзнах

малките удоволствия от това да си жив. Превъзходният вкус на кафето, струящата слънчева светлина, хората, позиращи по уличните ъгли, за да им се възхищават. Изглежда, целият Латински квартал бе превзет от американци. Вдясно от мен, вляво от мен — чувах разговори за текущите изисквания на Мичиганския университет и за това колко опасно е да се спи по плажовете в Испания. Група негърки на средна възраст, с шапки, украсени с цветя, си пробиваше път през Плас Сен Мишел към Сена и Нотр Дам. Имаше и млади американски семейни двойки с бебета и с раници. „Пикасо със сигурност е имал фетиш към гърдите...“ — рече някакъв тънък, облечен в Тишърт Оскар-Уайлдов тип на своя спътник (той се беше издокарал с най-новите неща на Карден). Представих си, че инициали на Карден имаше и на бикините му. Каква сцена! Като Чосъровите кентърберийски поклонници: Батската невеста — като черна американска лейди на поклонение в Нотр Дам; Сквайерът — като добродушен колежанин с руса брада, носещ „Пророка“; Игуменката — като хубавка студентка по история на изкуствата, която току-що е излязла от интерната „Мис Хюит“ и от салона на Сара Лоурънс (разбира се, облечена в мръсни джинси, за да прикрие аристократичното си минало и биография); Похотливият калугер — като уличен проповедник за макробиотиката и естествените начини на живот; Монахът — като нов последовател на Кришна с вързан кичур коса върху бръснатата си глава; и Мелничарят — като бивш политически активист от Университета на Чикаго, който сега раздава литература за френското феминистко движение... („Защо си феминист?“ — попитах скоро едно момче, известно като много запален привърженик на движението. „Защото това е най-добрият начин да те начукат в днешно време!“ — рече той.) Чосър щеше да е като у дома си. Нямаше нещо, което можеше да му се опре!

Чувствах се спокойна и уравновесена в момента, значи можех да се позабавлявам, преди отново да ме обземе паниката. И така — не бях бременна все пак. В известен смисъл това беше тъжно — менструацията винаги носи малко тъга, — ала същевременно е и ново начало. И така, даваше ми се още един шанс.

Поръчах второ кафе и продължих да наблюдавам преминаващия парад. Ах, тези наивници в чужбина! Една двойка се целуваше на ъгъла на улицата, а аз ги фиксирах с мисълта за Ейдриън. Гледаха се в очите, сякаш там щяха да открият тайната на живота. Какво ли

виждаха любовниците в очите си, докато се взираха един в друг? Един в друг? Мислех за шантавата си представа, че Ейдриън бе моят ментален двойник, и за това колко погрешна се беше оказала тя. Първоначално исках точно това. Мъж, който да ме допълва. Папагено за моята Папагена. Но може би тук се криеше и най-заблуждаващата от всичките ми заблуди. Хората не ни допълват. Ние се самодопълваме. Ако нямаме силата да се допълним сами, търсенето на любов става себеунищожение; и тогава се опитваме да се убедим, че себеунищожението е любов.

Знаех, че няма да се затичам след Ейдриън в Хампстид. Знаех, че нямаше да прееба живота си в името на великата себепоразрушителна страст. Имаше някаква част от мен, която искаше да го направи, и друга, която презираше Айсидора, че тя е от тази порода жени, които дават всичко за любовта. Но нямаше нужда от преструвки. Не бях такава жена. Не ми допадаше идеята за пълното себеунищожение. Вярно, никога нямаше да бъда романтична героиня може би, но пък щях да остана жива. И само това имаше значение в момента. Щях да се прибера вкъщи и да пиша за Ейдриън. Щях да го запазя, пресъздавайки го.

Наистина понякога той ми липсваше до отчаяние. Гледах двойката да се целува и чувствах езика на Ейдриън в устата си. А проявявах и всички други сантиментални симптоми: продължавах да мисля, че виждам колата му отсреща, а по-късно и притичвах даже да проверя регистрационните номера. Стори ми се за миг, че разпознавам тила му в едно кафене; уви, оказах се вторачена в нечие чуждо лице. Продължавах да си спомням в най-странни мигове миризмата му, смеха му, шегите му...

Но с времето всичко щеше да мине. За съжаление винаги минава. Сърдечната рана, която първоначално усещаме невероятно чувствителна и при най-лекия допир, в края на краищата преминава през различните цветове на дъгата, докато престане да боли. Забравяме я. Забравяме дори, че имаме сърца — до следващия път. И тогава, когато се случи отново, се чудим как сме могли въобще да забравим. Казваме си: „Този път е по-силно, този път е по-хубаво...“, защото в действителност не можем да си спомним напълно отминалото.

„Защо не забравиш любовта и просто да опиташ да живееш живота си?“ — бе ме попитал Ейдриън. И аз бях спорила с него. Но

може би той беше прав все пак. Какво ми бе дала любовта освен разочарования? А нищо чудно, ако търсех погрешните неща в нея. Исках да се изгубя в мъжа, да престана да бъда аз, щеше ми се да бъда пренесена в рая на взети на заем крила. Айсидора Икар — ето как трябваше да се нарека. А взетите на заем крила изчезваха винаги точно когато имах нужда от тях. Дали наистина не трябваше да ми пораснат собствени?

„Ти имаш работата си“ — беше казал Ейдриън. И за това беше прав. Оо, той се оказваше прав и за още какви ли не сбъркани дилеми. И наистина аз имах поне доживотен ангажимент, призвание, пътеводна страст. Със сигурност притежавах много повече, отколкото голяма част от хората.

Взех такси до Gare du Nord, предадох куфара си, обмених пари и проверих влаковете. Беше почти четири часът, а ферибот имаше през нощта в десет. Експресът не бе от най-бързите, онези с префърцунените имена, но се оказа единственият влак за Лондон, който можех да хвана. Купих си билет, макар че така и не ми бе ясно защо отивах в Лондон. Знаех само, че трябва да се махна от Париж. А в Лондон имах и работа. Там се намираше агентът, с когото ми се искаше да се видя, и разни други познати, разбира се, на които трябваше да се обадя. Освен Ейдриън в Лондон живееха и други хора.

Как убих следобеда — не съм съвсем сигурна. Прочетох вестника, разходих се, ядох. Щом се стъмни, се върнах на гарата; до влака оставаше още време и седнах да пиша в бележника си. Бях прекарала толкова часове в писане по гарите, когато живеях в Хайделберг, че почти веднага, след като се озовах отново в познатия ми свят, започнах да се чувствам направо като у дома си.

Докато влакът навлизаше в коловоза, малки съсиреци от хора започнаха да коагулират на перона. Имаха окаяния вид, присъщ на пътниците, които заминават на път в иначе обичайния за тях час за лягане. Старица плачеше и целуваше сина си. Две мърляви американски момичета дърпаха куфарите си на колелца. Една германка хранеше бебето си от шише и го наричаше Schweinchen. Всички изглеждаха като бежанци. Аз — също.

Домъкнах огромния си куфар до вагона и го затътрих по коридора; търсех някое празно купе. Най-накрая намерих едно, дето смърдеше на стари пръдни и разложени обелки от банани. Вонята на

човечеството. И аз допринасях за нея. Какво ли не бих дала за една баня!

Повдигнах куфара си нагоре и само за бройка не успях да го плъзна на полицата за багаж. Заболяха ме

[# Прасенце (нем.). — Б. пр.]

подмишниците. Точно тогава се появи млад влаков служител в синя униформа и взе куфара от мен. С един замах го качи на мястото му.

— Благодаря ви — рекох и протегнах ръка към чантата си. Но човекът не обърна внимание на жеста ми.

— Сама ли ще бъдете? — попита двусмислено. Не беше ясно дали искаше да каже „сама ли желаете да бъдете?“, или „ще бъдете ли сама?“. След което започна да спуска всички щори. Колко мило от негова страна, помислих си. Искане да ми покаже как да се предпазя от досадата на останалите спътници, как да запазя купето само за себе си. Точно когато сте били на прага да се откажете от човечеството, се появява някой и ви прави някаква услуга. Служителят повдигаше облегалките за ръце, за да ми приготви легло. После прекара длан по седалките — знак, че това е мястото, на което трябваше да се изтегна.

— Наистина не знам дали е честно към другите — казах и се почувствах изведнъж виновна за лакомията си. Но мъжът не ме разбра, а аз не можех да му го обясня на френски.

— Вие сте seule? — отново попита той, като допря длан до корема ми и ме побутна към седалката. Изведнъж ръката му се озова между краката ми, а мъжът се опитваше вече насила да ме бутне долу.

— Какво правите? — изпищях, скочих като на пружина и го отблъснах. Знаех много добре какво правеше, ала осъзнаването ми бе отнело няколко секунди.

— Прасе такова! — избълвах. Онзи се усмихна извратено и повдигна рамене, сякаш казваше „от опит глава не боли“.

— Cochon! — извиках заради него и на френски. Той леко се захили. Какво толкова — не ме беше изнасилил и не разбираше възмущението ми. Все пак бях сама, нали?

В изблик на енергия се покатерих на седалката и грабнах куфара си, като почти го стоварих върху собствената си глава. Изфучах от купето, докато онзи просто си стоеше там, усмихваше се с развратната си усмивка и повдигаше рамене.

Бях бясна на себе си заради своето лековерие. Как можах да му благодаря за проявеното внимание, като

[# Сама (фр.) — Б. пр.]

всеки идиот би разбрал за намерението му да ми посегне веднага, щом пусне щорите? Каква глупачка се оказах въпреки всичките си светски претенции. Бях толкова светска, колкото едно осемгодишно дете. Айсидора в Страната на чудесата! Вечната наивница.

— Ама че си тъпа! — рекох си и закрачих надолу по коридора да търся друго купе. Този път желях то да бъде нафрахкано. С монахини или с дванадесетчленно семейство, или и двете заедно. И същевременно се ядосвах, че не му бях фраснала един. Де да бях от онези умни жени, които носеха газови шпрейове или учеха карате! А може би се нуждаех от куче пазач? Някое огромно куче, тренирано за всякакъв вид услуги. Вероятно би вършило повече работа и от мъж.

Чак когато се настаних срещу хубавка малка семейна групичка — мама, татко и бебе, — ми хрумна колко смешен беше всъщност този епизод. Моето безцип-ебане! Моят непознат от влака! Ето че ми се поднасяше на тепсия собствената ми съкровена мечта. Фантазията, която ме беше приковавала върху вибриращата седалка на влака цели три години в Хайделберг, а сега — вместо да ме докара до възбуда — случилото се ме беше отвратило, отблъснало.

Учудващо беше, нали? Още един пример за загадъчността на човешката психика. Или може би моята психика беше започнала да се променя по неочакван за мен начин. Нямаше вече нищо романтично в историите за разни непознати по влаковете. Може би нямаше вече нищо романтично изобщо в мъжете?

Пътуването до Лондон се оказа чистилище. Като начало Да вземем спътниците ми в купето: старомоден американски професор, неговата жена повлекана и смешното им бебе. Съпругът се зае с разпита. Бях ли женена? Какво можех да му отговоря? Вече наистина не знаех. Ситуацията щеше да бъде много по-лека за някой мълчаливец, но аз съм от тия малоумници, дето изпитват непреодолимо влечение да изляят историята на своя живот на всеки случаен минувач, който ги попита. Беше ми необходимо сериозно усилие на волята, за да кажа едно просто „не“.

— Може ли такова хубаво момиче като вас да не е женено?

Усмигнах се. Айсидора Сфинкса. Дали да започна една малка тирада за брака и за потискането на жената? Дали да си спечеля симпатията им, като им кажа, че любовникът ми ме е зарязал? Дали да се направя на храбра и да им съобщя, че мъжът ми се е удавил в психотерапевтичен жаргон във Виена? Дали да намекна за лесбийски мистерии, неизвестни на тях самите?

— Не знам — отвърнах и се усмигнах толкова силно, че чак лицето ми можеше да се напука.

Смени бързо темата, помислих си, преди да си им кажала. Ако има нещо, за което да не ме бива, това е да се себеприкривам.

— А вие какъде пътувате? — запитах на свой ред светски.

Бяха тръгнали за Лондон, на ваканция. Съпругът говореше, а жената хранеше бебето. Съпругът изричаше основни постановки, а жената държеше устата си затворена. „А защо ли е омъжено такова хубаво момиче като теб?“ — помислих си. Оо, млъкни, Айсидора, не си пъхай гагата... Колелата на влака сякаш казваха: млък-ни, млък-ни, млък-ниии...

Съпругът беше професор по химия. Преподаваше по линията на „Фулбрайт“ в Тулуза. Наистина харесваше френската система. „Дисциплина!“ — натърти той. Трябва ни повече дисциплина и в Америка — не бях ли съгласна?

— Не съвсем — отвърнах. Изглеждаше засегнат. Уведомих го, че самата аз всъщност съм преподавала в колеж.

— Нима? — Признанието ми даваше нов статут. Може да изглеждах като странна самотна женска, но поне не бях перачка като жена му.

— Не сте ли съгласна, че нашата, американската образователна система погрешно тълкува значението на демокрацията? — попита той, целият помпозност и жлъч.

— Не — отвърнах, — не съм съгласна.

Ох, Айсидора, ставаш нахална. Кога за последен път си кажала: „Не съм съгласна...“, и си го кажала толкова спокойно? Започвам да се харесвам доста — мислех си.

— Наистина нямаме пълна представа как да накараме демокрацията да заработи в училищата — продължих, — но това не е основателна причина да се върнем към една елитарна система като тази, която имат тук... (и направих бегъл жест към тъмния пейзаж зад

прозореца) все пак Америка е първото общество в историята, което се сблъсква с проблемите на хетерогенното население. Не е като във Франция или в Швеция, или Япония...

— Но наистина ли мислите, че отговорът е във всепозволеността?

Ах, всепозволеност — пуританската ключова дума!

— Мисля, че имаме много малко истинска всепозволеност — казах — и прекалено много бюрократична дезорганизация, маскирана като всепозволеност. Реалната, конструктивната всепозволеност е съвсем друго нещо. (Благодаря ти, Д. Х. Лоурънс Уинг.)

Професорът изглеждаше учуден. Какво имах предвид? (Жената люлееше бебето и мълчеше. Навярно, съществуваше негласно споразумение между тях, че тя ще мълчи и ще го оставя той да блести като интелектуалец. Лесно е да бъдеш интелектуалец с няма жена.)

Какво имах предвид? Имах предвид себе си, разбира се. Имах предвид, че действителната всепозволеност поощрява независимостта. Искях да кажа, че съм решена да взема съдбата си в собствените си ръце. Искях да кажа още, че щях да престана да бъда ученичка. Но не изрекох нищо подобно. Вместо това претаках на тема образование и демокрация и всякакъв вид най-общи боклуци.

Този унищожително досаден разговор ни доведе на половината път до Кале. После загасихме лампите и заспахме.

Кондукторът ни събуди в някакъв безбожен час, за да хванем парахода. Когато слязохме от вагона, беше толкова мъгливо и бях толкова сънена, че ако някой ме беше подкарал към Ламанша, сигурно нямаше да мога да съобразя и да се съпротивлявам. След това си спомням, че тътрих куфара си по едни безкрайни коридори и че се опитвах да спя върху сгъваемо столче на люлеещата се палуба, че чаках на опашка в ранната утринна влага, докато служителите от имиграционните власти ни проверяваха документите. Зяпах белите дувърски скали с нищо невиждащи очи цели два часа, докато висяхме на опашка да ни подпечатат паспортите. После по някакъв циментиран пасаж, дълъг почти километър, затътрих куфара си отново надолу, към влака. Когато най-накрая британските железници се притекоха на помощ, тренът запълзя и спря, и пак запълзя и спря, и т.н. в продължение на четири часа, чак до гара Ватерлоо. Пейзажът беше

пуст и почернял от мръсотия. Сетих се за Блейк и за неговите Черни сатанински мелници. Разбрах, че съм в Англия по миризмата.

19.

ЕПИЛОГ А ЛА XIX ВЕК

... Не слушайте поучителните твърдения на автора, а дълбоките покъртителни викове на героите, докато те се лутат в тъмните гори на своята съдба.

Д. Х. Лоурънс

Хотелът се оказа скърцаща стара викторианска сграда близо до Сейнт Джеймз. Вътре имаше древна асансьорна клетка, която скрибуцаше като подлудял щурец, занемарени коридори и огромни огледала между прозорците на всяка площадка.

Попитах на рецепцията за доктор Уинг.

— Тук няма човек с такова име, мадам — рече високият слаб портиер, който приличаше на Боб Кречит.

Сърцето ми се сви.

— Сигурен ли сте?

— Ето, можете да погледнете в регистъра, ако желаете... — И побутна книгата към мен. Имаше само около десетина гости в тази обитавана от духове къща. Не беше трудно да се отгатне защо. Купонът течеше в Лондон, но не и тук.

Прегледах регистъра. Струбридж, Хенкел, Харбелоу, Ботъм, Кoen, Киней, Уатс, Уонг... Ето го! Трябваше да бъде Уонг. Разбира се, че така го бяха сбъркали. Всички китайци изглеждаха еднакво й всички китайци се казваха Уонг. Изпитах огромно съчувствие към Бенет, който трябваше цял живот да понася подобни гадости, при това без да се озлоби.

— А този в стая 60? — попитах, като посочих тъпата им правописна грешка.

— О, японският джентълмен ли?

Майната ти, помислих си. Никога не могат да направят разлика.

— Да, бихте ли позвънили в стаята му, моля?

— За кого да предам?

— Съпругата му.

Терминът „съпруга“ очевидно тук ги праща директно в деветнадесети век. Приятелят ми Боб Кречит буквално подскочи към телефона.

Ами ако въпросният Уонг наистина беше някой японски джентълмен? Тоширо Мифуне може би? В комплект със самурайска сабя и с кок на върха на главата? Някой от изнасилваните в „Рашомон“? Духът на Юкио Мишима с все още кървящи рани?

— Съжалявам, мадам, никой не отговаря — вдигна рамене служителят.

— Мога ли да почакам в стаята?

— Както обичате, мадам.

При което дрънна с камбанката, поставена на тезгяха, и извика пиколото. Още един Дикенсов типаж. Само че този беше по-нисък и от мен и си беше лъснал косата с брилянтин.

Последвах го в асансьорната кабина. След множество бръмчащи минути пристигнахме на шестия етаж.

Наистина стаята беше на Бенет: саката и връзките му висяха стройно подредени в гардероба. Купчинка театрални програми върху тоалетката, четката му за зъби и шампоанът на лавичката над старомодната мивка. Чехлите му на пода. Бельото и чорапите му прострени да съхнат на радиатора. Едва ли се усещаше, че ме е нямало. А нямало ли ме е? Толкова способен ли беше Бенет да се нагоди към моето отсъствие? Спокойно да ходи на театър и да се прибира, да си пере чорапите? Леглото беше единично. Стоеше неоправено, но не изглеждаше разхвърляно.

Порових се в програмите. Беше изгледал всички постановки в Лондон. Не бе рухнал, не беше извършил нищо налудничаво. Оставаше си все същият предсказуем Бенет.

Въздъхнах с облекчение. Или от разочарование?

Напълних си ваната и съблякох мръсните си дрехи, оставих ги да падат зад мен по пода.

Ваната беше една от онези дълги, дълбоки и с лъвски крака. Типичен саркофаг. Потънах до брадичката.

— Здравейте, крака! — рекох, когато пръстите ми изплуваха на другия край на ваната. Ръцете ми бяха насинени и ме боляха от влаченето на куфара, а краката ми — осеяни с пришки. Водата беше толкова гореща, че за миг си помислих, че ще припадна. „УДАВЕНА ВЪВ ВАНАТА НА ОТЧУЖДИЛИЯ СЕ СЪПРУГ“, написах мислено за „National Enquirer“. Нямах ни най-малка представа какво щеше да се случи след това, но в момента не ми и пукаше.

Движех се леко в дълбоката вана и чувствах, че има нещо различно, нещо странно, но точната представа за него ми убягваше.

Погледнах надолу към тялото си. Същото. Розовото на бедрата ми, триъгълникът къдрави косми, връвчицата на тампакса на риболов във водата като герой на Хемингуей, белият корем, гърдите — потопени наполовина, зърната им топли и порозовели от димящата вода. Хубаво тяло. Мое. Реших да си го задържа.

Прегърнах се. Страхът — като че ли той липсваше сега! Студеният камък, който бях носила в гръдта си цели двадесет и девет години, си бе отишъл. Не изведнъж. И може би не завинаги. Но сега си беше отишъл.

А дали не бях дошла само за да се изкъпя? Може би щях да си тръгна, преди да се е върнал Бенет. Или пък щяхме да се приберем заедно у дома, да се разберем. Или може би щяхме да се приберем заедно у дома и да се разделим. Не беше ясно как щеше да свърши цялото приключение. В романите от деветнайсети век те се оженваха. В романите от двайсети век те се развеждаха. Възможен ли е завършек, в който те не правят нито едното, нито другото? Засмях се на себе си: каква литературка бях. „Животът няма фабула“ е един от любимите ми изрази. Няма сюжет поне докато още живеете. А след като умрете, сюжетът вече не ви засяга.

Ала каквото и да се случеше, знаех, че ще го преживея. Знаех преди всичко, че щях да работя. Да оцелееш значеше да бъдеш роден отново и отново. Не бе лесно, а беше и винаги болезнено. Но не съществува никакъв друг избор освен смъртта.

Какво щях да кажа, ако Бенет влезеше? „Дойдох просто да се изкъпя“? Както си бях гола, можех ли да бъда сдържана? И колко сдържана можеш да бъдеш на голо?

— Ако лазиш унизително, ще се върнеш на изходната точка — беше казал Ейдриън. Знаех със сигурност, че нямаше да лазя. Но

повече нищо не ми идваше наум. Е, стигаше ми и това.

Пуснах още топла вода и насапунисах косата си. Помислих си за Ейдриън и му изпратих целувки от сапунени балончета. Помислих си и за безименния изобретател на ваната. Бях някак си сигурна, че е била жена. А изобретателят на запушалката на ваната — дали е бил мъж?

Затананиках си и си изплакнах косата. Докато я сапунисвах отново, Бенет влезе.

Източник: <http://bezmonitor.com>

Издание:

ЕРИКА ДЖОНГ СТРАХ ОТ ЛЕТЕНЕ

Консултант Светлана Антонова

Редактор Н. Стоянов Коректори: Т. Вълевска, М. Кондова

Техн. редактор Ц. Иванова Формат 32/84/108; печ. коли 23,50

„Библиотека 48“, ул. „Шипка“ 44, тел 44 20 09; 87 75 29 Печат —

ДФ „Абагар“, Велико Търново

Превод от английски: Галина Парашкеванова

БИБЛИОТЕКА 48 СОФИЯ, 1994

Erica Jong FEAR OF FLYING

Copyright © by Erica Mann Jong

© Галина Парашкеванова, превод

ISBN 954-8047-18-7

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.